

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 5 april justerades.

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2016/17:415

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:415 Tillkännagivanden från riksdagen
av Johan Forssell (M)

Interpellationen kommer att besvaras den 5 maj 2017.

Skälet till dröjsmålet är hastigt påkommet förhinder.

Stockholm den 25 april 2017

Socialdepartementet

Annika Strandhäll (S)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditionschef

Interpellation 2016/17:418

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:418 Långa sjukskrivningar
av Johan Forssell (M)

Interpellationen kommer att besvaras den 5 maj 2017.

Skälet till dröjsmålet är hastigt påkommet förhinder.

Stockholm den 25 april 2017

Socialdepartementet

Annika Strandhäll (S)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditionschef

§ 3 Anmälan om faktapromemoria

Tjänstgörande ålderspresidenten anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2016/17:FPM84 Stärkta befogenheter för nationella konkurrensmyndigheter KOM(2017) 142 till näringsutskottet

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition

2016/17:178 till civilutskottet

Motioner

2016/17:3711 till finansutskottet

2016/17:3712 och 3715 till socialutskottet

2016/17:3713 och 3716 till socialutskottet

2016/17:3714 och 3719 till arbetsmarknadsutskottet

2016/17:3710 till trafikutskottet

EU-dokument

KOM(2017) 142 till näringsutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 19 juni*.

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

2016/17:SfU14 Medborgarskap

2016/17:SfU15 Migration och asylpolitik

2016/17:SfU16 Anhöriginvandring

2016/17:SfU17 Arbetskraftsinvandring

Finansutskottets betänkande

2016/17:FiU33 Tillgång till betalkonto med grundläggande funktioner

Trafikutskottets betänkande

2016/17:TU14 Väg- och fordonsfrågor

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden

2016/17:MJU13 Skogspolitik

2016/17:MJU14 Fiskeripolitik

Anf. 1 JESSIKA ROSWALL (M):

Herr ålderspresident! Vi ska i dag debattera regeringens proposition om nya utstationeringsregler. En hel del av förslagen är relaterade till regler genom EU-direktiv. Jag tänker inte ta upp dem i debatten utan koncentrera mig på de frågor där vi i Alliansen tillsammans med många remissinstanser anser att förslagen leder fel.

Låt mig börja med att säga något om utstationering. Finns det något värde med det? Det sker ca 40 000 utstationeringar varje år i Sverige. Merparten av dem sker i byggsektorn; det vet vi. Enligt beräkningar är det samhällsekonomiska värdet av utstationering i Sverige ca 4,1 miljarder kronor per år. Ungefär hälften av det härrör från byggsektorn.

Varje dag kan vi läsa om att vi behöver bygga fler bostäder och mer infrastruktur. Utgångspunkten i den här debatten bör alltså vara att efterfrågan på arbetskraft inom framför allt bostadsbyggandet kommer att vara stor under många år och att det finns viktiga värden i ökad rörlighet på arbetsmarknaden.

Vad gäller propositionen har vi i Alliansen ett flertal invändningar. Jag börjar med den övergripande invändningen som Lagrådet varit väldigt tydligt med: Var finns utredningen som stöder att dessa regler gör tillämpningen mer effektiv och ändamålsenlig? I propositionen anförs det ett flertal gånger, men Lagrådet är extremt tydligt och hänvisar till och med till regeringsformen när man säger att lagen inte uppfyller de syften som den sägs uppfylla. De flesta av oss tycker att det är en rimlig utgångspunkt att ha ett syfte och kunna bevisa att det behövs, men det är någonting som regeringen uppenbarligen helt struntar i.

Vi i Alliansen anser att den nuvarande lagstiftningen fungerar väl och att det i avsaknad av faktiska argument från regeringen eller en utredning är oklokt att göra några förändringar. Man måste då fråga sig vad det egentliga motivet är bakom regeringens förslag.

Liksom många remissinstanser menar vi att regeringens förslag går för långt. Avsikten med lex Laval och bevisregeln var att bevara den svenska arbetsmarknadsmodellen samtidigt som man slog vakt om den fria rörligheten och uppfyllde EU-domstolens krav.

De regler som gällt fram till nu innebär att facken haft möjlighet att vidta stridsåtgärder för att säkra efterlevnaden av villkor inom den hårda kärnan i ett svenskt centralt branschavtal. Det kan gälla exempelvis minimilön, arbetstid och semester. Men fackföreningarna måste ta hänsyn till att arbetstagarna redan kan ha villkor som uppfyller kraven, till exempel genom ett utländskt kollektivavtal.

Dessutom finns det möjligheter för utstationerande arbetsgivare att freda sig enligt bevisregeln genom att visa att man uppfyller de krav som ställs. Det innebär att arbetsgivaren ska ha visat att det är ställt utom rimligt tvivel att sjösta villkor tillämpas.

Med regeringens förslag kommer facket att kunna vidta stridsåtgärder och kräva kollektivavtal av varje företag som kommer hit – även om de

uppfyller minimivillkor eller till och med går längre. Givet att de flesta utstationeringar sker under kort tid – enbart några månader – kan såklart ett kollektivavtal och de skyldigheter som följer av detta med förhandlingar och annat upplevas som betungande. Det kanske rent av gör att vissa företag väljer att inte komma hit. Det, menar vi, är inte någonting som Sverige behöver. Liksom flertalet remissinstanser tycker vi också att det här strider mot EU-rättens principer om proportionalitet och ömsesidigt erkännande.

Förslaget riskerar dessutom att vara konflikt drivande, vilket regeringen har fått påtalat för sig men struntat i. Jag tänker på det att om en arbetsgivare sluter kollektivavtal frivilligt gäller kollektivavtalet i alla delar. Men om en arbetsgivare väljer att avvakta, blir varslad om stridsåtgärd och då tecknar avtal, då gäller en annan typ av kollektivavtal med begränsade skyldigheter. Vad är det för logik, och hur kan man påstå att det blir mer effektivt och ändamålsenligt?

Det sista jag vill lyfta fram är det här med transparens. Grunden inom EU är samarbete och den fria rörligheten av varor, tjänster och arbetskraft. Som jag sa inledningsvis är det värdefullt – till och med nödvändigt – för Sverige med rörlighet på arbetsmarknaden, och utstationeringen ger samhällsekonomiska vinster för Sverige.

Men för att utstationerande företag ska vilja och kunna verka i Sverige måste de veta vad som krävs av dem, och för att utländska arbetstagare ska känna till sina rättigheter måste de kunna ta del av gällande kollektivavtal. Regler om detta har funnits sedan lex Laval infördes, men vi kan konstatera att de inte efterföljs av arbetstagarorganisationerna. Till dags dato är det ett fåtal – jag upprepar: ett *fåtal* – kollektivavtal som har lämnats in till Arbetsmiljöverket. Det är därför obegripligt och oacceptabelt att regeringen inte följer upp detta med någon sorts lagstiftning som ökar transparensen. Konkret innebär detta att med de nya reglerna kan en arbetstagarorganisation vidta stridsåtgärder, men arbetsgivaren kan ha saknat tillgång till det kollektivavtal man ska följa. Det är inte en balanserad lagstiftning.

Sammanfattningsvis, herr ålderspresident, vill jag säga att det är viktigt att det finns goda villkor för den som kommer hit och arbetar. Därför är det bra att delar av tillämpningsdirektivet nu genomförs. Det går att förbättra regelverket utan att försvåra för de företag som kommer hit. Men jag anser att det är anmärkningsvärt att regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna driver igenom de här förslagen, som verkar drivas mer av protektionism än av ett genuint intresse för dem som vill verka och arbeta här.

Herr ålderspresident! Jag yrkar bifall till reservation 1.
(Applåder)

Anf. 2 ANNIKA QARLSSON (C):

Herr ålderspresident! För knappt 70 år sedan låg Europa i ruiner. Min mamma hade just slutat skolan. Så sent som på 90-talet rådde fullskaligt krig i forna Jugoslavien, och ett splittrat Europa stod maktlost inför ett folkmord.

I grunden för EU-samarbetet finns att aldrig behöva återuppleva ett krig på den europeiska kontinenten. Vi har handel, kontakter och rörlighet som verktyg. I detta samarbete har vi gjort det möjligt för individer att

arbeta, bo, studera och röra sig fritt över den kontinent som tidigare präglades av krig och gränshinder. Det är en av grundpelarna. Genom att knyta varandra närmare och vara beroende av varandra bygger vi in förutsättningar för fred men också för tillväxt och utveckling. Genom EU tar vi i dag ett gemensamt ansvar för att fortsätta säkra fred, demokrati och tillväxt.

Med gemensamma spelregler har vi skapat viktiga värden genom åren. Men det finns också många avvägningar och konflikter mellan nationell suveränitet i olika frågor och de EU-gemensamma lagarna. Det är konflikter som vi har hanterat och har att hantera fortlöpande. Dagens ärende är ett sådant ärende.

Efter en mycket uppmärksammasad konflikt mellan ett lettiskt byggföretag och Byggnads 2004–2005 slog EU-domstolen fast att Byggnads blockad mot Lavals skolbygge i Vaxholm stred mot EU:s lagstiftning. Det dömdes till det lettiska byggföretagets fördel. En utredning och en ny lag, lex Laval, senare har vi haft ett annat läge under ett flertal år. Avsikten med lex Laval var att bevara den svenska arbetsmarknadsmodellen i grunden och samtidigt slå vakt om den fria rörligheten på den europeiska arbetsmarknaden.

Herr ålderspresident! Regeringen har nu i propositionen *Nya utstationeringsregler* lagt fram förslag som bland annat innebär att lex Laval rivs upp. Regeringen uppger att avsikten med förslaget är att skydda utstationerade arbetstagare och motverka illojal konkurrens – detta trots att regeringen inte kunnat visa några allvarliga brister med nuvarande ordning. Lagrådet skriver i sitt yttrande att ”ingen systematisk utvärdering av lex Laval och inga preciserade brister i gällande rätt anges som skäl till lagförslagen”, trots flera utredningar.

Centerpartiet och Alliansen har under arbetets gång kritiserat kraven på särskilt kollektivavtal för utstationerade. Att bevisregeln i lex Laval slopas innebär att stridsåtgärder nu kan vidtas även om minimivillkoren i den så kallade hårda kärnan är uppfyllda, enbart för att uppnå just ett utstationeringskollektivavtal. En utstationerande arbetsgivare kommer därmed inte att kunna freda sig mot stridsåtgärder. Det blir i praktiken tvingande att teckna avtal.

Med Sveriges mindre stolta historia av blockad och skanderande av ”go home” i Vaxholm kommer denna rättighet mot företag som följer alla regler självklart göra att många företag från andra länder väljer att inte komma hit. Att slopa bevisregeln är dessutom med stor sannolikhet oförenligt med EU-rättens principer om proportionalitet och ömsesidigt erkännande.

En av orsakerna som förts fram från facken är möjligheten att kontrollera att uppgifterna som lämnas är korrekta. Det föreslås en särskild bestämmelse om vilka dokument, anställningsavtal och lönespecifikationer som facket ska kunna begära ut för att säkerställa att minimivillkoren i den så kallade hårda kärnan uppfylls.

Men den möjligheten finns redan. Arbetsgivare som utstationerar måste anmäla en kontaktperson som ska kunna tillhandahålla handlingar som visar att kraven i lagen är uppfyllda. I förarbetena nämns som exempel på sådana handlingar anställningsavtal som visar att arbetstagarna har villkor som är minst lika förmånliga som minimivillkoren enligt ett svenskt

kollektivavtal. Man inför alltså något som det redan finns möjlighet att göra.

Även bevisregeln syftar till just detta. Bevisregeln är enligt vår mening generös på så sätt att den ger långtgående möjligheter för arbetstagarorganisationer att vidta stridsåtgärder, så länge en utstationerande arbetsgivare inte visar att de utstationerade arbetstagarna i allt väsentligt har lika goda villkor som svenska arbetstagare inom det aktuella avtalsområdet. Det är därför oklart hur regeringen menar att kontrollmöjligheterna för arbetstagarorganisationerna förbättras.

Regeringen föreslår vidare att förbudet mot stridsåtgärder i utstationeringssituationer i fortsättningen endast ska gälla när den utstationerande arbetsgivaren är etablerad inom EES eller Schweiz. Utländska företag som verkar tillfälligt i Sverige skulle särbehandlas på grund av sin nationalitet. När lex Laval infördes bedömde alliansregeringen att särbehandling på grund av nationalitet är olämpligt om det inte finns starka sakliga skäl. Det tycker vi fortfarande.

Att säkerställa goda villkor för dem som jobbar i Sverige är en självklarhet för oss, men vi menar att de förslag som nu läggs fram styrs mer av protektionism än av omsorg om dem som kommit hit för att arbeta. Förslaget riskerar att hämma rörligheten inom EU och att stå i strid med EU-rätten.

För att underlätta för utstationerande företag att göra rätt och för utstationerade arbetstagare att ta till vara sina rättigheter är det viktigt att dessa vet vad som gäller på svensk arbetsmarknad. Svenska kollektivavtalsvillkor måste därför vara lättillgängliga. Med lex Laval reglerades att arbetstagarorganisationer ska ge in kollektivavtalsvillkor till Arbetsmiljöverket. Det är väldigt få som lämnats in. Därför anser vi från allianspartiernas sida att sanktionsmöjligheter bör kopplas till kravet.

Att regeringen inte lägger fram några förslag som på allvar förbättrar transparensen är märkligt. Detta innebär i princip att en arbetstagarorganisation enligt de svenska reglerna kan vidta stridsåtgärder för att uppnå villkor som den utstationerande arbetsgivaren faktiskt inte fått kännedom om.

Herr ålderspresident! Regeringen vill alltså göra det möjligt att vidta stridsåtgärder mot företag trots att de uppfyller kraven. Utstationerande företag tvingas teckna dessa särskilda kollektivavtal. Det är ett stort avsteg från den svenska modellen.

Möjligheter till kontroller av om uppgifter stämmer införs, vilket redan finns enligt lex Laval. Regeringen visar på stor handlingskraft genom att slå in öppna dörrar.

Regeringen och majoriteten bestående av Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Sverigedemokraterna inför särbehandling av företag beroende på nationalitet. Man säger sig vilja ha rörlighet men lagstiftar mot det. Detta är grova avsteg hos socialdemokrater och miljöpartister från tidigare principer som den svenska modellen, särbehandling beroende på nationalitet och fri rörlighet.

Centerpartiet tillsammans med Alliansen anser att detta är mycket olyckligt. Jag yrkar bifall till reservation 1.

(Applåder)

Anf. 3 ALI ESBATI (V):

Herr ålderspresident! Det är glädjande att vi står här och kan debattera en proposition som äntligen ligger på riksdagens bord. Nu kan vi äntligen få till stånd en lagändring som utvidgar möjligheterna att uppnå kollektivavtal i Sverige för utstationerade arbetstagare, ytterst med stöd av konfliktåtgärder. Det är viktigt och mycket välkommet.

Det här är förstås, som jag återkommer till, inte något som kommer att eller kan få bort all exploatering av utländska arbetare och därmed inte heller det stora tryck som den svenska arbetsmarknadsmodellen utsätts för genom en kombination av marknadsliberala EU-regler, inhemska kapitalintressens framflyttade positioner och stor ojämlikhet både i och utanför vårt land. Men det är ett viktigt och verkligt steg framåt jämfört med nuvarande lagstiftning.

Herr ålderspresident! Alla som arbetar i Sverige ska garanteras rimliga löne- och arbetsvillkor. Det viktigaste instrumentet för att uppnå detta är kollektivavtalet. Dess funktion är i grunden att hindra osund konkurrens. Arbetstagare ska inte tvingas tävla om arbetstillfällen genom att bjuda under varandra i fråga om lön och arbetsvillkor, och seriösa företag ska inte konkurreras ut av företag som pressar priser genom oacceptabla villkor för arbetstagarna.

Samtidigt ger kollektivavtalen en hög grad av flexibilitet när det gäller att reglera förhållandena på arbetsmarknaden. Regering och riksdag behöver inte ge sig in och detaljreglera än den ena, än den andra branschen, och dynamiken inom sinsemellan väldigt olika näringar kan kombineras med behovet av viss stabilitet och trygghet för dem som gör jobbet. Detta är något som kan komma till stånd om parterna är relativt välorganiserade och om det finns välfungerande regler för både samförstånd och konflikt.

Herr ålderspresident! Förhandlingsrätten, rätten att fritt teckna kollektivavtal och konflikträtten utgör grundläggande fri- och rättigheter. De är också förutsättningar för att det svenska kollektivavtalssystemet ska kunna fungera och stärkas. Det är mot den bakgrunden man ska se det principiella och det dramatiska med den så kallade Laval domen och de ändringar i svensk lag som infördes därefter – det som har kommit att kallas för lex Laval.

Förkortat kan vi säga att de svenska fackförbunden Byggnads och Elektrikerna vid årsskiftet 2004/05 gjorde det som är en grundläggande facklig uppgift, nämligen krävde av bolaget Laval un Partneri att man i samband med ett bygge i Vaxholm skulle teckna ett svenskt kollektivavtal. Detta ville bolaget inte göra, och facken tog då till konfliktåtgärder.

Bolaget klagade rättsligt mot detta, och de svenska arbetsköparorganisationernas jurister hjälpte senare till att driva fallet vidare. När det efter en del turer kom ett beslut i EU-domstolen som gick emot de svenska facken var det inte bara ett slag mot den svenska modellen utan också något som skapade stor juridisk och facklig debatt i hela Europa.

När den tidigare högerregeringen sedan skulle implementera det nya rättsläge som uppkommit genom domen i svensk rätt gick man dessutom längre än vad EU-rätten krävde. Det var vår bedömning då, och det har varit vår uppfattning alltsedan dess. Vi har absolut inte varit ensamma om det heller. Det är något som har påpekats i både svensk och internationell debatt.

Prot. 2016/17:100

26 april

Nya utstationeringsregler

Riksdagen kom 2011 med ett tillkännagivande till den tidigare regeringen om att ”överväga vilka lagändringar som krävs för att värna den svenska modellen i ett internationellt perspektiv”. Sedan dess har Laval-lagen fått kritik såväl inom ILO-systemet som i Europarådets kommitté för mänskliga rättigheter.

Ett problematiskt nyckelmoment i den nu gällande lagen är den så kallade bevisregeln, alltså ett förbud mot att vidta stridsåtgärder om arbetsgivaren menar sig ha visat att man följer minimiregler i ett kollektivavtal någonstans. Den föreslås ändras i och med den proposition som nu har lagts fram för riksdagen. Det görs genom att man säger att det alltid blir tillåtet att ta till stridsåtgärder, om än för att uppnå ett slags bantad variant av ett fullvärdigt svenskt kollektivavtal, om det skulle komma dithän.

På så sätt håller sig lagen tydligt inom ramen för EU-rätten, samtidigt som vissa av de alltför långtgående inskränkningar av de grundläggande fackliga rättigheterna som nuvarande lagstiftning innebär tas bort.

Det förbud mot att vidta stridsåtgärder som infördes genom lex Laval tas bort. Detta kommer att öka möjligheterna att teckna kollektivavtal i syfte att slå vakt om utstationerade arbetstagares löner och arbetsvillkor. Det är också något som implementerar det så kallade tillämpningsdirektivet, som i praktiken är ett sätt att möta de problem som långt fler än vi i Sverige har kunnat se med dumpning av löner och arbetsvillkor på grund av EU-domstolens tolkning av utstationeringsdirektivet. Det blir helt enkelt lättare att hävda den centrala principen om lika lön för lika arbete i Sverige, något som tycks ha retat våra borgerliga kamrater här.

Som jag sa inledningsvis välkomnar Vänsterpartiet alltså propositionen, men det finns flera punkter där vi menar att regelverket kunde ha förbättrats ytterligare. Det har vi framfört i en följdmotion, och därför yrkar jag också bifall till vår reservation, reservation 2.

Jag ska kort redogöra för våra fyra förslag.

För det första: I de fall parterna frivilligt kommer överens om ett svenskt kollektivavtal gäller det i sin helhet, alltså inte bara i den variant som bantats till den så kallade hårda kärnan. Men enligt lagförslaget ska som avtal med begränsade rättsverkningar räknas också sådana kollektivavtal som har slutits som följd av stridsåtgärd eller varsel om en sådan åtgärd. Det sista menar vi är olyckligt. Referensen till den så kallade hårda kärnan är ett nödvändigt ont för att hålla sig till EU-rätten. Men det är viktigt att de gråzoner som finns i förhållande till EU-rätten kan prövas av svensk lagstiftning i rimliga avseenden. Med den konstruktion som regeringen föreslagit uppstår, menar vi, en risk för att arbetsgivare kan välja att säga nej till en samförståndslösning om de garanteras ett för dem betydligt mer fördelaktigt avtal. Detta är inte bra, och det kan till och med bli konflikt drivande, vilket en del har påpekat i remissbehandlingen. Vi menar därför att formuleringen om varsel borde strykas i lagförslaget.

För det andra: Enligt förslaget ska information om villkor som motsvarar den så kallade hårda kärnan i kollektivavtal ska ges in till Arbetsmiljöverket av arbetstagarorganisationer, och denna skyldighet ska vara mer långtgående än i tidigare lagstiftning. Det skäl som anförs är att sådana avtalsvillkor hittills inkommit i mycket liten omfattning. Vänsterpartiet anser dock att den skyldighet för facken som föreslås är för omfattande. Den kontaktfunktion som föreslås för att bistå med det informationsunderlag som är nödvändigt bör räcka. Framför allt är det onödigt att facken

föväntas bistå Arbetsmiljöverket med avtalsvillkor även i branscher där utstationering inte är en särskilt relevant problemställning och i situationer där konflikter inte väntas. Vänsterpartiet menar att det här är en alltför långtgående reglering som dessutom inskränker avtalsbärande parter autonomi på ett sätt som inte är ändamålsenligt. Vi vill därför bara ha kravet att lämna in avtalsvillkoren i de fall facklig organisation avser att vidta konfliktåtgärder eller varslar om konflikt.

För det tredje: Oavsett hur man reglerar detta med inlämnande av avtalskrav borde regeringen inom en snar och förutbestämd framtid utvärdera den här modellen. Kanske det görs ändå. Vi får se.

För det fjärde: I propositionen finns det förslag om att arbetsgivaren ska kunna bli skadeståndsskyldig gentemot en enskild arbetstagare ifall det förekommer brott mot det så kallade repressalieförbudet, alltså att man straffas för att ha försökt tillvarata sina rättigheter som arbetstagare. Det är bra. Men vi vill också att detta kompletteras med en ogiltighetspåföljd. Om exempelvis en arbetsgivare har gett någon sparken på denna felaktiga grund ska avskedet inte gälla.

Herr ålderspresident! Det var ganska detaljerade och kanske lite tekniska frågeställningar här. Men jag vill understryka att den här frågan ytterst handlar om vilken sorts arbetsmarknad och därmed vilken sorts samhällsmodell vi ska ha. Att slå vakt om lika lön för lika arbete i Sverige är en uppgift som har försvarats av lex Laval. Och det är ganska talande att se hur de tidigare regeringspartierna, som i regeringsställning ofta lät påskina att man ville försvara den svenska modellen mot EU:s klåfingriighet, i dag helt vill avslå de förbättringar som regeringen föreslår. Detta visar hur EU:s juridiska apparat kan användas och har använts. Det är politiskt mer kostsamt att angripa arbetstagarnas rättigheter rakt på. Det är lättare att gömma sig bakom svårtolkade beslut i Strasbourg och Bryssel.

Detta sätter också fingret på ett olöst grundproblem som har göra med EU som sådant. I det här fallet utkristalliseras en motsättning mellan EU-rätten och Sveriges övriga internationella åtaganden gällande rätten att kollektivt ta strid för sina rättigheter som arbetstagare. Det är just det här som ligger till grund för kritiken från de tidigare nämnda ILO- och Europarådsinstanserna.

Den problematiken kan inte lösas på annat sätt än genom förändringar på EU-nivå, och den löses därmed inte heller inom ramen för denna proposition. Utstationeringsdirektivet måste ändras, så att det blir ett minimidirektiv, inte som i dag ett slags maximidirektiv. Det är också nödvändigt att Sverige inom EU tar sitt ansvar och verkar för ett juridiskt bindande socialt protokoll som innebär att de grundläggande rättigheterna inte får underordnas de ekonomiska friheterna.

Herr ålderspresident! Vi ser återkommande påminnelser om problemen med att upprätthålla arbetstagarnas sociala och fackliga rättigheter i mötet med EU:s marknadsliberala fundament. Det krävs grundläggande förändringar för att inte arbetet för att upprätthålla den svenska arbetsmarknadsmodellen ska behöva ske i ständigt uppförssbacke. Detta är ett kärnproblem med det svenska EU-medlemskapet och med EU som sådant.

Samtidigt har Vänsterpartiet alltsedan Sveriges inträde i EU arbetat hårt för förslag som kan förbättra faktiska lagar och regler inom de ramar som följer med EU:s konstruktion och också pressar på de ramarna. Det gör vi också nu.

Jag vill till sist passa på att deklarerat att i det fall vår reservation med våra utmärkta förslag till förbättringar ändå skulle röstas ned, avser vi att rösta för utskottets förslag att bifalla propositionen, eftersom vi tycker att den utgör ett viktigt steg framåt och eftersom vi med emfas motsätter oss den borgerliga reservationen under samma punkt.

Anf. 4 FREDRIK MALM (L):

Herr ålderspresident! Go home, go home! Så ropade Byggnads funktionärer till de lettiska arbetarna vid företaget Laval un Partneri när de kom till jobbet kl. 7 på morgonen i december 2004.

”De försökte ställa sig i vägen så att vi inte skulle komma fram med bilen. När föraren gick ur bilen så lyckades han nästan inte ta sig tillbaka in igen. Torgny Johansson (Byggettans ordförande) försökte att hålla för dörren. Sedan slog han till på rutan där jag satt. --- Alla skrek och ropade när vi gick förbi. Det var väldigt obehagligt.” Det berättar Elsa Ligere, projektkoordinator för Laval un Partneri, för Svenska Dagbladet, som skrev om händelsen.

Byggnads och Elektrikerna, två av LO:s mest protektionistiska förbund, dömdes av Arbetsdomstolen att betala över en halv miljon kronor i böter till Laval. Men det spelade inte så stor roll eftersom LO redan hade drivit företaget i Vaxholm i konkurs.

Konflikten i Vaxholm handlar i grund och botten om att den svenska lagstiftningen och Europeiska unionens regelverk, EU-rätten, inte är helt kompatibla. I Sverige har vi valt att hantera detta genom en kompromiss, alltså lex Laval. Lex Laval är en bra kompromiss, som både motverkar osjysta villkor och tryggar det svenska kollektivavtalssystemet. Alternativet hade varit att fortsätta agera i strid med EU-rätten eller att överge den svenska kollektivavtalsmodellen. Men vi vill förstås inget av detta.

Detta, herr ålderspresident, räcker dock inte för de mest protektionistiska delarna av LO, som vägrar att acceptera den här kompromissen. Vad regeringen nu gör är att helt gå den protektionistiska delen av LO:s ärenden och riva upp lex Laval. Risker är då att svensk lagstiftning och kollektivavtalssystemet återigen kommer att krocka med EU-rätten så fort en ny konflikt motsvarande Vaxholm äger rum. På sikt kan detta också hota den svenska modellen. Jag vet inte om det är så klokt av Ylva Johansson att gå Byggnads ärenden när detta riskerar att skada den svenska arbetsmarknadsmodellen.

En rimlig fråga att ställa sig är om löneutvecklingen för byggnadsarbetare i Sverige har varit sämre än för andra grupper de senaste tio åren. Och svaret på den frågan är entydigt nej: Det har inte skett någon lönedumpning, vilket facket hade befarat.

Det finns inte några verkliga problem som Ylva Johansson har att lösa i detta, annat än att hålla sin egen interna protektionistiska partiopinion på gott humör. Då är det förstås helt logiskt att Ylva Johansson gör detta tillsammans med de mest protektionistiska partierna i riksdagen, nämligen Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet. Däremot riskerar detta att skapa verkliga problem så fort vi får ett nytt rättsfall efter att Byggnads har stått och vrålat ”go home” mot europeiska arbetare vid någon annan byggarbetsplats.

Vi ser nu attacker på öppenhet, friare handel och fri rörlighet för arbetskraft. Vi ser de attackerna runt om i världen, inte minst med Trump-administrationen i USA. Att riva upp lex Laval ligger i linje med den politik och den retorik som Donald Trump företräder och som brexitkampanjen i Storbritannien i stort sett helt och hållet byggde på, med ständiga påhopp på polska byggarbetare, och med en rad andra protektionistiska krafter i världen.

Det är protektionistisk vänsterpopulism och protektionistisk högerpopulism som går hand i hand, med målet att göra det svårare för företag från andra länder att komma hit till Sverige. Det är därför nödvändigt, herr ålderspresident, att gå på gång på gång påpeka: Öppenhet är inte något hinder för en god samhällsutveckling. Öppenhet är inte något hinder för en bra välfärdsutveckling. Öppenhet är en förutsättning för detta.

Jag vill yrka bifall till den alliansgemensamma reservationen nr 1.
(Applåder)

Anf. 5 ALI ESBATI (V) replik:

Herr ålderspresident! Fredrik Malm har ganska ofta svårt att hålla tillbaka det förakt som han uppenbarligen känner för arbetstagarorganisationer och fackliga organisationer när de försöker göra det som är deras viktiga uppgift, nämligen upprätthålla lika lön för lika arbete. Det kommer fram i tid och otid, nästan oavsett vad man debatterar.

Nu kanske det är mer begripligt att Fredrik Malm kommer att tänka på sin antipati mot de fackliga organisationerna, när vi diskuterar facket, så att säga. Men det är ändå viktigt att fråga Fredrik Malm om något som inte blev helt tydligt: Varför är Fredrik Malm motståndare till lika lön för lika arbete på svensk arbetsmarknad? Varför ska det finnas större möjligheter att behandla arbetare från utlandet sämre när de arbetar i Sverige, till exempel på ett bygge eller i något annat sammanhang?

Anf. 6 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr ålderspresident! Vad som nu sker är att regeringen vill riva upp lex Laval – Ali Esbati är mycket glad över detta. Det innebär att man frångår en kompromiss som innebär att vi tryggar sjysta villkor på svensk arbetsmarknad och den svenska kollektivavtalsmodellen och också gör den förenlig med EU:s regelverk, med EU-rätten.

Ali Esbati vill inte ens vara med i EU, tror jag. Då är det inte så konstigt. Om man är en protektionistisk vänsterpopulist hamnar man i samma fack i fråga om detta som den populistiska protektionistiska högern. Detta är samma politik och retorik som brexitkampanjen bygger på, som Trump-administrationen bygger på och som Le Pen och en rad andra krafter driver fram.

Detta ser vi här i riksdagen. Det är Ali Esbati, Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna som driver igenom detta. Jag tror att det är mycket bekymmersamt för öppenheten och för möjligheten att värna en viktig grundpelare i Europasamarbetet: att faktiskt göra det möjligt för arbetskraft att röra sig över gränserna och arbeta på andra håll.

Man har inte påvisat den lönedumpning som fackförbunden varnar för och så vidare. Jag har inte sett horder av utstationerad arbetskraft stå och demonstrera utanför riksdagen. Jag har inte fått ett enda mejl av någon person som varit utstationerad och som anser sig vara förtryckt. Lagrådet

pekar på att regeringen inte ens motiverar sina förslag. Det är väl snarare Ali Esbati som blir svaret skyldig. Varför ska man jaga ut utländsk arbetskraft ur Sverige? Är det att engagera sig? Att arbetare ska förena sig över gränserna är väl det mest klassiska av alla marxistiska slagord. Men det verkar inte spela någon roll just i denna fråga för Ali Esbati.

Anf. 7 ALI ESBATI (V) replik:

Herr ålderspresident! Jag har inte personligen konsulterat vare sig Le Pen eller Donald Trump när det gäller vad de anser om den svenska kollektivavtalsmodellen – jag tror inte att de har några starka synpunkter angående det. Jag själv tycker att den är väldigt bra, för den leder till en god utveckling på svensk arbetsmarknad. Och en viktig princip om lika lön för lika arbete kan då hävdas.

Jag tror att Fredrik Malm har missförstått begreppet protektionism. Han använder det också i betydelsen att skydda arbetstagares rättigheter när de är i Sverige, oavsett var de kommer ifrån. Den sortens protektionism står jag gärna för, men inte någon protektionism som handlar om att människor inte ska röra sig över gränserna. Det känner Fredrik Malm ganska väl till. Vi kan diskutera frågan om till exempel asylrätt vid något annat tillfälle. Där har vi tyvärr lite olika åsikter i dag.

Men det är ändå intressant att Fredrik Malm pratar om att den nuvarande lösningen är en kompromiss. Ja, det är möjligt att den är en kompromiss mellan viljan att skydda arbetstagare på svensk arbetsmarknad och det förakt, närmast hat, gentemot de fackliga organisationerna som kommer till uttryck i det som Fredrik Malm säger här. Men det är i så fall en dålig kompromiss.

Vi föreslår en bättre kompromiss, som naturligtvis fortfarande håller sig inom ramen för EU-rätten i och med att man måste gå på den hårda kärnan och inte kan kräva ett kollektivavtal som fullt ut har samma rättsverkningar på svensk arbetsmarknad. Men den har ändå den viktiga fördelen att den värnar rätten att alltid ta konflikt för sina rättigheter. Det är en grundläggande mänsklig rättighet som en liberal borde kunna ställa upp på.

Sedan gäller det den marxistiska kritiken om att man ska förena sig över landgränserna. Det är precis det som sker när man hävdar rätten till lika lön för lika arbete i Sverige.

Anf. 8 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr ålderspresident! Nej, jag förmodar att Ali Esbati inte har konsulterat vare sig Donald Trump eller Marine Le Pen. Han kanske däremot har konsulterat sin vän Nicolás Maduro i Venezuela, vars partimilis just nu åker runt på motorcyklar och skjuter ihjäl civila.

Här någonstans går just nu en rätt tydlig konfliktlinje, herr ålderspresident, i politiken i världen. Den går mellan oss som tror på öppenhet och de krafter som tror på protektionism och inåtvändhet. De krafterna förenar sig nu. Vi ser detta mycket tydligt här i kammaren. Det parti som står längst till vänster och det parti som står längst till höger gör gemensam sak tillsammans med regeringen och LO för att försvåra för utländsk arbetskraft i Sverige. Det är där vi står nu.

Jag säger det ännu en gång: Lex Laval är i grunden en kompromiss mellan den svenska lagstiftningen och EU-rätten, men det är också en kompromiss för att trygga det svenska kollektivavtalssystemet och samtidigt värna öppenheten och den fria rörligheten inom Europeiska unionen. Detta är givetvis någonting som vi från Liberalerna står bakom, för vi tycker att det är viktigt.

Om det finns olika saker som behöver justeras i lagstiftningen är vi öppna för att göra det. Men att riva upp lagstiftningen och helt gå på de mest protektionistiska krafternas linje i Sverige kommer att skapa stora problem för arbetsmarknaden framöver. Och förmodligen får vi nya rättsfall framöver som riskerar att i förlängningen, långsiktigt, underminera den svenska modellen. Det tror jag vore synnerligen problematiskt.

Anf. 9 DÉsirÉE PETHRUS (KD):

Herr ålderspresident! I dag debatterar vi ett betänkande som berör frågor som har rört upp mycket känslor under ganska många år, trots att det egentligen inte rör så otroligt många människor.

Arbetsmiljöverket rapporterar att 42 697 arbetstagare var utstationerade i Sverige under år 2015. Av dem återfanns 42 procent inom byggindustrin och 23 procent inom tillverkningsindustrin. Vi vet att det fortfarande är stora behov på de områdena. Flertalet kommer från Tyskland och Polen – ungefär var tredje person. Men, herr ålderspresident, varje månad är det bara 7 400 personer som befinner sig i Sverige som utstationerade arbetstagare. Då ska vi jämföra dessa 7 400 med en arbetskraft på 4 ½ miljon personer. Dessutom är de här personerna för det mesta inte utstationerade hela året, utan i snitt en månad per år. Det är alltså en väldigt begränsad andel personer vi talar om.

Vi kristdemokrater värnar den fria rörligheten inom EU, och vi tror att alla tjänar på att man kan arbeta i olika EU-länder. Den gemensamma marknaden är en förutsättning för tillväxt och utveckling av våra länder.

Efter den så kallade Laval domen genomförde den förra regeringen, med Alliansen, år 2010 förändringar i lagstiftningen för att förtydliga lagen utifrån EG-domstolens krav i Laval-fallet. Tanken var att slå vakt om den svenska arbetsmarknadsmodellen.

I Laval-fallet framkom det att företaget stämde Byggnads för olovliga stridsåtgärder, och i domen från EU kan man utläsa att Byggnads hade gått för långt. De hade inte rätt att vidta stridsåtgärder under rådande omständigheter. De hade inte tillräckligt på fötterna när det gällde de krav de framförde. Inte heller hade de uttalat kraven tydligt inför det utstationerade företaget. Därför fick alltså Byggnads och även Elektrikerna betala skadestånd.

Herr ålderspresident! Kristdemokraterna värnar den svenska avtalsmodellen på arbetsmarknaden, en modell som bygger på att parterna tar ansvar för lönesättning och andra viktiga frågor. EU-rätten står över svensk lag, vilket innebär att Sverige helt enkelt måste anpassa sig till lagstiftningen i EU-området. När vi anpassade lagstiftningen behöll vi på det sättet den svenska avtalsmodellen samtidigt som EG-rätten kunde fortsätta.

Herr ålderspresident! När nu den rödgröna regeringen har bestämt sig för att röra om i grytan och lägger fram ett nytt förslag om utstationeringsregler är det nog en ganska vansklig väg man tar in på från regeringens sida genom att riva upp lex Laval.

Flera remissinstanser anser att de föreslagna möjligheterna att kräva ett särskilt kollektivavtal för utstationerade är för långtgående. Att bevisregeln slopas innebär att stridsåtgärder kan vidtas även om minimivillkoren i den så kallade hårda kärnan är uppfyllda och enbart för att just uppnå ett utstationeringskollektivavtal. En utstationerad företagare kommer då inte att kunna freda sig mot stridsåtgärder från facket. Vi tror att en slopad bevisregel sannolikt är oförenlig med EU-rättens principer om proportionalitet och ömsesidigt erkännande.

Ofta talar de rödgröna partierna om att det pågår lönedumpning i Sverige. Men man får inte lönedumpa enligt EU-rätten. Företag måste erbjuda arbetstagare det som man kallar för den hårda kärnan. Det betyder att alla EU-medborgare ska ha vissa självklara rättigheter när man åker mellan olika länder för att arbeta. För dem som utstationeras hit ska man ha avtalsvillkor som andra i likvärdiga yrken har här i Sverige, och det ska motsvara villkoren i ett centralt kollektivavtal. Dessa kollektivavtal antar jag att partierna här inte tycker är lönedumpade, för det är ju de avtal som finns på arbetsmarknaden, och det är det man ska följa.

Fackliga stridsåtgärder mot utländska arbetsgivare får enligt vår lagstiftning även fortsättningsvis vidtas för att få till stånd ett kollektivavtal. Att påstå något annat är vilseledande. Men när det gäller stridsåtgärder får man inte, för att inte strida mot EU-rätten, vidta stridsåtgärder mot en utländsk arbetsgivare annat än under vissa förutsättningar.

För det första: De villkor som arbetstagarorganisationen ställer på den utländska arbetsgivaren ska motsvara villkoren i ett centralt branschavtal som tillämpas i Sverige på motsvarande arbetstagare. Transparens och tydlighet ska råda.

För det andra: Villkoren får bara avse krav som kan anses ingå i den så kallade hårda kärnan, det vill säga minimivillkor som man har kommit överens om inom vissa områden och branscher.

För det tredje: EU-rätten säger att arbetstagarorganisationer inte kan tvinga fram ett kollektivavtal om de villkor som de utländska arbetstagarna redan har är förmånligare än det som följer av lag.

De ovan nämnda reglerna ändrar alltså inte förutsättningarna för den svenska arbetsmarknaden. Kollektivavtal är normerande för anställnings- och arbetsvillkor för utstationerade arbetstagare, och det finns restriktioner för stridsåtgärder även i den svenska modellen om det slutits ett kollektivavtal. Då råder nämligen fredsplikt.

År 2004 – jag vet inte om ni kommer ihåg det; många av er var kanske med i politiken redan då – oroades Socialdemokraterna för att anslutningen av nya medlemsländer i EU skulle leda till ”social turism”. Ni som var med på den tiden kanske kommer ihåg den diskussionen, som gick ut på att människor från de nya medlemsländerna Polen, Estland, Lettland, Litauen, Ungern, Slovenien, Slovakien, Tjeckien, Cypern och Malta skulle flytta till Sverige för att börja utnyttja våra trygghetssystem.

Därför blev vi inte så förvånade när företaget Laval skulle bygga en skola i Vaxholm 2004 och fackliga företrädare ropade det som Fredrik Malm tidigare nämnde: Go home!

Det, herr ålderspresident, var inte okej, och många fackföreningsmän har också beklagat detta uppförande. Samtidigt är det lite samma

känsla man får när nu de rödgröna lägger fram ett förslag som det vi debatterar i dag. Vi har en byggboom och vi behöver arbetskraft, men nu krånglar man till det för den fria rörligheten.

Man kan väl säga att de rödgröna uppfyller sina vallöften. De har ju länge velat omförhandla utstationeringsdirektivet till och med med övriga 27 medlemsländer och driver nu på det i EU, något som mycket väl leda till att den svenska kollektivavtalsmodellen hotas.

Herr ålderspresident! Avslutningsvis skulle jag vilja påpeka att Alliansen som sagt var tidigare har utrett frågan om att förbättra och förtydliga. Med hjälp av arbetsmarknadens parter mejslade man fram ett lagförslag som slog vakt om den svenska arbetsmarknadsmodellen och som samtidigt inte strider mot EG-rätten.

Alla arbetstagarorganisationer, menar vi, borde ha en skyldighet att till Arbetsmiljöverket inge kollektivavtalsvillkor som man kan komma att kräva med stöd av stridsåtgärder, annars bör man få en straffavgift eller sanktion. Det var någonting som en utredare kom fram till för något år sedan, och det är synd att regeringen inte har gått den vägen.

Herr ålderspresident! Det finns 680 kollektivavtal på svensk arbetsmarknad. Ska de utländska företagen hålla reda på 680 kollektivavtal? Det skulle vara intressant att höra hur statsrådet, som snart kommer upp i talarstolen, ser på det. Eller ska vi ha den modell som vi har föreslagit och som är förenlig med EG-rätten, nämligen att man anmäler till Arbetsmiljöverket vad det är för kollektivavtal som man vill ska gälla för utstationerade företagare och därigenom ökar transparensen och enkelheten i systemet för den fria rörligheten?

Nu menar jag, herr ålderspresident, att regeringen lägger fram ett protektionistiskt, populistiskt förslag som berör få men som är en symbolfråga för regeringen. Alliansen och Kristdemokraterna är inte beredda att äventyra den svenska arbetsmarknadsmodellen genom omförhandlingar av direktivet i EU. Vi tror dessutom att det här förslaget i dag strider mot EU-rätten.

Jag yrkar därmed avslag på utskottets förslag i betänkandet och bifall till Alliansens gemensamma reservation 1.

(Applåder)

Anf. 10 RAIMO PÄRSSINEN (S):

Herr ålderspresident! Först vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Äntligen! Äntligen kan jag som socialdemokrat och ordförande i arbetsmarknadsutskottet säga att svenska kollektivavtal ska gälla i Sverige även för utländska företag som har verksamhet här och deras anställda. Det är ett löfte som vi socialdemokrater ställde ut inför valet 2014 och som nu den socialdemokratiskt ledda regeringen levererar och lägger fram här i riksdagen.

Varför är detta så viktigt? Jag skulle vilja påstå att ryggraden i den svenska arbetsmarknadsmodellen, kort sagt den svenska modellen, är att vi har starka, fria och självständiga parter på arbetsmarknaden som fixar lönebildningen, som sätter lönerna och bestämmer villkoren på jobbet. Vi har inga lagstiftade minimilöner i Sverige, utan vi har vår kollektivavtalsmodell som har främjat oss, som kommer att främja oss i framtiden och

som ser till att vi är konkurrenskraftiga genom att parterna tar ett stort ansvar för den ekonomiska utvecklingen i landet.

Kollektivavtalsmodellen främjar också en jämnare inkomstfördelning och stärker vår välfärdsmodell. Genom att parterna gör detta i samförstånd är det fråga om en fantastisk och unik lösning. Vår modell är också den bästa garanten för ordning och reda på arbetsplatserna. Det handlar inte bara om rimliga löner, villkor, arbetstider och arbetsmiljö, utan det handlar också om att våra företag och anställda kan verka i sund konkurrens med varandra.

Herr ålderspresident! Vi vill alla att företag ska få verka i en miljö utan marknadsstörningar. Men alla ni som sitter här vet att det inte är så i dag. Vittnesmålen är många från stora och små företag om att de är utsatta för osund konkurrens. Ett exempel är byggföretaget Peab. Jag förmodar att Peab har träffat representanter från alla partier i riksdagen. Peab har räknat fram skillnaden i kostnaderna som de har gentemot dem som konkurrerar osunt. Det har visat sig att de företag, också utländska firmor, som agerar i osund konkurrens i hög grad ligger på 25 procent av de svenska kostnaderna.

Herr ålderspresident! Jag fick ett mejl från en företagare i Gävle, och jag blev lite förvånad. Mejllet handlade egentligen om tre företag. Det var fråga om montage, smide och en underentreprenör. I mejlet stod det att de blir överösta med erbjudanden om billig arbetskraft och att de är trötta på detta, men de kan inte göra någonting åt det.

Jag tog kontakt med företaget och fick besök av det. Vi hade en diskussion tillsammans med ägaren och chefen, som undrade, herr ålderspresident, varför vi inte gör någonting åt de oseriösa företagen. De blir utskrattade när de offererar byggjobb och montage eftersom deras konkurrenters priser ligger minst 30 procent under. Det är omöjligt att erbjuda sådana priser med kollektivavtal. Det är bara att glömma större jobb. De anser att i och med att de driver företag i Sverige kan de inte tillåta utländska firmor som betalar bara 30 kronor i timmen. De vill göra rätt för sig och ha bra villkor som de har gjort upp om med motparten IF Metall. Deras anställda ska få jobba kvar. De vill att företagen ska överleva och växa, men snart har de inget val.

Företagaren undrade sedan hur de tänker som är emot kravet på svenska kollektivavtal för alla i Sverige. Jag lovade företagaren att ställa frågorna till Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna under debatten i dag. Hur tänker ni? Varför värnar ni inte våra skötsamma företag mot osund konkurrens? Varför säger ni nej till ordning och reda?

Centerpartiets Annika Qarlssoon säger att förslaget om att det i Sverige ska vara svenska villkor är ett grovt avsteg från den svenska modellen. Är det inte ett grovt avsteg från den svenska modellen att låta oseriösa konkurrera ut skötsamma, fina svenska företag? Är inte det ett avsteg att tillåta detta? Det är skillnaden i synen i frågan mellan oss.

Fredrik Malm gjorde ett rabiat utspel och gick på om protektionism och så vidare. Han säger sig gilla kollektivavtal. Samtidigt har det uppdagats att Liberalernas näringspolitiska talesperson i kammaren i sin roll som företagare inte har kollektivavtal. Kronofogden jagar honom. Hur är det med Liberalernas trovärdighet i frågan om att Liberalerna tycker om kollektivavtal? Den frågan kan man ställa sig, och den är verkligen berättigad.

Herr ålderspresident! Den borgerliga regeringen lade ett vått täcke över fackföreningarnas rätt och möjlighet att ta strid för svenska kollektivavtal. Det är en strid man ville ta för att skydda de utstationerade arbetarna som tillfälligt arbetar i Sverige. Lex Laval innebär faktiskt ett hinder för strejkrätten mot arbetsgivare med bas i andra EU-länder. Nu när både fack och företag vittnar om osund konkurrens borde väl insikten även komma på plats hos de borgerliga.

Därför är det så glädjande att vi i dag kan skrota gamla lex Laval och ersätta den med nya utstationeringsregler. Förändringarna är enligt följande, och jag är säker på att även statsrådet kommer att gå igenom dem.

Facket kan alltid kräva svenska kollektivavtal av företag som verkar i Sverige. Det betyder att svenska och utländska företag behandlas mer lika. Utstationerade arbetstagare får ut sin rätt i svensk domstol, och facken kan bevaka villkoren på svenska arbetsplatser. Det finns ett krav på transparens. Alla fackförbund ska lämna in avtal till Arbetsmiljöverket. Det ska finnas en skyldighet för utstationerande arbetsgivare som ingått avtal att tillhandahålla handlingar och översättningar på svenska och engelska. Facken kan kräva att en förhandlingsberörig person utses.

Låt mig läsa ur utskottets majoritetstext: ”Genom att nu skapa en ordning som möjliggör att kollektivavtal kan ingås med samtliga utstationerande arbetsgivare, och dessutom förena detta med en rätt till vissa kollektivavtalsvillkor även för utanförstående utstationerade arbetstagare samt en kontroll- och sanktionsordning, säkerställs att utstationerade arbetstagare verkligen får de villkor som de ska garanteras enligt utstationeringsdirektivet.”

Herr ålderspresident! Det här är fin prosa. För mig är det rent av ljuv musik! Detta innebär att från den 1 juni i år kommer svenska löner att gälla i Sverige. Arbetsgivare ska inte längre kunna utnyttja utländsk arbetskraft genom att pressa ned de svenska lönerna. Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna talar ofta väl om vår svenska modell. Alla säger sig vara anhängare och tillskyndare av kollektivavtal. Vi har hört det så ofta i riksdagens kammare. Men har ni någonsin lagt fram ett enda förslag för att stärka arbetsmarknadsmodellen?

Jag uppmanar er att förklara för svenska folket varför ni inte vill att svenska villkor ska gälla för samtliga som jobbar i Sverige. Förklara samtidigt varför ni tillåter utländska företag att konkurrera ut våra svenska företag som gör rätt för sig. Vad har ni egentligen emot vår svenska arbetsmarknadsmodell?

Arbetet går vidare, precis som Désirée Pethrus nämnde. Det sker nu på EU-nivå. Det är också glädjande att EU-kommissionen lägger fram förslag som för frågan framåt. Utstationering är inte ett problem som finns isolerat i Sverige. Problemet finns i andra länder. Det vet ni också. Vi har varit på konferenser om problemet. Det finns problem i Frankrike och Tyskland, och så vidare. Det känns tryggt att veta att den svenska regeringen har tagit initiativ i frågan tillsammans med kommissionen att jobba vidare i frågan.

Svenska löner kommer att gälla i Sverige från 2017. Det låter som ljuv musik! Det är ett skydd för arbetstagare, och det är bra för att kunna upprätthålla sund konkurrens. Varför begriper ni inte detta?

(Applåder)

Anf. 11 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Herr ålderspresident! Det är intressant att lyssna på Raimo Pärssinen i debatten. Jag skulle nog kunna säga att vi alla här är överens om att ordning och reda på arbetsmarknaden är viktigt. Annars kommer vi, som Raimo Pärssinen säger, inte att ha en sund konkurrens på svensk arbetsmarknad. Detta måste vi absolut värna.

Jag vet att det finns företag som dumpar. Men de har ju gått emot det regelverk vi har. Problemet är att de inte följer regelverket.

I den lagstiftning som Alliansen var med och tog fram håller vi oss till EU-rätten. I Sverige finns det 680 kollektivavtal. Ett företag i Polen vill utstationera en arbetstagare som ska bygga bostäder i Sverige. Företaget vill veta vad det är för villkor som gäller. Då sa Alliansen: Alla branscher måste till Arbetsmiljöverket ge in det kollektivavtal de vill ska gälla och som det polska företaget ska följa om det kommer hit. När företaget har fått det klart för sig ska det också följa dessa regler. Annars kan facket gå in och sätta företaget i blockad.

Vi har alltså redan regler på detta område som gör att man inte får löne-dumpa, Raimo Pärssinen. Så vad är det ni ska uppnå med det ni kallar ett särskilt kollektivavtal för utstationerade? Det blir alltså 681 olika kollektivavtal – eller kanske ännu fler om det ska vara ett kollektivavtal för varje bransch. Hur ska det gå till rent praktiskt?

Anf. 12 RAIMO PÄRSSINEN (S) replik:

Herr ålderspresident! Det är alltid trivsamt att debattera med Désirée Pethrus eftersom hon är mycket saklig.

Vi är överens om att det finns företag som dumpar. Vi är överens om att det förekommer oseriösa inslag. Vi är överens om att det finns svenska firmor som slås ut av det som är oseriöst.

Désirée Pethrus undrar vad bekymret är; det finns ju en lagstiftning. Då hade jag önskat att det fanns ett förslag från Kristdemokraterna om att ni inte accepterar detta utan vill gå vidare och stoppa det oseriösa.

Det är precis det vi gör, för vi utökar möjligheterna till kontroll och ställer större krav på utländska firmor. Vi ställer även krav på att facken ska in med sina avtal så att det blir en transparens i detta. Det här kommer upp för att det är ett bekymmer.

Moderaterna hävdar ofta att det inte är något bekymmer. Det har ju inte varit några stora stridigheter. Nej, men 2009 kom ju den våta filten med lex Laval. Det blev ju en konflikt därefter. Ska vi då säga att problemet är löst? Nej, problemet finns uppenbarligen kvar.

Jag är säker på att Désirée Pethrus också har blivit kontaktad av något företag som tycker sig vara osjyst behandlat gentemot konkurrenter.

Regeringen lägger fram detta förslag för att komma till rätta med det här. Vi värnar den svenska modellen och stärker den så det blir samma villkor för svenska och utländska företag. Vi tycker att det är bra, och jag är övertygad om att en majoritet i Sverige också tycker att det är bra. Med vårt förslag sätter vi stopp för dem som försöker smita undan och underminera systemet.

Anf. 13 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Herr ålderspresident! När vi gick igenom lagstiftningen efter Laval-ärendet sa vi att alla företag som kommer hit ska veta vilka villkor som

gäller i Sverige, den så kallade hårda kärnan. Följer man inte detta kan facket gå in och vidta stridsåtgärder.

Detta innebär att företagen i de andra länderna måste få veta vilka villkor som gäller. I princip skickar alla fackliga organisationer in till Arbetsmiljöverket vilka avtal som ska gälla. Men Byggnads gör inte det. Man vägrar att skicka in vilka villkor som ska följas. Det är en bransch man verkligen vill ska skicka in, eftersom de flesta som kommer hit ska jobba i den branschen.

Kan Raimo Pärssinen svara på varför Byggnads ständigt vägrar att skicka in kollektivavtalet, så att man vet vad som gäller? Facken kan ju vidta stridsåtgärder om företagen inte följer det, om de inte har löner som är likvärdiga med svenska och inte har semesterregler och olika arbetsmiljöregler.

Det ni föreslår, att det ska vara särskilda kollektivavtal för utstationerade, är för långtgående enligt EU-rätten, menar vi. Det kan man inte införa.

I ert lagförslag skriver ni också att det ska finnas särskilda bestämmelser för de dokument som facket ska kunna begära ut. Vi menar att denna möjlighet redan finns i den lagstiftning vi har. Vi tycker att regeringen slår in öppna dörrar och gör det krångligare för företag som vill verka här. Säg i stället till facket att ange vad det är för kollektivavtal som ska följas och att vidta stridsåtgärder om företagen inte följer det. Då får vi ordning och reda på arbetsmarknaden.

Anf. 14 RAIMO PÄRSSINEN (S) replik:

Herr ålderspresident! Ja, Byggnads behövde uppdateras. Låt mig nu uppdatera kammaren. Nu finns till och med en sida där Byggnads i hela Europa visar vilka villkor som gäller.

Det är klart att det ligger i fackens intresse att deras avtal blir tydliga, registrerade, transparenta och lätta för andra att ta del av. Det gäller även Byggnads.

Tidigare var det ett problem, vilket Désirée Pethrus sa. Men det är det inte längre, eftersom det finns ett starkt intresse för att få denna lagstiftning på plats, och då följer man regelsystemet. Det ligger i fackföreningens egenintresse att göra det. Jag tror alltså inte att detta är något problem.

Vi vet inte hur framtiden ser ut. Någon sa att det finns branscher som aldrig kommer att bli utsatta för utstationering. Men vi vet ju inte hur arbetsmarknaden förändras. Därför är det en bra väg att gå in på att vi får denna ordning, att transparensen finns och att fackföreningarna har redovisat detta. De utstationerande firmorna kan ta del av det, vet vilka villkor som gäller och kan lägga fram sina anbud efter det. Samtidigt undanröjer vi den osunda konkurrensen.

Vad gäller Byggnads lovar jag Désirée Pethrus att det inte är något problem.

Anf. 15 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD):

Herr ålderspresident! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Låt mig inleda med några ord om kollektivavtal och den aversion mot kollektivavtal som jag ibland upplever finns i kammaren.

Vad är ett kollektivavtal? Är det ett hemskt vapen som har satts i händerna på fackföreningarna för att slå i huvudet på stackars intet ont anande företagare? Är inte kollektivavtal ett avtal mellan arbetsmarknadens parter, som både arbetsgivare och fackförening står bakom och som de har förhandlat fram tillsammans och tecknat i samförstånd? Det är alltså ingen styggelse, utan det är detta som är den svenska modellen.

Jag har arbetat i detaljhandeln i ungefär 14 år av mitt liv, hälften av tiden som företagare och hälften som butikschef. Jag har alltid haft kollektivavtal. Jag har uppmanat mina anställda att gå med i facket och, där det har funnits underlag, att bilda lokala fackklubbar. Det är inget konstigt utan en självklarhet i den svenska modellen.

Jag har svårt att förstå aversionen mot kollektivavtal. Det är inte bara fackföreningarnas kollektivavtal. Det är arbetsmarknadens parter kollektivavtal. Det är deras gemensamma dokument. Nå, nog om detta.

Socialdemokraterna har äntligen insett vikten av likvärdiga förutsättningar för företag som agerar på den svenska marknaden. Det är glädjande men kanske inte tillräckligt. Om Socialdemokraterna menar allvar med detta måste man löpa hela linan ut. För att uppnå målet om likvärdiga förutsättningar måste man våga gå lite längre.

Sverigedemokraterna har länge påtalat problematiken och arbetat för sundare konkurrensvillkor på den svenska arbetsmarknaden. För att inte falla på mållinjen har Sverigedemokraterna föreslagit ytterligare tre skärpningar i vårt särskilda yttrande.

Vi vill att månadsrapportering och anmälningsplikt ska vara tvingande för samtliga företag som har utstationerad arbetskraft i Sverige. Det finns i och för sig redan ett regelverk – jag tror att det är från den 1 juli 2013 – om att man ska anmäla utstationerad arbetskraft till Arbetsmiljöverket. Men det verkar inte fungera tillfredsställande, framför allt inte kontrollen av arbetsvillkor.

Förslaget om månadsrapportering och anmälningsplikt innebär inte att man likställer regelverket med vad som gäller för svenska företag, utan det innebär att man får likartade förutsättningar för de företag som verkar på den svenska arbetsmarknaden.

I nuläget är det trots denna anmälningsplikt, som till viss del redan finns gentemot Arbetsmiljöverket, osäkert hur många utstationerade löntagare som finns på den svenska arbetsmarknaden, vilka arbetsvillkor de jobbar under, hur länge de varit i Sverige och hur länge de ska stanna.

Sverigedemokraterna anser att det bör införas en bortre tidsgräns för hur länge en arbetstagare kan vara utstationerad i Sverige. Den åsikten delar vi med EU-kommissionen sedan en tid tillbaka. Däremot är vi inte överens om tidsgränserna. Sverigedemokraterna anser att tidsgränsen bör sättas till tre månader. Därefter bör arbetstagaren möjligen arbetskraftsinvandra på vederbörligt sätt.

Det är ett rimligt krav att de som arbetar i Sverige under en längre period genomgår myndighetsprövning och att skatter och avgifter betalas i Sverige.

År 2014 skrevs huvudentreprenörsansvar in i byggavtalet. Det innebär att det företag som är högst upp har det yttersta ansvaret för att arbetsvillkor, lön och kollektivavtal följs av alla underentreprenörer på arbetsplatsen. Men detta avtal gäller endast i begränsad omfattning.

Sverigedemokraternas uppfattning är att samtliga företag och anställda inom byggsektorn ska omfattas av lagstiftat huvudentreprenörsansvar, oavsett ursprungsland, fackligt medlemskap eller om företaget är organiserat i en arbetsgivarorganisation eller inte. Jag vet att Regeringskansliet arbetar med frågan, och jag ser fram emot en proposition före valet.

För att förslaget enkelt och smidigt ska gå igenom Sveriges riksdags behandling uppmanar jag regeringen att tala med oss sverigedemokrater. På så sätt kan vi undvika samma regeringshaveri som blev med upphandlingsreglerna.

Herr ålderspresident! Socialdemokraterna är på rätt väg i denna fråga, men detta är som sagt långt ifrån tillräckligt för att få ordning och reda på den svenska arbetsmarknaden. Kvar att lösa finns bland annat problem med regelverket om arbetskraftsinvandring.

Samtidigt som vi tillåter arbetskraftsinvandring till enklare jobb som mycket väl kan utföras av den inhemska arbetskraft som i dag går arbetslös, inte minst de grupper som står längst från arbetsmarknaden, har många företag svårt att rekrytera till kvalificerade arbetsuppgifter som kräver både utbildning och erfarenhet.

Det är orimligt att vi tillåter arbetskraftsinvandring av okvalificerad arbetskraft till enklare jobb. I det fall där det inte inom rimlig tid går att hitta eller utbilda kvalificerad arbetskraft inom Sverige måste vi förenkla även för dessa företag.

Det är orimligt att handläggningstiderna på Migrationsverket är så långa att kvalificerad arbetskraft söker sig bort från Sverige. Det är också orimligt att kvalificerad och behövd utländsk arbetskraft slängs ut från Sverige därför att arbetsgivare har betalat en femtiolapp för lite i lön per månad eller liknande. Här är vi sverigedemokrater beredda att förutsättningslöst samtala och samarbeta med andra för att komma fram till ett rimligare regelverk.

Anf. 16 MARCO VENEGAS (MP):

Herr ålderspresident! I dag debatterar vi regeringens förslag till ändringar i lagen om utstationering av arbetstagare. Det handlar om de regler som gäller när arbetstagare från ett annat land skickas till Sverige för att arbeta tillfälligt här i landet.

Syftet med lagändringarna är att den svenska modellen ska fungera bättre vid utstationeringssituationer. Lagändringarna innebär också att den så kallade lex Laval rivs upp och ersätts med ett nytt system som på ett mer effektivt och ändamålsenligt sätt genomför EU-reglerna för utstationering.

Herr ålderspresident! Miljöpartiet välkomnar dessa lagändringar. Det är viktigt att människor som kommer till vårt land för att arbeta ska ha minst lika bra arbetsvillkor som våra svenska arbetstagare.

Bland annat föreslår regeringen ökade kontrollbefogenheter och en skyldighet för utstationerande arbetsgivare att utse en företrädare med behörighet att förhandla om och sluta kollektivavtal. Den viktigaste förändringen i lagförslaget är att fackförbund alltid ska kunna kräva svenskt kollektivavtal, ytterst med stöd av stridsåtgärder.

Herr ålderspresident! Miljöpartiet välkomnar att människor från andra EU-länder kommer hit för att arbeta. Den fria rörligheten är viktig, lika viktig som arbetsvillkor, för de arbetstagare som hamnar i Sverige. Det samma gäller konkurrensen mellan företag. Kompetensen och inget annat ska vara ledstjärnan.

Herr ålderspresident! De bestämmelser som regeringen föreslår syftar till att öka transparensen och förutsebarheten vid utstationering. De utstationerande företagen ska på ett enklare sätt kunna ta reda på de villkor som gäller på den svenska marknaden.

Det är glädjande att det också föreslås ett skydd mot repressalier för utstationerade arbetstagare i lagförslagsändringen. Som enskild arbetstagare är man inte stark nog för att försöka rätta till om man har hamnat i en tvist med sin arbetsgivare eller inte vågar gå emot sin arbetsgivare på grund av risken att bli hemskickad och därmed förlora jobbet.

För Miljöpartiet är det en självklarhet att de som kommer till oss för att arbeta ska ha goda villkor, oavsett varifrån de kommer. Vi som värdland ska se till att arbetstagarnas rättigheter garanteras och respekteras.

Herr ålderspresident! En annan aspekt som är viktig att beakta är de höga siffrorna för dödsfall bland personer från ett annat land som arbetar tillfälligt i Sverige. Enligt Arbetsmiljöverket förekom 25 dödsfall på arbetsplatserna i landet mellan år 2011 och år 2014. Siffran är troligen egentligen högre, då Arbetsmiljöverket konstaterar att dödsfall och allvarliga händelser bland utländsk arbetskraft i Sverige inte anmäls i den omfattning som de ska.

Orsaken till den låga anmälningsfrekvensen bedöms bland annat vara brist på information. Därför hoppas jag på att med bättre kontroll, transparens och skärpta regler bidra till att dödsfall på arbetsplatserna minimeras och så småningom försvinner helt.

Med de orden yrkar jag bifall till utskottets förslag i dess helhet och avslag på samtliga motioner.

(Applåder)

Anf. 17 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S):

Herr ålderspresident! Vi har, och jag tror att jag delar detta med alla här i kammaren, tagit del av uppgifter, ofta från medier, från bekanta eller från möten ute på arbetsplatser, som handlar om människor som arbetar utan skyddsställning. Vi kan se dem på byggställningar också här i stan.

Som Marco Venegas berättade förolyckas människor på sin arbetsplats. Människor arbetar för en spottstyver långt under anständiga arbetsvillkor på den svenska arbetsmarknaden. Människor sover på sin arbetsplats.

Häromdagen berättade Arbetsmiljöverket att man finner sådant och inte kan agera därför att det inte strider mot arbetsmiljöreglerna. Men det handlar förstås om arbetsvillkoren.

Vi hörde också Raimo Pärssinen berätta om svenska företag som utkonkurreras av utländska företag som inte betalar löner i enlighet med miniminivån i de svenska kollektivavtalen utan bara en bråkdelen.

Jag hoppas och tror att alla blir upprörda när de tar del av det. Jag och regeringen blir det i alla fall. Jag är mycket orolig för framväxten av ett skuggsamhälle, inte minst på arbetsmarknaden. Vi ser flera sådana tecken. Vi vet också att det inte finns någon enkel lösning på detta.

Den proposition som vi ska debattera och besluta om i dag kommer inte att lösa alla dessa problem. Många problem har en helt annan grund än utstationering. Personalliggare i byggbranschen kommer inte att lösa alla problem. Samarbete mellan Arbetsmiljöverket och Skatteverket kommer inte att lösa alla problem. Kommande förslag om entreprenörsansvar, kommande skärpningar när det gäller registrering av utländsk arbetskraft eller kommande lagförslag om skärpningar och rimligare regler när det gäller arbetskraftsinvandrare kommer inte heller att lösa alla problem. Men sammantaget, steg för steg, kan vi faktiskt skapa ordning och reda på den svenska arbetsmarknaden. Problemen är allvarliga och svåra. Och om man tror att man ska hitta en lösning för alla problem kommer man aldrig att finna den, utan vi måste ta steg för steg. Den proposition som vi nu debatterar är en viktig byggsten i detta.

Sveriges medlemskap i EU är en oerhört stor fördel för Sverige. Vi drar nytta av det i svensk ekonomi – svenska medborgare, svenska företag och hela Sverige. Medlemskapet är till stort gagn för Sverige. Det är viktigt, och den inre marknaden är en av de viktigaste delarna. En väl fungerande inre marknad i EU är en oerhört stor fördel för EU och för Sverige – för svenska medborgare, svensk ekonomi och svenska företag. Därför är det så viktigt att vi gör de regeländringar och de ändringar av lagstiftningen som gör att den inre marknaden med fri rörlighet kan fungera på ett bra sätt. Då måste vi säkerställa att vi kan göra det, både på EU-nivå och på nationell nivå.

Jag tror också att det är oerhört viktigt att alla vi som är förespråkare för den fria marknaden, den fria rörligheten och medlemskapet i EU är tydliga med att fri rörlighet inte innebär frihet att dumpa villkor eller att utnyttja människor. Om vi tillåter att detta likhetstecken sätts tror jag att vi har skaffat oss oerhört stora problem, som i förlängningen kan leda till precis den typen av resonemang som jag menar låg till grund för till exempel delar av brexitdiskussionen.

Fri rörlighet är till gagn för Sverige, och fri rörlighet är inte samma sak som att acceptera usla villkor eller utnyttjande av arbetare. Detta har vi stor enighet om i EU-kretsen, och jag hoppas och tror att vi har stor enighet om det också i denna kammare. Jag önskar det i alla fall.

Om man tycker det måste man svara på frågan: Hur ska detta säkerställas? Hur säkerställer vi att den fria rörligheten inte innebär frihet att dumpa villkor eller utnyttja människor? Då kan man välja olika vägar. EU-lagstiftningen ger oss möjlighet att välja olika vägar. Man kan använda den svenska arbetsmarknadsmodellen. Det ska ärligt sägas att det är lite svårare, eftersom den svenska arbetsmarknadsmodellen är ganska udda. Vi delar den med Danmark och delvis med Finland i EU. I EU-sammanhang är den lite udda, men det är en möjlig väg att gå.

En annan väg att gå är den som många andra EU-länder har gått, nämligen att man lagstiftar om minimilöner och minimivillkor och anställer statliga löneinspektörer som är ute på arbetsplatserna och vidtar åtgärder mot de arbetsgivare som inte betalar löner som är i enlighet med det som är lagstadgat.

Man kan alltså välja olika vägar. Regeringen har valt och väljer den svenska modellen. Vi vill använda denna modell därför att vi anser att den tjänar Sverige väl. Vi tycker att den är bättre än den modell som man använder i ett flertal andra EU-länder. Den har skapat god tillväxt, god omställningsförmåga och god reallöneutveckling i Sverige. Vi har hittat en väg där vi kan säkerställa löntagarnas villkor, företagets konkurrenskraft och en flexibilitet på arbetsmarknaden som inte går ut över löntagarnas trygghet. Jag tycker att det är en mycket bra modell. Därför vill regeringen upprätthålla denna modell. Då måste vi säkerställa att den fungerar.

När jag har lyssnat på några inlägg här i kammaren undrar jag om man riktigt förstår hur det fungerar. Därför vill jag påminna om en sak: I Sverige finns det ingenting som garanterar vilken lön en anställd ska få om det inte finns ett kollektivavtal i ett företag. Därför har vi gett de fackliga organisationerna långtgående möjligheter att vidta stridsåtgärder för att få till ett kollektivavtal. För det mesta behöver man inte vidta stridsåtgärder. Oftast skrivs det kollektivavtal därför att också företagen inser att det är viktigt att detta gäller för alla. Det företag som skriver kollektivavtal vill nämligen naturligtvis att konkurrenten också ska göra det. Därför vill också företagen och arbetsgivarna att facket ska vara på alla. Annars skulle det bli orättvist, om man krävde detta bara av vissa och att vissa konkurrenter inte behövde göra det.

Man måste alltså kunna lita på att facket, oavsett vilket företag det är fråga om, alltid vidtar åtgärder när det gäller deras del av kakan, det vill säga att ytterst kräva stridsåtgärder för att få till kollektivavtal. När ett kollektivavtal finns klickar så att säga alla de vägar som vi har in. Om någon bryter mot det kan man gå till Arbetsdomstolen, och då kan individen kräva sina rättigheter och mycket annat.

Om ett svenskt företag säger att man redan betalar löner som är minst lika bra som de som gäller enligt kollektivavtal är det ingenting som fredar detta företag från stridsåtgärder. Facket har alltid rätt att kräva kollektivavtal. Det är så vår svenska modell fungerar. Om facket inte skulle fullgöra sin uppgift sviker man alla andra arbetsgivare, därför att det då blir en osund konkurrens.

Nu har vi utländska företag med utstationerad arbetskraft i Sverige. Även då måste vi säkerställa att den svenska modellen kan fungera. Det gör den bara om man kan ställa samma krav på företag med utstationerad arbetskraft som på de svenska så att vi får en sund konkurrens däremellan.

Lex Laval innebär en inskränkning i denna rättighet. Den faktiska effekten har blivit noll konflikter och noll varslade åtgärder på grund av de långtgående skadestånd som vi har i den svenska modellen. Facken har stora rättigheter men också stora skyldigheter. Det betyder att om man bryter mot detta och vidtar en stridsåtgärd som inte är laglig blir det mycket dyrt.

Sverige har fått kritik internationellt för detta. Europeiska kommittén för sociala rättigheter och ILO:s expertkommitté har kritiserat Sverige, och de anser att lex Laval innebär att Sverige bryter mot internationella åtaganden för grundläggande fackliga rättigheter. Svenska företag vittnar också ofta om detta. Vad ska de göra när facket inte kräver minimivillkoren hos konkurrenten? Vem ska då kräva det? Det finns ingen som gör det. Det blir liksom tomt. Alternativet är då att man har en statlig löneinspektör som gör det. Det är en väg att gå. Men då får man välja det.

När man lyssnar på debatten här låter det som att alla är överens om att minimilöner och den hårda kärnan enligt kollektivavtal ska gälla för utstationerade arbetstagare, det vill säga att vi ska leva upp till gällande EU-rätt. I utstationeringsdirektivet sägs att vi ska göra det. Det är ett skyddsdirektiv. Vi är enligt EU-rätten skyldiga att skydda utstationerade arbetstagare här, så att de får minimilön enligt svenska kollektivavtal. Sverige som land har en skyldighet att säkerställa detta. Jag menar att vi inte lever upp till det i dag.

Om man tittar på vad vi ska leva upp till är min fråga till dem som nu avser att rösta nej till förslaget: Hur ska man annars säkerställa att detta fungerar och att man faktiskt kan ge minimilöner enligt den hårda kärnan till utstationerad arbetskraft?

Man kan ha synpunkter på detta med minimilöner och den hårda kärnan. Jag har synpunkter på det. Men det är den lagstiftning som gäller, och då är det den som vi ska följa.

Medlemskapet i Europeiska unionen innebär både rättigheter och skyldigheter. Man får inte alltid som man vill, men det regelverk som gäller måste man följa. Men sammantaget ger det Sverige stora fördelar att vara medlem. Det betyder också att det är självklart, tycker jag, att de företag som kommer från ett annat land än EU inte behandlas lika, eftersom vi där inte heller har samma rättigheter och skyldigheter på andra sätt.

Anledningen till att vi har den hårda kärnan för företag inom EU är ju att vi också har andra regelverk som säkerställer – eller *ska* säkerställa – att företagen i sina hemländer betalar andra sociala avgifter, till exempel, eller pensioner och annat som alltså inte ingår i den hårda kärnan. Det gäller inte för ett företag som kommer från ett land utanför EU. Där har vi inget motsvarande. Unionen är alltså som en klubb där vi är medlemmar och har både rättigheter och skyldigheter.

Varför tar jag upp detta med medlemskapet? Jo, jag tror att det är viktigt om man tycker att det är viktigt att Sverige ska vara medlem. Vänsterpartiet vill inte vara medlem i EU, och Sverigedemokraterna vill det inte heller. Sverigedemokraterna vill dessutom hindra rörlighet över gränser även på andra sätt. Jag och regeringen vill dock att Sverige ska vara medlem i EU.

Vi tror att medlemskapet i EU är oerhört bra och värdefullt för Sverige, och vi tror att EU som institution är oerhört bra och viktigt för Europa – inte minst i dessa tider. Vi måste därför slå vakt om och säkerställa att vi har fungerande regelverk så att rörligheten faktiskt fungerar och inte leder till att man i stället kräver att Sverige inte ska vara medlem i EU.

Vartenda företag jag pratar med välkomnar konkurrens. Det är en del av det fria näringslivet och den fria företagsamheten. Man välkomnar också utländsk konkurrens. Ett av skälen till att man driver företag är att man vill visa att man är bättre på att göra någonting. Man vill visa att man kan göra det bättre, till mer konkurrenskraftiga priser än andra eller mer innovativt. Det är en viktig drivkraft, och man välkomnar konkurrensen. Man ser också värdet av den inre marknaden.

Alla företag jag pratar med frågar dock, med rätta, hur de ska kunna konkurrera om facket inte gör sin uppgift, det vill säga kräver minimivillkoren hos konkurrenten. Hur ska man då kunna säkerställa en någorlunda sund konkurrens? I den svenska modellen finns det ingen annan att vända sig till.

Det har kommit en del frågor från debattörerna här, och jag hoppas att ni ställer upp på replikskiften så att jag kan svara på dem där och inte drar över min talartid alltför mycket. Jag vill dock ändå säga någonting om transparens. För att detta ska fungera är det helt grundläggande att ett företag som vill utstationera arbetskraft i Sverige i förväg kan veta vilka villkor som gäller. Det är helt avgörande. Därför är transparensen helt grundläggande för ett fungerande system.

Därför skärper vi kraven i den här lagstiftningen, och därför har jag också haft en långtgående dialog med parterna om detta. Jag är väldigt glad att man från byggsektorns sida nu är överens om tolkningen av sitt kollektivavtal inom detta. Jag är väldigt glad över constructionworkers.eu, där man kan jämföra alla bygglöner i alla 28 medlemsländer på ett väldigt transparent och enkelt sätt. Det eliminerar naturligtvis inte kravet på att lämna in kollektivavtalen till Arbetsmiljöverket, men transparensen är helt grundläggande för att detta ska fungera.

Herr ålderspresident! Avslutningsvis är jag i dag oerhört stolt över att vi har lagt denna proposition på riksdagens bord. Jag hoppas att det blir ett ja till propositionen och att vi kan genomföra en ny lagstiftning från den 1 juni. Det är en väldigt viktig byggsten för att försvara den svenska modellen.

Senare i dag ska EU-kommissionen presentera förslag på en social p-lare. Jag vet att det är många med mig som har känt en viss oro för om det kommer att komma förslag som på något vis hotar den svenska arbetsmarknadsmodellen. Nu får vi se, vid presskonferensen om några timmar. Men om man tycker att det är viktigt att värna den svenska arbetsmarknadsmodellen ska man rösta ja till den proposition som ligger på bordet i dag.

(Applåder)

Anf. 18 JESSIKA ROSWALL (M) replik:

Herr ålderspresident! Jag har en hel del frågor, men jag tänkte börja med den fria rörligheten. Ministern använde en stor del av sitt anförande till att tala om den.

Den grupp vi talar om i dag är tillfälligt utstationerad i Sverige. Som flera av mina kollegor har varit inne på rör det sig om i snitt ungefär 7 000 arbetstagare per månad – att jämföra med de 5 miljoner människor som jobbar i Sverige. Det är alltså en förhållandevis ganska liten grupp vi talar om, men som jag också sa i mitt anförande är det inom vissa branscher nödvändigt att ha detta kompetenstillskott. Det gäller bland annat byggbranschen. Alla vi här inne vill ju att byggtakten ska ökas, då vi har en stor bostadsbrist.

Att regeringen då vill tillgodose LO:s önskan om att motverka utländsk arbetskraft i Sverige och att man inom Sverigedemokraterna är villig att stänga gränserna tycker jag är helt fel väg att gå. Att bevisregeln slopas innebär, som mina kollegor och även jag har varit inne på, att stridsåtgärder kan vidtas även om minimivillkoren i den hårda kärnan är uppfyllda. En utstationerad arbetsgivare kommer alltså inte att kunna freda sig mot stridsåtgärder, och det innebär att affärsriskerna ökar. Det blir mindre attraktivt för företag från andra länder att komma hit. Det är inte att öka den fria rörligheten.

Redan i dag är det som sagt svårt att få fram tillräcklig arbetskraft och kompetens inom byggsektorn. Sverige har höga byggkostnader jämfört med övriga EU, och nu riskerar de att bli ännu högre. Det är svenska konsumenter och skattebetalare som riskerar att bli de stora förlorarna. I längden gäller det även arbetstagare och arbetssökande, som behöver flytta dit det finns jobb men inga bostäder. I det här läget, när Sverige har ett skriande behov av att öka antalet bostäder, förstår jag inte varför regeringen vill försvåra för kompetens och arbetskraft inom byggsektorn.

Anf. 19 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S) replik:

Herr ålderspresident! Sverige kommer att behöva mer utstationerad arbetskraft. Det är min bedömning, och det är också min önskan. Det gäller inte minst inom byggsektorn, och det är därför jag är för den fria rörligheten.

Det är det som är hela poängen med den fria rörligheten – att vi när vi har stora behov i ett visst land kan använda arbetskraft från andra medlemsländer i EU. Att vi faktiskt har den möjligheten är en stor poäng med att vara med i EU. I andra tider kan svenska företag också ta uppdrag i andra länder. Det är en av poängerna. Förra året ökade den utstationerade arbetskraften med 12 procent i Sverige – enligt vad som anmälde. Jag misstänker att en del inte anmälde, men det ökade med 12 procent bland det som anmälde. Vi behöver alltså mer av detta.

Det är inte sant att vi stänger några gränser. Det är inte sant att detta är någon form av protektionism. Jessica Roswall säger att företagen inte kan freda sig mot stridsåtgärder. Jo, det kan de. Alla arbetsgivare kan freda sig på precis samma sätt som alla svenska företag kan freda sig mot stridsåtgärder, nämligen genom att teckna avtal. Det är så vår modell fungerar. Man kan tycka att det är en dålig modell och att företagen ska kunna säga ”Vi bara inte vill teckna avtal, och ni ska ändå inte få vidta stridsåtgärder”. Det kan man absolut tycka, men då bör samma sak gälla för de svenska företagen som för de företag som vill utstationera arbetskraft i Sverige.

Tycker man att en modell ska gälla för de svenska företagen, som bara kan freda sig genom att teckna kollektivavtal, måste den ju gälla för alla. Man kan ha en diskussion om till exempel hamnen i Göteborg, där man har tecknat kollektivavtal och ändå inte kan freda sig. Det tycker jag är ett särskilt problem som kräver att diskuteras. Men om man tycker att det är en vettig modell måste den också gälla för alla.

Jag för många diskussioner med mina kollegor i EU-kretsen om dessa frågor. Vi kommer från olika partier och olika länder, men jag måste säga att det inte finns någon som förstår att det finns företrädare i Sveriges riksdag som inte tycker att man ska ha en modell där det går att upprätthålla nivån – alltså ha verktyg för att kunna ha den minimilön vi är skyldiga att upprätthålla.

Anf. 20 JESSIKA ROSWALL (M) replik:

Herr ålderspresident! Jag vet inte var jag ska börja. Det är möjligt att jag inte förstår.

Vi har en lag, nämligen lex Laval. Den tycker vi har fungerat väl för att bevara och bevaka den svenska modellen samtidigt som vi har slagit vakt om den fria rörligheten. Jag känner mig inte alls ensam om att tycka

det; jag tycker bland annat att Lagrådet är väldigt tydligt. Jag behöver inte läsa upp det, men det står på s. 2 varför Lagrådet inte tycker att det som påstås är ett behov.

Det var den fria rörligheten. Den andra frågan som ministern tog upp i sitt anförande var transparensen. Jag tycker att många saker som sas var bra, men grundläggande för att säkerställa goda villkor är att man ska kunna känna till vad som gäller när man kommer till Sverige. Än så länge är det dock, som flera har varit inne på, väldigt få fackförbund som har lämnat in kollektivavtalen – trots att det har krävts. Jag och flera med mig förstår inte varför regeringen inte vill införa sanktioner för att komma till rätta med dessa problem.

Anf. 21 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S) replik:

Herr ålderspresident! Man kan tycka att lex Laval har fungerat väl. Den har ju fungerat så att inget fackförbund sedan den infördes någonsin har kunnat agera för något utstationerat företag med någon typ av varsel. Är det en väl fungerande arbetsmarknad när detta aldrig sker? Det tycker ju inte de företag som blir utkonkurrerade av att facket inte ställer krav, utan de känner sig diskriminerade.

Det är en diskussion jag ofta har med EU-kommissionen: Hur kan man vara säker på att facket verkligen ställer samma krav på alla arbetsgivare? Ja, vi har faktiskt kunnat vara säkra på det. Man har inte sagt ”Vi kräver bara kollektivavtal av några och struntar i andra”, utan man har krävt det över hela linjen.

Men nu gör man det inte för utstationerande företag, och därmed faller vår möjlighet att skydda. Jag kan inte säga till kommissionen att jag är säker på att dessa företag lever upp till minimilönerna, för vi har ingen som helst kontroll över det. Vi har ju heller inget annat system.

Man kan som sagt välja detta system, men då får man införa statliga löneinspektörer som är ute och gör kontroller, för någon måste kontrollera detta.

Om vi ska leva upp till EU:s regelverk, vilket jag tycker att vi ska göra – om man är med i en klubb bör man leva upp till det regelverk som finns, oavsett om man gillar det eller inte – måste vi ha en skyddslagstiftning som säkerställer att de anställda får minimilön och den hårda kärnan av kollektivavtalet. Det har vi inte i dag.

Om man inte tycker att vi bör genomföra den lagändring som föreslås, som bygger på att det är facken som ska upprätthålla det hela, på samma sätt som på den övriga arbetsmarknaden, måste man lägga fram något annat förslag. Men att inte lägga fram förslag tycker jag är att svika både de åtaganden som vi har inom EU och de utstationerade arbetstagare som vi har att skydda.

Jag vill understryka att det är grundläggande att vi har transparens. Systemet fungerar inte om inte utstationerande företag i förväg kan veta vilka villkor de har att rätta sig efter. Det är omöjligt att lämna in en offert om man inte vet vilka löner och andra villkor som gäller.

Detta är helt grundläggande, och vi kommer att följa det noga för att säkerställa att transparensen fungerar.

Anf. 22 ANNIKA QARLSSON (C) replik:

Herr ålderspresident! Det är intressant att lyssna på argumentet att det i dag inte skulle finnas verktyg eller möjlighet att följa upp detta. I en av de delar som fanns med i förslaget till lex Laval framgick tydligt att man skulle ha möjlighet att följa upp och ställa krav på att de avtal och villkor som företaget har med sig hemifrån följs.

Många av de bekymmer som finns på arbetsmarknaden är inte kopplade till detta, utan de rör andra områden. En del av kritiken handlar om att den här lagstiftningen är väldigt långtgående men inte kommer åt dessa andra typer av bekymmer.

Inom lex Laval finns möjligheten och verktygen för att kräva att de bestämmelser som man uppger ska gälla faktiskt också gäller, och det går att fundera på varför detta inte har gjorts.

I den utredning som jag ingick i, som är en del av underlaget till detta förslag, var de deltagande juristerna tydliga med att verktygen finns men att man valt att inte använda dem.

Vilka är argumenten när det gäller denna del? Varför har man inte tidigare använt dessa verktyg?

Den som har avtal med sig från sitt eget hemland måste nu även teckna avtal med dessa villkor. Detta är något av ett avsteg från den svenska modellen, som handlat om att den som har avtal är skyddad av det avtalet.

Anf. 23 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA

JOHANSSON (S) replik:

Herr ålderspresident! Det som Annika Carlsson säger är helt riktigt. Jag har inga illusioner om att den här propositionen löser alla de stora problemen vi har med framväxten av ett skuggsamhälle på svensk arbetsmarknad. Jag kommer att återkomma till riksdagen med ytterligare förslag. Det kommer vi att behöva göra på en lång rad områden, både på mitt område och på andra ministrars områden, för att säkerställa detta. En del har vi gjort, och mer kommer att komma. I den här frågan är vi överens om att det ligger till på det sättet.

Med nuvarande lagstiftning finns det möjlighet för en individ som är utstationerad i Sverige att gå till svensk domstol och utkräva lön enligt svenska kollektivavtals miniminivåer. Detta är möjligt att göra.

Det är dock inte ett system som egentligen är särskilt svenskt. Den svenska modellen bygger på att man har ett avtal som man går till Arbetsdomstolen för att säkerställa. Om Arbetsdomstolen bedömer att arbetsgivaren inte har följt avtalet utdöms en sanktion mot arbetsgivaren. Om man i stället bedöms ha agerat okynnesaktigt kan den fackliga organisationen själv få betala rättegångskostnaderna.

Det är så det fungerar, och denna modell har fungerat ganska väl. Vi har inte byggt upp ett system som bygger på att individen själv går till domstol för att få ut sin lön. Dessutom finns det då ingenting som säkerställer att det utdöms någon sanktion mot arbetsgivaren om denna har betalat felaktig lön.

Detta är ett annat sätt att jobba på. Jag accepterar att man kan välja det sättet, men då borde man rimligen använda sig av den modellen även i övrigt. Det blir konstigt om vi ska ha ett system som gäller på större delen

av den svenska arbetsmarknaden men ett annat system som gäller för utstationerad arbetskraft, där vi inte har tagit fram de verktyg som skulle behövas för att vi ska kunna leva upp till våra åtaganden.

Jag har respekt för om man vill göra detta, men det är konstigt om man inte vill något alls utöver att fortsätta som vi gör nu, när vi inte kan säkerställa lönerna för utstationerad arbetskraft.

Anf. 24 ANNIKA QARLSSON (C) replik:

Herr ålderspresident! Arbetsmarknadsministerns påstående att det i dag inte finns verktyg för att göra dessa kontroller stämmer inte. Med bevisregeln finns det möjlighet för facken att gå in och kräva att de avtal som man säger ska gälla också gäller.

En annan sak som jag skulle vilja ta upp är kopplad till att lämna in avtalen. I den utredning som jag deltog i fanns det skiljelinjer vad gällde hur man ansåg att vi behövde gå vidare med dessa delar. Om utländska företag ska ha några som helst förutsättningar och möjligheter att komma hit, att veta vad som gäller och att kunna räkna hem uppdrag och arbete måste de veta vilka villkor som gäller.

Av alla avtal som finns på svensk arbetsmarknad är det väldigt få som är inlämnade, och det kanske är lite naivt att tro att detta ändras bara för att arbetsmarknadsministern gör en uppföljning.

Jag skulle vilja påstå att det skulle behövas bestämmelser om att man inte får möjlighet att utkräva eller följa upp dessa avtal om man inte lämnar in dem. Framför allt skulle detta vara en viktig faktor för att få ordning och reda på svensk arbetsmarknad.

Jag vill även göra någon form av statement i frågan om rörlighet. Denna fråga är en helt avgörande del för det Europa som vi ser växa fram. Här ingår många olika typer av diskussioner, gällande såväl migration och arbetskraftsinvandring som reglerna för svensk arbetsmarknad.

Även i denna del kan man tala sig varm för att det är viktigt med rörlighet. Jag tror dock att det är avgörande att man i dessa diskussioner och i de förslag som man lägger fram är tydlig med att man inte vill begränsa och försvåra den typen av rörlighet. Det försvagar bara, och det innebär ett steg i fel riktning, vilket är en allvarlig del även i denna proposition.

Anf. 25 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA

JOHANSSON (S) replik:

Herr ålderspresident! Med den här propositionen försvarar vi den fria rörligheten. Jag tror att det är oerhört viktigt att förstå att om man vill vara medlem i EU och om man tycker att det är bra med en inre marknad och med fri rörlighet måste man kunna svara folk att fri rörlighet inte betyder frihet att utnyttja människor till undermåliga villkor.

Detta måste vi kunna svara, annars kommer människor att vända sig emot EU och den fria rörligheten, vilket vore förödande för Sverige. Det här handlar om ett ansvar som man måste ta som politiker.

Den som går ut på olika arbetsplatser kommer att möta människor som har verklighetsuppfattningen att gränserna borde stängas eller att vi inte borde vara medlemmar i EU, eftersom det är det enda sättet att lösa problemen med dumpning och utnyttjande av människor.

Detta är fel. Det går att lösa ändå, vilket vi visar med denna proposition. Jag tror att det är viktigt att vi politiker tar ansvar för att vi inte ska hamna i den förfärliga diskussion som vi har sett ett viktigt medlemsland hamna i – en diskussion som för länge sedan har lämnat verklighet och fakta bakom sig och som har resulterat i att medlemslandet nu lämnar unionen. Detta är väldigt allvarligt.

Jag har sagt det tidigare och kan säga det igen: Transparensen är helt avgörande. Jag delar den uppfattningen. Företag måste kunna veta vad som gäller för att de ska kunna lägga anbud – det är helt nödvändigt.

För att detta ska fungera krävs att kollektivavtal lämnas in, men om vi ska vara ärliga krävs det också att parterna tolkar sina kollektivavtal på ett gemensamt sätt. Exempelvis byggavtalet är nästan omöjligt att förstå för någon annan än de som själva har tecknat det. Det är med andra ord viktigt att parterna är med i tolkningen av avtalen, så att man på ett enkelt sätt kan klargöra det för de företag som kommer hit.

Det hela är alltså lite mer komplext än att bara gälla inlämnande, men jag delar uppfattningen att detta är oerhört viktigt att göra.

Till sist vill jag säga något om bevisregeln. Denna regel innebär egentligen att man inte behöver bevisa något, kan man säga. Bevisregeln är momentan. Om företag säger att de i dag betalar minimilön enligt kollektivavtal betyder inte detta att de behöver göra det i morgon, eftersom det inte finns något avtal.

Om man nu betalar enligt minimilönerna, vad är då problemet? Skriv ett avtal!
(Applåder)

Anf. 26 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Herr ålderspresident! Detta är en viktig debatt. Jag tror att det är ganska svårt att lyssna på den, för det är en ganska komplicerad materia.

Statsrådet säger att vi ska ta steg för steg och att det här är bra för arbetsmarknaden i Sverige. Ja, men är det bra för rörligheten på EU:s arbetsmarknad, den lite större arbetsmarknaden som vi också vill ha?

Som jag sa tidigare har vi 680 kollektivavtal i Sverige. Vi har sagt tidigare, och det säger EU-rätten, att då måste vi tala om för dem som vill komma hit och utstationeras vad det är för avtal som gäller. Då har man fått inge det till Arbetsmiljöverket, något som Byggnads, i alla fall tidigare, aldrig har sagt sig riktigt vilja göra. Därför kom utredningen från Middelman, som sa att hon tycker att man borde förtydliga skyldigheten för arbetstagarorganisationer att lämna in kollektivavtalsvillkor till Arbetsmiljöverket. Och det är ju viktigt och grunden, så att man vet vad som gäller. Men nu vill regeringen, om jag förstår det rätt, att man ska tvinga dem som utstationeras hit att teckna ett svenskt kollektivavtal.

Har vi på arbetsmarknaden tvång att teckna kollektivavtal? Nej, det har vi inte. Det är inte den svenska modellen. Här går vi alltså utanför den svenska modellen.

Är det proportionerligt, enligt statsrådet? Det är ju inte särskilt många personer, tycker jag, som det handlar om. Om en arbetsgivarorganisation driver ett sådant här ärende i EU-domstolen, tror statsrådet då att man kommer att vinna i enlighet med EU-rätten? Och om avtalet är sämre för arbetstagaren än i hemlandet, vad händer då?

Anf. 27 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S) replik:

Herr ålderspresident! Jag ske ge de fyra borgerliga partierna rätt på en punkt. Det kan ju vara så att rörligheten blir ännu större om man får dumpa löner och inte behöver betala minimilön, men jag tror inte att ni vill ha det så. Jag tror faktiskt att ni vill stå upp för att minimilöner ska gälla enligt direktivet. Om vi då ska säkerställa att den lagstiftning som gäller på EU-nivå också på riktigt verkställs i Sverige kan det hända att det finns företag som inte kommer hit därför att de tycker att det inte är lönsamt nog, eftersom de har betalat sina anställda 30, 40 eller 50 kronor i timmen. Så kan det naturligtvis bli, men vi vill ju inte ha det så att man kommer hit för att kunna ge människor usla villkor.

Om vi är överens om att miniminivån ska gälla enligt utstationeringsdirektivet finns det ingenting i förslaget som skulle minska rörligheten eller göra att färre kommer hit, utan man får betala precis det som man redan i dag ska betala. Men där är vi oense om huruvida man verkligen betalar det eller inte.

Nej, Désirée Pethrus, vi har inte tvång på kollektivavtal i Sverige. Det kommer det inte heller att bli för utstationerade företag, utan det blir samma modell.

Vi har en modell som ger facket en långtgående rättighet att kräva kollektivavtal, också ytterst med stridsåtgärder, och vi har kunnat lita på att facket har gjort det utan diskriminering, det vill säga för alla. Vi måste nu säkerställa att svenska företag inte diskrimineras genom att facket de facto inte upplever sig kunna ställa samma krav, alltså göra sin del av avtalet, sin del av arbetsuppgifterna på svensk arbetsmarknad, så att det blir lika-behandling av svenska företag och företag som utstationerar i Sverige. Det är vad vi förväntar oss att svenska företag ska mötas av när de utstationerar eller säljer tjänster i ett annat land.

Anf. 28 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Herr ålderspresident! Jag blir inte riktigt klok på om det här verkligen kommer att lösa det som statsrådet vill lösa på arbetsmarknaden. Vi vill alla komma åt problemet om det är någon som dumpar löner, för det är inte tillåtet enligt EU-rätten och inte heller enligt vår svenska lex Laval i dag. Därför är det upp till arbetsmarknadens parter, och facken får ju agera då.

Statsrådet säger att man inte behöver teckna ett särskilt kollektivavtal. Då förstår jag inte riktigt vad skillnaden är mot i dag. Det gör det krångligare för den som vill komma till Sverige, och det blir mycket svårare för dem att veta vad det är som gäller. Hur ska man i alla olika branscher veta vad det är för kollektivavtal som gäller om man har ett företag i Polen och vill utstationera personal som ska hjälpa till i byggsektorn här? Hur ska man veta vilka kollektivavtal man ska följa innan man kommer hit?

Jag skulle vilja veta, som jag frågade statsrådet, vad som händer om en person mot förmodan, om man kommer från Polen, skulle ha ett bättre avtal i sitt hemland? Det kommer utstationerade också från andra länder, till exempel från Indien, som arbetar inom it-sektorn.

Om ett ärende drivs till EU-domstolen om ett sådant här avtal, tror statsrådet att Sverige kommer att vinna? Kommer det här förslaget att hålla enligt EU-rätten?

Anf. 29 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S) replik:

Prot. 2016/17:100
26 april

-----
*Nya utstationerings-
regler*

Herr ålderspresident! Désirée Pethrus frågar om det här kommer att lösa problemen. Sanningen är att vi inte kan veta det säkert, för det bygger på en tredje part, nämligen att Byggnads eller annat berört fackförbund gör sin del av jobbet. Om de inte gör det har vi ett problem. Dock sköter de fackliga organisationerna sin del av jobbet på alla andra delar av arbetsmarknaden. Vi får hoppas att det funkar också i den här delen. Men det är klart att om de inte skulle göra det har vi ett problem. Då måste vi fundera på om den svenska modellen kan överleva. De fackliga organisationerna vet också vilket stort ansvar som nu vilar på dem.

Transparensen är helt avgörande. Hur ska ett företag veta vad som gäller? Jo, man ska veta det dels genom ingivna kollektivavtal, som vi ökar kraven på, dels genom att det finns en kontaktperson som kan svara på frågor kring kollektivavtal. Det är viktigt. Vi har många tjänstemannaorganisationer som har sifferlösa avtal, och då är det inte särskilt lätt att förstå vad som är en miniminivå i dessa. Därför är det viktigt att kollektivavtalet tolkas av parterna så att det blir förstäligt för den som ska utstationera och ta del av detta.

Om någon utstationerar från Indien till Sverige gäller inte utstationeringsdirektivet eftersom Indien inte är ett EU-land, utan då gäller svensk lagstiftning, och så bör det vara, som jag sa i mitt huvudanförande. Vi är med i klubben EU och får ta en del saker som vi inte alltid är så förtjusta i, men sammantaget är det en väldigt bra idé för Sverige, svenska företag och svenska medborgare att vara med i den.

Utstationeringsdirektivet är, som jag tror att alla här i kammaren vet, inte min favorit. Jag skulle gärna vilja ändra det. Men när det gäller ska vi tillämpa det. Det är en skyldighet vi har gentemot varandra som medlemmar i EU. Jag förväntar mig att andra medlemsländer också genomför lagstiftning, även om de inte alltid är helt förtjusta i den. Det är en viktig förutsättning.

Ja, jag är trygg med att detta är förenligt med EU-rätten.
(Applåder)

Anf. 30 MAGNUS MANHAMMAR (S):

Herr ålderspresident! Den här debatten, som har pågått i snart två timmar, handlar i grunden om sjysta villkor både för arbetstagare och för arbetsgivare. Det har framkommit tydligt i debatten, inte minst i det senaste replikskiftet.

Det är viktigt att understryka att den här debatten inte bara handlar om sjysta villkor för just arbetstagarna utan också för arbetsgivarna. Vi har i dag en osund konkurrens på den svenska arbetsmarknaden där arbetsgivare ställs mot varandra och tvingas att dumpa sina egna löner och villkor, vilket är dåligt för både arbetstagarna och arbetsgivarna. Det skapar en problematisk arbetsmarknad i Sverige, något som vi under debatten har hört att EU har ganska starka åsikter om.

Herr ålderspresident! Jesper Göransson, vd i Peab – ett av de största byggföretagen i Sverige – är väldigt positiv till regeringens förslag om att riva upp lex Laval.

Jag vill läsa upp ett citat om vad Peabs vd och koncernchef tycker om det förslag som ligger på bordet för omröstning i dag. Så här svarar Jesper Göransson på frågan om vilka konsekvenser förslaget skulle få för Peab: ”Det handlar inte om Peab skulle gynnas eller missgynnas med förslaget. Det handlar om att vi måste ha konkurrens på lika villkor och spelregler som gäller för alla.” Tydligare än så kan det inte bli. Exakt så säger man på ett av Sveriges största byggföretag.

En svensk intresseorganisation som brukar ha starka åsikter om byggsektorn, inte minst när det gäller att en uppriven lex Laval skulle kunna leda till bättre villkor på arbetsmarknaden, är Sveriges Byggindustrier, alltså motparten till Byggnads som har nämnts många gånger här i dag. På Sveriges Byggindustrier är man också positiv till det förslag som ligger på bordet här i dag och som kommer upp till omröstning i eftermiddag, alltså det förslag som vi debatterar just nu.

Sveriges Byggindustriers vice vd och förhandlingschef heter Mats Åkerlind. På en fråga om vad han tycker om förslaget att riva upp lex Laval för att skapa sund konkurrens på svensk arbetsmarknad svarar han ”att propositionen som nu läggs fram om nya regler för utstationering är ett steg i rätt riktning”.

Då känns det väldigt konstigt att debattörerna från de fyra borgerliga partierna lägger ord i munnen på byggsektorn i svenskt näringsliv, att det här skulle vara negativt för den sektorn. Det är tvärtom. Man vill ha det här.

Därför skulle jag vilja fråga allianspartierna, eller snarare de före detta allianspartierna, de borgerliga partierna: Har Peab fel i det här fallet? Har Sveriges Byggindustrier fel? Om de inte har det, har de borgerliga partierna i Sveriges riksdag i så fall hittat på en egen version av den svenska modellen? Det kanske är en modell som ingen annan står för, utan som de har hittat på, här i kammaren eller någon annanstans, på något partihögkvarter. Det kanske är en svensk modell som bara finns i de borgerliga tänkarnas idéer och hjärnor.

Såvitt jag vet bygger den svenska modellen på att parterna på arbetsmarknaden kommer överens. Parterna Byggnads och Sveriges Byggindustrier tycker att det här är ett utmärkt förslag för att få grundläggande lika villkor och sund konkurrens på svensk byggarbetsmarknad. Men de borgerliga partierna är emot det, med argumentet att näringslivet skulle vara emot detta. Det är mycket konstigt.

Det här är en intressant fråga. Det är, som många har nämnt under debatten, avgörande för vårt samhälle.

Fru talman! Jag vill också tala lite om Sverigedemokraterna, som också är med i debatten och som kommer att rösta i eftermiddag.

För Sverigedemokraterna verkar dagens ställningstagande till lex Laval snarare vara en avledningsmanöver. Vi ska inte glömma att Sverigedemokraterna i december röstade emot löntagarnas villkor. Vi ska inte glömma att de röstade för att man ska kunna fortsätta dumpa lönerna på arbetsmarknaden när det gäller upphandlingar.

Vi ska inte heller glömma att Sverigedemokraterna föreslår ganska allvarliga attacker mot arbetsrätten och har med det i sina program. De förslagen presenterar de här i kammaren då och då. De vill till exempel ha

fler undantag i LAS. De pratar till och med om en ny typ av anställningsform som innebär att det ska gå att vara provanställd i upp till tre år. De har alltså väldigt löntagarfientliga förslag.

Min slutsats blir att det inte går att lita på Sverigedemokraterna i de här frågorna. Det känns konstigt. Sven-Olof Sällström stod i talarstolen tidigare och talade sig varm för kollektivavtal. Men i december röstade han för att förstöra möjligheterna att kräva kollektivavtal i Sverige.

Sverigedemokraterna har en närmast schizofren arbetsmarknadspolitik. Det är viktigt att väljarna får lärdom om det här i dag.

Jag har tidigare visat en sammanställning av Sverigedemokraternas arbetsmarknadspolitik genom årtiondena, sedan partiet grundades. Jag ska inte gå igenom hela den nu. Den börjar 1988 och går hela vägen fram till 2017. Man kan fråga sig vilken arbetsmarknadspolitik de ska ha senare i år och fundera på vilken arbetsmarknadspolitik de ska ha nästa år. Den har nämligen varit schizofren genom åren – mot löntagarna, för löntagarna, för arbetsgivarna och mot arbetsgivarna. Man vet inte riktigt var Sverigedemokraterna står.

Jag vill därför fråga Sven-Olof Sällström i dag vad Sverigedemokraterna kommer att tycka om arbetsmarknadspolitiken i morgon. Vad kommer de att tycka nästa år? Valåret 2018 närmar sig. Vad kommer Sverigedemokraterna att tycka om arbetsmarknaden då? Jag vill gärna att Sven-Olof Sällström begär replik, eftersom jag skulle vilja få svar på det.

Sven-Olof Sällström verkar dock inte vilja ta den debatten. Han sitter i sin stol och skakar på huvudet. Sverigedemokraterna har nämligen en ny strategi. Under det senaste året har de gång på gång vägrat att ta debatten om arbetsmarknadspolitiken med oss här i kammaren. Det visar återigen att de inte har någon arbetsmarknadspolitik som håller. De har en löntagarfientlig arbetsmarknadspolitik.

Jag kommer att fortsätta fråga Sverigedemokraterna här från talarstolen, dag efter dag, år efter år, vilken arbetsmarknadspolitik de har. När går det, kommer det någonsin att gå, att lita på Sverigedemokraterna? När det handlar om just arbetsmarknadspolitik funderar jag ibland på om Sven-Olof Sällström litar på sig själv. Vet han själv vad han kommer att tycka om arbetsmarknadspolitiken i morgon?

Det är en schizofren arbetsmarknadspolitik som Sverigedemokraterna står för. Man kan helt enkelt aldrig veta vad de står för.

(Applåder)

Anf. 31 ANNIKA QARLSSON (C) replik:

Fru talman! Det här är intressant. Sveriges Byggindustrier har skickat mejl till alla som deltar i debatten. Jag utgår från att även Magnus Manhammar har fått detta mejl. Han råkar nämna lite löst att de är väldigt positiva.

De har radat upp två saker som de tycker är positiva med regeringens proposition, som alltså ska bli lag från och med i dag. Det gäller tydligare skyldighet att anmäla till Arbetsmiljöverket vilka regler som gäller. Det står vi i Alliansen bakom. Vi är dessutom tydliga med att vi tycker att det vore bra om det kostade att inte anmäla.

Det andra Sveriges Byggindustrier är positiva till är att det ska utses en kontaktperson. Det är vi också positiva till.

Sveriges Bygginstrumenter radat upp fyra förändringar som de inte ser lika positivt på, vilka ska ställas mot de andra två. Det gäller till att börja med förhandlingsskyldighet. Eftersom det oftast är korta utstationeringar upplevs förhandlingsskyldighet som ett hinder och en osäkerhet.

Nästa sak gäller utökad möjlighet att vidta stridsåtgärder genom företag som redan tillämpar villkor som uppfyller minimivillkoren, vilket blir ett bekymmer.

Det är också oförenligt med den svenska modellen att tillåta att en oorganiserad ges självständig rätt att kräva villkor och förmåner i kollektivavtal och att arbetsorganisationerna får utökade kontrollmöjligheter för lönevillkor och andra villkor.

Sveriges Bygginstrumenter säger också att förslaget eventuellt strider mot den fria rörligheten vad gäller att tillhandahålla tjänster inom EU.

Därför känns det lite märkligt när Magnus Manhammar står i talarstolen och säger att Sveriges Bygginstrumenter tycker att det här är positivt, att det här är bra. Jag tänker att man kanske ska ta med lite andra saker, helheten, om man hänvisar till dem.

Det här blir väldigt märkligt. Allianspartierna är inte för osund konkurrens. Lex Laval handlar om att skapa förutsättningar och regler som tar upp svenska regler men som också anpassar sig till EU-rätten.

Att Peab är besvikna beror på att Byggnads inte har gjort sitt jobb. De har inte använt det utrymme som finns i lex Laval för att faktiskt kontrollera.

Anf. 32 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik:

Fru talman! Den här debatten har varit konstig. Att döma av nästan alla replikskiften med de borgerliga partierna verkar det som att de inte förstår hur den svenska arbetsmarknaden fungerar. Det är olyckligt. Det kan också vara på det sättet att de spelar att de inte känner till hur den svenska arbetsmarknaden fungerar.

Det är lite sorgligt att de på olika sätt lägger ord i munnen på oss – vad vi ska tycka.

Jag citerade tidigare vad Mats Åkerlind har sagt om förslaget. Jag har också läst de invändningar man har. Men i grunden är man positiv till att förslaget ligger på riksdagens bord och till att vi i dag ska fatta ett positivt beslut om det. Man är i grunden positiv, även om man har vissa invändningar som kan behöva finnas med i det fortsatta arbetet. Men man ser också att det är ett steg på vägen.

Den svenska modellen är – återigen – att det är parterna, i det här fallet Byggnads och Sveriges Bygginstrumenter, som ska tycka till om det här. Om parterna är överens, vilket de faktiskt är om detta, tycker jag att vi i riksdagen också ska vara positiva till det. Den svenska modellen innebär ingenting annat.

Den svenska modellen innebär att det är parterna som har bäst koll på hur arbetsmarknaden ska skötas. Vi ska också låta dem sköta det.

Anf. 33 ANNIKA QARLSSON (C) replik:

Fru talman! Vi politiker har i uppdrag och som uppgift att väga olika intressen för och emot varandra, och att hitta någon form av balans som våra politiska parter kan stå för. Vi ska inte gå någon enskilds ärende. I det

här fallet kan det många gånger upplevas som att det finns ett beställningsjobb som nu ska levereras, för en av parterna.

När vi gjorde hela den utredning som sedan resulterade i lex Laval var syftet att väga olika delar mot varandra och hitta någon form av kompromiss som följde den svenska modellen och som också tog hänsyn till att vi hade att förhålla oss till EU-rätten.

Politikens uppgift är inte att gå enskildas ärenden. Politikens uppgift är att sammanväga olika värden för att se till att skapa ett bra samhälle.

När Magnus Manhammar säger att man tycker att det är bra och att man därför gör så här, då har Magnus Manhammar inte tagit med någon del som berör resten av arbetsmarknaden, som berör rörligheten inom EU och som berör andra typer av frågor som också är av stor vikt. Det känns lite naivt.

Återkommande sägs det: Jaja, det låter som att de andra inte fattar hur det funkar. Det är också ett sätt att slippa ta diskussionen.

I förslaget om lex Laval fanns det en möjlighet att följa upp och se till att göra sitt jobb och att granska att de löner som angavs också utbetalades. Kritiken mot att det inte har fungerat under dessa år faller mycket tillbaka på parterna som inte har sett till att fullfölja sitt ansvar att granska och kontrollera svensk arbetsmarknad.

Anf. 34 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik:

Fru talman! Flera gånger under debatten har det nämnts att lex Laval på något sätt är en kompromiss. Bara det är ju en lögn. Det gjordes i alla fall ingen kompromiss här i riksdagen eftersom Socialdemokraterna röstade emot den lagen. Det finns alltså ingen kompromiss mellan höger och vänster när det gäller lex Laval. Man kan ha kompromissat inom de borgerliga partierna. Det är kanske den typen av kompromiss som man pratar om. Men det finns ingen kompromiss här i riksdagen. Allt annat är en lögn. Jag tycker att det är lite olyckligt att man pratar om en sådan kompromiss. Man har kanske kompromissat om till exempel hur mycket man ska dumpa lönerna.

Lex Laval har, precis som vi har pratat om här i dag, ryckt undan möjligheten för arbetsmarknadens parter att se till att det finns sjysta villkor. Det är det som är problemet. Peab hade ju inte sagt detta om man hade tyckt att det skulle rycka undan mattan för Peabs möjlighet att bedriva verksamhet i Sverige. Peab är positiv till det här förslaget för att det bidrar till sund konkurrens, och det är så man vill verka på arbetsmarknaden.

Innan jag kom in i riksdagen jobbade jag just för Byggnads. Jag var ute på otaliga arbetsplatser, inte minst under valåret, för att lyssna på människors berättelser som hur det var på arbetsplatserna. Många gånger träffade jag människor från andra länder som inte ens hade fått något anställningsvillkor och som tjänade 20–30 kronor i timmen. Dessa människor hade blivit utnyttjade och kanske sov på sina arbetsplatser. Så ser det ut runt om i Sverige i dag.

Bara i de fem kommunerna i min valkrets, Blekinge, fanns det under valåret exempel i varje kommun på att människor utnyttjades på grund av just lex Laval och den möjlighet som lex Laval innebär för att utnyttja människor. Det vill vi stoppa här i dag.

I dag finns ett förslag som jag och alla andra som tänker rösta på är stolta över. Det är ett väldigt bra förslag som kommer att se till att det blir

Prot. 2016/17:100
26 april

-----
*Nya utstationerings-
regler*

*Arbetsmiljö och
arbetstid*

sund konkurrens på svensk byggarbetsmarknad och på arbetsmarknaden generellt och som kommer att se till att lika villkor gäller för alla. Det är jag stolt över.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 7 Arbetsmiljö och arbetstid

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2016/17:AU10
Arbetsmiljö och arbetstid (skr. 2016/17:82)
föredrogs.

Anf. 35 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Vi är här för att debattera AU10 *Arbetsmiljö och arbetstid*. Givetvis står vi bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 8 och 10.

Sverigedemokraterna vill fördubbla preskriptionstiden för arbetsmiljöbrott från dagens två år för brott av normalgraden respektive fem år för grovt brott, alltså till fyra år och tio år.

Arbetsmiljöverket jobbar i dag med att utöka sina inspektioner, men det räcker tyvärr inte. De skyldiga måste också kunna åtalas och dömas, och som läget är nu kommer många undan på grund av de korta preskriptionstiderna för arbetsmiljöbrott.

Det är svårt att förstå varför just arbetsmiljöbrott, som ofta tar lång tid att reda ut, ska skrivas av så snabbt. Att ge åklagare och polis dubbelt så lång tid för utredning skulle sannolikt göra att fler skyldiga döms.

Fru talman! En annan viktig aspekt på förlängda tider är att dagens arbetsmarknad ser annorlunda ut sedan Sveriges riksdag valde att rösta igenom att ge mer makt över svensk arbetsmarknad till EU. I dag är det praxis att entreprenader sker i många led och då ofta via bemanningsföretag, vilket kraftigt försvårar polisens arbete vid olyckor.

Glädjande är att vi nu kan se att flera fackföreningar och även ledningen inom LO ser problemen och har flaggat för att man vill se förlängda preskriptionstider av de anledningar som nämns i Sverigedemokraternas motion. Det är mycket glädjande. Jag har träffat flera företrädare inom facket som tycker att det är ett jättebra förslag.

Därför anser vi det ganska märkligt att regeringspartierna väljer att avstyrka motionen då man säger sig värna och vill ha ordning och reda på den svenska arbetsmarknaden. Jag tycker att det är ett steg i fel riktning. Och inte nog med det, man väljer också i vårbudgeten – om man läser lite noga – att sänka anslagen till Arbetsmiljöverket. Det är inga stora summor, men det skickar fel signaler för att man ska få ordning och reda på arbetsplatsbesöken som hade räddat livet på en eller två personer, det vet vi inte.

Man straffar svenska löntagare via sin skattepolitik, och nu väljer man även att ta bort rätten för fler offer och anhöriga att få upprättelse och rätt-

visa gällande olyckor på arbetsplatser. Det är helt fel signaler om man anser sig vara en regering som värnar om ordning och reda för löntagare på våra svenska arbetsplatser. Det är ganska beklämmande, tycker jag.

Fru talman! Ca 100 000 kommunalarbetare i Sverige har delade turer med ofrivilliga, obetalda håltimmar. Enligt Kommunalarbetsförbundet använder sig nio av tio kommuner av delade turer. Förekomsten tycks dessutom ha ökat betydligt under de senaste åren.

Tycker regeringens företrädare att detta är en rimlig utveckling? Återigen ser vi att regeringen med Socialdemokraterna i ledartröjan inte lyssnar på sina gräsrotter och medlemmar ute i kommunerna. Att en så kallad feministisk regering gör så lite för att förhindra kvinnors sjukskrivningstal, det är undermåligt. Det är rent ut sagt uselt.

Hur många familjer påverkas inte av detta? Det är fullständigt respektlöst att förvänta sig att människor i praktiken ska vara tillgängliga för arbete i 13 timmar, men enbart få betalt för 7. Så ser verkligheten ut för många människor i Sverige.

Delade turer får flera negativa konsekvenser för både individ och samhälle, särskilt för dem som bor på landsbygden. De kanske bor långt från sin arbetsplats och hinner inte hem på de så kallade håltimmarna. De får i stället sitta av tiden och vänta på nästa arbetspass. Detta leder till att arbetspassen, där ingen privat ledig tid egentligen ingår, blir både långa och oavlönade. Tycker regeringen att detta är rätt väg att gå?

För individen blir det här både psykiskt och fysiskt påfrestande. De som arbetar inom vården, ofta kvinnor, vittnar om att de inte kan ge sina patienter fullt stöd och uppmärksamhet under pass nummer två. De är helt enkelt för trötta.

För samhället får detta mätbara konsekvenser, främst i form av ökade sjukskrivningstal. Trots att det har funnits på dagordningen i många år har väldigt lite hänt. Det tycks till och med bli värre. Det verkar som att regeringen blundar för denna fråga.

Man gick ut och sa att så fort det blev regeringsbyte skulle man ta tag i detta. Nu har vi bytt regering, och det har inte hänt någonting.

Den primära orsaken är sannolikt neddragningarna på personal och resurser. Inom äldreomsorgen har var tionde anställd försvunnit sedan 2002, samtidigt som de äldre blivit fler.

Sverigedemokraterna anser att regeringen snarast bör återkomma med förslag om att avskaffa ofrivilligt delade turer. Det är dags att ta tag i detta problem och inte bara sopa det under mattan.

Anf. 36 ANNIKA QARLSSON (C):

Fru talman! Nästa fråga som vi ska diskutera är arbetsmiljö och arbetstid. Det är en diskussion som går på tvärs genom hela arbetslivet, men som ser lite olika ut med tanke på vad det finns för risker. Det beror på var man jobbar och var man bor i världen.

Många gånger har vi haft fokus på dödsolyckor. Det är absolut det mest hemska som kan hända att inte överleva dagen på jobbet och inte komma hem. Det har funnits ett arbete under många år för att se till att undanröja sådana risker, och för några år sedan antog vi en nollvision. Det där är lättare sagt än gjort. Det är svårare att sedan införa det i praktiken. Det ska bli intressant att lyssna till vad Magnus Manhammar har att säga om hur nollvisionsarbetet går vidare.

Under vår tid i regering förändrade vi arbetsmetoderna. Vi försökte vända och vrida på detta för att i stället fokusera på dem som finns inom riskbranscher och de arbetsområden där det är större risk för dödsfall. Vi ville kunna fokusera mer samlat i de frågorna. I det valet av arbetsmetod försökte vi också se var det är vi behöver sätta in de insatser och resurser som Arbetsmiljöverket har till sitt förfogande.

Bland företagen ser vi att det finns de som både kan och vill göra ett bra arbete vad gäller arbetsmiljö. Det finns företag som kan men kanske inte lägger ned så mycket energi på det. Det finns de som vill men som inte har kunskapen, och där är Arbetsmiljöverkets uppgift oerhört viktig och väsentlig: att tillföra den typen av kunskap. Men sedan finns det också en liten kategori som varken kan eller vill. Det är dit de viktigaste insatserna och åtgärderna måste riktas vad gäller Arbetsmiljöverkets resurser.

Det har varit ett arbete som tagit lite tid. Att ändra från att göra granskningar på kommunkontoret, som kanske inte är det område som är farligast ur ett arbetsmiljöperspektiv, till att fokusera på de branscher där det är bekymmer och problem är inte ett arbete som man gör med ett penndrag, utan det är någonting som man behöver se till att hela tiden uppmärksamma, påminna om och ställa frågor kring för att hålla arbetssättet levande.

I det här betänkandet finns det också lite svar på Riksrevisionens granskning. En av de saker som Riksrevisionen lyfter fram är kritik mot att det inte finns något system för vad man gör med tips som kommer in. Om det är någon som upplever att det finns bekymmer på arbetsplatsen och anmäler detta finns det inte något system för hur man sedan hanterar det. Att fokusera på riskbranscher men också se till att man har ett system som fångar upp den typen av signaler måste vara ett prioriterat område, kan jag säga utifrån mitt perspektiv.

Det skulle vara roligt att höra hur regeringen ser på detta. På vilket sätt ska man arbeta? Ska man tillbaka till det gamla sättet, där det bara var kontroller som gällde, eller vill man tillämpa den arbetsmetod som handlar om att stärka förmågan och kunskapen ute i företagen för att göra ett bra arbetsmiljöarbete?

Det tredje område som jag skulle vilja lyfta fram är kopplat till sjukskrivningarna och ohälsotalen. I statistiken över dödsfall finns oftast en övervikt för män eller kanske till och med en total dominans av män. Vad gäller sjukskrivningarna och ohälsotalen är däremot en majoritet kvinnor, väldigt ofta i arbete med andra människor. Man känner en otillräcklighet och har för liten förmåga eller möjlighet att styra över sitt arbetsliv och förutsättningarna för att kunna göra ett bra jobb.

Det här är ett område som tangerar socialförsäkringsutskottets ansvarsområde. Men just det här att komma in i ett tidigt skede och se vad det är vi behöver göra för att man ska ”hålla” på jobbet tror jag är oerhört viktigt, kopplat till att vi i dag har ett mer gränslöst arbetsliv vad gäller vad som förväntas av oss och när det förväntas av oss. Vi har också ny teknik som gör att gränsdragningen blir än svårare.

Jag vet att det pågår arbete kring de här frågorna. Det skulle vara intressant att höra om detta av Magnus Manhammar, som jag tror kommer att vara representanten för Socialdemokraterna senare i debatten.

Anf. 37 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Vi debatterar i dag betänkandet *Arbetsmiljö och arbetstid*. Jag skulle först vilja säga några ord om ett ämne som tas upp i den granskningsrapport från Riksrevisionen som behandlas i detta betänkande och i stor utsträckning rör Arbetsmiljöverkets inspektionsverksamhet.

Det är ett trist faktum att den tidigare högerregeringen med utgångspunkt i en ideologiskt motiverad nedvärdering av både arbetarskydd och konkret kunskap om arbetsförhållanden gick väldigt hårt åt Arbetsmiljöverket. Anslagen drogs ned kraftigt. Som resultat av det blev särskilt inspektionerna lidande.

Man fick ofta höra från företrädare för den tidigare regeringen – vi fick höra det nu också från Centerpartiets representant – att det här skulle vara ett nytt arbetssätt och att neddragningarna skulle vägas upp av andra insatser, som information, webbaserade hjälpmedel och så vidare. Det finns visserligen en del lovvärda saker där som har ingått i ett utvecklingsarbete, men det har hela tiden funnits tydliga signaler, inte minst från fackligt håll, om att inspektionerna inte helt och hållet kan ersättas på det sättet eller genom att man jobbar på ett annat sätt.

Detta är någonting som jag också menar framkommer när man ser på hur Riksrevisionen redovisar statistik och även resultatet av den enkätundersökning som man skickade ut till alla arbetsmiljöinspektörer. Även om Riksrevisionens egna slutsatser inte skulle vara lika tydliga menar jag att själva underlaget borde vara en tydlig signal till både Arbetsmarknadsdepartementet och Arbetsmiljöverkets ledning om att inspektionsverksamheten är ovärderlig och successivt bör byggas upp igen efter de borgerliga nedskärningsåren.

Det här är också någonting som har getts bättre förutsättningar under de senaste åren. Genom budgetsamarbetet mellan regeringen och Vänsterpartiet har betydligt mer pengar tillförts Arbetsmiljöverket, och det finns en tydlig intention om att det ska leda till fler inspektörer och fler inspektioner. Jag är stolt och glad över att ha varit med och bidragit till det. Vi kommer naturligtvis att följa den utvecklingen.

I övrigt behandlar det här betänkandet en massa motionsyrkanden om arbetsmiljö och arbetstid. Jag hinner inte beröra alla Vänsterpartiets förslag. De är många, och de är utförligt beskrivna i motionerna. Men jag tänker tala lite grann om några av dem. För formens skull kan jag också säga att jag står bakom samtliga av våra reservationer men för tids vinnande yrkar bifall endast till reservation nr 9.

Fru talman! Den ekonomiska krisen under 90-talet ledde till omfattande nedskärningar inom den offentliga sektorn. Personaltätheten inom välfärdstjänsterna har på många håll aldrig riktigt återhämtat sig sedan den tiden. Den borgerliga skattesänkingspolitiken under Reinfeldtåren ryckte också bort stora resurser som kunde ha gått till fler anställda inom de tjänster som människor behöver mer av, inte mindre av, i vårt samhälle. Den här utvecklingen har gått hand i hand med konsulthysteri och försök att styra med de marknadsinspirerade modeller som har kallats för bland annat ”new public management”. Kombinationen av detta har lett till ganska allvarliga strukturella problem som går ut över anställda.

Som en del av den överenskommelse som slöts efter valet mellan Vänsterpartiet och regeringspartierna har det inletts ett arbete runt till exempel styrmodellerna inom offentlig sektor. Den så kallade Tillitsdelegationen är

ett viktigt tilltag som i bästa fall kan bidra till bättre arbetsmiljö, mer utrymme för professionell kunskap inom välfärdens verksamheter och mindre av onödig kontroll och rapportering.

Men det går förstås inte att komma ifrån bemanningsfrågan. Pressade arbetsscheman innebär ökad stress, som i sin tur kan leda till psykiska besvär, belastningsskador, fallolyckor och att man inte hinner med sina arbetsuppgifter när man samtidigt har direkt och dagligt ansvar för utsatta människor och deras väl och ve. Det är dokumenterat ansträngande.

De 10 miljarder som kommunernas ekonomi stärktes med genom budgetsamarbetet är viktiga och positiva i detta sammanhang. Men det är uppenbart att det kommer att behövas mer. Vi menar från Vänsterpartiets sida att det skulle vara en viktig del av etablerandet av en progressiv samhällsagenda att tillsätta en utredning som ser över konsekvenserna av sänkt personaltäthet – i med avseende på de anställdas arbetsmiljö – i offentligt finansierade välfärdsverksamheter och i myndigheter med serviceuppdrag. Det är ett av de förslag som vi har framfört i våra motioner.

Apropå sjukskrivningarna vill jag ta upp företagshälsovården. I dag är det drygt 60 procent av arbetstagarna som har tillgång till företagshälsovård på arbetsplatsen. Det är en siffra som har gått ned och som kan jämföras med slutet av 80-talet, då det var nästan 90 procent som omfattades av företagshälsovård. Intressant är också att det framträder ett ganska klassiskt klass- och könsmönster här. LO-förbundens medlemmar, särskilt kvinnor på mindre arbetsplatser i branscher med många osäkra anställningar, många deltider och en hel del arbete på obekvämt arbetstid, hör till de grupper som har sämst tillgång till företagshälsovård. Det är synd, eftersom företagshälsovården kan och ska ha en roll inom det systematiska arbetsmiljöarbetet i enlighet med det som föreskrivs i arbetsmiljölagen.

Vänsterpartiet vill se till att alla arbetstagare kan få tillgång till en kvalitetssäkrad företagshälsovård med branschkunskap som arbetar med strategiskt förebyggande arbetsmiljöarbete. Det menar vi är en rättvisefråga. Det handlar också om att ge fler en förutsättning att jobba fram till 65 år eller längre och inte bara teoretiskt ha den möjligheten.

Det skulle kunna vara en pusselbit i en progressiv agenda för samhällsutveckling och för det goda arbetet. Därför har vi från Vänsterpartiet föreslagit en bred utredning med uppdrag att i nära samverkan med arbetsmarknadens parter ta fram förslag på hur en lagstiftad, effektiv och kvalitetssäkrad företagshälsovård kan skapas och täcka hela arbetsmarknaden.

Fru talman! Allt fler arbetsgivare har satt i system att omreglera tidigare heltidsanställningar till deltidsanställningar. Vi har tidigare här i kamraren diskuterat den arbetsrättsliga lagstiftningen. Jag tog från Vänsterpartiets sida upp frågan om så kallad hyvling och behovet av att skärpa LAS så att man inte kan gå runt uppsägningsreglerna genom att minska arbetstiden.

Det finns också ett kompletterande sätt att närma sig det större problemet med arbetsgivare som har alltför låg grundbemanning som erbjuder deltid arbetande personal att jobba mer än kontraktet, så kallad mertid. En förutsättning för ett erbjudande om sådant mertidsarbete är inte sällan att arbetstagaren är lojal, foglig och okritisk. Det är då den kan få extratimerna och inte annars. Om människor är i stort behov av det innebär det att arbetsgivarens flexibilitet uppkommer på bekostnad av arbetstagarna. Det är rejält bekymmersamt för många.

I norsk arbetstidslagstiftning finns sedan 2013 en reglering för att förbättra villkoren för deltidanställda. Den går ut på att deltidanställda som har arbetat mertid får rätt att utöka sin anställning. Man beräknar en gång per år den faktiska arbetstiden. Om den är högre än den avtalade deltiden kan man utöka deltidstjänsten så att anställningen övergår till en sysselsättningsgrad som motsvarar faktisk arbetad tid.

Det ger en ökad trygghet och ett incitament för arbetsgivare att planera sin verksamhet på ett bättre och rimligare sätt. Vi vill att man genomför en ändring i samma anda i Sverige med en reglering som gör att den som kontinuerligt har arbetat mer än sin avtalade sysselsättning ska ges rätt till en sysselsättningsgrad som motsvarar faktisk arbetad tid.

Fru talman! Nu har jag talat om utredningar och justeringar. Det är viktiga saker. Men det är klart att frågor om arbetsmiljö och arbetstid i grund och botten är väldigt fundamentala maktfrågor. Det är frågor som påverkar vilken sorts samhälle vi har och när det gäller arbetstiden inte minst hur vi använder frukterna av produktivitetsförbättringar i samhället totalt sett.

Arbetarrörelsens kamp för en kortare arbetsdag började redan i slutet av 1800-talet när man hade kravet på åtta timmars arbete, åtta timmars fritid och åtta timmars vila. Under 1900-talet har den lagstadgade veckoarbetstiden stegvis kortats till 40 timmar. Den föregicks av kollektivavtalsreglerad arbetstidsförkortning inom stora delar av arbetsmarknaden.

Sedan 1973 har normalarbetsveckan om 40 timmar varit oförändrad för större delen av arbetsmarknaden trots att vi har haft en enorm ökning av vinster och produktivitet i näringslivet. Det betyder att det helt uppenbart finns ett utrymme för att diskutera arbetstiden för breda grupper på arbetsmarknaden.

När man talar problemen med reella möjligheter att jobba högt upp i åldrarna och arbeta så många timmar som man egentligen skulle vilja har vi från högern fått höra att det inte handlar om organisering och fördelning, utan man talar om livspussel. Ska vi ha en samhällsutveckling där fler har reella möjligheter att utvecklas, leva berikande liv, en hållbar arbetsmarknad där människor orkar att jobba till pensionsåldern utan att slitas ut i förtid och bättre förutsättningar för att leva jämställt är en generell arbetstidsförkortning någonting som behöver komma högre upp på dagordningen.

Produktiviteten i Sverige har fördubblats sedan 70-talet. Samtidigt har löneandelen av det samlade produktionsresultatet sjunkit. Det ekonomiska utrymmet för arbetstidsförkortning finns naturligtvis. Det finns alltid ett växelspel mellan arbetslivets organisering, utformning av krav i kollektivavtal och lag. Men i grunden handlar det om avgörande vägval för vårt samhälle. Det handlar om hur vi organiserar ekonomin och vilka värden som ska vägleda oss in i framtiden.

De flesta människor skulle skriva under på att vi arbetar för att kunna leva gott och inte lever för att arbeta till varje pris. Ändå återspeglas det väldigt sällan eller aldrig i samhällsdebatten. Jag menar att en samhällsdebatt om arbetstiden är viktig, och det är viktigt att den har ett gott och mångsidigt faktaunderlag.

En mängd sådana underlag skapas nu av intressanta försök på olika håll i landet, ofta initierade av Vänsterpartiet i rödgröna samarbeten. Men vi behöver också nationella processer. Ett första parlamentariskt steg vore

att tillsätta en bred utredning där man vrider och vänder på frågan utifrån flera aspekter. Det är också ett av Vänsterpartiets förslag i betänkandet.

Anf. 38 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Kristdemokraternas reservation 1.

Tanken med arbetsmiljöarbetet är att det ska förebygga ohälsa och olycksfall samt motverka att människor utestängs från arbete. I många jobb är det stressen som är orsaken till det ökade antalet sjukskrivningar. Många är ständigt uppkopplade mot jobbet, och det blir ingen möjlighet till återhämtning.

Inom vården är det i stället ofta tunga lyft men också stress och jobbiga arbetspass som är orsaken till sjukskrivning. Ofta måste personalen i vården också hantera en stor administrativ börda med dokumentation av olika slag och där det krävs mer av it-lösningar för att underlätta arbetet. Vi kristdemokrater anser att regeringen bör initiera en kartläggning och nationell åtgärdsplan för att komma till rätta med vårdpersonalens administrativa börda och dess påverkan på arbetsmiljön.

Fru talman! Många företag arbetar bra med det systematiska arbetsmiljöarbete som lagen kräver genom att genomföra årlig kontroll av arbetsmiljön och de facto också åtgärda de brister som finns. De samverkar med parterna på arbetsplatsen, skyddsombud men också utomstående aktörer i rehabiliteringsärenden som Försäkringskassan och företagshälsovård.

Regeringspartierna gör, och har ofta också haft som vallöfte, miljonsatsningar på Arbetsmiljöverket i syfte att öka inspektionerna ute på arbetsplatser. Med sina satsningar på miljontals kronor ökar man andelen besök från 3,4 till 3,5 procent av alla arbetsplatser. Det visar att vi knappast kan anslå resurser som når alla arbetsplatser. Då borde regeringen förstå att dessa miljoner kanske kan sättas in på ett mer effektivt sätt.

Vi från Kristdemokraterna har ett jättebra förslag. Vi tycker att man behöver utveckla interaktiva instrument. Vi föreslår i en av våra reservationer att man utreder förutsättningarna för att införa ett system med arbetsmiljödeklarationer där arbetsgivare och arbetstagare tillsammans tar fram hur de ska se ut. Precis som med skattedeklarationer ska de skickas in. Jag tror att man måste tänka på lite mer moderna sätt att arbeta för att granska arbetsmiljöarbetet och att få alla med på banan.

Fru talman! Att förhindra dödsolyckor i arbetet är naturligtvis prioriterat. Arbetsmiljöverket har en viktig roll att göra nedslag på arbetsplatser och arbeta förebyggande. Att människor dör på sin arbetsplats är aldrig acceptabelt. Vi ska förstås fortsätta att ha en tydlig nollvision vad gäller dödsolyckor i arbetslivet. Arbetsmiljöverket ska ha resurser för att komma och göra kontroller.

När det gäller antalet dödsolyckor i arbetslivet har det minskat dramatiskt de senaste decennierna. Men vi ser att det ökar när byggandet och infrastruktursatsningar ökar. Det finns nu en risk när vi ökar inom byggnadssektorn. Den ökade användningen av utländska underentreprenörer är en naturlig del av den fria rörligheten inom EU. Men det får inte innebära att olyckor drabbar denna grupp av personer på grund av bristfällig information. Den som ansvarar för arbetsmiljön måste se till att få fram information på språk som alla på byggarbetsplatsen förstår.

Nu ser vi oroande tecken på ett ökande antal sjukskrivningar. Vi kommer ihåg att det under den tidigare socialdemokratiska regeringen förtidspensionerades 140 personer varje dag i Sverige. Det var en utslagning av människor som vi inte har råd att gå tillbaka till. Vi ser nu återigen med Socialdemokraterna vid rodret att alla kurvor pekar i fel riktning och att sjukskrivningarna ökar dramatiskt. Här krävs det nu ett brett angreppssätt för att komma till rätta med den negativa utvecklingen.

Mellan 2015 och 2016 har kvinnors ohälsotal och frånvaro ökat med 1 dag medan männens har ökat med 0,4 dagar. Det finns många olika orsaker till att kvinnor i större utsträckning än män drabbas av arbetsskador. Sedan 1980-talet har kvinnor haft högre sjukfrånvaro än män, och skillnaderna fortsätter att öka. Yrken med ökad risk för sjukskrivning framträder inom skola, vård och omsorg – områden inom vilka kvinnor är dominerande. Vi kristdemokrater anser att Arbetsmiljöverket bör utveckla verktyg för arbetsgivare i syfte att kartlägga hur kvinnor och män i olika grad exponeras på arbetsplatsen för riskfaktorer som leder till sjukskrivning.

Fru talman! Jag satt och tittade på fru talmannens stol – hur talmannen sitter. Om jag ska vara riktigt ärlig ser den inte ut att vara anpassad efter kvinnor. Detta är en typisk sådan sak. Vad är det för verktyg vi har i arbetslivet? Är de anpassade till både kvinnor och män? Jag vet inte vad ni tycker, men jag tycker att det ser ut som att man måste ha en viss längd eller höjd för att passa i stolen, och det är en manshöjd. Så här kan vi inte ha det, fru talman. Här måste vi se till att man på arbetsplatserna ser på riskfaktorer utifrån kvinnors och mäns olika perspektiv.

Fru talman! En annan fråga är det dubbelarbete som många kvinnor fortfarande tar på sig. Det handlar om huvudansvaret för hem och familj samtidigt som kvinnor förvärvsarbetar. Det kan leda till ökad risk för sjukskrivning. Försäkringskassan efterlyser ytterligare studier för att verifiera och fördjupa kunskapen. De efterlyser ett arbetsliv som förmår att ta hänsyn till de särskilda villkor som följer med föräldraskap. Kristdemokraterna delar den analysen, och vi vill se mer forskning kring det moderna arbetslivets villkor och hur det påverkar möjligheten att kombinera arbete och familjeliv.

Under Alliansens tid vid makten gjordes satsningar på Arbetsmiljöverket för att bidra till att förbättra kvinnors arbetsmiljö. Här kan nämnas till exempel Alliansens uppdrag till Arbetsmiljöverket att genomföra kunskaps- och informationsinsatser för att främja jämställdhet och motverka hot och våld i arbetslivet. Vi tror att forskning på kvinnors hälsa bör ges särskilda medel och att man ska fortsätta att stödja forskning kring kvinnors ohälsa.

Fru talman! Hot och våld är någonting som är oerhört viktigt att förebygga ute på arbetsplatserna. Det är betydligt vanligare att kvinnor utsätts för hot och våld i arbetet än att män gör det. Arbetsmiljöverket fick under Alliansens tid vid makten särskilda medel för att arbeta förebyggande på detta område. Också detta arbete borde regeringen se till att fortsätta.

Mobbning och trakasserier ute på arbetsplatserna måste tas på allvar. Ingen ska känna obehag av att gå till jobbet. Arbetsgivaren har ett tydligt ansvar i arbetsmiljölagstiftningen och måste förebygga sådana situationer. Sådana negativa tendenser skadar inte bara den enskilde individen utan hela arbetsplatsen.

Fru talman! Avslutningsvis: Regeringspartierna sätter sitt hopp till en arbetsmiljöstrategi för ett modernt arbetsliv som man har tagit fram. Men dagens arbetsliv kräver mer flexibilitet och mer av arbetstagarna än tidigare. Arbetsuppgifterna förändras i allt snabbare takt, och social kompetens är en komponent som krävs alltmer i arbetslivet. Det kräver också att arbetsmiljöarbetet ute på arbetsplatserna anpassas till nya krav och utmaningar. Regeringen borde se över den ålderstigna arbetsrätten i syfte att bejaka behovet av ett mer flexibelt arbetsliv.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservation 1.
(Applåder)

Anf. 39 MAGNUS MANHAMMAR (S):

Fru talman! Regeringen har bland annat höjt Arbetsmiljöverkets förvaltningsanslag med 25 miljoner per år från år 2017. Syftet är att myndigheten ska kunna anställa fler arbetsmiljöinspektörer, vilket såklart är helt avgörande för arbetsmiljöarbetet och inspektionen ute i landet.

Regeringens politik ska bidra till en arbetsmiljö som förebygger ohälsa, olycksfall och osund konkurrens. För att nå dessa mål har regeringen tidigare presenterat en ny arbetsmiljöstrategi som handlar om det moderna arbetslivet och en nollvision för dödsolyckor samt föreslagit en rejäl förstärkning av resurserna inom arbetsmiljöområdet. Det har redan kommit en förstärkning från början, i och med den första budgeten vi fick igenom, på 100 miljoner årligen. Den ligger fortfarande fast.

Det är alltså mycket nya pengar till arbetsmiljöarbetet. Det handlar om forskningen, stressrelaterad forskning, kvinnors hälsa och företagshälsovård. Men inte minst handlar det om pengar till Arbetsmiljöverket. Den svenska modellen bygger liksom arbetet för en bättre arbetsmiljö på just en ansvarsfördelning mellan staten och arbetsmarknadens parter. För att fördjupa det samarbete som finns mellan de tre parterna på arbetsmarknaden har regeringen inrättat ett dialogforum för arbetsmiljön.

Jag tycker att det är extra bra att regeringen också har tittat på möjligheten att starta ett nytt nationellt centrum för arbetsmiljöfrågor, inte minst för forskningsfrågor kring arbetsmiljö. Det är på väg fram i och med en utredning som har gjorts.

Det händer helt enkelt väldigt mycket bra på arbetsmiljöområdet. Jag tror att vi kommer att få möjlighet att tala mer om detta, och jag har en lång stund på mig nu att göra det. Jag är stolt över det som görs, och det tas många positiva steg i rätt riktning. När vi nu har tillfälle att prata om arbetsmiljöområdet är det viktigt att göra en historisk tillbakablick för att se hur det har varit de senaste tio åren – från 2007 och fram till i dag. Det handlar om skillnader och likheter och annat som har hänt.

Jag tycker att det är intressant att alliansregeringen 2007–2014 i stället för att lägga grunden för en god arbetsmiljö och för minskade sjukskrivningar lade grunden för ökade sjukskrivningar och en allvarligt försämrad arbetsmiljö och ett försämrat arbetsmiljöarbete generellt. Man kan fundera på hur och varför de gjorde det. Frågan om varför hoppas jag att de borgerliga partierna svarar på här i dag. Det är viktigt att få veta detta. De borgerliga partierna hoppas ju kunna vinna tillbaka makten i Sverige, och då är det viktigt att vi vet vilken typ av arbetsmiljöpolitik vi får då.

I de förslag de har nu, till exempel i Moderaternas senaste budgetmotion som jag har med mig här i talarstolen, nämns arbetsmiljön på tolv

rader. Och då handlar det bara om att det är viktigt med kvinnors arbetsmiljö. Det är inte särskilt invecklat eller särskilt rejäla förslag, om man säger så, utan arbetsmiljöfrågorna är någonting som Moderaterna knappt känns vid.

Låt oss gå tillbaka till 2007, som jag började att tala om att jag tycker att vi ska göra när vi ska titta på arbetsmiljöfrågorna, och se vad som hände då. Det som hände var att Arbetsmiljöverket fick rejält sänkta anslag från regeringen. Rejält sänkta anslag innebär till exempel det vi kan läsa här i det budgetförslag som gick igenom 2007. År 2006 hade Arbetsmiljöverket 660 miljoner. Framför allt handlade det om 300 miljoner till inspektörer ute i landet. Från detta fick verket direkt sänkta resurser med först 40 miljoner och under några år från 660 till 544 miljoner. Det var alltså ganska många miljoner, ca 120 miljoner, som man drog bort. 120 miljoner innebär många inspektörer. Ni som har närmare kännedom om Arbetsmiljöverket vet att de redan då fick lägga ned en stor del av den verksamhet som fanns ute i landet, inte minst de regionala kontoren. Det gällde det arbete som gjordes ute i landet och som verkligen handlade om arbetsplatsnära inspektioner.

Det hände också andra saker 2007. Det handlade inte bara om att regeringen attackerade arbetsmiljön direkt genom minskningar för Arbetsmiljöverket, utan man attackerade den också genom att ta bort Arbetslivsinstitutet. Det var ett världsledande forskningsinstitut, som verkligen var världsledande när det gäller kunskap om stresshantering och fysiska skador i arbetslivet. Det var en stolthet för Sverige. Detta lade regeringen kallblodigt ned utan att ha något argument.

Man sänkte också skatten med 140 miljarder. Ni minns säkert att det gjordes i etapper med jobbskatteavdragen. Jag visar här en graf över deciler i den svenska befolkningen, det vill säga den svenska befolkningen uppdelad i tiondelar. Man ser här den fattigaste tiondelen och den rikaste tiondelen. Grafen visar med hur många procent inkomsterna ökade eller minskade utifrån Moderaternas förändringar under de första åren. Man ser att den fattigaste tiondelen av den svenska befolkningen förlorade rejält på detta, medan övriga, och framför allt de som var rika, vann mycket på detta.

Skattesänkningarna omfördelade pengar från fattiga till rika, från människor som redan hade det svårt, kanske inte minst med en dålig arbetsmiljö, till dem som hade det bättre. Men skattesänkningarna på 140 miljarder gjorde också att kommuner och landsting inte alls fick de resurser som de behövde.

Jag har själv många vänner som jobbade i kommun och landsting och som hoppades på att de skulle få en ny kollega, kanske skulle kunna gå ned i arbetstid eller kanske slippa den delade turen men som i stället fick färre kollegor, sämre arbetsvillkor och mindre pengar i arbetet. Det i sig innebar försämrad arbetsmiljö för miljoner människor i Sverige. Man drog ned något otroligt på den offentliga sektorn genom att i stället sänka skatten och framför allt få skattesänkningarna att gå till dem i vårt samhälle som redan hade mycket pengar.

Jag tror att det är viktigt att vi inte glömmet det, för det är en avgörande del av den samhällsutveckling vi ser just nu där allt fler människor sjukskrivs och där vi pratar om och är stressade, både regerings- och många

andra partier här i riksdagen, över utvecklingen när det gäller sjukskrivningarna och hur många människor som går på knäna. Det är så här bland annat på grund av de 140 miljarderna i skattesänkningar som den borgerliga regeringen stod för. Det är viktigt att komma ihåg.

Jag hade gärna velat höra från de borgerliga partierna som också är med här i debatten i dag varför man sänkte anslagen till Arbetsmiljöverket så grovt och varför man också lade ned Arbetslivsinstitutet. Jag har aldrig fått ett svar på det, och jag skulle gärna ha ett svar på det i dag. Varför lade man ned ALI, som det förkortas, alltså Arbetslivsinstitutet? Tyckte man att Sverige var för duktigt på arbetsmiljöarbete och att vi därför skulle bli sämre? Tyckte man att Arbetsmiljöverket hade för mycket resurser, och var det därför man ryckte bort 140 miljoner? Jag skulle vilja få svar på det från de borgerliga partierna.

Fru talman! Inte nog med Moderaternas försämringar för arbetsmiljön, utan nu har Moderaterna även bestämt sig för att öppna för rasism. Som arbetsgivare i Sverige har man enligt arbetsmiljölagen skyldighet att agera så att kränkande beteende inte fortsätter. Enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete AFS 2001:1 och även föreskriften om organisatorisk och social arbetsmiljö, 2015:4, har arbetsgivaren även ansvaret för att kränkande särbehandling förebyggs.

Ett stort fackförbund här i Sverige, Unionen, har till och med gjort en checklista just för inkluderande arbetsmiljö. Det är en antirasistisk checklista, kan man säga, som är motsatsen till det som Sverigedemokraterna vill ha, det vill säga ett exkluderande samhälle och en exkluderande arbetsmiljö.

Jag funderar lite på hur Moderaterna resonerar när man nu ska börja samarbeta med Sverigedemokraterna. Den 23 februari i år blev Anna Kinberg Batra intervjuad i tv-programmet *Malou efter tio*. Då fick hon frågan om Sverigedemokraterna är ett rasistiskt parti. Frågan från Malou var så här: Du tycker fortfarande, som du har sagt tidigare, att det är ett rasistiskt parti? Då svarar Anna Kinberg Batra: På så sätt är de ju det, med sina företrädare, med det de gör och den politik de står för.

Fru talman! Rasism finns även på arbetsplatserna. Där kallar Arbetsmiljöverket det för kränkande särbehandling. Här i riksdagen har vi ett parti vars hela affärsidé är rasism. Ungefär som att en fiskare säljer fisk säljer Sverigedemokraterna rasism. Dessa rasismens företrädare har Moderaterna börjat förhandla med. Man har påbörjat ett samarbete, och Moderaterna har till och med meddelat att man kan tänka sig att styra Sverige med stöd av Sverigedemokraterna.

Den förhandlingsposition som Moderaterna har gett Sverigedemokraterna, i och med att man årligen ska få igenom sin budget eller någonting annat och i och med att man vill försöka styra Sverige med stöd av Sverigedemokraterna, är extremt stark. Sverigedemokraterna kommer att kunna ställa i princip vilka krav de vill bara för att Moderaterna ska kunna få igenom sin budget.

Jag är mycket skrämmd av det och vad det kan innebära för livsvillkoren för de människor som bor i Sverige och för arbetsvillkoren och de föreskrifter som Arbetsmiljöverket har och som handlar om att förebygga kränkande behandling, inte minst rasism, på arbetsplatserna.

Jag skulle vilja fråga moderaten Erik Andersson hur det kommer sig att Moderaterna nu har blivit rasismens kollaboratörer. Är makt viktigare

än allt annat? Finns det inga grundläggande värderingar som Moderaterna står upp för?

Fru talman! Det här är helt avgörande frågor för Sveriges framtid. Jag utgår från att Moderaterna svarar på dem.
(Applåder)

Anf. 40 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna ledamöterna om att ämnet är arbetsmiljö och arbetstid.

Anf. 41 DÉsirÉE PETHRUS (KD) replik:

Fru talman! Magnus Manhammar ville gärna ha en replikväxling, så jag bjuder på det i dag.

Det var många frågor om Alliansen här och om resurserna som förändrades. Jag satt i Arbetsmiljöverkets insynsråd under den här perioden. Generaldirektören jobbade mycket hårt med att förbättra inspektionerna, och det blev fler inspektioner per inspektör. Man ökade effektiviteten och förbättrade verksamheten kontinuerligt. Det är alltså inte så att ju fler man är desto bättre inspektioner blir det.

Vi behandlar också Riksrevisionens rapport om statliga insatser inom arbetsmiljöområdet, och i betänkandet på s. 7 kan man läsa ”att regeringens viljeinriktning har blivit tydligare, men att det samtidigt finns en risk för undanträngning av Arbetsmiljöverkets utvecklingsarbete. I den arbetsmiljöstrategi (skr. 2015/16:80) som regeringen beslutade under 2016 riktas många uppdrag till Arbetsmiljöverket. Trots goda intentioner riskerar den stora mängden detaljerade uppdrag att ta resurser från nödvändigt utvecklingsarbete hos Arbetsmiljöverket”.

Hur ser Magnus Manhammar på att det har getts så många olika projekt och uppdrag att man inte kan göra sitt grundarbete inom Arbetsmiljöverket?

Anf. 42 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik:

Fru talman! Tack för frågorna och repliken, Désirée Pethrus! Det är alltid klargörande att få tala ytterligare om de här frågorna som är extremt viktiga.

Jag har precis som du läst Riksrevisionens rapport om det här och tycker att den är mycket intressant och viktig. Det här är en anledning till att man säger att man inte vill ha fler uppdrag från regeringen just nu, och vi har också tagit ställning och sagt att vi inte ska ge det. Det är de uppdrag som vi har gett som finns, och det är dem man ska fullfölja. Det kommer inte att bli fler för tillfället från vår sida.

Det är arbetsmiljöstrategin som gäller under den här mandatperioden som vi arbetar med – det moderna arbetslivet och en nollvision mot dödsolyckor – men vi vill också jobba för att få ett nytt nationellt center för arbetsmiljöfrågor.

Vi har avsatt 100 miljoner extra per år i grunden, varav en stor del är till Arbetsmiljöverket. Vi har också avsatt 25 miljoner extra från och med i år för de här frågorna utöver det. Arbetsmiljöverket har kunnat anställa ganska många fler inspektörer, men Arbetsmiljöverket har också fått växla om ganska mycket i sin verksamhet. Som har beskrivits tidigare och som jag också beskrev fick Arbetsmiljöverket verkligen krympa sin kostym

och minska verksamheten efter 2007 och framåt när man fick minskade anslag.

Det som har hänt sedan dess är att man nu när man har fått ökade resurser verkligen funderar på vad man ska prioritera och vad man ska lägga pengarna på. Det kommer att vara en process innan Arbetsmiljöverket verkligen har kommit upp till sin fulla kapacitet, för man måste helt enkelt växla upp igen. Det är ungefär som att en person som har svultit inte kan börja äta hur mycket som helst utan får äta en bit i taget. Det är precis så Arbetsmiljöverket ska arbeta för att utöka sin verksamhet just nu.

Jag har förtroende för Arbetsmiljöverket och ser att det är ett mycket bra arbete som börjar utvecklas alltmer där.

Anf. 43 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Magnus Manhammar! Jag tror att Socialdemokraterna fortfarande tror att om de ger 100 eller 200 miljoner till blir det hundra gånger bättre. Det är mycket svårt att mäta exakt vad varje miljon ska kunna ge. Då måste den vara mycket specifikt inriktad på utvecklingsarbete. Det är det här som står i Riksrevisionens rapport – man hinner inte med det.

Jag hade en fråga upp som jag har drivit om att man bör titta på frågan om arbetsmiljödeklarationer. Jag tror att vi måste tänka annorlunda och inte bara ha det gamla inspektionstänkandet om vi ska nå fler arbetsplatser. Jag skulle gärna höra om Magnus Manhammar har några synpunkter på det. Riksrevisionen skriver att besök på arbetsplatserna är det som är mest resurskrävande. Sedan man fick de 100 miljonerna har mer tid gått åt till att bara rekrytera och utbilda, så det har verkligen inte gett mer effekt för pengarna – i alla fall inte än så länge.

Nya arbetsmetoder är en sak. En annan sak som Riksrevisionen tar upp är det här med tips och anmälningar som kommer till myndigheten, vilket man inte heller riktigt har rutiner för eller kan jobba med. Man kanske inte har tid att jobba med det; det vet jag inte.

Hur ser Magnus Manhammar på detta? I tips- och anmälningsverksamheten har man konkreta fall – man går inte ut och besöker en arbetsplats i största allmänhet, utan man har fått ett konkret tips om en arbetsmiljösituation som är väldigt dålig. Hur ser Magnus Manhammar på att utveckla det hos Arbetsmiljöverket?

Anf. 44 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik:

Fru talman! Bra och jätteviktiga frågor! Det här med arbetsmiljödeklarationer är ett spännande förslag. Jag har själv funderat en hel del på liknande saker. Det är inte alls dumt att fundera på den typen av förslag för att få företagen att arbeta med detta kontinuerligt och få alla företag att arbeta med det.

Det jag själv har skissat på kan kallas arbetsmiljörevision. Precis som man reviderar budgeten varje år ska det vara viktigt att man gör en arbetsmiljörevision varje år, där man helt enkelt gör en revision av verksamheten utifrån att man har ett arbetsmiljöarbete, och även ser till hälsan hos dem som arbetar på företaget.

Det kanske är något liknande som är tanken med deklarerationer. Det låter likartat. Det är alltså inte alls ett dumt förslag, och jag tycker att man

kan titta vidare på det. Vi kanske till och med kan göra det tillsammans. Det brukar alltid vara bättre om vi kan samarbeta.

Men för mig tar det ena inte ut det andra. Vi lägger mycket nya resurser på Arbetsmiljöverket men också på forskning om arbetsmiljöfrågor. Vi menar att det är ett bra förslag, och det behöver man inte ställa i motsats till att ha till exempel arbetsmiljödeklarationer eller någonting annat. Man skulle kunna göra både och.

Désirée Pethrus ställde också en fråga om tips och rutiner för tips. Det är också en fråga som regeringen har kontakt med Arbetsmiljöverket om att man borde jobba mer med. Jag har tagit upp det flera gånger; jag tycker att det är otroligt viktigt.

Jag vet att man bland annat har tittat på Norge, som ligger väldigt bra till i det arbetet. Det finns en bra webbtjänst där det är möjligt att komma in med tips. Det går till och med att ta en bild på någonting som hänt så att det kommer in till arbetsmiljöinspektörerna.

Det jag har fått höra från Arbetsmiljöverket, inte minst från de regionala kontoren, är att i nuläget har man inte tid. De inspektörer man har har fullt upp med det arbete man gör just nu.

Jag tror att man skulle kunna använda en del av de ökade resurser vi har kommit med nu till just detta arbete. Det är jättebra att Désirée Pethrus tar upp det, fru talman, och jag ser fram emot att fortsätta samarbetet kring det.

Anf. 45 ERIK ANDERSSON (M):

Fru talman! Jag försökte begära replik under Magnus Manhammars anförande. Jag fick inte ta replik eftersom jag inte hade talat, men jag kan börja med att säga så här: Magnus Manhammar gjorde ett väldigt pompöst framträdande i denna kammare. Så mycket rappakalja har jag inte hört på länge. Det måste jag säga, fru talman, med anledning av att riksdagsledamoten Magnus Manhammar tidigare sa att det är så många som talar om vad Socialdemokraterna tycker. Men det enda han gjorde i sitt anförande var att tala om vad alla andra tycker. Det tycker jag är helt fel. Jag ska tala om vad *vi* tycker när det gäller arbetsmiljö, fru talman, och jag ska hålla mig till ämnet. Jag tycker att allt annat vore helt fel.

Fru talman! Det är ett viktigt ämne som berörs. Var femte sysselsatt person i Sverige hade under 2016 någon typ av besvär som orsakats av arbetet. 10 procent av de sysselsatta hade enbart fysiska, det vill säga kroppsliga, besvär. Ca 7 procent hade enbart psykosociala besvär, och ca 5 procent hade både kroppsliga och psykosociala besvär.

I grund och botten handlar det om ett enormt resursslöseri med människors liv och kraft eftersom detta går att förhindra om man arbetar systematiskt och långsiktigt med arbetsmiljön.

Numera handlar det oftast mer och mer om besvär som uppkommer till följd av stress. Tyvärr, fru talman, är det kvinnor som mår allra sämst i arbetslivet. Det är våra samhällsbärare: kvinnor som arbetar i välfärdens kärna, oftast under en offentlig arbetsgivare som stat, kommun eller landsting.

Drygt var fjärde kvinna har besvär till följd av arbetet jämfört med var femte man. Under perioden 1998–2014 var andelen kvinnor som hade kroppsliga besvär på grund av arbetet större än i dag. I dag är den dominerande orsaken psykosocial. Arbetslivet är under förändring, och vi kan se

att den psykosociala miljön blir allt viktigare. Där måste särskilda insatser göras. Det handlar till stor del om bättre ledarskap i organisationerna.

När det gäller antalet dödsfall på grund av arbetet har det hållit sig på en någorlunda jämn nivå under de senaste åren, men varje dödsfall är givetvis en tragedi för familj, anhöriga och arbetskamrater.

Det finns olika orsaker till dödsfall på arbetet. Vissa går att förebygga och arbeta bort, men andra är tyvärr rena olyckor som är svåra att förutse. Oavsett detta är det oacceptabelt att en person ska behöva dö på grund av sitt civila arbete. Det är helt oacceptabelt.

Moderaterna ser positivt på att regeringen fortsätter det arbete som Alliansen påbörjade med att formulera strategier som ger arbetsmiljöarbetet en mer långsiktig inriktning. Det saknas dock initiativ att förenkla för att göra det lätt att göra rätt.

Detta gäller i synnerhet för de mindre företagen. Den svenska arbetsmarknaden består till stor del av mindre företag, som av naturliga skäl inte har lika mycket tid och resurser att ta till sig den kunskap som finns på området eller den senaste forskningen.

Den socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen vill i sin föreställningsvärld gärna utgå från att Sverige fortfarande är uppbyggt av stora industrier, endast offentliga arbetsgivare i välfärden, bruk och kooperativa arbetsgivare. Men i statistiken kan vi läsa att endast 0,1 procent av alla företag har mer än 250 anställda. Regeringen har missat att arbetsmarknaden inte ser ut som den gjorde för femtio eller bara fem år sedan.

Vi lever nu i en värld där informationstekniken håller på att förändra rollerna som arbetsgivare och arbetstagare. Vi har egenanställningar och plattformsekonomi. Arbete och fritid flyter ihop. Vi kan nog inte ens föreställa oss den framtida arbetsmarknaden, som möjligen till stor del kommer att bygga mer på gig-ekonomi än på livslånga tillsvidareanställningar. Därför är det extra viktigt att Arbetsmiljöverkets informerande roll utvecklas och förbättras.

Det saknas även tillräckliga förslag i regeringens satsningar för att bemöta den psykiska ohälsan. Sedan 2014 är den vanligaste sjukskrivningsorsaken psykiatriska sjukdomar. Det bekräftas inte minst i den rapport som kom från Försäkringskassan häromdagen och som visar på att personer med psykisk ohälsa har de längsta sjukskrivningarna.

Depressioner och ångestsyndrom är de vanligaste diagnoserna för en person som drabbats av psykisk ohälsa. Då är inte långvarig sjukskrivning i hemmet alltid det bästa för att återgå till arbetet, utan viss aktivitet ger resultat. Där måste arbetsplatsen vara involverad. 90 dagar innan en prövning görs hos arbetsgivaren om det finns andra arbetsuppgifter som man kan genomföra är alldeles för lång tid att vänta, fru talman. Moderaterna föreslår därför att en särskild rehabiliteringskedja införs för lättare psykiska diagnoser. Det skapar bättre förutsättningar för rehabilitering och återgång i arbete.

Det bästa, fru talman, är förstås att inte hamna i en situation som kräver sjukskrivning. Det bästa är att arbetsgivarna arbetar förebyggande med gott ledarskap och balans mellan krav och kontroll i arbetet för arbetstagarerna. Men för den som hamnar i sjukskrivning ska det gå fortare än i dag att få en prövning, anser vi moderater.

För den som inte har en särskild rehabiliteringsplan ska därför prövning av arbetsförmåga mot andra arbetsuppgifter ske dag 45 i stället för

som i dag efter 90 dagar och en prövning mot hela arbetsmarknaden dag 90 i stället för som i dag efter 180 dagar. Vi pratar om ett halvår, fru talman, och det är väldigt lång tid att vänta på en prövning mot hela arbetsmarknaden. Det finns risk att det förlänger sjukskrivningen.

Vi vill inrätta ett särskilt omställningsspår hos Arbetsförmedlingen för att erbjuda stöd för byte av arbetsplats eller arbetsgivare. Moderaterna satsar därför 100 miljoner mer på Försäkringskassan och 100 miljoner mer på Arbetsförmedlingen för inrättande av den förbättrade rehabiliteringskedjan.

Vidare vill vi moderater skärpa tillsynen och införa krav och sanktioner för arbetsgivare med hög frånvaro. Arbetsgivaren har en nyckelroll i arbetet med att minska sjukfrånvaron.

Tyvärr kan vi se att de brister som finns i den psykosociala arbetsmiljön finns i yrkesgrupper främst inom offentligt finansierad verksamhet. Det handlar om sjuksköterskor, barnmorskor, specialistsjuksköterskor – vård- och omsorgspersonal som tillhör särskilt utsatta grupper. Arbetsgivarna är ofta kommuner och landsting. Därför föreslår Moderaterna 100 miljoner kronor mer till Arbetsmiljöverket för tillsyn av den sociala arbetsmiljön inom yrkesgrupper hos arbetsgivare med särskilt hög sjukfrånvaro.

Därutöver vill vi givetvis att Arbetsmiljöverket ska få ett särskilt uppdrag att öka informationen till arbetsgivare om förebyggande insatser mot psykisk ohälsa.

Kvinnors arbetsrelaterade hälsa är en stor jämställdhetsutmaning, fru talman. Sedan 1980-talet har kvinnor haft högre sjukfrånvaro än män. Vi moderater vill ge Arbetsmiljöverket ytterligare resurser för att fortsätta förbättra kvinnors arbetsmiljö. Vi öronmärker 15 miljoner kronor för det ändamålet.

I grund och botten handlar detta om en jämställd arbetsmarknad. Den feministiska regeringen ser ut att misslyckas även i denna viktiga fråga om allas lika värde, oavsett kön.

När det gäller Riksrevisionens skrivelse instämmer vi i de synpunkter som har framkommit. Trots goda ambitioner riskerar mängden detaljerade uppdrag från regeringen att ta resurser från nödvändigt utvecklingsarbete hos Arbetsmiljöverket. Vi delar särskilt den uppfattningen.

Fru talman! Moderaterna har många bra förslag när det gäller förbättrad arbetsmiljö på landets arbetsplatser. I synnerhet satsar vi extra mycket resurser för att förbättra kvinnors arbetsmiljö.

Moderaternas förslag för en bättre arbetsmiljö behandlas inte i detta betänkande, eftersom de är utgiftsdrivande. Vi har förslag som ger resultat, och de behandlas i stället under utgiftsområdena 13 och 14, det vill säga i andra betänkanden än detta. Därför har vi inte möjlighet att yrka eller reservera oss. Däremot har vi ett särskilt yttrande som beskriver just detta fenomen, och det står vi givetvis bakom.

Fru talman! Jag avslutar där, för jag såg att det fanns några frågor.
(Applåder)

Anf. 46 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till betänkandet, vilket jag inte gjorde tidigare. Jag gör det nu så att jag inte glömmer det.

Erik Andersson från Moderaterna kallade mitt tidigare anförande för rappakalja och sa att han blev väldigt upprörd. Det är lite olyckligt att kalla det för rappakalja, kan jag tycka, men det är ändå bra att vi visar på politiska skillnader här i riksdagen. Det är ju därför vi är här – vi är från olika politiska partier och har olika åsikter.

Jag ägnar nästan all min arbetstid här åt att läsa om det som Arbetsmiljöverket gör, men också om arbetsmiljösatsningar generellt och inte minst om den forskning som bedrivs för tillfället. Men jag har också ägnat en del tid åt att läsa de andra partiernas förslag, inte minst Moderaternas.

Jag har här Moderaternas senaste budgetförslag från 2016, som skulle ha gällt i år om de hade vunnit budgetomröstningen i höstas. Där nämns arbetsmiljöfrågorna med tolv rader. Den stora satsning som Moderaterna gör är på 15 miljoner kronor. Det är väl jättebra att man gör någon satsning, men jag kan tycka att det är ganska futtigt och framför allt lite konstigt att man slår sig för bröstet för de stora satsningar man gör. Det som uppenbarligen är musklerna och satsningarna i denna budgetmotion är ju egentligen inte några särskilda satsningar på arbetsmiljöfrågorna.

Den viktigaste satsningen för kvinnors arbetsmiljö, om det är det Moderaterna vill satsa på, är de 10 välfärds miljarder som vi har avsatt, som framför allt ser till att man får en kollega till och slipper stressen och pressen på arbetet.

När det gäller den andra frågan jag ställde tycker jag att det är viktigt att få svar från Moderaterna. Om Moderaterna ska driva Sverige ihop med Sverigedemokraterna, vilket man har för avsikt att göra, kommer många främlingsfientliga åsikter att komma fram, och det kommer också att påverka både politiken och människors arbetsmiljö. Vad kommer ni att göra för eftergifter till Sverigedemokraterna?

Anf. 47 ERIK ANDERSSON (M) replik:

Fru talman! Ordet rappakalja syftade på att du, Magnus Manhammar, talade om allt annat än just kärnfrågan: arbetsmiljö. Det är det vi diskuterar här i dag, inget annat. Det handlar inte om budgetförhandlingar med andra partier eller någon annan fråga som Magnus Manhammar gärna skulle vilja diskutera här och nu. Dem får vi ta i en annan debatt.

Men det jag såg under anförandet var en väldigt nöjd socialdemokrati. De är så nöjda, fru talman, att jag inte vet vart jag ska ta vägen. Tidigare var socialdemokratin stolt men inte nöjd, men nu är det verkligen tvärtom. Ni är nöjda men inte stolta över det ni genomför, för landet håller helt enkelt på att gå åt fel håll.

Du tittar på Moderaternas budget och nämner rader hit och dit, men du borde läsa siffrorna i stället. Jag kan tala om, Magnus Manhammar, att vi satsar mer pengar på Arbetsmiljöverket än Socialdemokraterna gör i sin budget. Man kan alltid diskutera vad som har gjorts tidigare, men faktum är att vi satsar mer. Du kan inte säga att ni satsar lika mycket som vi på Arbetsmiljöverket. Varför gör ni inte det?

Våra satsningar går särskilt till kvinnors arbetsmiljö hos offentliga arbetsgivare, för det är där vi ser de stora framtida orsakerna till sjukskrivningar. Många av Magnus Manhammars kompisar är säkert arbetsgivare för dessa kvinnor. Hur kommer det sig då att stat, kommun och landsting är mycket sämre arbetsgivare än privata arbetsgivare? Kan Magnus Manhammar svara på det?

Anf. 48 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik:

Fru talman! Det är jättebra att vi diskuterar detta. Jag har läst Moderaternas budgetmotion, och jag har även läst siffrorna. Jag sa att det var 15 miljoner extra som ni har lagt i den, så det är inget jag inte känner till. Man utgår normalt sett från den budget som läggs fram, och sedan kan man lägga till lite, precis som ni har gjort i detta fall.

Det jag själv är orolig för är det resultat vi har sett när Moderaterna har tagit över makten här i landet. Då blev det slakt av Arbetsmiljöverket. Det blev nedläggning av ALI och stora neddragningar i kommuner och lands-ting. Det är därför jag talar om historien. Vi måste veta vad som händer om Moderaterna skulle vinna och deras politik bli verklighet. Det är det som är det avgörande.

Jag är också väldigt oroad över den samhällsutveckling som sker när man börjar normalisera rasism. Bakom min rygg här i kammaren ser vi två sverigedemokrater som sitter väldigt nöjda i denna debatt, när jag angriper er för att ni vill samarbeta med Sverigedemokraterna och till och med re-gera med stöd av dem.

I andra länder där detta skett har arbetsmiljön, skolan, forskningen och miljöarbetet – allting – påverkats av det rasistiska partiet. Kolla på Dan-mark, som många länder började tala om nästan som en apartheidstat efter tio år då det borgerliga partiet styrde ihop med Dansk folkeparti.

Att börja normalisera Sverigedemokraterna och till och med samarbeta med ett parti som er egen partiledare, läste jag tidigare, betecknar som ra-sistiskt får konsekvenser för arbetsmiljöfrågorna och för allas våra liv. Det är inget man kan skoja bort. Det är kanske det allvarligaste som hänt i denna kammare i år – att ni har bestämt er för att samarbeta med rasismen och har blivit rasismens kollaboratörer.

Som jag läste tidigare bedriver Arbetsmiljöverket ett arbete mot krän-kande särbehandling. Det finns redan rasism i samhället. Hur rasistiskt kommer samhället att bli om Moderaterna och Sverigedemokraterna styr Sverige tillsammans? Detta är jag rädd för.

Anf. 49 ERIK ANDERSSON (M) replik:

Fru talman! Var ska man börja? Det parti som första gången använde sig av Sverigedemokraterna i Sveriges riksdag var Socialdemokraterna un-der alliansåren. Ni såg med hjälp av Sverigedemokraterna till att 100 000 löntagare fick höjd skatt, Magnus Manhammar. Är du rasist för det? Nej, jag skulle inte tro det.

Om Sverigedemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna eller andra par-tier röstar på ett förslag från Moderaterna, gör det mig till en sämre män-niska? Nej, jag skulle inte tro det heller. Jag vet att Vänsterpartiet säkert har röstat på Moderaternas någon gång tidigare, men jag känner mig inte som en sämre människa för det.

I en demokrati respekterar man alla på ett likvärdigt sätt. Alla partier här är invalda i Sveriges riksdag. Vi samarbetar inte med Vänstern, för det är skadligt för landet, och vi skulle inte heller budgetsamarbeta med Sve-rigedemokraterna. Men att tala med alla tillhör vanlig god ton och vanligt hyfs. Att du inte fick lära dig det i skolan en gång i tiden!

Låt oss se på resultatet. Vad har hänt i Sverige när det gäller neddrag-ningarna på Arbetsmiljöverket? Antalet arbetsplatsolyckor, sjukskrivning-er och arbetssjukdomar per 1 000 invånare har ju minskat sedan 2006. De

ökade något 2009, men sedan har det varit en kraftig ökning 2014. Att man tog bort pengar för att man ville effektivisera Arbetsmiljöverket har alltså inte givit något större resultat på hälsan hos dem som arbetar. Statistiken visar ju på en minskning.

Tidigare gjorde inspektörerna fler tillsynsuppdrag än i dag. Inspektörerna blev effektivare. Men sedan 2009 har alliansregeringen ökat medlen till Arbetsmiljöverket, och nu lägger vi mer än Socialdemokraterna.

Anf. 50 ALI ESBATI (V) replik:

Fru talman! Jag blev lite överraskad innan jag gick upp här. Vi fick en ny definition av vad som är vanligt hyfs. Tydligen kräver det att man inleder olika former av budgetsamarbeten med rasister. Erik Andersson och jag har nog lite olika definitioner av vad som är vanligt hyfs, tror jag.

Mina funderingar handlade om det som Erik Andersson sa om stress och kvinnors arbetsmarknad. Jag skulle vilja veta hur Erik Andersson tänker sig att stressen ska minska om den offentliga sektorn får mindre resurser. Hur kan den processen gå till?

Sedan pratade Erik Andersson om att detta bara är ett problem i stat och kommun. Hur funkar det då i de privata verksamheterna, där man har en lägre bemanning? Hur kan man få fler kollegor, vilket minskar stressen, om bemanningen är mindre? Det är en svår ekvation att få ihop, men tydligen är det möjligt för Erik Andersson. Det skulle vara intressant att höra hur detta går till.

Sedan hade Erik Andersson ett ganska kuriöst resonemang om detta med psykisk ohälsa, depression och så vidare. Utifrån vad Moderaterna föreslår i övrigt och vad jag hörde Erik Andersson säga tidigare verkar ett av de främsta sätten att minska depression vara utförsäkring. Man ska alltså komplettera sin depression med att stå i arbetslöshetskön. Är det riktigt uppfattat att detta är en viktig del av moderat politik?

Anf. 51 ERIK ANDERSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Ali Esbati, för frågan! Nu har jag inte sagt något om budgetsamarbete med Sverigedemokraterna, vill jag påpeka. Rätt ska vara rätt.

Men det kommer kanske inte riktigt från rätt sida när Ali Esbati kommer och talar om för mig hur andra partier ska definieras när han själv tillhör ett parti som har kommunistiska rötter. Vi vet själva hur VPK och kommunistpartiet i Sveriges riksdag har röstat tidigare. Det är ingen rolig läsning, måste jag säga, om de nu anklagar oss för att samarbeta med Sverigedemokraterna.

Den viktigaste delen när det gäller arbetsmarknaden är ledarskapet, som jag ser det. Det är en av de viktigaste grunderna för att medarbetarna ska känna sig friska på jobbet. Vi har i också i olika undersökningar sett att ledarskapet är det absolut viktigaste.

När man tittar på kvinnors stress visar det sig också att de organisationer som är politiskt styrda har fler sjukskrivningar än privata arbetsgivare. Då kan man undra: Hur kommer det sig att det är på det sättet? Jag tror att det har mycket att göra med medbestämmande över den egna arbetssituationen. Jag tror att de privata företagen är mycket bättre på detta med medarbetarnas medbestämmande än vad offentliga arbetsgivare är. I grund och botten är detta inte så konstigt. Om man får vara med och påverka sitt

arbete och ha ett inflytande känner man också mindre stress och mindre maktlöshet. Vi vill särskilt också se på insatser för sanktioner mot arbetsgivare som har höga sjuktal. Det handlar om att se vad man kan göra för att förbättra den situationen.

Prot. 2016/17:100

26 april

-----

*Arbetsmiljö och
arbetstid*

Anf. 52 ALI ESBATI (V) replik:

Fru talman! Jag ska inte fördjupa mig i frågan om huruvida det är rolig läsning att ta del av hur VPK har röstat. Jag tycker i och för sig att det är rolig läsning på många sätt, om man tittar på hur vårt parti har arbetat för att vidga demokratiska rättigheter på alla punkter i Sverige, inte minst när det gäller arbetsrättsliga frågeställningar. Men jag skulle inte för den skull hävda att det är en del av vanligt hyfs att Moderaterna ska samarbeta med oss för det. Det får man ju ta politisk ställning till. Moderaterna föredrar uppenbarligen att inleda ett närmande till det rasistiska parti vars företrädare sitter här bakom oss. Det får stå för Moderaterna.

Jag fick frågan hur det kan komma sig att man har höga sjukskrivningar i de politiskt styrda verksamheterna. Jag har försökt förklara detta mycket långt och detaljerat i mitt anförande. Om man arbetar med människor och har ett stort ansvar för människors väl och ve och inte får tillräckliga resurser kommer det att skapa en stor belastning, och många av dem som arbetar i denna situation är kvinnor.

Man har lägre personaltäthet i privat styrda men offentligt finansierade verksamheter. Då blir naturligtvis trycket extra hårt. Många inom dessa verksamheter byts dock ut, och då är det andra som får betala den sjukskrivning som kommer. Om man byter ut personal på löpande band är det fortfarande ett stort samhällsproblem, men det kanske inte syns på samma sätt på arbetsplatsen. Några av de allra sämsta arbetsplatserna är tyvärr de privata tjänsteföretagen. Där kan man inte tala om att ha stort inflytande över sitt arbete. Det borde man naturligtvis ha i mycket större utsträckning, och för att få det behöver vi ha starkare fackliga rättigheter.

Anf. 53 ERIK ANDERSSON (M) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag uppfattade din fråga helt och hållet, Ali Esbati, men om man ser till vad som sticker ut på arbetsmarknaden kan man konstatera att kvinnors sjukskrivningar börjar öka, och det är den psykosociala arbetsmiljön som har blivit allt viktigare. Psykiska sjukdomar är den vanligaste sjukskrivningsorsaken. Detta måste vi göra något åt. Här har Moderaterna också förslag.

Vi vill förkorta tiden när man väl har hamnat i sjukskrivning, och det ska prövas om man kan göra något annat på sitt arbete eller prövas mot hela arbetsmarknaden, för vi tror – och det visar också undersökningar – att det är bättre om man har en god kontakt mellan arbetsgivaren och den som är sjukskriven för att se om man kan lösa problemet, så att personen kan återgå i arbete. Det är det absolut viktigaste. Men vi vill helst inte att man ska hamna där.

Vad kan man då göra för att råda bot på att ett antal arbetsgivare, främst offentliga arbetsgivare, visar väldigt höga sjuktal? Vi vill rikta särskilda insatser mot de arbetsgivarna och införa sanktioner. Det handlar om att komma till rätta med problemet och se till att de kan bli en bättre organisation, så att folk väljer att stanna kvar.

Fru talman! Jag har själv varit verksam i Täby norr om Stockholm, där jag var ordförande i stadsbyggnadsnämnden och socialnämnden. Under den tid jag jobbade där kunde jag se att de borgerliga kommunerna överlag hade bättre sjukskrivningstal än de röda kommunerna. Jag kan ta Täby som ett exempel på en kommun där kvinnorna tjänar mycket mer än männen. Det är alltså ojämförbart på andra sättet, om man ser till dem som är anställda av kommunen. Den kommun som är mest jämställd är Solna, där kvinnor och män tjänar precis lika mycket.

Anf. 54 MARCO VENEGAS (MP):

Fru talman! I dag debatterar vi hur de statliga insatserna bäst kan bidra till att uppnå en god arbetsmiljö, utifrån Riksrevisionens rapport.

Arbete kan främja hälsa och ge stimulans och social tillhörighet, men det kan också leda till negativa konsekvenser i form av arbetsskador, både fysiska och psykiska, och i värsta fall dödsfall.

Fru talman! Utvecklingen av arbetsmarknaden påverkar miljön på arbetsplatserna och de hälsoproblem som kan följa av arbetet. Tidsbegränsade anställningar är till exempel vanligare på arbetsmarknaden i dag än de var i slutet av 80-talet. Den stora ökningen kom framför allt i samband med krisen på 90-talet. Antalet svenskar som sjukskrivs på grund av psykisk ohälsa har fördubblats på bara fem år – det visar en färsk rapport från Försäkringskassan. Den överlägset största och snabbast växande diagnosgruppen är anpassningsstörningar och reaktion på svår stress. Förändrade anställningsvillkor gör också att det tar tid att utreda vem som har arbetsgivaransvaret och därmed ansvaret för den anställdas arbetsmiljö. Sammantaget medför förändringarna på arbetsmarknaden nya utmaningar för arbetsmiljöarbetet.

Fru talman! I februari 2016 presenterade regeringen en arbetsmiljöstrategi för de kommande fem åren. I strategin, som tagits fram i samverkan med arbetsmarknadens parter, presenterades åtgärder inom tre prioriterade områden:

- nollvision mot dödsolyckor och förebyggande av arbetsolyckor
- ett hållbart arbetsliv
- psykosocial arbetsmiljö

Detta visar regeringens viljeinriktning och kommer att vara vägledande för Arbetsmiljöverkets arbete under de kommande åren.

Riksrevisionen bedömer att det behövs ytterligare åtgärder för att ge tydliga beslutsunderlag och information till myndigheter, arbetsgivare, arbetstagarare och allmänhet om arbetsmiljöutveckling. Det saknas till exempel heltäckande statistik på området, vilket gör det svårt att på ett strukturerat och tillförlitligt sätt identifiera de största arbetsmiljöproblemen. Flera utredningar har visat på liknande problematik.

Fru ålderspresident! Jag vill särskilt lyfta fram vikten av att förbättra arbetsmiljön på de kvinnodominerade arbetsplatserna. Kvinnor står för en allt större andel av sjukskrivningarna. Den är drygt 50 procent större än männens. Kvinnor drabbas i högre grad än män av arbetsrelaterade besvär.

Arbetsmiljöverket är en expertmyndighet som har stor frihet att avgöra hur uppdraget ska utföras. I dag finns det ingen aktör som har i uppgift att utvärdera arbetsmiljöpolitiken, och det finns få analyser av statens insatser för att förbättra arbetsmiljön.

Det tidigare Arbetslivsinstitutet hade ett liknande uppdrag, men det lades ned 2007 av den dåvarande regeringen. Då överfördes uppdraget att bedriva arbetsmiljöforskning till universitet och högskolor. Därför är det oerhört viktigt att en utredning tillsatt av regeringen föreslår ett nationellt arbetsmiljöcentrum vid Stockholms universitet. Centrumets uppgift ska vara att samla in och sprida kunskap om arbetsmiljö samt utvärdera och analysera effekterna av arbetsmiljöpolitiken. Särskild tyngdpunkt bör ligga på arbetsmiljön i kvinnodominerade branscher.

Fru ålderspresident! Jag avslutar med att yrka avslag på samtliga motioner och yrka bifall till att regeringens skrivelse läggs till handlingarna. (Applåder)

Anf. 55 FREDRIK MALM (L):

Fru ålderspresident! Det här betänkandet rör arbetsmiljö och arbetstid. När man lyssnar på Socialdemokraterna skulle man kunna tro att det berör precis allting annat. Men jag ska försöka att hålla mig till ämnet och tala om det som betänkandet rör, nämligen arbetsmiljö.

Fru ålderspresident! Jag vill fokusera särskilt på ett område som måste vara mycket prioriterat i arbetsmiljöarbetet. Det rör den psykiska ohälsan. Den psykiska ohälsan är ett stort problem, inte bara i arbetslivet utan i hela samhället. Det är helt enkelt väldigt många människor i Sverige som mår dåligt. Det är inte nödvändigtvis ett specifikt svenskt fenomen. Det är så i många länder i dag. Det har säkerligen att göra med en rad olika faktorer. Man kan se gemensamma drag i olika länder i västvärlden och i länder som är snarlika vårt, givetvis. Men det är ett stort problem för Sverige.

Den psykiska ohälsan har också ökat väldigt mycket. Bland kvinnor är det i dag den vanligaste orsaken till anmälan om arbetssjukdom. Den utvecklingen måste givetvis brytas. Man skulle kunna säga att det i dag är en folksjukdom i Sverige att må dåligt.

De ökade sjukskrivningarna till följd av psykisk ohälsa gäller i väldigt stor utsträckning kvinnor i offentligfinansierad verksamhet. Det handlar om kvinnor som har höga krav på sig och som tar ett stort ansvar men som samtidigt har lite beslutsbefogenhet. Tyvärr är det alltför ofta dåliga arbetsgivare och dåliga chefer. Det handlar om kvinnor som jobbar nära människor och som ofta befinner sig i en utsatt situation. Exempel på yrkesgrupper är socialsekreterare, lärare och sjuksköterskor. Det är personer som blir klämda mellan orimliga krav, stor stress, patienter, klienter, elever, bristande chefskap, otydlighet i arbetsuppgifter och så vidare.

Detta kan skapa en extrem stress hos många ansvarsfulla människor, ofta kvinnor, som är välutbildade men som inte har relevant lön. Med tanke på den utmaning som delar av välfärden står inför är det ett problem att Sverige inte kan klara grundläggande åtaganden i välfärden, till följd av att många som arbetar där helt enkelt inte mår bra. Det är ett stort arbetsmiljöproblem.

Detta har givetvis att göra med jämställdhetsaspekter. Det handlar om bristen på feminism, en feministisk syn, och åtgärder för det. Det finns arbetsmiljöaspekter på detta, och det finns en rad andra dimensioner.

Den svenska välfärden bärs i huvudsak upp av kvinnor. Systemet i Sverige förlitar sig på att de som arbetar med människor ställer upp när det behövs – och de gör det. Vi hade inte klarat flyktingkrisen och en rad andra situationer annars. När telefonen ringer mitt i natten rycker de ut. När de behöver stanna längre på jobbet gör de det. När arbetsbelastningen under en längre tid är alldeles för hög kämpar de på. Den svenska välfärden förlitar sig på att de som jobbar där inte säger nej. Att det i huvudsak är kvinnor beror givetvis på den ojämställdhet vi har i Sverige, fru ålderspresident.

Kvinnor uppmanas att jobba i de människonära yrkena medan män inte gör det – det är ett faktum. Kvinnor uppfostras till att vara ansvarstagande och omvårdande och att inte sätta sig själva främst. Detta är ett mycket stort jämställdhetsproblem som går långt tillbaka i tiden.

Det innebär ett väldigt stort ansvar för stat, riksdag, kommuner, landsting och andra att inte dra nytta av denna ojämlikhet genom att förvänta sig att de som arbetar inom välfärden alltid ska ställa upp. Det har nämligen ett väldigt högt pris för den enskilda individen. Det får höga sjukskrivningstal som följd.

Det finns personer i arbetslivet i Sverige som får för stor personlig press. Det skapar psykisk ohälsa, vilket leder till att de till slut går in i väggen eller på andra sätt hamnar utanför.

Fru ålderspresident! Detta beror inte på att människor skulle vara vecka. Det beror inte på att personer inte vill utföra sitt jobb.

Det är precis tvärtom. Det handlar ofta om personer som arbetar *för* mycket för att lösa sin uppgift, men uppgiften i sig är orimlig. Det är personer som tar så stort ansvar, ofta för att de arbetar med människor i en utsatt situation, att de till slut känner att de bär hela den svåra situationen på sina egna axlar.

Det systematiska arbetsmiljöarbetet är oerhört viktigt för att förebygga psykisk ohälsa, men det är på inget sätt någon mirakelkur. Det handlar i väldigt hög grad om att kommuner och landsting måste bli bättre arbetsgivare. Samma sak gäller givetvis privata aktörer, men kommuner och landsting är de överlägset största arbetsgivarna och är också politikerstyrda verksamheter. De måste förbättra sin förmåga att rekrytera men också att behålla personal. Inte minst måste de även utveckla sitt chefskap.

Fru ålderspresident! Som jag nämnde handlar det också om jämställdhet. I den bästa av världar släpper vi jobbet när vi går hem. Men så fungerar det inte alltid, utan jobb och fritid, sömn och vakenhet, måltider med mera flyter liksom ihop. Det tror jag att många inom politiken också är väl medvetna om.

Kvinnor utför mer hushållsarbete än män, och vem som dammsuger och hänger upp tvätten påverkar också situationen i en mycket vidare mening än bara hemma i vardagsrummet. Kvinnor utför mer hushållsarbete än män även i familjer där föräldrarna bor tillsammans. Kvinnor utgör dessutom huvuddelen av helt ensamstående föräldrar, alltså de föräldrar som har huvudansvaret för barnen.

Det är tydligt att vi behöver förändra samhället för att säkerställa att kvinnor inte arbetar för mycket både på jobbet och hemma i relation till

männen i samhället. Självklart kan man inte ha en hög arbetsbörda på arbetet och i hemmet samtidigt. Det går inte hur länge som helst; det vet vi.

Att förstå hur dessa strukturer hänger ihop är ett ansvar som vi i riksdagen har när vi talar om sjukskrivning och arbetsmiljö.

Vi har vidare en rad myndigheter, arbetsmiljöstrategi och mycket annat som är väldigt viktigt. Som vi vet har det skett neddragningar tidigare; sedan skalade man upp anslagen och så vidare. Detta hänger dock inte nödvändigtvis ihop med att inspektionerna blir fler, och frågan om arbetsmiljö tror jag har en mycket djupare problematik, fru ålderspresident, än vad vi rör på bara i vår myndighetsstyrning. Det handlar även väldigt mycket om strukturer i samhället och en bristande jämställdhet.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 15.)

§ 8 Riksrevisionens årsredovisning för 2016

Finansutskottets betänkande 2016/17:FiU27

Riksrevisionens årsredovisning för 2016 (redog. 2016/17:RR1)
föredrogs.

Tjänstgörande ålderspresidenten konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 15.)

§ 9 Riksbankens förvaltning 2016

Finansutskottets betänkande 2016/17:FiU23

Riksbankens förvaltning 2016 (framst. 2016/17:RB1, framst.
2016/17:RB2 och redog. 2016/17:RR2)

föredrogs.

Tjänstgörande ålderspresidenten konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 15.)

§ 10 Den parlamentariska kontrollen av Europol – reviderat förslag

Justitieutskottets utlåtande 2016/17:JuU30

Den parlamentariska kontrollen av Europol – reviderat förslag
föredrogs.

Tjänstgörande ålderspresidenten konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 15.)

Anf. 56 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru ålderspresident! Det finns i huvudsak två skäl till att Sverigedemokraterna ställer sig bakom delar av de föreslagna skärpningarna av straffskalorna i betänkandet *Straffskalorna för vissa allvarliga våldsbrott*.

För det första har vi reflekterat över att allmänheten och kanske framför allt brottsoffer och deras anhöriga sällan känner en riktig upprättelse genom de straff som i dag döms ut för många våldsbrott.

Det främsta och viktigaste skälet till vår hållning handlar alltså om brottsofferperspektivet och just upprättelse för brottsoffer genom att verka för att straffpåföljderna för våldsbrott blir betydligt längre.

För det andra blir vissa personer bättre människor av att sitta längre tid i fängelse. Närmare specifikt är det just strafftiden kring sex månader som visar på den största differensen mellan dem som återfaller i brott och dem som inte gör det lika lätt. De som sitter längre tid än sex månader återfaller sedan ganska många år tillbaka nu betydligt mindre i brott än de som sitter sex månader och mindre på anstalt. Det här beror såklart på att kriminalvården får bättre förutsättningar att göra ett bättre arbete med dem som sitter inne en längre tid.

Det andra skälet till vår hållning är alltså att vi vill skapa bättre förutsättningar för att färre som blir dömda för våldsbrott ska återfalla i brott efter avtjänat straff.

I det här betänkandet har ett samlat grepp kring ett begränsat antal brottstyper hanterats. Förslagen innebär i regel för dessa brottstyper höjda minimistraff från dagens sex månaders fängelse till nio månaders fängelse.

Fru ålderspresident! Sverigedemokraterna ser positivt på att straffskalorna skärps i syfte att ändra påföljderna med ett högre straffvärde för vissa våldsbrott som resultat.

Vår ambition är dock, till skillnad från regeringens, att göra en bredare översyn av samtliga våldsbrott och att även justera olika brottskategoriernas såväl maximinivåer som miniminivåer. För att uppnå den samlade ambitionsnivå som vi eftersträvar krävs det dock en bredare översyn och beredning för att skapa en sammanhållen helhet.

Av den anledningen väljer vi att begränsa våra förslag till de förutsättningar som vi upplever att regeringens proposition ger utrymme till. En rimlig avvägning utifrån förhållandena till andra straffskalor och med bibehållen möjlighet till en differentierad straffmätning anser vi är:

- att minimistraffet för grov misshandel och grov utpressning höjs från ett års till två års fängelse
- att minimistraffet för grovt olaga tvång och grovt olaga hot höjs från sex månaders till ett års fängelse.

Avslutningsvis kan jag väl bara att säga att även för denna debatt finns skillnader i hur vi ser på brott och straff i den här kammaren. Regeringens samarbetsparti, Vänsterpartiet, delar inte vår syn på att brottsoffer förtjänar

en rejäl upprättelse genom hårdare straff för våldsbrott och föreslår därför att hela propositionen avslås.

Det är värt att tänka på att ett så kallat feministiskt vänsterparti inte står upp för alla de kvinnor som på olika sätt utsätts för våldsbrott av män, som det oftast är. Vänsterpartiet anser att dessa män förtjänar låga straff, för de tror att korta straff och mindre möjlighet till behandling gör kvinnomisshandlare till bättre människor. Framför allt tror Vänsterpartiet att våldsut-satta kvinnor mår bättre av att så snart som möjligt efter en avhandlad rättegång kunna stöta på sin förövare ute i friheten.

Fru ålderspresident! Vi delar inte Vänsterpartiets uppfattning, och vi vill gå längre än regeringen när det gäller hårdare straff för våldsbrott. Därför väljer jag att yrka bifall till vår reservation i detta betänkande.

Anf. 57 LINDA SNECKER (V):

Fru ålderspresident! Jag ska erkänna att det inte är så lätt att göra en bra politisk debatt av en sådan här proposition. Men enkelt uttryckt är det här förslaget som regeringen lägger fram inte tillräckligt bra motiverat när det gäller varför straffen ska skärpas så mycket som nu föreslås. Regeringen har agerat mer känslomässigt än juridiskt.

Den stora frågan under mitt anförande kommer att vara: Varför?

Straff kan skärpas för att polisen ska prioritera brottet högre, lägga ned mer resurser på brottet och använda fler metoder för att utreda brottet. Det anser i alla fall Vänsterpartiet.

Ett utdömande av straff utgör samhällets yttersta maktmedel mot medborgarna. Straffet fyller ingen reparerande funktion utan används för att med mening skapa lidande för personer som döms. Det är därför viktigt att straffskärpning verkligen är genomtänkt och motiverat.

Straffen skärptes senast för sju år sedan – då av alliansregeringen. Men den lagen var inte så bra skriven, och domstolarna hade därför lite svårt att följa det som riksdagen hade beslutat. Nu vill regeringen måla upp bilden av att straffen inte alls har skärpts under de senaste sju åren och vill därför skärpa straffen lite till. Men det här stämmer inte.

Enligt Brottsförebyggande rådet, som har utvärderat lagen, har reformen inneburit en påtaglig höjning av straffen när det gäller grov misshandel, som är den vanligaste brottstypen bland de allvarliga våldsbrotten. Detsamma menar Högsta domstolen. Sammantaget gör Brå bedömningen att straffmättningsreformen har fått ett betydande genomslag i rättstillämpningen. Ändå vill regeringen höja straffen ännu lite mer.

Det svenska straffsystemet vilar på den grundläggande principen om proportionalitet och ekvivalens. Svåra brott ska bestraffas strängare än lindriga brott samtidigt som lika svåra brott ska bestraffas lika strängt. Nivån på straffet ska stå i proportion till den skada eller fara som brottet innebär och indikera hur allvarlig gärningen är i förhållande till andra brott. Straffet ska ge uttryck för samhällets klander av den brottsliga gärningen. Ja, det är meningen att det ska vara så krångligt. Brott och straff är inte enkelt.

Det svenska straffsystemet vilar också på humanitetsprincipen, vilket innebär att samhällets ingripande mot den enskilde med straff bör ske med försiktighet och inte sträcka sig längre än vad som är nödvändigt.

I propositionen saknas en konsekvensanalys av fängelsestraffets negativa konsekvenser respektive kostnader. Konsekvenserna av förslaget har

inte heller analyserats tillräckligt ur ett barnperspektiv. Att det både i utredningen och i propositionen tycks ha glömts bort att det faktiskt är människor som kommer att drabbas och beröras av den föreslagna straffskärpningen är också anmärkningsvärt. Det som inte heller nämns är konsekvenserna av propositionen, som kommer att leda till en årlig ökning av strafftiderna på anstalt med 495 år och som kommer att kosta 376 miljoner kronor per år.

Regeringen har i den här propositionen inte kunnat svara tillräckligt väl på varför straffskärpningen ska genomföras. Varför behövs den? Vad syftar den till? I det här fallet saknas godtagbara skäl till att höja straffskalorna på det sätt som regeringen föreslår. Vänsterpartiet anser att lagstiftningsinstrumentet och utformningen av straffskalor inte ska användas som brickor i ett symbolpolitiskt spel.

Vänsterpartiet anser att uppsåtlig och allvarlig våldsanvändning är mycket klandervärd och att människor som gör sig skyldiga till sådana brott ska lagföras. Vi väljer dock att lyssna till vad forskning och vedertagen erfarenhet säger i stället för att styras av populism vid utformningen av vår rättspolitik och vårt lagstiftningsarbete.

Att ställa sig kritisk och frågande till att ständigt lagstifta och generellt föreslå längre straff innebär inte att Vänsterpartiet ser på brottslighet med lätthet, men vi ser allvarligt på rättssäkerheten. Tunga remissinstanser, kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet och juridiska fakultetsnämnden vid samma universitet, anser att regeringen inte tillräckligt väl motiverar förslaget. Motiveringarna som används är enkla att empiriskt besvara och motbevisa.

Den här propositionen är ett uttryck för att regeringen fortsätter det arbete som Beatrice Ask startade och även misslyckades med. Det är inte första gången som regeringen följer Moderaternas politik angående straff. Jag har den största respekt för att det finns en viljeyttring om att straffen ska vara si och så långa, men lagstiftning inom brottsbalkens ramar är inte bara partipolitik, utan den måste även juridiskt och empiriskt kunna motiveras. Det kan varken Beatrice Ask eller Morgan Johansson göra. Och det är beklagligt.

Det främsta motivet som regeringen använder i propositionen är att samhället i dag ser allvarligt på våldsbrottsligheten. Visst är det så. Våldsbrott är ytterst allvarligt. Men det finns ingen empiriskt grundad kunskap som stöder uppfattningen att det allmänna rättsmedvetandet kräver strängare straff för våldsbrott. Det finns ingen empiri. Det finns bara en känsla som regeringen känner. Jag anser att vi faktiskt ska lyssna mer på jurister än på känslor. Jag är inte alls jurist, men ett flertal av justitiekottets ledamöter är jurister. I dag tycker jag att er jur. kand. väger högre än ert partipolitiska medlemskap.

Vänsterpartiet vill avslå hela propositionen, och jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 58 ROGER HADDAD (L):

Fru ålderspresident! Liberalerna har en reservation i betänkande JuU14 om straffskalor för vissa våldsbrott, och jag yrkar bifall till vår reservation 3. Den behandlar frågan om fridskränkingsbrott och kvinnofridskränkning.

Liberalerna har tidigare och återkommande uppmärksammat den viktiga frågan. Det handlar bland annat om frågan om behovet av omvänd kommunarrest. Vi har lagt fram förslag på hur det krångliga regelverket ska förändras när det gäller elektronisk fotboja för att komma åt kvinnovåldet och inte minst de män som förgriper sig på exfruar eller sambor. Vi har också föreslagit att man ska höja minimistraflet för grov kvinnofridskränkning.

Fru ålderspresident! Vi hade en debatt med justitieminister Morgan Johansson i somras där vi påtalade problemet med att få döms för brottet. Vi fick fram siffror, och det fanns också siffror i medierna, nämligen att 13 400 fall anmäldes men att det bara var ca 1 000 personer som dömdes för grov kvinnofridskränkning.

Den lagstiftning som Alliansen med dåvarande Folkpartiet skärpte 2013 har fått viss effekt i den meningen att den har ökat medvetandet och att det syns att det finns många fall. Men vi anser inte att lagstiftningen har fått det genomslag som vi hade hoppats på, nämligen fler åtal och att personer också döms för de allvarliga brotten. Med den utgångspunkten instämmer jag inte i Vänsterpartiets inlägg i kammaren att inte något behöver göras och att propositionen ska avslås. Det är direkt oansvarigt. Det är självklart att Liberalerna biträder regeringens förslag i propositionen, som i huvudsak går ut på att höja minimistraflet på ett antal punkter.

Vi från Liberalerna vill gå längre. Vi ställde också en fråga till regeringen förra sommaren om utvärderingen, bland annat om det inte var dags att se över straffskalan för kvinnofridskränkning. Vi fick då beskedet att regeringen avvaktar. Regeringen anser att det är för tidigt att ändra i lagstiftningen och att man i stället vill göra en utvärdering.

Fru ålderspresident! Vi har noterat att man gör en översyn av lagstiftningen rörande sexualbrott. Jag kan inte konkret hitta vad regeringen gör när det gäller utvärdering av den del jag har tagit upp, och jag har inte sett någon proposition som är på väg fram för att höja straffen för grov kvinnofridskränkning. Regeringens retorik om att det här är en prioriterad fråga har inte parerats med konkreta förslag till skärpt lagstiftning till kammaren.

Anf. 59 LAWEN REDAR (S):

Fru ålderspresident! Synen på hur allvarlig en brottstyp är förändras i takt med samhällsutvecklingen. Samhällsutvecklingen innebär både att vi lagstiftare kommer att behöva kriminalisera nya gärningar i samhället och att straffen för vissa brott kommer att behöva skärpas i takt med att nya brottsmönster växer fram.

Avvägningen vi står inför är hur vi å ena sidan ser till att den som har hamnat i kriminalitet på sikt kan lämna det livet bakom sig, å andra sidan markerar att vissa brott i samhället är mer klandervärda och ska innebära mer kännbara påföljder.

Samhällsutvecklingen beträffande mätningen av ett brotts klandervärde går för det mesta framåt. Det är viktigt att vi i dag bedömer barnaga, våldtäkt och äktenskapstvång som allvarlig brottslighet, till skillnad från förr. Den strängare synen återspeglas i dag i en straffnivå som åtminstone någorlunda står i proportion till brottens allvar. Men även här behöver vi vidta andra och nya åtgärder, inte minst beträffande en ny våldtäktslagstiftning.

Fru ålderspresident! Sett över tid har synen på de allvarliga våldsbrotten och förmögenhetsbrotten kommit att förändras till det strängare. Det är bra. Den dåvarande borgerliga regeringen försökte genom 2010 års straffmättningsreform att åstadkomma förändringar. Det man gjorde var att ändra de allmänna bestämmelserna om straffvärde i syfte att få domstolarna att främst värdera de objektiva omständigheterna. På så sätt skulle straffen för allvarliga våldsbrott höjas generellt.

Men när Brå 2014 gjorde en utvärdering visade det sig att syftet med åtgärderna inte hade uppnåtts. Man kunde inte se några ökningars alls i strafflängden för misshandel, våldtäkt, utpressning eller rån. Enligt utvärderingen var det bara strafflängden för grov misshandel som hade ökat med två månader.

Reformen möttes också av kritik, inte minst i den juridiska litteraturen och debatten. Vill man åstadkomma straffskärpningar måste man höja straffskalorna för de berörda brotten. Därför har behovet av dessa straffskärpningar bestått.

Det finns egentligen ingenting i samhällsutvecklingen de senaste åren som föranleder någon annan bedömning än den man gjorde i samband med 2010 års reform. Uppsätlig allvarligare våldsanvändning möts i dag snarare av en kraftigare reaktion från allmänheten. Jag tror att det är viktigt att Vänsterpartiet har det i åtanke.

Senast i lördags talade jag på en stor manifestation i Järva i Stockholm där medborgare krävde större polisiär närvaro i området och straffskärpningar mot allvarlig och grov brottslighet, särskilt allvarlig våldsbrottslighet. Manifestationen syftade till att hedra minnet av en läkare i området som omkom då hon på en promenad hem blev påkörd av två personer på en motocrosscykel som var anmäld stulen. Föraren lämnade gärningsplatsen trots att den påkörda kämpade för sitt liv.

Ärendehantering av detta specifika fall pågår, så jag ska inte kommentera det vidare. Men jag kan säga att många av deltagarna på manifestationen lyfte upp behovet av att något görs åt grova brott som misshandel, rån av lokala butiker och utpressning av den som vill vittna.

Jag noterar dessutom att Vänsterpartiets lokala företrädare ställde sig bakom manifestationens krav men att Vänsterpartiet i riksdagen vill avslå en proposition som vill skärpa straffen för denna typ av brottslighet, alltså grov misshandel, grovt rån, grov utpressning, olaga tvång, grovt olaga hot och könsstympling av kvinnor. Jag tycker det är uppseendeväckande, näst intill upprörande.

Fru ålderspresident! Med detta betänkande om straffskalorna för allvarliga våldsbrott avser vi att åstadkomma straffskärpningar för vissa brottstyper. Vi har övervägt dem tidigare, men det är först i dag vi kan åstadkomma dessa förändringar genom den proposition som har lagts fram.

Minimistrafte för grov misshandel ska höjas från fängelse i ett år till fängelse i ett år och sex månader. För synnerligen grov misshandel ska minimistrafte höjas från fängelse i fyra år till fängelse i fem år. Vidare ska strafte höjas för grovt rån, grov utpressning, grovt olaga tvång och grovt olaga hot.

Absolut viktigast i denna proposition är att straffet för den som bryter mot lagen om förbud mot könsstymning av kvinnor i stället för fängelse i högst fyra år ska få fängelse i lägst två år och högst sex år. För den grova svårhetsgraden av brottet ska minimistraffet höjas från fängelse i två år till fängelse i fem år.

Det här är ett brott som vi måste arbeta mycket aktivare mot i samhället, och på detta sätt markerar vi brottets allvarlighet.

En särskild straffskala ska också införas för brott som med hänsyn till omständigheterna är att anse som mindre grova, föreskrivande fängelse i högst fyra år.

Jag ska avslutningsvis kommentera Liberalernas reservation om att höja straffen för brottet grov fridskränkning.

Så sent som den 1 juli 2013 skärptes straffet från fängelse i sex månader till fängelse i nio månader. Just nu pågår en översyn av sexualbrotten. Dessutom vidtar vi kraftiga åtgärder mot denna typ av brott, inte minst genom att ta bort reformer på andra områden. Det handlar exempelvis om att ta bort vårdnadsbidrag och annat som gör att kvinnor hamnar i systematiskt förtryck. Jag tror att detta kan vara en framkomlig väg. Vidare har vi ökat resurserna kraftigt till kvinnojourerna och brottsjourerna i samhället.

Vi menar att denna proposition ska fokusera på de allvarliga våldsbrotten. Vi kan ha en fortsatt dialog om de åtgärder som Liberalerna lyfter fram, men i denna proposition kommer vi inte att lyfta fram dessa åtgärder.

Fru ålderspresident! Jag står bakom propositionen i sin helhet och yrkar avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 60 ANTI AVSAN (M):

Fru ålderspresident! Jag yrkar bifall till justitieutskottets förslag. Det är glädjande men inte alls förvånande att vi har en ökad samsyn i dessa frågor.

Den som påstår att toleransen mot våld inte har minskat i samhället vet inte vad han eller hon pratar om. Det finns flera olika skäl till att toleransen har minskat. I någon mån handlar det om medierapportering och så vidare. En del kriminologer menar att det skulle vara skälet till att människor inte tolererar våld i större omfattning och att våldet inte har ökat.

Nej, våldet har inte ökat, och just det är ett skäl till att toleransen mot våld har minskat. Människor tycker inte att våld är ett sätt att lösa problem mellan människor i civiliserade samhällen.

Urbaniseringen ökar i hela världen. Människor bor tätare och alltmer nära inpå varandra, men ändå minskar våldsbrottsligheten.

Det finns därför skäl att markera särskilt tydligt för dem som inte har fattat signalen att när människor bor nära tillsammans kan man inte förgripa sig på andra människor och ta sig rätten att stympa och döda människor.

Det handlar om respekt. Det är kanske det mest felanvända ordet i dag. Vad är respekt egentligen? Jo, det är tolerans. Respekt betyder att man tolererar andra människor, inte att man av olika skäl och av egoistiska intressen påtvingar andra människor sin uppfattning.

Detta är fortsättningen på det arbete som påbörjades under en alliansregering och som ledde till den första reformen beträffande brottens straffvärde. Precis som Lawen Redar redogjorde för var det fråga om att hantera det konkreta straffvärdet, nämligen de olika omständigheter som ska göra att man ser allvarigare på brott. Mycket riktigt fick det genomslag när det gällde grov misshandel men i övrigt inte. Det har också påpekats i domar från Högsta domstolen att det var svårt att tillämpa reformen på det sättet.

Det naturliga är då att göra det på detta sätt i stället. Det här är resultatet av den utredning som tillsattes av alliansregeringen i mars 2013. Det ska ge konkreta effekter genom att lagstiftaren bestämmer det abstrakta straffvärdet av olika brott, och det finns skäl att höja de abstrakta straffvärdena eftersom människor ser allvarigare än tidigare på denna typ av brott. Toleransen mot brottslighet, framför allt allvarlig våldsbrottslighet, har minskat högst väsentligt.

Det finns i många länder fortfarande en syn på till exempel barnuppföstran där misshandel till och med är en skyldighet. Jag har träffat personer som har stått åtalade i domstol och dömts för den felaktiga uppfattningen att misshandel, till och med allvarlig misshandel, skulle vara en naturlig del i uppfostran.

I Sverige, vill jag påstå, finns detta inte längre. Det kan finnas bland vissa personer som inte förstår hur man ska hantera andra människor och hur man lämpligen bör uppföra sig. Men det är inte ursäktligt i något fall, även om man har en felaktig uppfattning.

Vänsterpartiets stora problem är relativismen i olika frågor. Man kopplar ihop det med till exempel välstånd och fattigdom, men faktum är att de människor i detta samhälle som är mest drabbade av otrygghet och som också har lägst säkerhet är de som lever i områden som är utsatta för allvarlig brottslighet. Resonemangen håller inte.

Jag ska bara kortfattat, innan jag kommenterar detta ytterligare, säga att vi bara yrkar bifall till propositionen som sådan. Om man ska titta på straffskalor i övrigt ska man göra det i ett större sammanhang.

När det gäller fridskränkingsbrotten var det första gången man höjde minimistraffet till nio månader, som är udda i rättsliga sammanhang. Svårigheten är att fridskränkingsbrotten är så kallad konkurrenslagstiftning, det vill säga brott som är sammansatta av andra brott.

Normalt fordras det tre olika gärningar, men det finns avgöranden där det i en återfallssituation har räckt med två gärningar när de varit riktade mot samma målsägande under prövotid efter tidigare straff. Det innebär att om man får för hög nivå på minimistraffen stämmer inte principen om proportionalitet och ekvivalens längre. Man måste se detta i ett sammanhang. Till exempel kan brott mot kontaktförbud vid två tillfällen konstituera grov kvinnofridskränkning eller grov fridskränkning.

Samma sak gäller Sverigedemokraternas förslag att på millimeternivå justera straffskalorna för vissa brott. Adam Marttinen var motsägelsefull då han förordade en större översyn, men han trampade sig ändå på foten i slutet.

Man måste titta på detta. Som exempel kan jag nämna misshandel. Där har vi överlappande straffskalor precis som vid stöld. Varför har man det? Jo, skälet är att en misshandel som inte kan anses som grov kan vara väldigt klandervärd. Då ska man kunna gå över minimistraffet för grov misshandel, och därför slutar straffskalan för vanlig misshandel på fängelse i

två år. Med detta förslag blir det i alla fall sex månaders överlappning, och det är rimligt. I annat fall skulle man inte kunna hantera de väldigt klandervärda fall som ändå inte är grov misshandel.

Jag vill åter nämna något beträffande Vänsterpartiets förslag att allt detta ska avslås. Detta parti utgör stödparti åt regeringen och påverkar budgetarbetet men gör det uppenbarligen inte i dessa frågor. För mig är det fullständigt främmande att strängare straff ska kunna övervägas om det medför en starkare prioritering inom rättsväsendet samt ökade resurser för att utreda brotten. Vad är beskedet där? Jo, det är att svårutredda bagatellbrott ska straffas hårdast. Är det vad Vänsterpartiet vill åstadkomma? För mig är det fullständigt obegripligt. Det är knappast forskning och vetenskap. Om man säger forskning och vetenskap i detta sammanhang är det bara en pamflett.

Erfarna kriminologer har kanske haft en annan uppfattning tidigare, men man kan sätta saker och ting i proportion till varandra. Om en människa låses in i ett fängelse, vem lider då störst skada relativt sett? Är det personen som hamnat i fängelse och som har gjort sig skyldig till en allvarlig gärning? Eller ska man låta personen vara fri och kanske skada andra helt oskyldiga människor – kvinnor och barn? Nej, det är naturligtvis bättre att den person som är gärningsman och kriminell sitter i fängelse eller finns inom ramen för kriminalvården, för att använda ett annat uttryck. Det är där man kan påverka människor att göra nya och bättre livsval.

Kriminella personer är rationella. Straffens längd har viss betydelse. Den betyder kanske inte allt, men man ska inte räkna bort människor som är kriminella därför att de är just detta. De kan göra nya och bättre livsval – det finns många exempel på det. Resonemanget där håller inte heller.

Slutligen har jag inte hittat något remissvar från juridiska institutionen som har det innehåll som Linda Snecker påstod. Det var möjligen kriminologiska institutionen, men det var närmast ett avståndstagande från fängelsestraff i dess helhet. Det är ungefär så man får uppfatta Vänsterpartiet också.

(Applåder)

Anf. 61 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP):

Fru ålderspresident! Dagens debatt behandlar huvudsakligen regeringens proposition om att skärpa straffen för allvarliga våldsbrott såsom könsstympning av kvinnor, grov och synnerligen grov misshandel, grovt rån, grovt olaga tvång och grov utpressning.

För att förstå hur det kommer sig att dessa förslag alls läggs på riksdagens bord behöver vi gå tillbaka till 2010, när den tidigare borgerliga regeringen genomförde sin tilltänkta straffskärpningsreform. Reformen gick ut på att allmänt uppmuntra till att se allvarligt på just våldsbrott, men som har konstaterats i denna debatt var den metoden inte särskilt effektiv. Nu gör vi om och använder oss av den metod som faktiskt bör användas om man verkligen vill höja straffen för brott, nämligen att ändra i straffskalorna.

Jag ska inte gå in på alla enskilda fall, men det sammantagna skälet till förändringarna är just det som tidigare talare har anfört, nämligen den förändrade synen på olika typer av brott. Synen på våldsbrott, särskilt grova

våldsbrott, har skärpts i förhållande till exempelvis förmögenhetsbrott som stöld och bedrägerier. Skälen kvarstår sedan 2010.

Jag tänker däremot gå in särskilt på ett av de brott där jag tycker att skälen är särskilt starka. Det gäller könsstympning av kvinnor. Normalstraffet för detta mycket allvarliga brott, som i många fall innebär ett livslångt lidande och begränsningar i flickans eller kvinnans möjlighet att delta i samhällslivet, var tidigare fängelse i minst två veckor. Detta, fru ålderspresident, är alldeles för lågt.

En viktig princip i straffrätten är att jämställa lika allvarliga brott med varandra. Könsstympning måste rimligen jämföras med till exempel olika former av grov misshandel eller våldtäkt. Därför tycker jag att det är väl motiverat att straffet för normalbrottet vid könsstympning av kvinnor nu höjs till minst två års fängelse.

Även om jag har respekt för den uppfattning som Vänsterpartiet ger uttryck för, att man principiellt inte alltid kan gå med på att ständigt höja straffen för olika brott, invänder jag mot argumentationen att dessa avvägningar inte skulle vara väl gjorda och att dessa förslag inte skulle vara noga övervägda.

Särskilt förvånande tycker jag att det är när det gäller just könsstympning av kvinnor. Jag förstår nämligen inte hur Vänsterpartiet har kommit fram till att ett minimistraff på två veckors fängelse är en rimlig normalnivå för detta mycket allvarliga brott.

Fru ålderspresident! Jag ska också säga några ord om Liberalernas förslag om att förändra straffet för fridskränkingsbrotten. Fridskränkingsbrotten är ett mycket allvarligt problem, som drabbar människor i deras hem och av den person som står dem närmast, till exempel deras partner. Dessa brott arbetar regeringen mot på många olika sätt, inte minst genom den tioåriga nationella strategi mot mäns våld mot kvinnor som nyligen har behandlats här i riksdagen. Det är otroligt viktigt att fokus här sätts på att förebygga dessa brott, att ge stöd åt de utsatta – oftast kvinnor, men såklart även män – och naturligtvis att vi har välavvägda straff.

Men, fru ålderspresident, jag vill påminna om att dessa straff höjdes så sent som för mindre än fyra år sedan – 2013. Därför finns det inte tillräckligt goda skäl för att nu göra en ytterligare skärpning.

Jag yrkar bifall till förslaget i justitieutskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 62 ANTI AVSAN (M) replik:

Fru ålderspresident! Vi har inte olika uppfattningar i dessa frågor den här gången, vill jag säga till Annika Hirvonen Falk. Det första jag har anledning att då säga är: Välkommen till verkligheten!

När det gäller könsstympning håller jag verkligen med i alla delar. Det är brott som har både våldsbrottskaraktär och sexualbrottskaraktär och som innebär en långvarig och oåterkallelig integritetskränkning. Jag är precis lika förvånad som Annika Hirvonen Falk över det förhållandet att det feministiska partiet Vänsterpartiet inte anser att straffet för denna typ av brott ska skärpas. Jag tycker att det är otroligt konstigt.

Nu är Miljöpartiet visserligen ett regeringsparti. Men Annika Hirvonen Falk har i tidigare debatter sagt att all forskning visar att strängare straff inte har någon betydelse.

Då är min fråga: Har Annika Hirvonen Falk möjligen ändrat uppfattning, eller är det Miljöpartiet som har ändrat uppfattning eller hur förhåller det sig med just den frågan?

Anf. 63 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik:

Fru ålderspresident! Jag tror att Anti Avsan lite grann förenklar sin minnesbild av våra tidigare debatter. Det som jag kan minnas och som jag tycker är viktigt att betona även i detta sammanhang är att skärpta straff inte allmänt är en prevention mot brott. Det finns till exempel ingenting som tyder på att en gärningsman i valet mellan om han ska slå sin fru eller inte överväger hur långt fängelsestraffet eventuellt skulle kunna bli. Där upplever jag att debatten tidigare faktiskt handlat mycket om just argumentet att hårdare straff innebär att färre människor begår brott. Därmed inte sagt att det inte kan ha en betydelse.

Vi vet till exempel att mycket korta fängelsestraff inte ger kriminalvården tillräckliga förutsättningar att arbeta med de dömda vad gäller att motverka återfall i brott.

Som Anti Avsan själv påpekade är det för de individer som döms till detta straff och sitter inne ytterligare några månader naturligtvis några månader som de eventuellt inte återfaller i brott.

Men om man verkligen vill förebygga brottslighet är det en helt annan typ av åtgärder som krävs, och det har den tidigare borgerliga regeringen bortsett från.

Den sittande regeringen, som mitt parti ingår i, har antagit det första brottsförebyggande programmet på 20 år. Den typen av insatser spelar roll. Regeringen har satsat på skolor i utsatta områden. Den typen av åtgärder spelar roll. Regeringen har sett till att arbetslösheten sjunker. Den typen av åtgärder spelar roll för att minska brottsligheten.

Anf. 64 ANTI AVSAN (M) replik:

Fru ålderspresident! Att fler arbetar i dag beror, till att börja med, på de åtgärder som vidtogs av alliansregeringen. Men vi ska inte debattera det nu, utan vi ska debattera rättspolitik.

Om man begår brott handlar det inte ytterst om vad man själv har råkat ut för, utan det handlar om vad varje människa själv kan tillåta sig att göra mot andra. Det är klart att man på olika sätt kan förebygga det.

När det gäller påståendet att det inte skulle ha funnits något förebyggande arbete under alliansregeringens tid vill jag hävda motsatsen. Ett brottsförebyggande program med stora och intetsägande rubriker utan innehåll är inte lösningen på de problem som vi ser i till exempel de områden som är utsatta för allvarlig brottslighet. Där kan jag tycka att regeringen har visat ganska stor handlingsförlamning.

Det handlar om att faktiskt göra det basala jobb som alla poliser ska göra och som alla inom socialtjänsten ska göra för att komma till rätta med de problem som finns. Det har man kanske inte gjort.

Just på det brottsförebyggande området gjordes det ganska många konkreta förändringar. Det handlade bland annat om att införa större möjligheter att genomföra förundersökningar mot barn som inte har fyllt 15 år. Varför gjorde man det? Man gjorde det inte för att de ska lagföras – vi har en straffmyndighetsålder på 15 år – utan för att socialtjänsten ska få verktyg för att kunna ingripa tidigt.

Prot. 2016/17:100
26 april

-----
*Straffskalorna för vissa
allvarliga våldsbrott*

Vi har stridit för sociala insatsgrupper, där regeringen har visat sig njugg. Jag besökte samtliga sociala insatsgrupper i detta län under den tid då det var en försöksverksamhet med sociala insatsgrupper. Det var mycket effektivt.

Så visst har det vidtagits många brottsförebyggande åtgärder. Men det är inte det som det handlar om. Varje sak fordrar nämligen sin åtgärd.

Straffens innehåll är viktigt. Men därutöver är det viktigt att samhället reagerar. Det är därför som vi har straff.

Anf. 65 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik:

Fru ålderspresident! Det vore kanske att överdriva att säga att den tidigare borgerliga regeringen inte gjorde någonting som kunde förebygga brott. Men faktum kvarstår ändå att klyftorna ökade, antalet utsatta områden ökade och stödet till Brottsförebyggande rådets arbete för att stötta kommunerna i konkret brottsförebyggande arbete låg still under alla de år som Anti Avsans parti ansvarade för dessa frågor.

Under den sittande regeringen har vi flerdubblat stödet till Brottsförebyggande rådets brottsförebyggande arbete, någonting som är starkt efterfrågat ute i kommunerna. Vad gäller verktyg till socialtjänsten är det absolut viktigaste verktyget för att socialtjänsten ska kunna ingripa, både mot barn som begår brott och för att skydda barn som är utsatta för brott, fler kollegor. Därför spelar det en enormt stor roll att regeringen har tillskjutit generella statsbidrag på 10 miljarder till kommunerna och att det görs särskilda satsningar just på socialtjänsten. Detta är det som verkligen kan få effekt brett för att minska brottsligheten både mot unga och av unga.

Jag ska återgå till dagens ärende. Jag vill inte hävda att straff inte skulle ha någon betydelse. Men med tanke på den betydelse som straffen har gör vi dessa förändringar just för att uppnå en proportionalitet och ekvivalens i straffsystemet. Jag tycker verkligen att könsstympning av kvinnor är det tydligaste exemplet där det inte har varit ändamålsenligt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 12 Vissa åtgärder för en effektivare och mer ändamålsenlig mark- och miljöprocess

Justitieutskottets betänkande 2016/17:JuU24

Vissa åtgärder för en effektivare och mer ändamålsenlig mark- och miljöprocess (prop. 2016/2017:95)
föredrogs.

Tjänstgörande ålderspresidenten konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 15.)

Civilutskottets betänkande 2016/17:CU14
Bostadspolitik och
Civilutskottets betänkande 2016/17:CU15
Planering och byggande
föredrogs.

Anf. 66 TUVE SKÅNBERG (KD):

Fru ålderspresident! Vi har en viktig och lång debatt framför oss. Vi kommer att gå igenom CU14, som handlar om bostadspolitik, och CU15, som handlar om planering och byggande. Det är två viktiga betänkanden som handlar om den bostadspolitik partierna vill föra. Båda två är motionsbetänkanden.

Jag gör så att jag presenterar de reservationer som allianspartierna står bakom. Jag nämner också det som till exempel Kristdemokraterna eller Kristdemokraterna och något annat enstaka parti har gjort. Av det kan man få en helhetsbild av vilken bostadspolitik Alliansen, och i synnerhet Kristdemokraterna, så småningom vill gå till val på.

Fru ålderspresident! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1 i CU14 och reservation 5 i CU15, så är det gjort och blir inte bortglömt. Sedan vill jag gå vidare och presentera den första reservationen, som handlar om åtgärder på bostadsmarknaden.

En fungerande bostadsmarknad är en viktig förutsättning för tillväxt och ökad sysselsättning. Den rådande bostadsbristen är allvarlig eftersom den begränsar människors frihet och möjligheter att flytta till jobb och utbildning. Den begränsar också företagens möjligheter att växa och konkurrera. Bostadsbristen drabbar särskilt unga människor som ska etablera sig på bostadsmarknaden, personer som söker sig till storstadsregionerna för att arbeta samt asylsökande och nyanlända.

Bostadsbristen leder till stigande fastighetspriser och ökar de risker som är förknippade med en hög skuldsättning hos hushållen. Den svenska bostadsmarknaden står fortsatt inför mycket stora utmaningar, och för att motverka bostadsbristen är det därför nödvändigt att ge förutsättningar för en nyproduktion av bostäder som motsvarar den efterfrågan som finns.

Under alliansregeringen genomfördes stora och viktiga reformer för att öka bostadsbyggandet, inte minst under ledning av civil- och bostadsministern Stefan Attefall. Glädjande nog ökar också bostadsbyggandet i dag, tack vare det arbete alliansregeringen påbörjade.

Den nuvarande regeringen har under Vänsterpartiets inflytande valt att fokusera på omfattande byggsubventioner. Jag är ledsen att säga det, men de har dömts ut av både forskare och byggbranschen. Med tanke på att det i dagsläget faktiskt råder högkonjunktur på den svenska bostadsmarknaden kan man säga att det inte är något annat än slöseri med skattemedel att i detta läge ytterligare subventionera bostäder som ändå skulle bli byggda. Risken är också att fel sorts bostäder byggs och inte där efterfrågan finns.

Inte ens byggbolagen själva vill ha subventionerna. Det byggbolagen efterfrågar är i stället en fortsättning på den moderna bostadspolitik som alliansregeringen drev, med inriktning på att genomföra regelförenklingar och skapa långsiktigt hållbara spelregler på en bostadsmarknad där bostadskonsumtens efterfrågan blir styrande.

När det kommer till åtgärder för att främja byggande och rörlighet har regeringens egna förslag varit få. Många av de förslag som regeringen nu presenterar och tar åt sig äran för är i praktiken redan kända förslag från Alliansens regeringstid eller från utredningar som den tidigare alliansregeringen tillsatte. För att få en bostadsmarknad i balans menar vi att det behövs en annan politik, utan subventioner och med fokus på att främja byggande och öka rörligheten på bostadsmarknaden.

Ett av de största hindren för ökat bostadsbyggande i dag är bristen på konkurrens och arbetskraft inom byggsektorn, men vi menar att regeringen saknar handlingskraft och vilja att vidta de nödvändiga åtgärderna. Det är uppenbart att Sverige inte kan nå upp till de byggvolymerna som krävs för att nå ett bostadsbyggande i balans eller få till stånd en ökad konkurrens utan att det kommer in fler utländska byggbolag och utländsk arbetskraft på den svenska byggmarknaden.

Därför menar vi att det är bekymmersamt att regeringen med Vänsterpartiets stöd inte bara förhåller sig passiv utan även för en politik som i praktiken försvårar för utländsk byggarbetskraft i Sverige. Konsekvensen av detta är inte bara att det byggs färre bostäder än vad som skulle behövas utan även att kostnaderna för att bygga bostäder i Sverige fortsätter att vara bland de högsta i EU.

Förutom att det byggs för lite används inte det befintliga bostadsbeståndet tillräckligt effektivt. För att frigöra fler bostäder behöver bostadsmarknaden reformeras både på kort sikt och på lång sikt. Behovet av reformer har blivit ännu större med det ökande antalet asylsökande och nyanlända. Rörligheten på bostadsmarknaden måste få fart, och flyttkedjorna måste fungera. Det måste löna sig att bygga och investera i hyresrätter och löna sig för dem som vill och har möjlighet att hyra ut sin privatbostad eller delar av bostaden. Även inom andra områden finns behov av förändringar för att öka rörligheten och för att flyttkedjorna ska fungera.

En god tillgång på bostäder med olika upplåtelseformer är en förutsättning för en fungerande integration. Jag tänker på de så kallade miljonprogramsområdena, där vi tydligt ser konsekvenserna av den politik som tidigare socialdemokratiska regeringar fört och som den nuvarande regeringen, är jag ledsen att säga, fortsätter att föra. I de hyresrättsdominerade miljonprogramsområdena är möjligheterna att äga och påverka sitt boende för små. Fler måste därför få möjlighet att äga sitt boende. Det innebär trots allt en ökad frihet för individen och bidrar till att man i högre grad känner ansvar för sin bostad, för fastigheten och för området man bor i.

I regel – och nu talar jag om lång tid – gynnas också den enskildes ekonomi, särskilt med tanke på hur dagens hyressystem är utformat. För att öka mångfalden och stärka integrationen bör därför utbildningar främjas i dessa områden så att fler får möjlighet att äga sin bostad. En ökad andel ägda lägenheter skulle enligt allianspartiernas mening bidra till att förbättra integrationen i dessa områden.

Ett gott förslag är Alliansens förslag om en ny boendeform för unga. Den bostadsbrist som råder i landet drabbar inte minst unga människor som söker den första egna bostaden. De unga hushållen utgör naturligtvis ingen helt homogen grupp, utan efterfrågan kan liksom för övriga hushåll variera ganska kraftigt när det gäller bostadens skick, läge och upplåtelseform. Gemensamt för många unga är dock att det är svårt att över huvud taget etablera sig på bostadsmarknaden.

Vid sidan av de bostäder som är avsedda för studerande vid universitet och högskolor finns det i dag ett begränsat utbud av bostäder som är särskilt avsedda för just unga. När det gäller nyproduktion av bostäder har det under de senaste åren genomförts ändringar i lagstiftningen som förbättrar möjligheten att bygga mindre och billigare bostäder, alltså just sådana bostäder som ofta efterfrågas av unga hushåll. Men fortfarande medges större möjligheter till avsteg från de generella kraven i byggreglerna för studentbostäder än för små bostäder som byggs med avsikt att användas som bostäder för unga.

Mot denna bakgrund menar vi att det bör utredas om det är lämpligt att utveckla tydliga regler för en egen boendeform för unga. Syftet med en sådan boendeform skulle vara att öka utbudet av billiga bostäder som är avsedda för unga och att samtidigt undvika de inlåsnings effekter som kan finnas i det nuvarande beståndet av ungdomsbostäder.

Jag vill nämna något om en reservation som Kristdemokraterna och Centern har gemensamt, som handlar om kreditgarantier på landsbygden. Det gäller nr 12.

Möjligheten att bygga på landsbygden är en viktig del av en politik för en levande landsbygd. Alliansen lyckades i regeringsställning höja de statliga kreditgarantier som finns att tillgå för byggande i områden där marknadsvärdet inte tydligt överstiger produktionskostnaderna.

Detta instrument bör enligt Kristdemokraternas och Centrerns mening utvecklas ytterligare för att underlätta byggande på platser där betalningsförmågan finns men traditionell bankfinansiering dessvärre är svår att få.

Fru ålderspresident! Jag övergår till att tala om det något tjockare betänkandet CU15.

Utskottet föreslår två tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden som rör översyn av dels plan- och bygglagen, dels tillgänglighetskraven för studentbostäder.

Utskottet anser att regeringen bör fortsätta det arbete som har inletts för att förbättra och förenkla plan- och bygglagen. För detta finns en majoritet i riksdagen – åtminstone hoppas jag att det ska vara så vid voteringen!

Vidare anser utskottet att regeringen bör utreda möjligheten att sänka de krav som ställs på studentbostäder när det gäller tillgänglighet med mera. Även här finns reservationer – jag fäster mig särskilt vid dem som Alliansen har gemensamt.

Reservation nr 5, som jag yrkade bifall till, handlar om begränsning av detaljplanekravet. I propositionen *En enklare planprocess* föreslog alliansregeringen 2013 en rad åtgärder för att förenkla plan- och bygglagen. Inriktningen på förslagen var att skapa enklare och tydligare regler samt att öka förutsägbarheten och transparensen.

Ett av förslagen var att kravet på detaljplan i plan- och bygglagen skulle begränsas. I stället för att i princip alltid kräva en detaljplan för ny sammanhållen bebyggelse skulle kommunerna ges ett större utrymme att bedöma i vilka fall en detaljplan krävs.

Detta förslag välkomnades av aktörerna på marknaden, bland annat eftersom kommunerna är de som är bäst lämpade att avgöra i vilka fall en detaljplan behövs. Riksdagen avsåg dock regeringens förslag i denna del.

Allianspartierna anser att behovet av att förenkla reglerna och förkorta tiden till byggstart kvarstår och att förslagen därför bör genomföras.

När det gäller överklaganderegler menar allianspartierna att utvecklingen under de senaste åren vad gäller efterfrågan på nya bostäder understryker behovet att underlätta och påskynda bostadsbyggnadsprocessen i alla led.

Som utskottet redovisat i sina ställningstaganden gäller sedan knappt ett år nya regler som innebär att beslut om att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser överklagas direkt till mark- och miljödomstolen i första instans.

Vi delar utskottets bedömning att de motionsyrkanden som härigenom blivit tillgodosedda bör avslås. Vi anser dock att det finns goda skäl att helt ta bort länsstyrelsen från instanskedjan även för överklagade beslut om bygglov. Detsamma bör enligt vår mening kunna gälla för beslut om övriga lov, förhandsbesked och tillsynsärenden.

Reservation 7 handlar om privat initiativrätt till detaljplan. Här vill allianspartierna framhålla att utskottet i sitt förslag till tillkännagivande till regeringen våren 2015 konstaterade att det finns skäl att överväga möjligheten att införa en rätt till privata initiativ vid detaljplaneläggning i den svenska plan- och bygglagstiftningen. Vi står fast vid denna åsikt.

Vidare vill vi, apropå reservation 8, ha kortare handläggningstider.

Reservation 9 handlar om planbestämmelser som upphävs efter genomförandetiden.

I reservation 15 lyfter vi fram bygglovsbefriade åtgärder.

Till sist, fru ålderspresident, vill jag nämna serietillverkade hus. Sverige behöver få fram fler bostäder till rimliga priser, och vi behöver få en mer industrialiserad byggprocess än vad vi har i dag.

Det måste därför bli möjligt att bygga billigare. Fler hus än i dag ska kunna byggas med standardiserade komponenter, och fler typgodkända hus – inte minst flerbostadshus – måste kunna byggas i hela landet

Anf. 67 LARS ERIKSSON (S):

Fru ålderspresident! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1 i CU15.

Det går bra för Sverige. Jag säger inte detta bara för att Sverige har en socialdemokratiskt ledd regering, utan det går bra för Sverige.

Är vi socialdemokrater nöjda? Nej, det är vi inte. Men Sverige har onekligen bra fart, med sjunkande arbetslöshet, ett bostadsbyggande vi inte sett maken till sedan miljonprogrammets dagar och urstarka statsfinanser. Och det, fru ålderspresident, är ingen dålig början.

Det finns naturligtvis mycket att vara orolig och bekymrad över. Bostadsbrist och boendesegregation är sådana saker, liksom ett utanförskap som i en del områden tenderar att bita sig fast.

I en orolig värld har vi visat på en öppenhet gentemot dem som har det svårt. Vi har tagit emot en – även i internationella jämförelser – historiskt stor andel människor på flykt, vilket har gjort situationen i flera kommuner och kommunelar ansträngd. Trångboddhet och ökat slitage på bostadsbestånd finns där – vi är alla medvetna om detta. Men vi ska ta oss igenom detta på ett bra sätt.

Här krävs ökad samverkan mellan den statliga och kommunala nivån och lyhördhet inför utmaningarna. Sverige och våra kommuner prövas, och samma sak sker på många håll runt om i Europa.

Hat, intolerans och misstänkliggöranden kommer aldrig att bygga länder, städer och stadsdelar som håller ihop. Vi är tillräckligt många i det här landet och i den här kammaren för att välja en annan väg – en väg som håller ihop vårt land, våra städer och våra stadsdelar. Detta vägval är viktigt för oss socialdemokrater.

Sverige redovisar i dag den högsta sysselsättningsgraden inom EU sedan Eurostat började att mäta detta. Ungdomsarbetslösheten är den lägsta i vårt land på 13 år. Det är i dag fler som börjar dagen med att säga till sin familj: Nu går jag till jobbet!

Sverige ska naturligtvis vara ett samhälle som håller ihop, där allt fler kan ta ett hyreskontrakt eller köpa en bostad.

Rätten till en bostad är fundamental i vårt samhälle. En egen bostad innebär frihet att leva sitt eget liv, att ta det där jobbet, att påbörja den där utbildningen, att flytta ihop med sin kärlek och att bo tryggt på äldre dagar.

Därför är bostadsfrågan så avgörande. Jag vill verkligen tro att vi kan få en bred samsyn. Folket utanför den här kammaren förväntar sig det.

Statsministern uttalade i sin första regeringsförklaring att ett ökat bostadsbyggande är en nationell angelägenhet. Det är inte en angelägenhet bara för den bostadssökande, för byggherren eller för kommunen, utan det är en nationell angelägenhet, där staten har ett ansvar att tillsammans med kommunerna och bygg- och bostadsbranschen verka för ökat byggande.

Regeringen bjöd tidigare under mandatperioden in till samtal med Alliansen och Vänsterpartiet. Utmaningen var att finna långsiktiga förutsättningar för ett omfattande bostadsbyggande över tid.

Det gick inte hela vägen, utan Alliansen lämnade samtalen. Vi kan tvista om skälen till detta. Förlorarna är dock de som söker sitt första bostad eller väntar på att finna ett som passar den nya livssituationen. Att dessa samtal inte mynnade ut i en bred uppgörelse är bara tragiskt.

De långsiktiga förutsättningarna väntar alltså på sin lösning. Vi vill fortfarande se blocköverskridande samtal, och vi vill se en bred skatteöverenskommelse. Flera av bostadspolitikens nycklar finns ju just inom skattepolitiken. Förutsättningarna för detta borde finnas där, särskilt med tanke på att flera partier ställt sig positiva till just detta.

Ett inte obetydligt antal av de motioner som behandlas i de två betänkanden som ligger till grund för dagens debatt gäller angelägna frågor som skulle kunna fångas upp i en bred skatteöverenskommelse. Det understryker bara angelägenheten av en sådan.

Fru ålderspresident! Det riktas tillkännagivanden till regeringen i betänkandet CU15. En majoritet i utskottet vill att arbetet med att reformera plan- och bygglagen ska fortsätta. Vi delar den uppfattningen. I vår reservation pekar vi på att regeringen gett Boverket i uppdrag att utreda om fler åtgärder kan undantas från kravet på bygglov. Regeringen har redan lämnat över en proposition till riksdagen om fler steg för en enklare plan- och bygglag.

Att i detta läge lämna in ett tillkännagivande till regeringen om att fortsätta reformera plan- och bygglagen känns lite märkligt. Vi anser att regeringen jobbar med just detta. I regeringens 22-punktsprogram finns ett ganska brett anslag att förenkla, se över och utveckla. Därför har vi valt att reservera oss mot beslutet. Men för tydlighetens skull: I sak finns det en bred samsyn i utskottet om att fortsätta reformera plan- och bygglagen.

När det gäller tillgänglighetskravet har regeringen tillsatt en kommitté med uppdrag att genomföra en genomgripande översyn av Boverkets byggregler. Denna omfattar tillgänglighetskraven. Därför anser vi att det inte heller på denna punkt är motiverat med ett tillkännagivande. Vi har därför valt att reservera oss i reservation 20 i betänkandet.

Fru ålderspresident! Det byggs i dag väldigt mycket i vårt land. Flera av partierna i denna kammare arbetar också med att kontinuerligt utveckla sin bostadspolitik.

Regeringen har genom sitt 22-punktsprogram ett pågående arbete inom flera bostadspolitiska områden, och det är bra. Genom den förda politiken med stimulanser till hyresrätter, till kommuner som bygger, till renovering och energi använder staten medel för att möjliggöra byggnation i städer och orter som annars hade fallit utanför ramen, beroende på risk och avkastningskrav.

Byggföretag pekar på fördelar med hyresrätt som en låg vakansrisk i nyproducerat bestånd samt att produktionskostnaden faktiskt minskar genom investeringsstödet. Vi ser också att långsiktiga investerare, till exempel livförsäkringsbolag, är intresserade av att investera i projekt byggda med investeringsstöd. Intresset för att bygga med investeringsstödet ser vi också genom de många ansökningar som inkommit och som ligger för avgörande eller redan har fått klartecken.

Fru ålderspresident! Ett ökat bostadsbyggande är en nationell angelägenhet, säger statsministern. Det byggs i dag i nivå med miljonprogrammets dagar. Utmaningarna är alljämt stora, men utgångsläget är inte dåligt. Det finns hopp om framtiden.

Jag vill som avslutning rikta mig till utskottets ordförande Tuve Skånberg.

Du ska ha ett varmt tack för det sätt på vilket du vikarierat som ordförande i utskottet då ordinarie ordförande varit föräldraledig. Efter helgen är din partivän Caroline Szyber tillbaka på sin plats.

Med ordning och reda och glimten i ögat har du lett utskottets sammanträden. För detta ska du ha tack.

(Applåder)

Anf. 68 EWA THALÉN FINNÉ (M):

Fru ålderspresident! I dag har vi åter debatt om bostadspolitik och mycket om grunden för densamma, det vill säga planering och byggande.

Från moderat sida kan jag konstatera att vi har bostadsbrist i 240 av 290 kommuner. Även om det för tillfället byggs mer än på väldigt lång tid kan vi konstatera att det inte räcker.

Många kan inte flytta till jobb och studier, inte flytta hemifrån eller hitta en bostad vid skilsmässa. Så här kan vi faktiskt inte ha det.

En fungerande bostadsmarknad är en förutsättning för det goda livet, för tillväxt och för ökad sysselsättning. Den rådande bostadsbristen är allvarlig eftersom den begränsar människors frihet. Bostadsbristen begränsar företag och anställda, men framför allt drabbar bostadsbristen unga som vill flytta hemifrån, alla som vill flytta till storstadsregionerna, nyanlända och asylsökande. Bostadsbristen är en del i de starkt ökade fastighetspriserna och därmed även hög belåning hos hushållen. Så här kan vi faktiskt inte ha det.

Bostadsmarknaden står inför fortsatt stora utmaningar. För att motverka bostadsbristen är det nödvändigt att ge förutsättningar för nyproduktion av bostäder som motsvarar efterfrågan.

Från politikens sida behöver vi enligt min mening fokusera mer på regelverken på tre områden: mer byggbar mark, enklare och tydligare regelverk och ökad rörlighet för ett bättre nyttjande av beståndet. Vän av ordning kan då undra varför. I grunden är det för att jag har otaliga exempel, och jag tänker ta några stycken.

En bekant till mig har fått möjlighet att köpa en bit mark för att bygga ett litet hus, som är hennes dröm. Men innan man köper marken måste man ju få någon sorts hum om ifall man kommer att få bygga. Hon vände sig därför till kommunen – jag behöver inte namnge den – för att fråga: Hur gör jag då? På kommunen sa de: Då får du ansöka om förhandsbesked. Fine! Det kostar 12 000 kronor, okej. Och det tar 20 veckor – helt orimligt!

Det andra exemplet gäller en exploatör som jag har träffat på som vill bygga hyresrätter och har ett område men som fastnar i att det inte går att få en fastighetsbildning. Eller det är klart att det går, men det kommer att ta ett till ett och ett halvt år att få denna fastighetsbildning.

Det tredje exemplet gäller en person som behöver en detaljplan för en markbit för att bygga hyresrätter. Kommunen är jättepositiv till det. Men tyvärr är kön för att få en detaljplan ett och ett halvt år, så om ett och ett halvt år, säger kommunen, ska vi börja jobba med din detaljplan.

Det fjärde exemplet gäller en person som hade fått ett positivt förhandsbesked om att få exploatera hyresrätter. När det sedan blev skarpt läge och exploatören hade lagt ned ett par miljoner på att få fram alla handlingar blev det nej i kommunen.

Det femte exemplet – det har jag tagit förr – gäller det här med buller. En kommun med bostadsbrist som rev hus för 20 år sedan konstaterar: Nu behöver vi bygga nytt. Då bygger vi på tomterna där vi tidigare har rivit fastigheter – perfekt, allt finns. Men, nej, det får man inte, för det går flygplan då och då över området. Därför har man fått nej.

De här exemplen och många fler visar att vi har ett stort ansvar för att jobba vidare med bättre och mer ändamålsenliga regler och riktlinjer.

Det är kommunerna som äger sin markpolitik, det vill säga att det är kommunerna som fattar de avgörande besluten om hur marken ska användas. Eller det är nästan på det sättet. Vi håller ändå kommunerna i ganska strama tyglar. Staten har i flera fall, via länsstyrelserna, dragit tillbaka detaljplaner och försvårat på väldigt många sätt. Så kan vi inte ha det. Vi måste ge kommunerna mer makt i fler av de här frågorna. Många kommunpolitiker är frustrerade över att de kan hitta en god fastighetsekonomi och exploatörer men ganska ofta får nej av staten. Sedan står vi, staten, här och skäller på kommunerna för att de inte gör tillräckligt.

Jag vill komma in lite mer på de delar som jag tycker är viktiga, till exempel mer byggbar mark. Där är bland annat bullerreglerna viktiga. Vi har nått en överenskommelse med regeringen – hoppas vi. Regeringen har med kniven på strupen lovat att ändra i förordningen innan maj månads utgång. Vi utgår från att det kommer att ske.

Det finns exploatörer som säger att det i ett exploateringsområde skulle kunna leda till mellan 20–30 procent fler lägenheter. Det leder naturligtvis också till billigare lägenheter.

Vi måste reformera systemen med riksintressen. Jag träffar många kommunpolitiker som är frustrerade över otydliga riksintressen som inte visar på ett bra sätt vad staten egentligen vill.

Vi måste också reformera strandskyddet. Det fungerar nämligen inte.

En översyn av miljöbalken är också angelägen, framför allt vad gäller hushållningsbestämmelserna. Vi har nu sett en dom när det gäller byggande på åkermark utanför detaljplanelagt område där Mark- och miljööverdomstolen i princip säger tvärnej.

När det gäller byggregler tycker jag och Moderaterna att det vore på sin plats att vi vågar ta steget att gå direkt från översiktsplan till bygglov. Vi skulle åtminstone kunna prova på vissa områden. Vi skulle kunna testa de tyska regelverken, som innebär att om man bygger som omgivningen får man göra det utan detaljplan. Och man får bygga om man bygger enligt de statliga regelverken. Man söker direkt bygglov.

Bara utifrån de exemplen hör vi att man kan spara ganska mycket tid. Då öppnar vi för fler aktörer och för mindre aktörer. Det tror jag vore viktigt.

Vi behöver korta överklagandeprocesserna. De bygger upp frustration, hos exploatörer men också hos kommuner. Lite har gjorts. Jag och Moderaterna anser att det behöver göras mer. Men det var min allianskollega, Tuve, inne på. Därför tänker jag inte gå in på det igen.

Vi måste även korta handläggningstiderna hos kommuner och myndigheter. Vi måste sätta upp mål men också titta på om man ska reducera avgifterna för kommuner som jobbar för långsamt. Det har vi skrivit om, och jag kan väl ge en liten eloge för att det nu har utretts. Jag tror att det behövs mycket tydligare styrmedel också mot statliga myndigheter.

Det bör införas privat initiativrätt till detaljplaner, åtminstone innan de har tagits bort. Då kan en exploatör jobba med frågorna på sitt målmedvetna sätt. Det vore kanonbra.

Vi vet att det nu byggs fler studentbostäder. Det är utmärkt. Det beror bland annat på att bullerreglerna för att bygga i trafikutsatta områden, som redan är genomförda, har möjliggjort byggande av fler studentbostäder. Jag är säker på att vi kan göra ännu mer där.

Vi skulle även behöva ge Akademiska Hus ett än tydligare uppdrag. Och vi behöver säga till kommunerna att det är en prioriterad uppgift. Det får ta max nio månader att ta fram en detaljplan för studentbostäder.

Det är ännu viktigare att vi kontinuerligt går igenom alla regelverk vi har. Efter att Peter Eriksson blev bostadsminister och efter de bostadspolitiska samtal vi hade kan jag konstatera att regeringen har tagit till sig många av de förslag som Alliansen hade med sig in i samtalen.

Man har satt igång några utredningar. Men det tar för det första vansinnigt lång tid. Och för det andra gör regeringspartierna många av förändringarna för att ni har kniven på strupen. Ni gillar det inte i grunden. Jag har till och med hört någon säga att det bara blir krångligare för kommunerna om vi hela tiden byter regelverk. Jag tycker dock att det är vår skyldighet att hela tiden modernisera och förbättra. Det är oerhört viktigt.

Vi får alltså se framtiden an och se vilka förslag som de facto kommer. Om jag är lite positiv hoppas jag att det kommer att komma en hel del. Men när jag är på den möjligen mer pessimistiska eller realistiska sidan är jag orolig för att det inte kommer att göra det. Ett av skälen för det är att de nuvarande regeringspartierna och Vänstern röstade emot de flesta av

alliansregeringens förenklingsförslag när Alliansen satt vid makten. Men, vi får se om ni har vaknat till och konstaterat att det behövs förbättringar.

Fru ålderspresident! Med det vill jag yrka bifall till reservation 1 i CU14 och till reservation 5 i CU15. Vi står naturligtvis bakom samtliga våra reservationer. Men för tids vinnande gör jag på detta sätt.

Jag vill också, precis som Lars gjorde, tacka Tuve för hans utmärkta ordförandeskap under Carolines frånvaro. Tack, Tuve!
(Applåder)

Anf. 69 LARS ERIKSSON (S) replik:

Fru ålderspresident! Ewa Thalén Finné hävdar – det gjorde väl Tuve Skånberg också på sitt sätt – att regeringen inte gör någonting. Det är naturligtvis en uppfattning som man kan ha. Men regeringen förslag och det arbete som pågår, inte minst som effekt av de samtal som mynnade ut i 22-punktsprogrammet som regeringen jobbar med, visar på något annat.

Jag vill fråga Ewa Thalén Finné om något som jag har läst i tidningen Hem & Hyra. Det handlar om något som Ewa Thalén Finné brukar fånga upp, naturligtvis en del av regeringens politik.

Lunds kommunala fastighetsbolag redovisar i Hem & Hyra att de har gått igenom alla projekt som de har startat sedan 2015 och räknat på om det går att sänka hyran, som en effekt av investeringsstödet som man nu får för nyproduktioner.

Man redovisar också att man har kunnat sänka hyran i sitt nybestånd med över 12 procent. Det finns en lång lista i tidningen på ansökningar som har kommit in. Samtidigt har ju Moderaterna och andra partier inom Alliansen hintat om att man till hösten ska försöka att bryta ut investeringsstödet ur statsbudgeten och ta bort det. Tänker Alliansen förverkliga detta, Ewa Thalén Finné?

Anf. 70 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Fru ålderspresident! Jag ska börja med kommentaren om att regeringen inte gör något. Som jag konstaterade från talarstolen fick vi inom bostadspolitikens område med den tidigare bostadsministern *en* proposition till Sveriges riksdag under två och ett halvt år, om jag räknar bort budgetpropositionerna. Det är kanske inte så mycket att yvas över.

Som jag sa har, sedan vi hade samtalen, bostadsministern ändå tagit fram 22-punktslistan, och man jobbar med den. Men det som jag tycker är tragiskt är att det tar evinnerligt långt tid. Många utredningar har tillsatts 2017. Den här listan presenterade ni i juni 2016. Det har gått ett halvår.

Sedan lyfte Lars Eriksson fram att det är kö för att få investeringsbidrag. Självklart är det så. Jag har aldrig varit med om att man, när staten ger ut lite av skattebetalarnas pengar, säger nej. Kan man få gratis pengar tackar man ja till det. Det är inte förvånande, tycker jag.

I Lund kunde man sänka hyran med 12 procent – fine. Men jag tror att det på lång sikt är skadligt att man hela tiden dopar en marknad som fungerar väldigt dåligt.

Anf. 71 LARS ERIKSSON (S) replik:

Fru ålderspresident! I ett läge med en stor bostadsbrist, med många som söker bostad och med många som försöker att komma in på bostadsmarknaden, behöver staten använda sitt manöverutrymme för att försöka

stimulera byggandet av sådant som det finns behov av och som annars inte skulle bli byggt. Då pratar jag inte minst om hyresrätter för ensamstående, ungdomar och studenter.

Ewa Thalén Finné pekar på att det i något fall har tagit ett halvår. Men jag kommer ihåg att den proposition som ni lade fram för riksdagen om fler bostäder för unga och studenter lade ni fram år sju av era åtta år i regeringen. Då kom förslaget om fler bostäder för unga och studenter. Då handlade det om att lätta på sådana regler som att hissar skulle gå upp till vinden. Det var det som var det stora förslaget.

Att säga att det tar några månader för den här regeringen att få fram förslag haltar faktiskt lite. Det finns nu bolag som är beredda att bygga med investeringsstödet som kan visa att de bygger på ett sätt som gör det möjligt för dem med lägre inkomster att hyra. Men detta tänker ni ta bort till hösten.

Jag vet inte om jag uppfattade det som att ni tänker göra det. Det finns lite olika förslag inom Alliansen, men huvudspåret är i alla fall att investeringsbidraget ska tas bort.

Anf. 72 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Fru ålderspresident! Man kan alltid ha en lång diskussion om huruvida det går att bygga billiga, ändamålsenliga hyresrätter utan statligt stöd. Jag är tvärsäker på det.

Det finns exempel där man bygger utan dessa stöd inom de kostnadsnivåer som investeringsstödet uppgår till. Men det är mycket svårare och jobbigare. Man måste jobba stenhårt för att lyckas att hitta de byggbolag som vill bygga.

En av de tydligaste aspekterna på detta är små byggbolag som vill bygga mindre projekt. De upplever att de aldrig når fram och aldrig kommer igenom. De får inga detaljplaner och inga bygglov. Väntetiden blir så att säga för evigt. De säger till mig, och det utgår jag från att de säger till er också: Vi förstår inte ens de summor som de stora bolagen tar ut. Vi bygger till helt andra priser.

Det är klart att det finns massor av vägar. Men det som hela tiden och genomgående har varit min starkaste kritik mot subventionerna är att man hade börjat att se en marknad som jobbade hårt för att hitta nya och innovativa vägar för att göra saker på ett nytt sätt, men nu slutar de med det. Varför ska man bry sig om man ändå får skattebetalarnas pengar?

Anf. 73 ROGER HEDLUND (SD):

Fru ålderspresident! I dag har vi en bred bostadspolitisk debatt som innehåller många frågor som berör många områden. Flera av förslagen har redan diskuterats vid ett flertal tillfällen i andra debatter. För den som lyssnar och inte tycker att det är något "hugg" i debatten kan det vara en av orsakerna.

Vi har lagt fram flera förslag som det kommer att fattas beslut om i dag. De rör möjligheten att få en bostad, att skapa ökat byggande, långsiktighet och trygghet i bostadsområdena.

Jag vill framför allt passa på att lyfta fram ett förslag som Sverigedemokraterna har med i betänkandet. Det är en fråga som är aktuell i den rådande bostadskrisen.

I dag finns det ett system i många kommuner med bostadsköer. Man ställer sig i kö för att få tillgång till en bostad. Man kan få stå ganska länge i bostadskön innan man får en bostad.

Vi vet också att det är väldigt många kommuner som gör undantag för asylsökande, nyanlända invandrare och personer som har fått uppehållstillstånd i Sverige. Det är kommunerna själva som väljer att göra undantag och ge förtur till dessa personer. Men de kan också tvingas till det utifrån domstolsbeslut.

Om man ska kunna anta jobberbjudanden eller en utbildningsplats på en högskola eller ett universitet, om man har blivit kär och vill flytta ihop med en blivande sambo, om man vill utöka familjen eller om man vill flytta hemifrån är det helt avgörande i dag att få en bostad. Det är i allra högsta grad viktiga skäl för att få tillgång till en bostad som så många andra grupper i samhället efterfrågar.

Det är också därför som vi från Sverigedemokraterna har lagt fram ett förslag som innebär att man inte ska kunna göra undantag i bostadskön för personer som har fått uppehållstillstånd i Sverige. Det ska vara lika möjligheter för alla på det området. Man ska inte utgå från etnicitet eller annan bakgrund.

I slutet av 2015 kom det en dom från hovrätten där Hedemorabostäder AB tvingades att fortsätta att hyra ut till Migrationsverket som tilldelar ett antal lägenheter till personer som söker asyl eller som har fått uppehållstillstånd. Det är alltså ett sätt att kringgå bostadskön och få förtur till dessa bostäder. Det här är någonting som måste ses över, anser Sverigedemokraterna. De här möjligheterna ska inte kunna finnas i dagens Sverige.

Vidare innehåller det betänkande som ligger på bordet i dag en hel del förslag från Sverigedemokraterna. Vi pratar till exempel om att skapa säkrare polisiär närvaro i förorten och om en nationell handlingsplan för otrygga områden. Det är frågor som i allra högsta grad berör tryggheten i bostadsområdena. Vi vill skapa ökat byggande genom att se över möjligheten till ökad konkurrens på byggmarknaden. Vi vill ha regional bostadsplanering för att kunna förstärka kommunernas kunskap på bostadsplaneringsområdet. För att skapa långsiktighet har vi föreslagit en bostads- och infrastrukturberedning. Vi vill också se över bostadsfinansieringen och utreda hur både unga och andra grupper ska få möjlighet att äga sitt eget boende.

För tids vinnande, fru ålderspresident, väljer jag att yrka bifall bara till två reservationer. I CU14 är det reservation 7, i CU15 är det reservation 26.

Anf. 74 EMMA HULT (MP):

Fru ålderspresident! Jag är väl inte känd för att vara så långradig – långrandig menar jag förstås, men det är i och för sig inte så långa rader i mitt manus heller – i den här talarstolen. Men i dag tänker jag faktiskt stå här en lite längre stund än vanligt, framför allt för att mina utskottskollegor också har bestämt sig för att göra det. Då blir jag lite taggad att utmana.

Just nu byggs det rekordmycket i Sverige, på flera håll faktiskt mer än vad som varit fallet på 40 år. Det är nödvändigt för att vi ska lösa den bostadsbrist som råder. Men vi måste se till att det som byggs blir bra och att de som står utanför bostadsmarknaden har råd att efterfråga det som byggs. Vårt ansvar som politiker är att se till att det byggs bra bostäder, för det vi bygger i dag ska ju fungera väl också om 50 år, allra helst även

om 100 år. Därför är det av stor vikt att resurser läggs på god planering, både av bostadens utformning och av dess placering. Arkitekter och samhällsplanerare har en avgörande roll i det skede vi är inne i just nu. Vi bygger ju inte bara hus. Vi bygger samhällen.

Redan med dagens regelverk har kommunerna verktyg för att skapa bra boendemiljöer för sina invånare. Men jag är säker på att det finns saker vi behöver se över och förändra för att göra planeringen bättre, tydligare, enklare och kanske mer förutsägbar.

Vi står inför två stora utmaningar. Vi behöver se till att det i hela landet byggs bostäder som människor har råd att bo i. Vi måste också se till att det som byggs är bra långsiktigt. För att kunna bygga i hela landet krävs en översyn av finansieringen. Det finns ett antal motioner om det, men det är också så att regeringen har tillsatt en utredning som ska se över systemet med kreditgarantier och statliga lån för bostadsbyggande. Där är vi överens med en del av partierna som har motionerat på det här området.

Fru ålderspresident! Att människor ska tvingas anpassa sig efter det som bullrar i stället för tvärtom är fel. Dessvärre är det ibland där den bostadspolitiska debatten hamnar. I stället för att vi pratar om hur vi sänker bullret vid källan för att skapa bättre livsmiljöer och mer byggbar mark har debatten kommit att handla om hur mycket buller människor ska tåla.

Regeringen, där även Miljöpartiet ingår, har nu slutit en överenskommelse med de borgerliga partierna om nya bullerregler. Anledningen är, som vi också tidigare fått höra här, att de borgerliga partierna tillsammans med Sverigedemokraterna har ett antal tillkännagivanden på området och nu tvingar fram höjda nivåer för trafikbuller vid bostadsbyggande.

Jag och Miljöpartiet hade önskat att debatten snarare hade handlat om hur vi ska minska bullret, inte om bullerkraven. Människors hälsa är faktiskt viktigare än breda vägar och höga hastigheter. Studier visar på att buller bland annat kan leda till sömnsvårigheter, stress, högt blodtryck och ökad risk för hjärt- och kärlsjukdomar.

Samtidigt krävs inte speciellt komplicerade åtgärder för att sänka bullernivåerna. Det kan handla om nya sorters däck eller om hastighetssänkningar. Om hastigheten sänks från 60 till 50 kilometer i timmen kan det ge en bullersänkning på hela fyra decibel, vilket är en väsentlig skillnad. Sänkta hastigheter är därför en av många bra metoder för att göra mer mark byggbar och samtidigt förbättra folkhälsan. På plussidan kan också räknas att luftkvaliteten förbättras genom att utsläppen av giftiga partiklar minskar.

Även lastbilar är en stor källa till buller, men det kan vi åtgärda genom att flytta över gods från väg till räls och sjöfart. Då brukar man säga att det bullrar även från järnvägen, och det gör det. Men där finns det många tekniska lösningar som vi kan välja att använda oss av, så att detta åtgärdas.

Försämrade bullerkrav ger sämre boendemiljöer. Vi kommer inte att ändra inomhusbullerkraven, så ingen behöver vara orolig för det, och jag är glad att den debatten inte förs, för inomhusmiljön måste vi bevara. Men boendemiljön försämras. Dessutom kommer det troligtvis bara att leda till marginellt fler bostäder. Debatten förblindar oss från den viktiga frågan om bullret självt. Vi måste bygga samhällen som kretsar runt människan och där planeringen utgår från att det är vi som ska röra oss, inte bilen.

Civilutskottet anordnade nyligen en hearing om höjda nivåer för trafikbuller kopplat till bostadsbyggande. Man hade bjudit in representanter för

bland annat kommuner och myndigheter, liksom representanter för både byggföretag och boende. Kommunerna vittnade nästan helt entydigt om att det var tillämpningen av regelverket som var det krångliga. Myndigheterna betonade folkhälsoriskerna och att det troligtvis inte kommer att byggas fler bostäder. Sedan blev det ganska tydligt. När företrädare för de boende höll sina anföranden ville de inte ha högre bullernivåer. Men företrädarna för dem som bygger – och som såklart vill bygga mer – ville ha höjda bullernivåer.

I vilket fall kommer det före sommaren att finnas tre bullerregelverk på plats. Det kommer troligen inte att leda till att det byggs speciellt många nya bostäder som annars inte skulle ha byggts. Det kommer troligen inte att hjälpa kommunerna, utan kommer snarare att göra det ännu rörigare. Men den politiska majoriteten i riksdagen fick i alla fall som den ville.

Fru ålderspresident! Nu har jag kommit till de två tillkännagivanden som finns i betänkandet. Det första handlar om att riksdagen anser att regeringen bör fortsätta arbetet med att förenkla plan- och bygglagen. Vi delar motionärernas uppfattning, att arbetet med att reformera plan- och bygglagen måste fortsätta. Detta gäller inte minst mot bakgrund av den akuta bostadsbrist som råder i stora delar av landet. Vi vill särskilt peka på det 22-punktsprogram som regeringen har tagit fram och på att regeringen bedriver ett aktivt arbete på det här området. Exempelvis beslutade regeringen i mars i år om en proposition för fler steg för en enklare plan- och bygglag. Där lämnar regeringen förslag som syftar till att göra planprocessen effektivare och till att fler åtgärder ska bygglovsbefrias. Nyligen beslutade också regeringen om att ge Boverket i uppdrag att utreda om ännu fler åtgärder kan befrias från bygglov. I tillkännagivandet framstår det som att man inte har läst vad regeringen faktiskt gör på det här området.

Det andra tillkännagivandet gäller försämrade tillgänglighetskrav för studentbostäder. Det här är en liten hjärtefråga som jag har pratat ganska mycket om i den här kammaren. För mig är studenter inte en homogen grupp. Alla studenter är inte unga, friska och starka. Studenter kan vara äldre och funktionsnedsatta och ha barn. Studenter är inte en grupp som tål mer än någon annan grupp. Studenter är precis som du och jag – väldigt olika. Det enda som studenter har gemensamt är att deras sysselsättning är att studera. Dessutom är studenternas bostad också oftast deras arbetsplats. Det bör även i detta sammanhang framhållas att Boverket faktiskt på uppdrag av den tidigare borgerliga regeringen utredde just den här frågan och kom fram till att detta troligtvis inte kommer att sänka kostnaderna speciellt mycket och med största sannolikhet inte kommer att leda till att det blir enklare att bygga utan snarare krångligare, då regelverket blir annorlunda.

Det måste också tas i beaktande att vi i dag inte styr upplåtelseform med vår lagstiftning, vilket gör att vi inte kan garantera att bostäderna bebos av studenter för all framtid, om vi nu anser att studenter ska bo på ett annat sätt än någon annan grupp i samhället. Vi anser att utgångspunkten för alla nya bostäder ska vara att de ska vara tillgängliga och användbara för alla. Därför yrkar jag bifall till reservation 20 i betänkande CU15.

Fru ålderspresident! Vår tids största utmaning är klimatförändringarna. Det finns beräkningar som visar på att den totala klimatpåverkan från byggprocessen i Sverige uppgår till ca 10 miljoner ton koldioxidkvivalenter per år. Det är lika stora utsläpp som från alla personbilar. Därför

anser jag att också byggbranschen måste ta sitt klimatansvar. Det gör den inte i dag i den utsträckning och i den takt som behövs, och då behöver politiken peka ut riktningen.

Det enklaste sättet att ställa om byggsektorn handlar om valet av material. Att välja trä är klimatsmart ur tre aspekter. Trä är en förnybar råvara som vi enkelt kan plantera och låta växa upp igen. Trä binder koldioxid. Trä finns dessutom lokalt och skapar jobb lokalt. Att trä är ett lättare material medför att transportererna blir lättare, vilket också medför att utsläppen blir mindre. Trä är också något som människor upplever som positivt att ha som byggmaterial i sin bostad. Ett storskaligt byggande i trä skulle minska utsläppen och samtidigt bidra till ännu starkare skogsindustri och en mer levande landsbygd.

Den andra delen i klimatsmart byggande handlar om samhällsplaneringen. Jag var lite inne på det i början men kommer att upprepa några saker. Här är det viktigt att när vi planerar nytt och planerar om måste vi planera efter människan. Vi måste planera våra samhällen för att människor ska leva, verka och röra sig där.

Boverket har därför fått i uppdrag att utreda förutsättningarna och lämna förslag till åtgärder inom ramen för byggprocessen enligt att plan- och bygglagen ska styra mot ett mer hållbart nyttjande av hållbara material i syfte att åstadkomma minskad klimatpåverkan. Med det väljer jag att avsluta mitt anförande.

(Applåder)

Anf. 75 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Fru ålderspresident! Jag begärde ordet för replik när Emma Hult kom in på bullerfrågan. Det som oroar mig är att det är en överenskommelse som regeringen och regeringens minister, bostadsminister Peter Eriksson, gjorde med allianspartierna som var inbjudna. Man kan dels tala om sakfrågan, dels tala om hur man gör en överenskommelse och sedan står för den.

Låt mig först säga något om själva sakfrågan. I förordningen 2015:216 om trafikbuller vid bostadsbyggnader står det: "Buller från spårtrafik och vägar bör inte överskrida 1. 55 dBA ekvivalent ljudnivå vid en bostadsbyggnads fasad." Det ökar vi genom denna överenskommelse till 60 decibel. Som jämförelse kan jag säga att i den övernattningslägenhet som jag har bott i – och jag har nu bott ett tag i Stockholm, 22 år noga räknat – mätte jag upp på fasaden utanpå, när man öppnat fönstret och håller bullermätaren utanpå, 80 decibel nattetid.

Här är vid nybyggnation 60 decibel. Det är den nivå vi talar om. Det är en påplussning från 55 till 60 decibel. Jag och många andra i storstäderna bor med betydligt mer än 60, bor bra, bor centralt, och sover inte dåligt om natten. Inomhus är nivåerna i mitt fall 40 men enligt byggnormerna 30 decibel. Det sover jag gott i. Vad är då problemet rent sakligt, Emma Hult?

Anf. 76 EMMA HULT (MP) replik:

Fru ålderspresident! Det var spännande. Det jag försökte framhålla var: Varför talar vi om att vi ska höja bullernivåerna och inte minska bullret vid källan? Det är vad hela den punkt som jag talade om handlar om. Varför ska vi tala om hur mycket buller människor ska behöva tåla i stället för

att försöka åtgärda det som bullrar? Det är ett bättre sätt att se problemet. Det var mitt försök att ta nästa steg i debatten. Det vi behöver göra är att minska bullret från det som bullrar. Blir det fler fordon kommer det att bullra ännu mer.

Anf. 77 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Fru ålderspresident! Om det är vi inte osams. Naturligtvis tycker jag och säkert majoriteten i kammaren att det är bra ju tystare det är, att spår-vagnar, järnvägar och så vidare avskärmar ljudet, att man har vägbeläggning och däck som är så ljudlösa som möjligt. Det är inga problem.

Här talar vi om marginalerna. Just nu talar jag i mer än 60 decibel. Det är alltså inte värre än så. Jag har uppmätt det flera gånger i debatter på liknande områden. Vi talar om ganska så modesta nivåer. Ska man över huvud taget kunna ha trafik i en innerstad kommer man upp i 60 decibel. Vi kan inte leva i en stad utan att ha trafik på gatorna. Är det vad Miljöpartiet egentligen är ute efter?

Den andra frågan som jag har är att jag tycker att det är svårt att höra Emma Hult opponera mot sin egen regering, mot sin egen minister och mot en överenskommelse som vi gjorde. Jag tycker inte att det är bra. Jag förstår ambitionen att tala för att minska bullret. Jag delar det. Men står man för en överenskommelse tar man inte upp det i kammaren och säger att man har blivit tvingad till den, utan man står för den. Vill Emma Hult stå för en överenskommelse?

Anf. 78 EMMA HULT (MP) replik:

Fru ålderspresident! Att Tuve Skånberg höjer rösten för att illustrera hur mycket decibeltalen skulle bli på utsidan av fasaderna på nybyggda bostäder säger en del om den här debatten.

Jag förstår fortfarande inte varför vi står och talar om hur mycket buller en människa ska behöva utstå. De boende påverkar i viss mån om de kör fordon eller påverkar andra saker utanför sin bostad. Det är skillnad mellan 50 och 60 decibel, men det låter jag expertisen tala för. Jag är politiker och inte utbildad akustiker.

Tuve Skånberg nämner den lägenhet som han har för övernattning här i Stockholm. Det är ett befintligt hus. De här reglerna ska gälla för nyproduktion. Min ambition är att det vi bygger ska bli så bra som möjligt långsiktigt. Det handlar inte om befintliga byggnader. Det handlar om nyproduktion.

Jag tog upp en rad exempel på hur vi skulle kunna bygga på dessa platser genom att minska bullret vid källan. Det finns ett antal åtgärder som vi skulle kunna göra. Det är vad jag vill att debatten ska handla om. Det är där vi ska göra insatserna.

Tuve Skånberg behöver inte vara orolig. Regeringen kommer att leverera enligt den överenskommelse vi har gjort. Det behöver du inte vara orolig för. Men om jag ena året skulle stå och säga att jag är emot och nästa år säga att jag är för, då kan jag inte se mig själv i spegeln.

Anf. 79 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Fru ålderspresident! Även jag reagerade lite över Emma Hults påståenden om buller. Först vill jag säga en otroligt viktig sak. Om regeringen från början hösten 2015 hade lagt bullernivåerna på den nivå som det nu

kommer att komma en förordning om hade vi inte haft tre detaljplaner med olika bullerregler. Då hade vi bara haft två och hade inte haft den här diskussionen i dagsläget.

Jag har diskuterat frågan om buller i årtal. Den är mycket intressant utifrån flera aspekter. Många jag känner vill gärna bo i staden. De vill bo nära tunnelbanan och nära bussen. De vill bo där det händer saker. Det är också en åldersfråga, absolut. De gillar pulsen och livet. Det har upplevts som mycket svårt att bygga i de lägena.

Det är ett dilemma. Det är därför vi behöver jobba med regelverken – för att möjliggöra att man kan bo i områden där folk är beredda att betala mest.

Jag håller helt med Emma Hult om att vi ska jobba med buller vid källan. I min värld har vi om 20 år eller så förhoppningsvis bara elbilar. De kommer bara att låta om vi lägger till ett ljud. Det är självklart den vägen vi ska gå. Men vi kommer inte att nå dit de närmaste två åren.

Anf. 80 EMMA HULT (MP) replik:

Fru ålderspresident! Jag vill först säga att det inte bara är motorn i bilen som låter, utan det är framför allt friktionen från däcken på marken som låter. Den ökar mycket när man ökar hastigheten. Det var också därför jag var inne på hastighetsgränser.

Precis som Ewa Thalén Finné säger såg också regeringen denna utmaning. Efter en del om och men, kan man kanske säga, lade man fram en bullerförordning. Man hade då lyssnat på remisskritiken och expertisen. Men politiken ville någonting annat, och det är därför vi står och diskuterar detta i dag igen. Det finns en bullerförordning, men med några andra riktvärden än dem som majoriteten i kammaren ville ha.

När jag nu ändå begärde replik, Ewa Thalén Finné, måste jag få säga att jag blev lite upprörd när du talade om åkermarken. För mig är det självklart att vi inte ska bygga hus på åkermarken. Vi ska odla på åkermarken i så stor utsträckning som möjligt. Den åkermark vi har går inte att återställa när vi väl har valt att exploatera den. Jag vet att det är svårt att hitta annan mark i vissa delar av Sverige, men i första hand ska vi odla på åkermarken och inte bygga hus på den. Om Ewa Thalén Finné upplever det som ett så pass stort problem blir jag lite rädd. Den matförsörjning vi behöver ha i Sverige i framtiden ska vi vara rädda om.

Anf. 81 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Fru ålderspresident! Bullerfrågan kanske vi kommer att diskutera mycket mer.

Jag ska gå in på det som jag lyfte fram i mitt anförande om åkermarken. Det finns många aspekter på detta. Min valkrets är södra Skåne. Där finns i princip bara åkermark eller detaljplanelagd mark. Om man vill bygga, och om man vill bygga mycket, måste man alltså ta åkermark för att göra detta. Alla kommuner och alla styren i södra Skåne är otroligt frustrerade över att staten går in och stoppar detaljplaner. Vi ska planera smart, förtäta och bygga på höjden – jag är för allt sådant! Men ibland kan man också behöva ta nya områden i anspråk.

Det jag egentligen är ute efter är det som det nu har kommit två domar om i Mark- och miljööverdomstolen. Jag ska lyfta fram det ena ärendet. Det handlar om en lantbrukare som har mark. Det är åkermark som för

tillfället är betesmark och som inte har något otroligt högt värde. Han ville bygga *ett* hus där för att kunna få ytterligare en person som jobbar på gården. Där har Mark- och miljööverdomstolen kommit fram till att när det gäller byggande utanför detaljplanelagt område kan det aldrig väga över så att man får bygga på den sortens mark.

Mitt bekymmer handlar om hur vi ska kunna ha en levande landsbygd om man inte ens kan få bygga ett eller ett par hus på sin gård. Ska man pendla till jordbruket? Det vet jag inte om jag tror på.

Anf. 82 EMMA HULT (MP) replik:

Fru ålderspresident! Jag känner inte till detta domstolsbeslut, så jag har lite svårt att kommentera det. Men det är klart att även jag kan tycka att det är märkligt att man inte skulle kunna få bygga ett litet hus på sin fastighet.

Det jag vänder mig emot när Ewa Thalén Finné säger att man ska bygga på åkermarken handlar om dessa villamattor som rullas ut i i princip hela södra Skåne. Som ni hör, av min dialekt att döma, kommer även jag från södra Skåne – samma valkrets som Ewa Thalén Finné. Jag är uppväxt i Trelleborgs kommun. Där byggs det nu, tacknämligt nog, hyresrätter. Och det är inte på åkermark, utan mitt inne i staden på ett stort gammalt industriområde där det under många år inte har byggts utan bara stått still. Det finns mark att bygga på även i södra Skåne som inte är åkermark.

Framför allt finns det väldigt mycket mark i Skåne som just nu tillhör bilen. Det är någonting vi talar ganska lite om. Jag skulle gärna se en utveckling där vi undersöker hur vi ska ställa om städerna till att bli mindre bilberoende och rymma fler människor. Då kommer det också att frigöras en massa yta där vi kommer att kunna förtäta. Jag vill vända mig emot att det bara är åkermark som man kan bygga på i södra Skåne. Jag tycker att den inställningen är tråkig.

(Applåder)

Anf. 83 OLA JOHANSSON (C):

Fru ålderspresident! Man kan inte bo i en prognos. Jag erkänner att jag har stulit citatet från Kristdemokraternas ordinarie utskottsordförande Caroline Szyber. Jag vill också passa på att instämna i hyllningarna och tacket till Tuve Skånberg.

Caroline brukar säga att ingen kan bo i en detaljplan. Det är sant. Att en planprocess pågår är inte heller någon garanti för att det någonsin kommer att byggas några bostäder där. Det hjälper inte ens att den har blivit antagen. Det hjälper inte heller ens att byggloven som ingår i detaljplanen har blivit beviljade; den kan fortfarande stoppas eller fördröjas genom överklaganden.

Nja, säger vän av ordning, prognoser är ändå nästan på riktigt! Jag har läst att Statistiska centralbyrån beräknar att 63 100 bostäder påbörjades förra året. Några av dem kommer säkert att stå klara i år, 2017. Men även om prognoser visar att vi borde ha ca 60 000 nya bostäder klara 2016 räcker inte heller detta till på långa vägar.

Om man ska jämföra med vad det borde vara enligt Boverket är det 20 000 bostäder för lite. Och jämföra ska man ju, för i många år har bristen på bostäder påtalats. Sedan något år tillbaka har den också sifersatts av Boverket. 710 000 tillkommande bostäder fram till 2025 behövs, enligt

Boverket. Av landets 290 kommuner är det 240 stycken som uppger att det är brist på bostäder.

Det intressanta, Emma Hult och Lars Eriksson, är dock inte antalet, numerären, bostäder som prognostiseras. Det är i stället vad det är som byggs, var det byggs och åt vem vi bygger bostäder.

Man kan inte anklaga regeringen, inte ens denna regering, för att sitta passiv. Däremot kan man kritisera den för verkningslösa åtgärder, senfärdighet och missriktade stöd och för att den inte är tillräckligt ambitiös att regelförenkla. Vi fick ju med tvång, som vi har hört tidigare, igenom de nya bullerriktvärdena. Men nu välkomnas de av många.

Bostadsbristen tas nu på allvar av samtliga partier i riksdagen utom möjligen av ett. Hos det partiet finns inga ambitioner att se till att de som inte kan efterfråga en bostad för att de saknar förmögenhet eller en fast inkomst av arbete eller har suttit av den obligatoriska tiden i bostadskö till allmännyttans hyresrätter ska kunna få någonstans att bo.

Sverigedemokraterna motarbetar alla åtgärder som på något sätt kan lösa bostadssituationen för dem som är i det mest trängande behovet. I stället talas det mycket om bevarande av kulturmiljöer och något som de kallar för traditionellt byggande – vad nu det kan vara för någonting. Vi har tillräckligt med skydd, fru ålderspresident, av kulturmiljöer och olika former av bevarande som hindrar bostadsbyggande och nödvändig upprustning och renovering med moderna och ändamålsenliga tillgänglighetsstandarder i äldre bostäder.

Men det finns alltså ett parti som vill lägga ytterligare en våt filt över Sverige och hindra småkommuner från att växa med hjälp av fler och enklare bostäder åt alla dem som behöver det. De har genom åren motsatt sig Alliansens förslag som skulle förenkla avsevärt för kommunerna att fatta beslut om nya planer och göra det möjligt att ändra i gamla och redan genomförda planer som har nått genomförandetidens slut. Vi undrar varför, och Roger Hedlund får gärna förklara detta härifrån talarstolen senare. Hur kommer det sig att ni motsätter er dessa uppenbara regelförenklingar för kommunerna?

För något år sedan ungefär hade vi bostadspolitiska samtal med regeringen. Beklagligt nog blev det Vänsterpartiets ambitionsnivåer som satte ribban när vi skulle försöka nå någon form av blocköverskridande överenskommelse. I stället för att på allvar ta itu med sådant som skulle öka tillgången på hyresrätter vill Vänsterpartiet försvåra när det gäller att bygga, äga och förvalta bostäder. Vi kan konstatera att ju större inflytande Vänsterpartiet ges inom bostadspolitiken desto sämre är det för hyresrätten, eftersom de hellre ser till dem som är privilegierade med en bostad än till dem som står utanför och behöver en bostad.

Fru ålderspresident! Regeringspartierna förtjänar kritik men också viss uppskattning för att de till slut lyssnar till riksdagen och genomför den politik som vi har beslutat om och tillsätter utredningar och ger uppdrag. Jag har inte räknat så noga, men kanske är Stefan Attefalls rekord på 55 utredningar och uppdrag på väg att slås. I det här betänkandet besvaras det mesta med hänvisning till någon utredning eller någonting som har begravts – ursäktat, beretts – i Regeringskansliet.

Man hänvisar till listan med 22 förslag. Jag vill påminna mig att den tidigare regeringens utredningar och uppdrag ledde till 110 förslag som det har beslutats om här i riksdagen. Men enstaka förslag är inte det viktiga

här. Bostadspolitikerna behöver reformeras i grunden, och förutsättningar måste ges till byggföretagen att se till att bostäder byggs i hela landet så att fler av dem som i dag inte kan efterfråga en bostad har ekonomiska förutsättningar att göra det.

Vad jag har lärt mig under min turné i olika kommuner i landet som nu har pågått under sex år är att Sverige är på väg att klyvas. Det handlar om en arbetsmarknad som inte erbjuder vägar in för den som saknar utbildning, inte behärskar språket och varit arbetslös länge. Men tudelningen, klyvningen, är också regional. Det märks särskilt när det gäller bostadsinvesteringar. Det byggs mest för dem som har råd, i storstäder och i tillväxtkommunernas centralorter, men inte särskilt mycket i småkommunerna eller utanför tätorterna. Samtidigt vet jag att det finns ett behov av bostäder och en efterfrågan också där, men låga marknadsvärden och tuffa nedskrivningskrav från bostadsbolagens revisorer gör att det inte går att räkna ihop en bostadsinvestering i många av landets kommuner. Skälet till det är att värdet på bostaden sjunker under vad det har kostat att bygga den så fort den står färdig. Och även om det är lönsamt på sikt och man vet att man får in hyresgäster i de här bostäderna accepteras inte det som förklaring av bankerna, utan de vägrar att bevilja lån på de villkoren.

För att få tag i en bostad, fru ålderspresident, måste flyttlasset gå från inlandet till kusterna, från landsbygden till tillväxtregionerna. Flyttlasspolitik hör till det förgångna. Det vill vi inte se igen.

När vi i vår budgetmotion som presenterades i dag föreslår att den som flyttar till en landsbygdskommun ska få sina studieskulder avskrivna med 10 procent årligen efter avslutade studier är det för att vi vill behålla kompetensen på småorterna och i de mindre kommunerna. Vi vill att kommuner som Svenljunga, Tingsryd, Arvidsjaur, Sala och Lessebo ska kunna rekrytera planarkitekter så att kommunfullmäktige där kan ha aktuella bostadsförsörjningsprogram och översiktsplaner att besluta om. Det krävs för att man ska kunna få den beryktade byggbonusen.

Centerpartiet lät riksdagens utredningstjänst titta på hur de 3,6 årliga miljarder i byggbonusar har fördelats bland de kommuner som får ta del av dem och hur pengarna sedan används. I mitt eget hemlän Halland var det fem av sex kommuner som fick dela på sammanlagt 80 miljoner i byggbonusar. Den kommun som skulle ha behövt det mest och som har den minsta befolkningen och den största andelen nyanlända i förhållande till antalet invånare är Hylte kommun. De fick ingenting.

Min egen kommun Kungsbacka som under många år har byggt 500–600 bostäder fick 15 miljoner för att vi fortsatt med det precis som vi alltid har gjort. Vi har byggt på den mark som är tillgänglig åt dem som har råd att efterfråga bostäderna. Så ser mönstret ut. Pengar betalas ut till dem som skulle ha byggt ändå.

Av de 1,85 miljarder kronorna 2016 har det blivit lite grann under 50 000 bostäder, och 100 procent av dessa var beslutade när stödet betalades ut. De kommuner som kommer att få del av 2016 års bidrag har använt det till att stärka resultatet. I flera fall har det genererat ytterligare överskott i bokslutet som man kan använda till exempel för att betala av lån eller skriva ned pensionsskulder.

Investeringsstödet är lika felriktat som byggbonusen. Centerpartiet är generellt, precis som Moderaterna och de andra allianspartierna, kritiskt

till dopning av det slaget. Stödet är utformat så att det utbetalas om normhyran per kvadratmeter boarea understiger 1 300 kronor.

Fru ålderspresident! Det är en nivå som det är hart när omöjligt att bygga för i det som Boverket kallar övriga landet. Följden blir att små kommuner med en allmännytta med små resurser och ett litet bestånd inte klarar att bygga ens med investeringsstöd. Regeringens bostadssubventioner bidrar alltså till att öka klyvningen, inte till att minska den.

Centerpartiet vill i stället underlätta för dem som bygger för uthyrning i delar av landet där det är svårt att få fram kapital genom bankerna och där förväntan på fastighetsvärdena är låg för att man inte klarar av att göra den nedskrivning som revisorerna brukar kräva direkt efter att fastigheten har blivit färdigbyggd och klar för inflyttning.

Det handlar också om kreditgarantier, som Tuve Skånberg var inne på, och vi har en reservation tillsammans med Kristdemokraterna om detta. I vårt särskilda yttrande i CU14 skriver vi också om behovet av att det införs ett riktat bosparande särskilt för unga.

Fru ålderspresident! Jag besökte några byggmaterialhandlare i måndags. Vad jag då fick höra av dem är att många små byggföretag nu suggs upp av stora byggprojekt i storstäderna. Det ger bättre betalt, och man slipper själv söka upp kunderna. Det gavs exempel på hur det påverkar byggmaterialhandeln negativt när dessa småföretag inte längre själva köper materialet av dem. Det är en farlig utveckling eftersom de små aktörerna, de här små byggföretagen, försvinner och kompetensen att bygga bostäder dras till städerna. Kvar står den fastighetsägare eller villaägare som vill ha ett ROT-jobb utfört, en tillbyggnad eller en renovering, utan att det finns en byggare som vill åta sig det. Risken finns att svartjobben återkommer i byggbranschen, och det vill vi inte.

Regelförenklingarna måste därför vara mer långtgående på landsbygden. Kostnaderna där är högre redan från början, och ännu högre blir de om en kilometerskatt på vägtransporter skulle införas.

Vi har lyft några exempel i våra motioner här. Vi tycker att man ska vidga synen på vad som är att betrakta som näringsverksamhet på landsbygden och göra tillbyggnader som inte bara är hänförliga till lantbruksverksamheten bygglovsbefriade. Vi vill såklart se enklare strandskyddsregler, och vi vill att det ska gå att bygga mer utan krav på ny detaljplan om man bygger utanför tätorter och planlagt område. Vi vill ha friare utomplansbestämmelser, och de förslagen samlas under reservationen 16 i CU15 från Moderaterna och Centerpartiet Jag yrkar bifall till den.

Som har sagts tidigare är en av orsakerna till att det behövs fler bostäder att många som befinner sig på asylboenden behöver komma ut därifrån efter en lång och oviss väntan. Ett eget boende med adress öppnar möjligheter att lära sig svenska och skaffa en utbildning med jobb. Personer som har beviljats uppehållstillstånd vill återförenas med sin familj men tvingas leva isär på olika förlägningsliknande platser som vandrarhem och liknande. Betrakta de här människorna som en resurs och gör extra ansträngningar för att skaffa fram bostäder som kan utgöra starten på en bostadskarriär och en start i landet som nya svenskar.

Centerpartiet har tillsammans med Moderaterna reserverat sig för att de tidsbegränsade bygglovsregler som redan har antagits men upphör att gälla 2023 permanentas så att kravet för att man ska beviljas ett sådant bygglov inte längre är att behovet ska påvisas vara tillfälligt, utan att det

ska gå att återställa platsen sådan som den var tidigare. Det är en bättre regel, och Centerpartiet ser inte skälet till att återgå till den tidigare ordningen.

Ett annat sätt att underlätta när det gäller att komma åt en lägenhet är att använda sig av de kommunala hyresgarantier som finns och som stöds med ett litet statligt bidrag till den kommun som ställer ut garantier genom Boverket så att en hyresgäst med låg inkomst kan få ett förstahandskontrakt. Eftersom stödet finns men bara utbetalas till en mycket liten del menar vi att det måste ändras så att de här 43 miljonerna som är avsatta används och gör nytta. Det yrkar vi på, fru ålderspresident, i reservation 8 i betänkande CU14.

Fru ålderspresident! Det finns mycket mer att säga om våra yrkanden om en mer närodlat bostadspolitik som bidrar till att motverka klyvningen vi ser mellan små och stora kommuner, mellan städer och landsbygd och mellan dem som har och dem som inte har jobb eller bostad.

Det behövs fler regelförenklningar inom plan- och bygglagen. Det behövs kortare överklagandetider och färre instanser att överklaga till. Det behövs en helhetssyn där vi lyfter in alla faktorer som kan främja eller motverka byggandet. Det kan vara riksintressen, strandskyddet eller skatter och avgifter på boende, företag och arbete. Det kan vara kostnadsläget inom byggmaterialektorn, som de flesta verkar vara överens om är för högt. Det kan vara åtgärder som främjar rörligheten inom bostadsmarknaden och som stimulerar allmännyttan och privata värdar att producera och rusta upp hyresrätter. Hyressättningen förtjänar ett eget anförande, men det tar vi under ämnet hyresrätt med mera som kommer senare.

Många har sagt att det var olyckligt att de bostadspolitiska samtalen inte ledde någonvart, annat än till en harmlös 22-punktslista som det nu talas allt mindre om. Det ska ju byggas en ny stad någonstans; det är en av punkterna. Jag har varit i Kiruna, där det pågår ett sådant arbete nu när gruvan behöver ta mer mark i anspråk. Jag är inte imponerad.

Ska det bli några verkliga reformer för bostäder behövs ett bredare anslag där det inte är den som vill minst som sätter gränserna för vad som ska diskuteras. Det behövs en ny regering och en politik för hela Sverige också när det gäller bostäder.

(Applåder)

Anf. 84 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Fru ålderspresident! Det kändes som lite diffusa frågor där, men jag fick frågan varför vi inte har ställt oss bakom en rad åtgärder som skulle kunna snabba på byggandet. Om jag nu tolkar det rätt – vi får se om det var så.

På bordet i dag finns det ett antal förslag där Alliansen är överens om en rad frågor. Problemet är att många av förslagen har vi redan sänt tillkännagivanden om till regeringen, och flera av dem håller regeringen redan på och utreder. Det känns ganska meningslöst att skicka ännu ett tillkännagivande till regeringen om de här frågorna innan det kommer svar om vart man har kommit med utredningarna.

Vidare menar man att vi har förhindrat – eller inte ställt oss bakom – en rad förslag som ska leda till att fler bostäder byggs.

Vi har tidigare diskuterat bland annat tidsbegränsade bygglov. Där har vi förklarat att vi tror att detta kommer att leda till större problem snarare

än att skapa fler bostäder. Bland annat har vi redan i dag stora problem med utanförskapsområden där polisen har svårt att agera. Då tycker vi från Sverigedemokraternas sida att det är fel att skapa ännu fler utanförskapsområden, vilket vi tror att det innebär om man möjliggör tidsbegränsade bygglov på upp till 15 år. Det blir fler utanförskapsområden.

Från Sverigedemokraternas sida har vi alltså inte funnit någon anledning att ställa oss bakom förslagen från Alliansen i det här betänkandet med tanke på att de redan utreds av regeringen.

Anf. 85 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru ålderspresident! Skälet till att jag gick till attack mot Sverigedemokraterna och Roger Hedlund är att vi i hans anförande fick väldigt få besked om vad Sverigedemokraterna egentligen har för bostadspolitik.

Vi kan konstatera att Sverigedemokraterna motverkar även de ambitioner som fanns att göra en tillfällig lag kring tidsbegränsade bygglov där man utökar tiden till att i normalfallet kunna uppgå till 15 år och ändrar regelverket på ett sådant sätt att det är återställandet av marken och inte det tillfälliga behovet som avgör om ett sådant bygglov ska beviljas.

Fru ålderspresident! Hela poängen med mitt resonemang kring detta är att vi behöver olika former av bostäder och säkert kommer att behöva det under väldigt lång tid. Det är ju så att befolkningsprognoser kan ändras. Flyktningmönstret kan ändras. Det kan behövas bostäder under en begränsad tidsperiod av massor av olika skäl. Att inte ställa sig positiv till den typ av förenklingar som ger kommunerna möjlighet till en mer flexibel bostadspolitik är något som jag tycker att man borde kunna ifrågasätta.

Det jag sedan efterlyste var det som vi har diskuterat under lång tid, där Alliansen har haft en gemensam reservation. Det handlar om ett enklare antagande av detaljplaner hos kommunerna. Vi kan inte begripa varför Sverigedemokraterna inte ställer sig bakom detta när det dessutom innebär ökade möjligheter för kommunerna att göra förändringar i ett gammalt och föråldrat planområde där det behöver göras förtätningar och miljöförbättringar, byggas på en våning, installeras hissar för tillgänglighet och så vidare. Det kräver i dag att man drar igång en ny planprocess. Jag kan inte begripa vad problemet är med en sådan reform.

Anf. 86 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Fru ålderspresident! Tack, Ola Johansson, för dina frågor om vår bostadspolitik! Som jag nämnde tidigare har vi diskuterat flera av frågorna i de här betänkandena i tidigare debatter. Att diskutera dem en gång till kännes lite irrelevant i det här läget.

Därför valde vi att i stället lyfta fram nya frågor i betänkandet, till exempel att kommuner tvingas ge förtur till nyanlända invandrare. Det är någonting som Ola Johansson verkar tycka är ett väldigt bra förslag men som skulle sätta käppar i hjulen för alla andra som väntar på en bostad och en möjlighet att ta ett jobb och flytta hemifrån.

Gällande besked om Sverigedemokraternas bostadspolitik tycker jag att vi har gett ganska mycket av det. Det är svårt att här på kanske två minuter lägga fram alla förslagen på ett bräde.

Däremot skulle det vara intressant att höra från Ola Johanssons sida, fru ålderspresident, hur man tänkte när det gällde framförhållningen innan man skapade denna bostadskris. I och med den extremt höga invandringen

till Sverige kanske man i första hand hade kunnat titta på om det fanns bostäder till alla dessa nyanlända invandrare innan man skapade möjligheten att komma till Sverige. Var var framförhållningen på det området? Det är en fråga som jag har ställt många gånger i den här kammaren men aldrig fått något riktigt konkret svar på. Framförhållning är oerhört viktig, framför allt på det bostadspolitiska området.

När det gäller detaljplaner som har gått ut och att man vill kunna gå in och göra förändringar efter detaljplanens utgång menar vi att det är viktigt att man från början planerar att inte gå in och dutta i en detaljplan i ett senare skede. Det är viktigt att man har den breda överblicken över hur man planerar samhället i stället för att i efterhand låta en annan instans gå in och styra.

Anf. 87 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru ålderspresident! Låt oss då, Roger Hedlund, leka med tanken att alla människor som har tillstånd och rätt att leva i Sverige som medborgare har lika rättigheter. Jag förstår att det sätts att tänka är främmande för er, men låt oss leka med den tanken. Det är väl ändå så att om man har den rättigheten har man också rätt att på samma sätt som alla andra människor ställa sig i bostadskö och bli en del i den massa av enstaka människor som saknar bostad därför att det inte byggs ändamålsenliga bostäder i hela landet.

Det är det som är kärnan i mitt anförande: Det behövs en ny politik, en annan politik, en politik som skapar bättre förutsättningar för fler kommuner att bygga mer och på andra sätt.

Det är mot den bakgrunden vi ser blandningen av olika typer av kreditgarantier, bosparande för unga och ändrade hyresgarantier som används på riktigt. Det är ju så att alla hushåll som har låg inkomst är berättigade till någon form av hyresgaranti om kommunen har inrättat ett sådant system. Det är de pengarna som inte används. Låt oss då leka med tanken att alla har lika rättigheter att ta del av det här.

När det gäller synen på detaljplaner är det min misstanke och har varit det hela tiden att Sverigedemokraterna inte har förstått den här frågan. Det kan handla om en detaljplan som har en historik sedan 50- eller 60-talet. Finns det en detaljplan antagen gäller den till dess att man tar fram en ny detaljplan för det området.

Det enda vi vill – och vi tycker inte att det är så konstigt – är att man ska ha möjlighet att starta en process för att göra smärre förändringar i detaljplanen så att området blir bättre och trevligare för människor att flytta till och bo i, utan att behöva dra igång en lång detaljplaneprocess. Vi vet nämligen vad det innebär i form av utdragen tid.

Anf. 88 LARS ERIKSSON (S) replik:

Fru ålderspresident! Jag tycker att Ola Johanssons anförande var rappt och väldigt intressant. Kanske tar jag i lite nu – lite gammalt var det också.

Det var några saker jag reagerade på. Ola tog bland annat upp att diskussionen inte bara bör handla om *att* det byggs utan också om *åt vem*. Det tyckte jag var intressant. En sådan grupp kan till exempel vara unga och studenter.

Jag tittade snabbt igenom listan över dem som ansökt om investeringsstöd för att bygga studentbostäder. Jag hittade kommuner som Örebro, Perstorp, Lund och Kalmar, och även Stockholms län med flera, som nu bygger studentbostäder för att man får tillgång till investeringsstöden.

Ola Johansson har, tycker jag, en lite felaktig bild av hur det gick till när kommunerna fick del av byggbonusen. Det var inte så att de bara fick byggbonus, utan de fick ansöka; det var en aktiv handling. Man skulle ha uppfyllt ett antal kriterier: Man skulle ha tagit emot nyanlända, man skulle ha påbörjat eller byggt bostäder, man skulle ha en översiktsplan och man skulle ha en bostadsförsörjningsplan.

Detta har dragit igång en febril aktivitet i många kommuner. Det kommer att vara många fler som klarar av att göra detta nästa gång, eftersom flera kommuner som har ett tungt byggande faktiskt inte ens har kunnat ansöka eftersom man inte uppfyllt alla kriterier.

Så min fråga till Ola Johansson är: Vad har ni egentligen gjort för att öka byggandet av bostäder för unga och studenter?

Anf. 89 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru ålderspresident! Det är intressant att Lars Eriksson lyfter studentbostäderna när jag faktiskt har med mig ett pressmeddelande från Studentbostadsföretagen, med rubriken *Få studentbostadsföretag kommer använda investeringsstödet*. "Majoriteten av de aktörer som färdigställer studentbostäder från 2017 och framåt anger att de inte kommer använda sig av investeringsstödet. Det visar en enkätundersökning som branschorganisationen Studentbostadsföretagen genomfört." Det är alltså alternativa fakta som Lars Eriksson framför i debatten, och det har jag svårt för.

Att, som vi har gjort under många år, verka för exempelvis det som jag är säker på att Emma Hult kommer att ta upp i debatten, synen på bullerriktvärden och möjligheterna att bygga tajtare och mer ändamålsenliga bostäder för studenter, är ett sätt.

Sedan handlar det också om att få en bättre fungerande bostadsmarknad generellt sett, där studenter kanske inte bara är hänvisade till studentbostäder utan exempelvis kan hyra en bostad i andra hand. Vi har ökat summan för den skattefria uthyrningen från tidigare 20 000 till 40 000 kronor. Det är ett sätt. Det finns många sätt att lösa studentbostadsfrågan, som inte bara handlar om att bygga explicita studentbostäder.

Om jag har några sekunder kvar, fru ålderspresident, kan jag inte låta bli att lyfta fram vilka kommuner som har tagit emot mest i form av byggbonusar. Det är de stora städer och de tillväxtkommuner som jag berättade om tidigare, där det redan byggs och planeras.

De flesta kommuner tar emot nyanlända, men det är inte alla som har byggt bostäder eller som har aktuella bostadsförsörjningsprogram eller översiktsplaner. Det har de nämligen inte haft användning för under många år. Det är sanningen, och därför får de inte del av dessa bonusar.

Det rör sig om helt felriktade satsningar! De går bara till storstäder och tillväxtregioner, som skulle ha byggt ändå.

Anf. 90 LARS ERIKSSON (S) replik:

Fru ålderspresident! Ola Johansson slår vitt och brett men har väldigt få egna, konkreta förslag. Den här regeringen har ju presenterat förslag.

Jag vet inte vad det är för alternativa fakta, men det finns ju listor över de kommuner där man faktiskt har ansökt för att bygga studentbostäder. Jag räknade upp ett antal av dem.

Den tidigare regeringen lade fram en proposition, *Fler bostäder åt unga och studenter*, som handlade om lättnader för hiss och undantag från regeln om hiss upp till vindsvåningar. Det var den stora propositionen; ni gav den till och med ett färgomslag för att det skulle se ut som om den var handlingskraftig.

Det som här i kammaren lyftes fram som en stor reform var dessutom den som fick den tidigare ministerns namn, Attefallsreformen. För bara några år sedan stod alliansföreträdare här i talarstolen och sa att tiotusentals, kanske upp till 80 000, Attefallshus skulle byggas. Där skulle unga och studenter bosätta sig och börja sin bostadskarriär.

Det var den argumentationen ni hade, och frågan är hur det gick med detta. Blir det några Attefallshus, där de unga och studenterna ska sätta sina första bon? Skannar man igenom landet ser man att det finns lite mer att önska på den fronten.

Den här regeringen har ändå lagt fram ett förslag om ett investeringsstöd, som också ska gälla boende för unga och studenter. Jag har räknat upp ett antal kommuner, och jag kan också hänvisa till en lista över de kommuner som har ansökt om detta. Där framgår också om det ska gå till studentbostäder eller hyresrätter.

Jag tycker därför att den allmänt slängda retoriken från den gode Ola Johansson faktiskt är lite missriktad. Den här regeringen har sett dessa problem och, tycker jag, tar dem på allvar med åtgärder som verkar i nutid.

Anf. 91 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru ålderspresident! I betänkandet om Attefallshusen fanns fler förslag. Det handlade om andra regelförenklingar – möjligheten att bygga takkupor och att göra mindre ombyggnader – plus möjligheten att uppföra ett 25 kvadratmeter stort hus som kan användas för bostadsändamål.

Jag nämnde i mitt huvudanförande att det lades fram 110 konkreta förslag till ställningstaganden. Det som Lars Eriksson nämner är ett eller möjligen två av dessa förslag. Det finns alltså mängder av förslag, men Lars Eriksson kan nog inte beskylla mig för att vara den som fällde dessa yttranden, med stora förväntningar på just reformen med Attefallshus. Däremot ser jag att det skapar möjligheter för den som vill.

Nu har det regelverk som kringgärdar denna reform ändå blivit sådant att det är en hög tröskel för många. Jag skulle önska att regeringen, om man vurmar för regelförenklingar, antingen drog tillbaka en sådan populär reform eller skapade bättre förutsättningar för reformen att få genomslag.

När det gäller studentbostäderna säger jag som Ewa Thalén Finné gjorde i sitt anförande: Vem tackar nej till statliga pengar? Problemet är när studentbostadsföretag eller allmännyttiga bostadsföretag görs beroende av ett investeringsstöd och man får en dopad bostadsmarknad.

Detta är inte ett önskvärt läge. Jag skulle gärna se att vi tog bort investeringsstödet. Men om Lars Eriksson förfäktar ett bevarande av det skulle jag gärna se att han erkänner att det är missriktat, att det finns mängder av kommuner som inte kan bygga på ett sådant sätt att man kan tillgodogöra sig investeringsstödet och att det kanske är i de kommunerna som stödet – om det ska finnas kvar – hade behövts allra mest.

Anf. 92 EMMA HULT (MP) replik:

Fru ålderspresident! Nej, Ola Johansson, jag hade faktiskt inte tänkt fortsätta tala om bullret, om du inte väldigt gärna vill tala om just hur vi ska minska det vid källan, vilket har varit min tydliga ståndpunkt i denna debatt.

Jag vill börja med att säga att jag också tycker att ditt anförande var bra. Det kändes som att det var fart i dig i dag, och det är härligt att höra. Men i din första replik till Lars Eriksson påstod du att han använde alternativa fakta. Jag vill ändå klargöra att detta är ett argument som vi kanske ska använda med försiktighet och när det verkligen handlar om alternativa fakta. Lars Eriksson hade med sig Hem & Hyras artikel, där ett antal företag som ska bygga studentbostäder räknas upp.

Men låt mig komma till min första fråga. Precis i början av ditt anförande, Ola Johansson, sa du att bostadspolitiken bör reformeras i grunden. Sedan räknade du upp en massa saker, som för mig var det gamla vanliga. Jag undrar vad det är som Ola Johansson vill reformera i grunden. Jag antar att det är nya förslag och inte sådant ni brukar föreslå.

Anf. 93 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru ålderspresident! Tack, Emma Hult, för möjligheten att diskutera frågor som jag uppfattar inte ligger i det här betänkandet men som handlar om hur vi kan åstadkomma ökade incitament för att nyproducera framför allt hyresrätter och också skapa möjlighet till en ökad rörlighet på bostadsmarknaden.

Som jag var inne på finns det prognoser som säger att det är 710 000 bostäder som skulle behöva tillkomma. Jag är inte säker på att samtliga dessa bostäder måste byggas, utan en stor del av den potential som finns i landet är outnyttjade bostäder, som i dag bebos av människor som kanske skulle klara sig bättre i en annan typ av bostad än den de faktiskt bor i.

Det handlar också om att se över skatterna som kringgärdar inte bara bostäder utan också kapital och arbete. En större skattereform som berör bostadsområdet är något som Centerpartiet och också många andra i debatten talar om att vi skulle behöva. Innehållet i den vill jag inte gå in på, men att få bort skatter som hämmar rörligheten på bostadsmarknaden är en viktig reform som vi har talat om länge.

Den andra frågan, som jag inte heller valde att ta upp annat än lite i förbigående, är synen på hyressättningen. Vi har en dåligt fungerande bostadsmarknad. Många beskyller oss för att vilja införa marknadshyror. Det är inte sant. Vi vill reformera hyressättningen på ett sådant sätt att vi får en bättre fungerande bostadsmarknad. På en bostadsmarknad som fungerar, där det finns en balans mellan tillgång och efterfrågan, behöver man inte reglera hyressättningen på det sätt som vi gör i dag.

Jag tror att det hade varit positivt om regeringen och de olika bostadsministrar som bjöd in till bostadspolitiska samtal hade vågat släppa sargkanten och även diskutera sådana saker, som hade gjort avgörande skillnad för framtiden.

Anf. 94 EMMA HULT (MP) replik:

Fru ålderspresident! Tack, Ola Johansson, för svaren! Okej, det var alltså inte inom det här betänkandet ni skulle reformera bostadspolitiken i grunden. Jag blev ändå lite nyfiken över ett så tydligt ställningstagande i

ditt anförande. Det var nog fler än bara bostadsministern som behövde släppa sargkanten. Ska man göra sådana här saker behöver de också finansieras, och det var inte heller ni riktigt intresserade av att diskutera. Men de frågorna kanske vi ska ta när vi diskuterar budgetbetänkandet, för det kanske mer hör hemma där.

Jag har också en annan fundering. Ola Johansson säger att byggbonusen bara gick till storstäder och tillväxtregioner. Krokomb, Aneby, Gnosjö, Jokkmokk och många fler har tagit ett mycket stort ansvar för att ta hand om nyanlända och asylsökande under den utmaning Sverige har stått inför. De väljer också att bygga bostäder och hade uppenbarligen en uppdaterad översiktsplan och ett bostadsförsörjningsprogram, och de har fått ta del av pengarna. Jag gissar att du inte menar att detta är storstäder eller tillväxtregioner, även om säkert vissa av invånarna gärna skulle vilja se sin kommun på det sättet.

Hur vill Ola Johansson att vi ska motivera kommuner att följa lagen? Enligt lagen ska man ha en uppdaterad översiktsplan och ett uppdaterat bostadsförsörjningsprogram. Jag tycker att det är ett jättebra verktyg att man ger en morot, så att kommunerna gör det de ska och dessutom ser till att det byggs fler bostäder. Tycker inte Ola Johansson det också, eller hur vill Ola Johansson att vi ska motivera kommuner att ha en uppdaterad översiktsplan, ett bostadsförsörjningsprogram, bygga bostäder och ta emot nyanlända?

Anf. 95 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru ålderspresident! Att följa lagen är inget man ska uppmuntra genom att betala pengar. Det är som om man skulle betala en tjuv för att vederbörande inte ska stjäla. Det är en märklig logik som i så fall används.

I Stockholms län är det tolv kommuner som har erhållit byggbonus. Jag har också noterat att det finns en blandning av kommuner, men den absoluta majoriteten och de stora summorna hamnar i de stora kommunerna – i tillväxtkommuner och kommuner där man redan från början har ambitionen att ha bostadsförsörjningsprogram och översiktsplaner. Där måste man ha det eftersom man redan tidigare har haft planer på att bygga och expandera. Det kan ha många olika skäl. Läget kan innebära att man har förväntningar på en ökad inflyttning. Det gör att kommuner har tagit fram den här typen av planer.

Men om ambitionen är att små kommuner som inte har dessa förutsättningar och som har en tuff belastning med många nyanlända samtidigt som man inte har fördelen att kunna dra till sig den kunskap och kompetens som det innebär att ha planarkitekter anställda ska få del av dessa miljarder menar jag att även detta stöd är missriktat. I stället för att skapa bättre förutsättningar för bostadsbyggande i hela landet bidrar det till att öka klyvningen, eftersom man skiljer mellan kommuner som har och kommuner som inte har. Den klyvningen vill jag att Sverige ska komma till rätta med. Detta är ett mycket tydligt budskap i Centerpartiets budgetmotion, som presenterades i dag.

Anf. 96 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Fru ålderspresident! Vi debatterar i dag betänkandena CU14 och CU15, *Bostadspolitik och Planering och byggande*. Jag står naturligtvis

bakom samtliga Vänsterpartiets motioner, men för tids vinning yrkar jag bifall bara till reservation 4 i CU14 och reservation 18 i CU15.

Det var länge sedan det byggdes så här många bostäder. Nu behöver vi bara se till att det håller i sig över tid, mina vänner! Vi kommer att behöva bygga många fler hyresrätter som folk faktiskt har råd med. Vi kan inte fortsätta att ha hyres- och prisnivåer som inte hänger ihop med människors löneutveckling.

Jag minns själv den frihetskänsla det innebar att sätta nyckeln i låset på min alldeles egna lägenhet – att få starta sitt nya, vuxna liv, dessutom i en helt ny och spännande stad. Jag var 21 år gammal. Men för allt fler blir det en flytt som kommer allt senare i livet, kanske när de är 25 eller rent av 30. Det var visserligen inte helt smärtfritt för mig att få ett förstahandskontrakt, men i dag är det ännu svårare. Andrahandshyror är ofta alldeles för höga, och man orkar knappast betala de bostadspriser som i dag erbjuds. Vi tycker att varje kille och tjej ska kunna känna den där friheten att sätta nyckeln i låset till ett helt självständigt liv. Vi kommer därför att arbeta för att fler hyresrätter byggs i alla svenska kommuner.

Trots att vi bygger stora mängder bostäder nu är Vänsterpartiet mycket noga med att vi ska ha regelverk som förhindrar att kortsiktig vinstmaximering i byggandet leder till dåligt materialval och tekniska lösningar som inte är hållbara. Ett byggande som bara ser snyggt ut men inte håller måttet blir på sikt ett jätteproblem för våra städer. Då kommer vi att behöva stå här om 10–15 år och behöva genomföra stora renoveringar. Därför måste kvaliteten upprätthållas och hårda krav ställas.

För att få fram fler hyresrätter krävs också ett ökat stöd för byggande av hyresrätter och att skillnaden i skattevillkor och finansieringsvillkor mellan upplåtelseformerna utjämnas – det är inte långsiktigt hållbart att vi bara subventionerar privatbostäder och inte hyresrätter. Det ska inte vara staten utan varje enskild person som ska få välja hur hen vill bo. Därför behöver villkoren vara lika. Det kan inte, som i dag, skilja 4 000 kronor i månaden mellan en nyproducerad bostadsrätt och en hyresrätt. För Vänsterpartiet är detta den enskilt viktigaste frågan när det gäller att få fram fler bra bostäder till överkomliga hyror.

Det är bra att regeringens målsättning nu är att hälften av nyproduktionen ska vara hyresrätter. Det gör arbetet med ytterligare stöd till byggande av hyresrätter än mer angeläget. Vi ser naturligtvis fram emot den utredning om förmånliga statliga lån till byggande som kommer i höst och det stora bostadspaket som regeringen och Vänsterpartiet lagt fram och som i huvudsak innehåller resurser som riktas mot byggande av hyresrätter och renovering av hyresrätter. Det är ett litet steg för få mer jämlika villkor mellan upplåtelseformerna.

Investeringsstödet kommer att möjliggöra för många fler 20-åringar att flytta hemifrån. Vi är därför måna om att gå vidare och ytterligare satsa på byggandet av hyresrätter.

Hundratals sökande av investeringsstödet kommer nu därför att bygga hyresrätter med lägre hyror. Det pressar ned hyror på hela marknaden.

Fru talman! Före dagens debatt ägnade jag mig åt att gå igenom den utvärdering som har gjorts av den typ av investeringsstöd som vi har i dag. Den var ganska tydlig. I utvärderingen sägs det att investeringsstödet har

god träffsäkerhet. Nu citerar jag: Investeringsstöden har haft effekt på såväl omfattningen och inriktningen på bostadsbyggandet som på hyresnivåerna.

Det står att investeringsstimulansen har styrts mot små och medelstora lägenheter. Det skulle man kunna ha synpunkter på. I utvärderingen slår man fast att hyresnivåerna har blivit märkbart lägre än de annars skulle ha varit, vilket enligt dokumentet har gjort att personer med ordinära inkomster kan efterfråga dessa hyresrätter.

Trots att investeringsstöden naturligtvis inte ställer krav på något sådant kunde man i utvärderingen se att de som har flyttat in i bostäderna i förhållandevis hög grad har varit hushåll med en relativt svag ställning på bostadsmarknaden. Det är ensamföräldrar, unga hushåll, enboende och hushåll med låga inkomster.

En effekt av investeringsstödet blev också att länsstyrelsernas granskning av samhällskraven enligt plan- och bygglagen har haft en positiv effekt på kvaliteten i nyproduktionen.

När det gäller stödet till studentbostäder noterades det i utvärderingen att det kraftigt ökande byggandet av studentbostäder var en direkt följd av stödet till studentbostäder.

Ungefär två tredjedelar av hyresrätterna hade aldrig byggts utan investeringsstödet. Nästan alla byggherrar svarar att de aldrig genomfört byggprojektet om det inte vore för investeringsstimulanserna.

Stödet lockade även fram fler aktörer som startade byggprojekt som aldrig blivit av utan stimulanserna. Andelen privata byggherrar var mycket hög bland dem som sökt investeringsstöd till hyresbostäder. Stödet lockade även fram nya byggherrar, och konkurrensens ökade – den bedömningen görs i utvärderingen. Intresset för att bygga hyresbostäder för hushåll med vanliga inkomster ökade generellt på marknaden.

Nu är det mängder av aktörer som har sökt nuvarande investeringsstöd. Det som gör mig bekymrad, fru talman, är att det finns partier i riksdagen som är så intresserade av att vi inte ska bygga billiga hyresrätter att de helt vill utradera satsningen på nyproduktion av hyresrätter. Jag skulle vilja säga att det är en ganska elak gest mot de närmare 400 000 unga människor som inte vill annat än att få ett förstahandskontrakt.

Vad säger de borgerliga partierna till de privata byggherrar som ska bygga nya billiga hyresrätter i Linköping, i Kalmar eller i Lidköping? Hur kan det finnas partier som på allvar vill ta ifrån unga människor möjligheten att flytta hemifrån till nya hyresrätter med rimliga hyror på platser som Karlskrona, Mora, Hudiksvall, Jönköping, Västervik, Gotland, Lund, Malmö, Tyresö, Katrineholm, Skellefteå, Umeå, Göteborg, Västerås, Sundsvall?

Fru talman! Jag kan inte fortsätta med listan över dem som har sökt, för då skulle jag behöva stå här hela kvällen.

Jag läste en artikel om Josefine Andersson och hennes sambo, som har flyttat in i en sprillans ny trea i Ulricehamn, som byggts med stöd av investeringsstödet. Hon uttrycker att hon är jätteglad över att hyran är relativt okej trots att det är nyproduktion.

Martin Gunnardo, som är både delägare och projektledare i fråga om bygget som Josefine nu bor i, säger att det finns ett tydligt värde i stödet. Genom att kunna hyra ut nyproducerade lägenheter till relativt låga hyror

Prot. 2016/17:100
26 april

-----
*Bostadspolitik och
Planering och
byggande*

har de lyckats få en mix av människor i husen som annars hade varit svår att uppnå.

Han säger: I och med stödet kan vi hålla hyrorna nere. Det ger människor som annars skulle ha svårt att ta sig in på bostadsmarknaden en chans. Vi ser allt från det nykära paret, som har sin första lägenhet, till den ensamma pensionären, som har sålt sitt hus.

Investeringsstödet gör det möjligt för 20-åringar, 22-åringar och 75-åringar att sätta nyckeln i låset och öppna en dörr till en bostad de kan kalla sin egen. Jag hoppas att vi gemensamt ska arbeta för att ännu fler ska kunna göra samma sak, inte färre.

Jag är också glad över att Boverket nu har fått i uppdrag att titta på hur det ser ut med de inkomstkrav som hyresvärdarna ställer på nya hyresgäster. Det är bra att utskottet uttrycker att dessa krav sätter orimligt och onödigt höga hinder i vägen för bostadssökande som vill få ett förstahandskontrakt eller, för den delen, för en person som till exempel vill byta till ett mindre och mer anpassat boende.

Vänsterpartiet föreslår också att det arbete mot segregation som regeringen just nu bedriver ska utökas. Segregationen är en ekonomisk fråga, men det är också en gestaltungsfråga. En del handlar om att skapa jämlikhet i samhället, att alla ska ha löner som det går att leva på, att ett lika stort samhällsstöd ska ges till både hyrt och ägt boende och att välfärden ska fungera lika bra i alla bostadsområden. Men det kan också ha att göra med hur vi bygger våra städer. Områden som helt saknar hyresrätter riskerar att fungera utestängande för många människor. En innerstad helt utan prisvärda hyresrätter gör att den nästan bara blir en besöksplats för många, inte en plats där man skulle kunna bo. Vi tycker att det är fel. Bostadspolitiken ska jobba för att öppna fler dörrar, inte stänga dem.

Vi är därför glada över att regeringen nu ska arbeta för att förhindra utestängning och gentrifiering i stadsrummet. Dessutom kommer regeringen, som vi har föreslagit, att titta på hur vi skapar goda boende- och utomhusmiljöer. På en bostadsmarknad som drivs av vinstmaximering och snabba pengar är det oerhört viktigt att kvalitet, hög standard och långsiktig hållbarhet inte sätts på undantag.

Vi är dock missnöjda över att vi inte har fått gehör för vårt krav om bostadsförmedling i våra kommuner för att bostadssökande ska slippa springa runt, stå i flera köer, ta reda på vilka hyresvärdar som finns på orten och ha kontakter. Det hade varit mycket lättare att samla allt på en och samma plats. Det skulle bli mycket lättare att finna den lägenhet som blir ledig. Diskriminering och svarthandel med hyreskontrakt skulle kunna utraderas helt.

Vänsterpartiet tycker att alla kommuner skulle behöva ha ett allmännyttigt bostadsbolag. Utan ett allmännyttigt bostadsbolag riskerar bostadsförsörjningsansvaret att bli en pappersprodukt.

Vidare har vi sagt att vi skulle vilja ge våra folkvalda mycket större utrymme att ställa krav på centrumanläggningar i våra städer. De ska vara snygga och fräscha och fungera som den samlingspunkt för medborgarna som de bör fungera som. De centrala delarna i våra städer och stadsdelar är viktiga. De är demokratiska samlingspunkter. Där finns ofta viktig offentlig service, samlingslokaler och butiker. Ibland är centrumanläggning-

arna privatiserade och nedgångna. Vi menar att kommunpolitiker i det läget ska kunna få verktygen att ställa krav på en sådan aktör, så att folk kan få ett bra centrum.

Anf. 97 ROBERT HANNAH (L):

Fru talman! Jag vill börja med att för Liberalernas räkning yrka bifall till reservation 9 om jourlägenheter i betänkande CU14 om bostadspolitik samt till reservation 5 om privat initiativrätt när det gäller detaljplaner i betänkande CU15 om planering och byggande. För tids vinnande yrkar vi i Liberalerna inte bifall till våra övriga reservationer, men vi står självklart helhjärtat bakom även dessa.

Fru talman! Sveriges bostadsmarknad präglas av för lite bostäder och för lite marknad. Långtgående regleringar gör att det inte byggs tillräckligt, medan köer och skatter gör att människor inte kan, inte vågar och inte vill flytta mellan de fastigheter som redan är byggda.

Liberalerna ser konsekvenserna av den politik som har förts i Sverige under en lång tid. De sociala problemen för varje enskild människa som drabbas är stora. Hyresmarknadens köer stänger ute dem utan socialt kapital och kontakter. Bostadsrätternas och villornas priser stänger ute dem utan finansiellt kapital till en insats. Det råkar ofta vara samma individer som stängs ute från hyresmarknaden och den ägda marknaden. Bristen på en vettig bostadspolitik gör att många svenskar hänvisas till en orättvis andrahandsmarknad. Och vi vet alla att man har en mycket sämre chans att få en bostad via Blocket om man heter Ali.

Den svenska bostadsmarknaden är ett socialistiskt vänsterhaveri, kan jag beskriva det som. Man har försökt att politiskt reglera fram rättvisa och jämlikhet men har i stället skapat segregation, social orättvisa och färre klassresor.

Socialdemokraterna har politiskt skapat miljonprogramsområden med uteslutande hyresrätter och därmed också utanförskap, eftersom Socialdemokraternas jobbpolitik och höga trösklar samtidigt gör att dessa personer har oerhört svårt att få jobb. Socialdemokraterna har i princip gjort allt fel med sin bostadspolitik.

I Gårdsten i Göteborg, som är ett miljonprogramsområde där jag själv har bott och som har varit otryggt och haft ett otroligt utanförskap liksom en otrolig brist på arbete, har man nu lyckats vända på utvecklingen. Enligt bedömningen kommer Gårdsten inte att vara ett utsatt område inom två års tid.

Vad har man gjort? Man har satsat på fler blandade bostadsformer. Man bygger alltså andra bostadsformer än hyresrätter och försöker få en mix i området så att även människor som tar sig upp kan stanna kvar. Man har även möjlighet att äga sin bostad. Det finns en väg ut ur utanförskap och segregation, och den heter liberalisering och egenmakt genom blandade bostadsformer i alla orter.

Dessutom heter vägen mer närvaro av polis, och där har regeringen också bidragit genom att ta bort ungdomspoliserna i de här områdena. Detta har Liberalerna en politik för, när vi satsar mer på trygghetsvårdar och 4 000 kronor mer i kassan för varenda polis i Sverige. Genom Liberalernas polisreform blir det 300 poliser till bara i Göteborg.

Konsekvenserna för jobben och tillväxten är också svåra på grund av just bostadspolitiken. Företag får svårare att växa, och konkurrenskraften i vår ekonomi försvagas. Spotify och andra startup-företag väljer att växa i andra länder än Sverige, och man kan fråga sig varför. De anger själva att det är för svårt att hitta bostäder till personalen, och därför väljer de att växa i andra länder.

Att företag väljer att inte komma till Sverige och att människor inte kan flytta till jobben gör att åtminstone 15 000 svenskar går arbetslösa. Även Migrationsverket och kommunerna pekar på att det absolut svåraste inte är att ge asylsökande och nyanlända introduktionskurser i svenska och andra saker som vi ofta pratar om, utan det är tak över huvudet som är den största utmaningen. Det ser man här i Stockholm, där det socialdemokratiska styret över huvud taget inte har lyckats nå målet med att ge alla nyanlända tak över huvudet.

Vi vet varför vi står där vi står nu. Alla fakta och all statistik finns tillgängligt. Boverket har bland annat pekat på behovet av en ändamålsenlig planprocess. De säger även att vi har för långa ledtider för bostadsbyggande. Vi har EU:s tuffaste hyresreglering. Vi har ett bruksvärdessystem som fungerar allt sämre på en överhettad marknad. Våra kostnader för att flytta och byta bostad är sannolikt de högsta i hela OECD. Även byggkostnaderna är de högsta i EU. Socialdemokraterna har skapat ett bra recept!

Regeringen tar nu också åt sig äran för att vi bygger fler bostäder än på många år. Men att tro att Mehmet Kaplan och Peter Eriksson är anledningen till att det byggs rekordmånga bostäder i Sverige är ungefär som att tro på jultomten. Man lyssnar inte på de idéer och förslag som branschen har. Man vägrar diskutera ränteavdrag eller hyresregleringen på riktigt och subventionerar bostäder som enligt alla experter ändå skulle ha byggts. Men detta vägrar Vänsterpartiet att lyssna på, för de experterna räknas ju inte.

Anledningen till att det byggs så mycket som det gör i dag beror i mångt och mycket på det regelförenklingsarbete som Alliansen genomförde, men allra mest beror det på att vi befinner oss i en högkonjunktur. Man kan väl vara ärlig med att det är det som är anledningen. När högkonjunkturen svänger kommer bostadsbyggandet också att minska.

Fru talman! Debatten i kammaren i dag har tydligt visat att regeringspartierna, Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna inte på något sätt har en politik som möter upp utmaningarna på den svenska bostadsmarknaden. Det är mycket snack om solidaritet, allas rätt till en bostad och 22-punktsprogram, men i praktiken försvarar man det system som har lett till att vi saknar 700 000 bostäder i Sverige, att 350 000 unga vuxna saknar eget boende, där vi har längre kötid för en hyresrätt i Sverige i dag än för en Trabant i det kommunistiska Östtyskland på 80-talet. Det system som S, MP, V och SD försvarar är just det system som har lett till utanförskap och stark social segregation i Sverige.

Anledningen till att de bostadspolitiska samtalen misslyckades var helt enkelt att regeringen dansade efter Vänsterpartiets pipa. Man ville helt enkelt inte föreslå de reformer som Sverige behöver för att vi ska kunna lösa bostadssituationen, och därför var det inte heller någon mening att fortsätta dessa samtal.

Från Liberalernas sida har vi tagit fram en helt ny bostadspolitik sedan valet 2014. Vi tar utmaningen på allvar med kloka, nödvändiga och ibland faktiskt svåra avvägningar. Vi vill se långsiktiga och genomgripande reformer för att lösa den svenska bostadskrisen. En av de svåra avvägningarna rör ränteavdragen, och vi vill minska dem med 1 procent per år på tio års sikt och sänka taket. Det är nödvändigt för att få till en bostadsmarknad som fungerar.

Vad Sverige behöver är Liberalernas och Alliansens bostadspolitik. Liberalerna lägger bara i dessa två betänkanden som vi diskuterar i dag fram långt mer genomgående förslag än vad regeringen har mäktat med i sitt så kallade 22-punktsprogram, som man kan säga innehåller tre recept: för det första en mix av regelförenklingar som de två regeringspartierna röstade emot när Alliansen styrde, för det andra felriktade förslag som innebär mer politisk styrning av bostadsmarknaden och för det tredje en halvmesyra till reform av bruksvärdessystemet som inte kommer att leda till kortare köer. Det kommer fortfarande att vara en halv miljon människor i Stockholms bostadskö och 200 000 i Göteborgs bostadskö.

Jag kan nämna tio korta punkter som vi har med i våra två betänkanden. Liberalerna föreslår bland annat

1. gemensamma europeiska byggregler
2. en ny boendeform för unga
3. digital handläggning av plan- och byggärenden för att öka effektiviteten och allmänhetens insyn
4. ökad regional planering
5. fördjupade översiktsplaner, begränsning av kravet på detaljplaner samt att man i stället låter kommuner bestämma när sådana behövs
6. att länsstyrelserna tas bort som instans i beslutsordningen och i stället blir samtalspartner till kommunerna
7. ett antal bygglövsbefriade åtgärder
8. privat initiativrätt till detaljplaner
9. planbestämmelser som hävs efter genomförandetiden
10. serietillverkade hus.

Många av de här sakerna utreds och genomförs nu av regeringen, men man kan väl säga att Mehmet Kaplan inte direkt var en bidragande faktor till att de här utredningarna kom till. Det har tagit väldigt lång tid att komma och spela match, men det är bra! Kommer det regelförenklingar till Sveriges riksdag så kommer Liberalerna självklart att rösta för dem, för Sverige behöver liberaliseringar på bostadsmarknaden.

Jag vill särskilt lyfta fram två frågor som behandlas i dag. Det handlar för det första om att boendeplatser för personer som behöver jourboende eller skyddat boende ska prioriteras. Ingen kvinna ska behöva bo kvar i en bostad med en våldsam man endast för att kommunen inte kan ta fram en jourbostad tillräckligt snabbt. Vi behöver säkerställa att dessa personer får det skydd som de har rätt till, och det görs endast genom att kommunerna prioriterar jourboenden och skyddade boenden.

Den tidigare nationella samordnaren mot våld i nära relationer föreslog att kommunernas ansvar för insatsen skyddat boende för våldsutsatta ska regleras i socialtjänstlagen. Enligt vår mening skulle detta med fördel kunna kompletteras med att lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar skärps så att det tydligt framgår att kommunerna ska analysera behovet av tillfälliga boenden för våldsutsatta och deras anhöriga.

Kort och gott: Kommunerna ska vara tvungna att se till att kvinnor som är utsatta för våld ska ha en bostad dit de kan ta vägen.

För det andra handlar det om tillgänglighetskrav i studentlägenheter. Alliansen får förhoppningsvis i dag igenom ett tillkännagivande som innebär att regeringen bör utreda möjligheten att minska de krav som ställs på studentbostäder när det gäller tillgänglighet. Jag vill vara tydlig här: Liberalerna kommer inte att bidra till några politiska förändringar som gör att vi backar bandet vad gäller möjligheten för personer med funktionshinder att få leva ett liv som vi andra. Men vi vill samtidigt utreda och se hur vi kan kombinera möjligheten att bygga och utnyttja fler studentbostäder mer effektivt samtidigt som vi behåller en hög standard för personer med funktionshinder. Där kan det norska systemet tjäna som ett exempel.

Fru talman! Liberalerna har ett tydligt mål med bostadspolitik: Vi måste våga öppna upp och få en hyresmarknad som är öppen och tillgänglig för alla, där till exempel 90-talister också har en chans till en hyresrätt. Nu står de längst bak i kön.

Vi behöver stötta ensamstående föräldrar och äldre genom bostadstillägg i stället för att, som regeringen gör i dag, subventionera byggföretag för att de ska bygga hus som de redan har tänkt bygga. Det är helt orimligt att de rödgröna partierna hellre stöttar rika byggherrar än ensamstående föräldrar och garantipensionärer, om vi kallar dem för det.

Vi måste också se till att få fler bostäder och framför allt blandade boendeformer i hyresrättsdominerade områden för att bekämpa utanförskapet.

(Applåder)

Anf. 98 LARS ERIKSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att den här debatten har varit mycket trevlig på många sätt, ända tills Robert Hannah antrade talarstolen. Han vräkte ur sig på ett sätt som är helt opassande den debatt vi har haft.

Allt, precis allt, är Socialdemokraternas fel. Det är vad Robert Hannahs anförande handlade om. Allt är Socialdemokraternas fel. Det är sagt av en ledamot i utskottet som annars säger att Sveriges verkliga problem är Moderaternas närmande till Sverigedemokraterna. Allt är Socialdemokraternas fel. Det är vårt fel att det råder segregation i Sverige. Det är vårt fel att det råder bostadsbrist i Sverige. Allt är vårt fel.

Det är helt orimligt att stå här och hävda något sådant, men det kanske går för sig om man är företrädare för ett av Sveriges minsta partier som försöker vara störst genom att skrika absolut högst i talarstolen. Det har varit ett mycket bra tonläge från Ola Johansson, Tuve Skånberg och Ewa Thalén Finné i debatten ända tills Robert Hannah går upp i talarstolen. Det är helt olämpligt att hålla ett sådant anförande.

Robert Hannah har hävdats att Socialdemokraterna inte gör någonting. Det har vi hört från andra också. Ändå finns ett bostadsbyggande i Sverige

i dag som är fullt i nivå med miljonprogrammets dagar. Det är naturligtvis bara slumpen som har gjort att den situationen råder.

Det finns listor på bolag som nu söker investeringsstöd för att bygga studentbostäder och hyresrätter över hela landet. Nooshi Dadgostar redovisade tidigare att forskningen visar att det byggs bostäder där de tidigare inte skulle ha byggts.

(Applåder)

Anf. 99 ROBERT HANNAH (L) replik:

Fru talman! Mitt jobb är inte att vara snäll mot Socialdemokraterna. Jag är oppositionspolitiker. Mitt jobb är att faktiskt peka på de brister som finns i Socialdemokraternas bostadspolitik. Det är tydligt. Mitt jobb är inte att vara er kompis. Jag har kompisar utanför riksdagen som jag kan umgås med.

Sedan var det frågan om vad Socialdemokraterna har gjort eller inte gjort. Kan Lars Eriksson förklara varför ni röstade mot många av de förslag som ni nu har i ert 22-punktsprogram? Varför sa ni nej till de förslagen i riksdagen när vi styrde när ni nu säger ja till dem? Ni är nu stolta över ert 22-punktsprogram. Den logiken finns inte där för mig.

Vidare var det diskussionen om segregationen och miljonprogrammet. Miljonprogramsområdena var felkonstruerade. Områdena hamnade utanför de områden där det fanns en arbetsmarknad. Självklart har Socialdemokraterna ett ansvar för de områden de har byggt upp. Det är hyresrättsdominerade områden, och det råder höga trösklar in på arbetsmarknaden. Det innebär att människor inte kommer att lyckas. Människor som bor i de områdena flyttar därifrån om de får högre inkomst. Jag är glad om människor vill bo kvar i de områdena, men eftersom andra boendeformer saknas i de områdena finns inte möjligheten i dag.

Om man frågar svenskar vad de är oroliga för framgår det att det är för att klyftorna ska vidgas. Det pekar ni socialdemokrater själva på. Men ni har inte lagt fram några rimliga förslag på hur klyftorna ska bekämpas.

Därför har jag följande frågor till Lars Eriksson. För det första: Varför röstade ni emot de förslag som ni nu själva har lagt fram? För det andra: Är inte er bild också att klyftorna är alldeles för stora i Sverige och att politiken ska bekämpa dem? Är det inte rätt situation att se till att det finns blandade boendeformer i områdena?

Anf. 100 LARS ERIKSSON (S) replik:

Fru talman! I mitt anförande beskrev jag utvecklingen i Sverige i dag. Det går bra för Sverige. Sverige har i dag den lägsta ungdomsarbetslösheten på 13 år. Byggandet av bostäder är fullt i klass med miljonprogrammets dagar. Det är inga dåliga förutsättningar för att komma till rätta med bostadsbristen i Sverige.

För att kunna efterfråga en bostad är en inkomst och ett jobb en rätt bra idé. Att allt fler kan säga på morgonen att de nu ska gå till jobbet är ingen dålig förutsättning för att skaffa sig en bostad och bygga bo.

Det som hände under Alliansens tid på området bostäder åt unga och studenter var att ni lade fram en proposition. Den fick ett färgglatt omslag och handlade om att underlätta inrättandet av hiss till övervåningar. Sedan lade ni fram en proposition till riksdagen som handlade om att ungdomar och studenter skulle bosätta sig i Attefallshus på föräldrarnas tomt. Jag

Prot. 2016/17:100
26 april

-----

*Bostadspolitik och
Planering och
byggande*

frågade tidigare vart den reformen tog vägen. Här vill inte kompisarna i Alliansen erkänna att man ens har hävdad att detta skulle vara en lösning på problemen.

Den här regeringen har infört ett investeringsstöd för att kunna rikta stöd till sådant som annars inte skulle ha byggts. Jag har redovisat en lista publicerad i Hem & Hyra där det framgår att runt om i landet på en rad olika orter byggs hyresrätter och studentbostäder. De säger att det är fråga om boenden som inte skulle ha blivit byggda om de inte hade fått stödet.

En allmän slentrianmässig kritik mot regeringen på de punkterna som går ut på att regeringen inte skulle ha gjort någonting och inte har en politik på området är helt missriktad.

(Applåder)

Anf. 101 ROBERT HANNAH (L) replik:

Fru talman! Jag hävdar inte att ni inte har någon politik. Jag hävdar att ni har en dålig politik. Det är en stor skillnad. Ni för en subventionspolitik där ni subventionerar rika byggherrar med 6 miljarder per år medan Liberalerna har rekordmycket pengar, 3,6 miljarder per år, som går direkt in i fickan hos ensamstående föräldrar med flera barn och pensionärer med låga pensioner. Vilka är de? Jo, majoriteten är kvinnor.

Socialdemokraterna får fundera över varför ni vill ge pengar till rika byggherrar, där alla experter säger att de husen ändå hade byggts. Studentbostadsföretagen säger så. Sveriges Byggindustrier säger så. Fastighetsägarna säger så. Men Lars Eriksson har en lista på dem som vill ha subventioner. Jag hade självklart inte heller tackat nej om någon hade gett mig gratis pengar för saker jag redan ska göra. Det är helt uppenbart.

Sedan var det frågan om sysselsättningsgraden och arbetslösheten i Sverige. Vi ska vara glada över att rekordmånga unga går till arbetet. Men det finns många andra som inte gör det. Siffrorna visar att det är en rekordstor skillnad på hur många som går till arbetet varje dag mellan dem som är födda i Sverige och dem som är födda utanför Europas gränser. Det finns en extremt växande klyfta i Sverige, och svaret ligger inte i att subventionera rika byggherrar. Svaret ligger i att faktiskt reformera och bekämpa utanförskapet i våra förorter.

Det handlar om fler trygghetsvärdar, fler blandade boendeformer och att ta upp kampen mot det hedersrelaterade våld och förtryck som finns i dessa områden. En hbtq-person kan i dag inte bo i dessa områden utan att känna sig rädd. Det är den typen av frågor som gör att svenska folket tycker att Sverige är på väg åt fel håll.

Men ni står här och slår er för bröstet och säger att allt är perfekt. Allt är inte perfekt. Det finns många utmaningar i Sverige. Liberalerna har svar på utmaningarna, och det har inte ni. Tyvärr! Jag kommer att fortsätta att kritisera Socialdemokraterna för brister, för en inte fungerande jobbpolitik, för en segregerad bostadsmarknad och för ett Sverige som inte håller ihop.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 15.)

Kammaren beslutade kl. 15.57 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 14 Beslut om ärende som slutdebatterats den 20 april

FöU7 Samhällets krisberedskap

Punkt 2 (Länsstyrelsernas krisberedskap)

1. utskottet
2. res. 2 (M, C, L, KD)

Votering:

168 för utskottet

116 för res. 2

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 34 SD, 22 MP, 18 V, 1 -

För res. 2: 69 M, 19 C, 14 L, 14 KD

Frånvarande: 0 S, 15 M, 13 SD, 3 MP, 3 C, 3 V, 5 L, 2 KD, 1 -

Punkt 6 (Räddningstjänstpersonal i beredskap)

1. utskottet
2. res. 4 (M, C)

Votering:

195 för utskottet

89 för res. 4

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 33 SD, 22 MP, 18 V, 14 L, 14 KD, 1 -

För res. 4: 69 M, 1 SD, 19 C

Frånvarande: 20 S, 15 M, 13 SD, 3 MP, 3 C, 3 V, 5 L, 2 KD, 1 -

Punkt 12 (Skydd av samhällsviktig infrastruktur)

1. utskottet
2. res. 6 (M, C, L, KD)

Votering:

167 för utskottet

117 för res. 6

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2016/17:100
26 april

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 34 SD, 22 MP, 17 V, 1 -

För res. 6: 69 M, 19 C, 1 V, 14 L, 14 KD

Frånvarande: 20 S, 15 M, 13 SD, 3 MP, 3 C, 3 V, 5 L, 2 KD, 1 -

Christina Høj Larsen (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 13 (Skydd av samhällsviktiga funktioner och system för totalförsvaret)

1. utskottet

2. res. 7 (V)

Votering:

266 för utskottet

18 för res. 7

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 69 M, 34 SD, 22 MP, 19 C, 14 L, 14 KD, 1 -

För res. 7: 18 V

Frånvarande: 20 S, 15 M, 13 SD, 3 MP, 3 C, 3 V, 5 L, 2 KD, 1 -

Punkt 18 (Försörjningstrygghet för livsmedel vid höjd beredskap och krig)

1. utskottet

2. res. 11 (M, C, L, KD)

Votering:

134 för utskottet

116 för res. 11

34 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 22 MP, 18 V, 1 -

För res. 11: 69 M, 19 C, 14 L, 14 KD

Avstod: 34 SD

Frånvarande: 20 S, 15 M, 13 SD, 3 MP, 3 C, 3 V, 5 L, 2 KD, 1 -

Punkt 25 (Lagring av olja och ransonering av petroleumprodukter)

1. utskottet

2. res. 20 (SD)

Votering:

248 för utskottet

36 för res. 20

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 68 M, 22 MP, 19 C, 18 V, 14 L, 14 KD

För res. 20: 1 M, 34 SD, 1 -

Frånvarande: 0 S, 15 M, 13 SD, 3 MP, 3 C, 3 V, 5 L, 2 KD, 1 -

Jenny Petersson (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

AU9 Nya utstationeringsregler

1. utskottet

2. res. 1 (M, C, L, KD)

3. res. 2 (V)

Förberedande votering:

115 för res. 1

20 för res. 2

148 avstod

66 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Gustaf Lantz (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Anna Kinberg Batra (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Huvudvotering:

167 för utskottet

116 för res. 1

1 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 34 SD, 22 MP, 17 V, 1 -

För res. 1: 69 M, 19 C, 14 L, 14 KD

Avstod: 1 V

Frånvarande: 20 S, 15 M, 13 SD, 3 MP, 3 C, 3 V, 5 L, 2 KD, 1 -

Daniel Sestrajcic (V) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

AU10 Arbetsmiljö och arbetstid

Punkt 1 (Riksrevisionens rapport om statliga insatser inom arbetsmiljöområdet)

1. utskottet

2. res. 1 (KD)

Votering:

270 för utskottet

14 för res. 1

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 69 M, 34 SD, 22 MP, 19 C, 18 V, 14 L, 1 -

För res. 1: 14 KD

Frånvarande: 20 S, 15 M, 13 SD, 3 MP, 3 C, 3 V, 5 L, 2 KD, 1 -

Prot. 2016/17:100
26 april

Punkt 5 (Sanktionsavgifter och preskriptionstid m.m.)

1. utskottet

2. res. 8 (SD)

Votering:

249 för utskottet

35 för res. 8

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 69 M, 22 MP, 19 C, 18 V, 14 L, 14 KD

För res. 8: 34 SD, 1 -

Frånvarande: 20 S, 15 M, 13 SD, 3 MP, 3 C, 3 V, 5 L, 2 KD, 1 -

Punkt 6 (Arbetsidsförkortning och övertid m.m.)

1. utskottet

2. res. 9 (V)

Votering:

264 för utskottet

18 för res. 9

1 avstod

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 68 M, 34 SD, 21 MP, 19 C, 14 L, 14 KD, 1 -

För res. 9: 18 V

Avstod: 1 MP

Frånvarande: 20 S, 16 M, 13 SD, 3 MP, 3 C, 3 V, 5 L, 2 KD, 1 -

Punkt 7 (Arbetstidens förläggning)

1. utskottet

2. res. 10 (SD)

Votering:

231 för utskottet

35 för res. 10

18 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 69 M, 22 MP, 19 C, 14 L, 14 KD

För res. 10: 34 SD, 1 -

Avstod: 18 V

Frånvarande: 20 S, 15 M, 13 SD, 3 MP, 3 C, 3 V, 5 L, 2 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU27 Riksrevisionens årsredovisning för 2016

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU23 Riksbankens förvaltning 2016

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU14 Straffskalorna för vissa allvarliga våldsbrott

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet
2. res. 1 (V)

Votering:

265 för utskottet
18 för res. 1
66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 69 M, 34 SD, 22 MP, 19 C, 13 L, 14 KD, 1 -
För res. 1: 18 V
Frånvarande: 20 S, 15 M, 13 SD, 3 MP, 3 C, 3 V, 6 L, 2 KD, 1 -

Punkt 2 (Straffskalorna för vissa allvarliga våldsbrott)

1. utskottet
2. res. 2 (SD)
3. res. 3 (L)

Förberedande votering:

36 för res. 2
14 för res. 3
234 avstod
65 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

220 för utskottet
35 för res. 2
28 avstod
66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 69 M, 22 MP, 19 C, 4 V, 14 KD
För res. 2: 34 SD, 1 -
Avstod: 14 V, 14 L

Frånvarande: 21 S, 15 M, 13 SD, 3 MP, 3 C, 3 V, 5 L, 2 KD, 1 -

Sultan Kayhan (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Ali Esbati och Håkan Svenneling (båda V) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

JuU24 Vissa åtgärder för en effektivare och mer ändamålsenlig mark- och miljöprocess

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU14 Bostadspolitik

Punkt 1 (Åtgärder på bostadsmarknaden)

1. utskottet

2. res. 1 (M, C, L, KD)

Votering:

136 för utskottet

114 för res. 1

34 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 2 M, 22 MP, 18 V, 1 -

För res. 1: 67 M, 19 C, 14 L, 14 KD

Avstod: 34 SD

Frånvarande: 20 S, 15 M, 13 SD, 3 MP, 3 C, 3 V, 5 L, 2 KD, 1 -

Erik Ottoson och Fredrik Schulte (båda M) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag)

1. utskottet

2. res. 4 (V)

Votering:

266 för utskottet

18 för res. 4

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 69 M, 34 SD, 22 MP, 19 C, 14 L, 14 KD, 1 -

För res. 4: 18 V

Frånvarande: 20 S, 15 M, 13 SD, 3 MP, 3 C, 3 V, 5 L, 2 KD, 1 -

Punkt 7 (Bostäder till nyanlända)

1. utskottet

2. res. 7 (SD)

3. res. 8 (C)

Förberedande votering:

38 för res. 7

19 för res. 8

227 avstod

65 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Rickard Persson och Carl Schlyter (båda MP) samt Daniel Sestrajcic (V) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

230 för utskottet

35 för res. 7

19 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 69 M, 22 MP, 18 V, 14 L, 14 KD

För res. 7: 34 SD, 1 -

Avstod: 19 C

Frånvarande: 20 S, 15 M, 13 SD, 3 MP, 3 C, 3 V, 5 L, 2 KD, 1 -

Punkt 8 (Åtgärder för fler jourlägenheter och skyddade boenden)

1. utskottet

2. res. 9 (C, L)

Votering:

250 för utskottet

33 för res. 9

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 69 M, 34 SD, 22 MP, 17 V, 14 KD, 1 -

För res. 9: 19 C, 14 L

Frånvarande: 20 S, 15 M, 13 SD, 3 MP, 3 C, 4 V, 5 L, 2 KD, 1 -

Daniel Sestrajcic (V) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU15 Planering och byggande

Punkt 1 (Översyn av plan- och bygglagen)

1. utskottet

2. res. 1 (S, MP, V)

Votering:

152 för utskottet

131 för res. 1

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 69 M, 34 SD, 1 MP, 19 C, 14 L, 14 KD, 1 -

För res. 1: 92 S, 21 MP, 18 V

Frånvarande: 21 S, 15 M, 13 SD, 3 MP, 3 C, 3 V, 5 L, 2 KD, 1 -

Anders Lönnberg (S) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Punkt 3 (Begränsning av detaljplanekravet)

1. utskottet

2. res. 5 (M, C, L, KD)

Votering:

168 för utskottet

115 för res. 5

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2016/17:100
26 april

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 34 SD, 22 MP, 18 V, 1 -

För res. 5: 68 M, 19 C, 14 L, 14 KD

Frånvarande: 20 S, 16 M, 13 SD, 3 MP, 3 C, 3 V, 5 L, 2 KD, 1 -

Punkt 14 (Bygglovsregler för näringsverksamhet på landsbygden)

1. utskottet

2. res. 16 (M, C)

Votering:

196 för utskottet

88 för res. 16

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 34 SD, 22 MP, 18 V, 14 L, 14 KD, 1 -

För res. 16: 69 M, 19 C

Frånvarande: 20 S, 15 M, 13 SD, 3 MP, 3 C, 3 V, 5 L, 2 KD, 1 -

Punkt 16 (Riktvärden för trafikbuller)

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 18 (V)

Votering:

266 för utskottet

18 för res. 18

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 69 M, 34 SD, 22 MP, 19 C, 14 L, 14 KD, 1 -

För res. 18: 18 V

Frånvarande: 20 S, 15 M, 13 SD, 3 MP, 3 C, 3 V, 5 L, 2 KD, 1 -

Punkt 21 (Studentbostäder)

1. utskottet

2. res. 20 (S, MP, V)

Votering:

151 för utskottet

133 för res. 20

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 69 M, 34 SD, 19 C, 14 L, 14 KD, 1 -

För res. 20: 93 S, 22 MP, 18 V

Frånvarande: 20 S, 15 M, 13 SD, 3 MP, 3 C, 3 V, 5 L, 2 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 16 Policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd

Policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd

Utrikesutskottets betänkande 2016/17:UU11

Policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd
(skr. 2016/17:60)

föredrogs.

Anf. 102 MARGARETA CEDERFELT (M):

Fru talman! Vi ska nu debattera utrikesutskottets betänkande UU11, *Policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd*. Det handlar om regeringens skrivelse om just policyramverket.

Jag tycker att frågan om bistånd är viktig. Det handlar om att vi från svensk sida, tillsammans med andra länder, ska stödja en positiv humanitär utveckling. Det handlar helt enkelt om att fler människor ska kunna äta sig mätta, kunna läsa och skriva, kunna rösta i ett val och kunna leva utan rädsla för krig. För att detta ska fungera måste naturligtvis länderna själva bygga upp sin kompetens långsiktigt. Men det handlar också om att människor ska ha en inkomst att leva av. Här vet vi också att det är fler människor i dag än tidigare som har en inkomst. Det är fler människor än tidigare som kan läsa. Men det finns fortfarande ett behov av bistånd.

Därför är jag något fundersam över regeringens skrivelse. Att jag är det är inte för att det finns ett behov av bistånd, och det är inte för att Sverige ska delta i det internationella samarbetet när det gäller bistånd, utan det handlar om att regeringen enligt sin skrivelse verkar vilja göra allt. Jag kan inte se att det finns någon form av prioritering. Jag kan inte heller utläsa att det finns en beskrivning av hur regeringen ska följa upp att biståndsinsatserna verkligen går till det som de ska gå till och att de gör den nytta som är tänkt. Jag kan inte heller utifrån detta utläsa hur vi i riksdagen ska kunna följa upp vad regeringens insatser går till. Därför är jag mycket kritisk till det betänkande som vi har framför oss.

Det har hänt mycket när det gäller bistånd. Det syns inte minst i skrivelsen genom att målen har ändrats. Det finns flera olika dokument som ligger till grund för detta. Jag tänker här på Agenda 2030, Addis Ababa Action Agenda och klimatavtalet i Paris. Det är viktiga dokument var för sig, och det är viktiga dokument tillsammans. Det handlar om ett omfattande arbete och om att Sverige inte bara ska agera ensamt utan framför allt tillsammans med andra aktörer. Det handlar om att Sverige ska kunna samarbeta inom EU med andra EU-länder. Det handlar, herr ålderspresident, om att Sverige ska kunna samarbeta med andra aktörer. Och det skriver regeringen i sin skrivelse. Men vad ska man samarbeta om? På vilket sätt ska man samarbeta? Vad är det som ska prioriteras? Vad kommer att vara regeringens prioriteringar?

Jag vet att jag kommer att få ett svar om att regeringen prioriterar. Jag upprepar igen: Precisera, och låt oss få veta! Det kan inte vara så att allt det som står i skrivelsen är prioriterat.

Det som jag har lärt mig under årens lopp är att den som gapar efter mycket mister ofta hela stycket. Så går det till. Därför vill jag ha en prioritering från regeringens sida.

Bistånd handlar om ett långsiktigt åtagande. Det är en angelägen fråga, eftersom de verksamheter och länder som får bistånd måste kunna räkna med att det finns en långsiktighet, en tanke bakom och en vilja till utveckling.

Därför tycker jag att det hade varit bra om regeringen hade visat en vilja att diskutera och förhandla med allianspartierna. Regeringen kommer säkert att svara att man har kommit till utrikesutskottet och presenterat saker och ting. Men det är en sak att presentera och föredra och någonting annat att faktiskt sätta sig ned och diskutera.

Hur ska vi bäst kunna se till att biståndsarbetet blir långsiktigt? Hur ska vi kunna se till att det görs prioriteringar och att det skapas möjligheter till uppföljning?

Jag säger detta igen, eftersom jag tycker att det är viktigt att vi har ett långsiktigt biståndsarbete som är förankrat här i riksdagen. Detta är inte minst angeläget när det handlar om en minoritetsregering som är beroende av ett samarbete med riksdagen för att kunna få igenom sina förslag till beslut.

Jag yrkar naturligtvis bifall till reservationen.

Anf. 103 SOFIA DAMM (KD):

Herr ålderspresident! Redan i regeringsförklaringen den 3 oktober 2014 aviserades det att en ny biståndspolitisk plattform skulle tas fram i samverkan med alla aktörer på biståndsområdet.

Denna plattform fanns med i propositionsförteckningen för våren 2016 och kom till slut den 14 december 2016, i och med regeringens skrivelse om ett nytt policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd.

Detta kan väl sägas vara en uppdatering av den biståndspolitiska plattform som alliansregeringen presenterade våren 2014. Men arbetet med att samverka med alla, utom möjligen med riksdagens biståndspolitiker, tog tid. Enligt riksdagens utredningstjänst antog regeringen 22 strategier mellan september 2014 och december 2016. Dessa 22 strategier är baserade på den tidigare antagna biståndspolitiska plattformen.

På senare år har – vilket slås fast i policyramverket – en rad centrala globala processer ägt rum, till exempel Agenda 2030, Addis Ababa Action Agenda om utvecklingsfinansiering, Sendairamverket om katastrofriskreducering och klimatavtalet i Paris

Det kan absolut vara rimligt att en regerings grunddokument uppdateras i takt med att nya internationella överenskommelser sluts och omvärlden förändras, men från Alliansens sida ställer vi oss frågande till det nya policyramverket.

Herr ålderspresident! Vi anser att det finns en brist på tydliga prioriteringar i den nya biståndsplattformen och att det finns oklarheter vad gäller styrning och möjligheterna till uppföljning, vilket riskerar att påverka biståndets kvalitet. Det riskerar också att försämra möjligheterna för oss som är satta att granska regeringens politik att utifrån målet för utvecklings-samarbetet kunna följa upp att biståndet används så effektivt som möjligt.

Detta är något som riskerar biståndets långsiktiga legitimitet hos dem som finansierar svenskt bistånd: svenska skattebetalare.

Visst finns det generellt i Sverige ett engagemang för att vara med och bidra till att göra världen lite bättre. Det är inte så att debattens vågor när det gäller biståndet går höga utanför intresseorganisationernas sfär, men jag tror inte att detta beror på att människor inte är intresserade av att bidra och att hjälpa till. Jag tror att man vill kunna förlita sig på att ens skattemedel, som går till att hjälpa människor som lider under fattigdom och förtryck, faktiskt gör skillnad och att prioriteringarna som vi politiker har gjort är de klokaste. Framför allt tror jag att man vill kunna förlita sig på att det sker en noggrann granskning och uppföljning av att våra insatser ger resultat.

Hur den möjligheten ska kunna förbättras med regeringens policyramverk ser jag fram emot att få reda på mer om under den här debatten. Jag uppskattar att statsrådet Isabella Lövin deltar i dagens debatt, för den debattartikel som Lövin skrev i samband med lanseringen av policyramverket väcker några frågor.

Det gjordes tydligt att det nu tas ett helhetsgrepp om svenskt bistånd och att det stuprörstänk med resultatfokus som Alliansen stått för nu ska bli ett minne blott. Alliansens stuprörstänk och resultatriktning har dock fungerat hittills, när regeringen har utformat de 22 strategierna.

Herr ålderspresident! Det är korrekt som regeringen skriver i policyramverket: Sverige kan inte göra allt överallt. Men det går inte riktigt att se hur regeringen prioriterar. Vad fokuserar man på före annat? Allt kan inte vara lika viktigt när budgeten har begränsningar.

Under ett flertal punkter slås det fast att nya grepp måste tas, men man beskriver inte vad dessa nya grepp innebär. Man talar om nytänkande, men vad innebär detta konkret, och hur leder det till att människor som lider under fattigdom och förtryck får det bättre?

I tidigare debatter med Isabella Lövin, såväl här i kammaren som på debattsidor, har jag framfört vad vi kristdemokrater ser som viktiga prioriteringar i en värld som brinner. Jag har framfört vår syn på hur vi måste öka och effektivisera det humanitära biståndet men också hur vi långsiktigt måste arbeta för att bekämpa det som får världen att brinna.

Men vad vi än tar upp – må det vara vikten av stöd till demokratikämpar och politiska partier, värnandet av religionsfrihet eller stöd till att skapa arbetstillfällen för människor som befinner sig på flykt – blir svaret att

dessa frågor självklart är viktiga för regeringen. Hur regeringens icke-stuprörstänk, nytänkande, omtag och helhetsgrepp ska kunna uppnå bättre resultat är däremot fortsatt oklart.

Avslutningsvis, herr ålderspresident, yrkar jag bifall till Alliansens gemensamma reservation 1 under punkt 1.

Anf. 104 MARIA ANDERSSON WILLNER (S):

Herr ålderspresident! I dag debatterar vi utskottets betänkande UU11 *Policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd*.

Jag vill börja med att tala om kontinuitet i biståndet.

Vi har från utskottets sida uppmärksammat att förankringen i riksdagen kunde ha varit bättre, vilket också har påtalats här i talarstolen.

Det finns olika sätt att bygga kontinuitet i biståndet. Vi kan antingen se till att denna regering får ytterligare 41 år – vi har ju en viss erfarenhet av långvarigt innehav av regeringsmakten – eller se till att vi får en bred parlamentarisk förankring av policyramverket.

Jag vill samtidigt understryka att regeringen har sökt samsyn och att man har drivit en väldigt bred process med civilsamhället. Vi har påpekat att det finns utmaningar när vi inte kan få en bred parlamentarisk samsyn kring de policyramverk som styr biståndet. Vi vill inte ha ett bistånd som ändras med innehavet av regeringsmakten.

Samtidigt står detta policyramverk för ett nytänkande som är helt nödvändigt. 2015 var ett väldigt viktigt år för de globala utvecklingsfrågorna. Som nämnts tidigare fick vi Agenda 2030, det hölls en utvecklingsfinansieringskonferens och vi fick ett nytt klimatavtal.

Detta påverkar såklart hur vi kan och vill bedriva vårt biståndsarbete. Vi måste kontinuerligt anpassa oss efter den rådande verkligheten.

Som ett exempel kan vi fundera på Libanon, dit jag hade förmånen att med UNDP få göra en studieresa. Jag fick bevittna hur situationen ser ut, med en stor mängd syriska flyktingar som befinner sig där på grund av konflikten i Syrien.

Det var förstas helt omöjligt för den förra regeringen att föreställa sig hur den här utvecklingen skulle se ut. I det läget är det viktigt att vi har ett nytänkande i biståndet.

Jag skulle vilja säga att vi har en Syrienstrategi som har beslutats utifrån den gamla biståndsplattformen, eller *trots* den gamla biståndsplattformen. Även den förra regeringen insåg att det måste finnas en viss flexibilitet i hur vi utformar våra strategier. Detta betyder inte att vi ska undvika att uppdatera dokument och bara låta dem ligga – då blir de ju inaktuella och irrelevanta.

Samtidigt finns det väldigt mycket som vi i Sveriges riksdag är överens om, även om vi inte har lyckats få ett brett utskott att ställa sig bakom betänkandet. Perspektivet på fattiga människors utveckling och rättighetsperspektivet är vi helt överens om. Jag tror att vi också är överens om de perspektiv som regeringen har lagt till: konfliktperspektivet, jämställdhetsperspektivet och miljö- och klimatperspektivet. Det här är inga nya frågor, utan det är något som vi kontinuerligt har jobbat med och utvecklat över tid. Utskottet instämmer också i betänkandet i att dessa perspektiv är viktiga och relevanta.

Jag är stolt över det policyramverk som vi i dag debatterar i riksdagen. Det finns en bred uppslutning i civilsamhället kring skrivningarna i det.

Det är många som har fått komma till tals i processen. Vi har en stabil grund att fortsätta från när vi utvecklar vårt biståndsarbete framöver.

Jag skulle också vilja kommentera något av det som har sagts tidigare. Fundersam, säger Margareta Cederfelt. Då undrar jag vad det egentligen är som Margareta Cederfelt vill ta bort.

Vi har nu ställt oss bakom Agenda 2030. Det är ett fantastiskt dokument att jobba tillsammans med globalt. Det är 17 mycket ambitiösa mål. Tycker Margareta Cederfelt och Moderaterna att vi ska prioritera bort några av målen? Vi har en ambitiös agenda med en bred ansats som vi har ställt oss bakom. Då måste vi så klart också ha en bred ansats i vårt policyramverk.

För Kristdemokraterna och Sofia Damm vill jag understryka att vi har haft möjlighet att anta 22 strategier, trots den gamla biståndsplattformen. Det betyder att även den gamla regeringen såg att världen förändras och att det måste finnas en viss flexibilitet i detta. Det betyder inte detsamma som att dessa strategier är tillräckliga när vi nu har en förändrad omvärld och nya dokument att hantera.

Med detta vill jag tacka för mig och yrka bifall till utskottets förslag. (Applåder)

Anf. 105 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Herr ålderspresident! För tydlighets skull vill jag säga att den reservation som jag yrkar bifall till är reservationen i punkt 1.

Innan Maria Andersson Willner säger att det är jag som ska tala om vad vi prioriterar måste regeringen ge ett svar på vad den prioriterar. Det går inte att maskera att regeringen inte har prioriterat någonting eller har varit undfallande när det gäller att prioritera genom att säga att bevisbördan ligger på oss moderater. Det gör den inte. Det är regeringen som har lagt fram en skrivelse. Då är det också regeringen som ska prioritera.

Jag håller med om att Sverige ska vara delaktigt när det gäller bistånd. Jag håller med om mycket av det som har sagts här, men jag vill ändå ha en prioritering, för det går inte att vara aktiv överallt. Jag vill även ha ett besked om vilka samarbetspartner regeringen har tänkt sig, vad man har tänkt sig att samarbeta om och hur man har tänkt sig att samarbetet ska gå till. Det är viktiga frågor, för det är precis det som är själva grunden i ett policyramverk, och jag kan inte se att svaren finns i skrivelsen.

Anf. 106 MARIA ANDERSSON WILLNER (S) replik:

Herr ålderspresident! Tack för frågan, Margareta!

Nej, jag tycker absolut inte att Moderaterna ska svara på vad som ska prioriteras. Det görs redan i skrivelsen. Våra prioriteringar är demokrati, mänskliga rättigheter, global jämställdhet, miljö och klimat, fredliga och inkluderande samhällen, inkluderande ekonomisk utveckling, positiv syn på migration, jämlik hälsa, utbildning och forskning samt humanitärt bistånd. Det är de som anges i skrivelsen och som betänkandet också ställer sig bakom.

Det jag undrar är vad Moderaterna vill ta bort. Om man nu säger att det är en för bred agenda, då undrar jag vad det är vi ska ta bort. Vilka saker i Agenda 2030 ska vi inte ställa upp på? Vilka saker i utvecklingsfinansieringsdokumenten är vi inte längre med på? Ska vi inte leva upp till klimatavtalen längre?

Prioriteringarna finns här. Det är en bred palett av åtgärder som vi vill jobba med. Det som är intressant att veta är om det är något som ska tas bort.

Jag vill passa på att tacka för möjligheten att utveckla mig lite vad gäller det humanitära biståndet. En av de viktigaste delarna i den nya agendan är att vi också inkluderar det humanitära biståndet, som styrs av egna principer. Men vi måste se att det finns potential att integrera det rena utvecklingsbiståndet med det humanitära. Vi vet att humanitära konflikter pågår allt längre, och det är viktigt att de båda bistånden länkar in i varandra.

Anf. 107 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Herr ålderspresident! Jag tackar Maria Andersson Willner för svaret, som tyvärr bekräftar att jag inte har fått något svar, för Maria Andersson Willner gjorde misstaget att räkna upp allt som finns. Men vad är det ni ser som extra viktigt? Vad är det som ni extra mycket vill satsa på? Vilka är det som ni extra mycket vill samarbeta med, och om vad vill ni samarbeta extra mycket?

Det här är viktiga frågor, för om vi som riksdag ska kunna följa upp måste vi ha lite mer information än vad som faktiskt är givet i policyramverket eller det dokument som Maria Andersson Willner refererar till. Och regeringen har haft lång tid på sig. I regeringsdeklarationen 2014 talade statministern om att det skulle komma ett nytt policyramverk och en reviderad skrivelse. Men så här tre år senare kan jag inte se att det är några nya prioriteringar som har tillkommit.

Går det att få några specificeringar? Det skulle underlätta.

Anf. 108 MARIA ANDERSSON WILLNER (S) replik:

Herr ålderspresident! Nej, några särskilt nya prioriteringar är det inte. Vi tuggar på och tror att det vi har gjort hittills har varit framgångsrikt, att vi är bra på det vi gör, att vi är effektiva och att vi är efterfrågade internationellt. Jag tycker inte att vi behöver några nya prioriteringar.

Utmaningarna är breda och många, och vi måste vara beredda att ha en bred ansats. Sedan är såklart inte policyramverket direkt styrande ned på detaljnivå. Det kommer att omsättas i instruktioner, i regleringsbrev, i ägaravisningar och i riktlinjer för strategier. Det är grunden, som sedan leder till verkstad ned på landsstrateginivå. Där tror jag inte att vi ska vara inne och peta i detaljer, och det tror jag inte heller att Margareta Cederfelt menar.

Jag tror att vi ändå är överens om att vi måste ha en bred agenda och en bred ansats för att kunna leva upp till de åtaganden som Sverige och det globala samfundet har ställt sig bakom och för att vi ska kunna möta de utmaningar som vi i dag ser.

Anf. 109 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP):

Herr ålderspresident! Nu vill jag ge mig direkt in debatten. Men jag ska hålla ett anförande först.

När vi stod här i kammaren för ett år sedan hade världen precis gått igenom en revolutionerande period för hållbar utveckling. Vi hade fått ett nytt bindande klimatavtal i Paris, 17 nya globala mål för hållbar utveckling och även en gemensam plan för hur det ska finansieras.

Mina vänner! Tillsammans har vi varit med om att skriva internationell politisk historia.

I dag befinner vi oss i en osäkrare värld, en farligare värld på många olika sätt. På bara ett år har Storbritannien bestämt sig för att lämna ett EU med existentiella bekymmer. USA har fått en ny och ganska oberäknelig president. Turkiet har tagit stora steg bort från demokratin. Man talar nu till och med om att återinföra dödsstraffet. Och Ryssland har bevisat sin förmåga att påverka den västerländska politiska agendan från grunden, genom att hacka sig in och påverka val i Europa.

Allt det här har tyvärr lett till att världens samlade vilja till bistånd och utvecklingssamarbete har börjat halta lite. Allt fler länder tycks vilja rikta in insatserna på kortsiktiga åtgärder som kan ge snabba inrikespolitiska poänger. Allt oftare ser vi tyvärr att man glider bort från utvecklingssamarbetets huvudsyfte – fattigdomsbekämpning och arbete för demokrati och mänskliga rättigheter.

Vi ser att stora och viktiga biståndsgivare, som USA, nu vänder ryggen åt klimatet. Man stänger ned hemsidor. Man säger att klimathotet inte existerar. Man vänder sig mot jämställdheten, mänskliga rättigheter och kommande generationers framtid.

Vi ser att många av världens rikaste länder börjar skära ned på biståndet. Och man har börjat upphöra med viktiga stöd till FN-organen, det som vi verkligen tror på, det som är navet i vårt gemensamma fredssamarbete – ett fungerande FN och ett fungerande multilateralt system.

Kort sagt har vi sett många fatta beslut som inte har varit grundade i den forskning som vi har i ryggen när det gäller utvecklingssamarbetet. I stället har man grundat besluten på ideologiska övertygelser och hopp om kortsiktiga politiska vinster. Vi vet att ett långsiktigt utvecklingssamarbete som bygger på ett ägarskap med våra partnerländer är det som fungerar.

Herr ålderspresident! Därför ställer jag mig lite frågande till hur Alliansen resonerar. De har valt att reservera sig mot regeringens biståndspolitiska skrivelse och står fast vid att det är den biståndsplattform som de hade under sina åtta år vid regeringsmakten som ska gälla. Den var ganska omdiskuterad. Det finns en stor skillnad mellan hur den nuvarande regeringen ser på hur utvecklingssamarbete ska bedrivas och hur alliansregeringen såg på det.

Forskning har som sagt visat att man ska arbeta långsiktigt, att man ska ha lite större programstöd och ibland budgetstöd och att man inte ska gå tillbaka till projektifiering bara för att man tycker att man måste mäta exakt vad Sveriges pengar har gått till i det enskilda projektet. Utvecklingssamarbete är svårt. Det tar tid. Och man måste våga ta vissa risker. Därför är det viktigt att man håller fast vid givarsamordningen, långsiktigheten och sammansatta program och inte går in i en projektifiering, vilket jag skulle vilja säga att Alliansen ägnade sig åt i sin biståndsplattform.

Jag förstår inte hur Alliansen tänker när vi nu har haft den här revolutionerande tiden och när vi har ingått alla överenskommelser om klimatet i Paris och Agenda 2030. Det finns inte med i biståndsplattformen. Hur har Alliansen tänkt sig att det ska integreras? Och varför ska inte den plattform som man anser att en regering ska stödja sig på vara i linje med det som vi har beslutat om internationellt? Det är frågor som jag ställer mig i den här debatten.

Herr ålderspresident! Jag är glad och stolt över att regeringen nu lägger fram ett ramverk för det svenska biståndet, som vågar både gå i framkant och arbeta i motvind. I dag är det tyvärr ett faktum att biståndspolitik som vågar ta ställning för just det som världen enades om för bara två år sedan nu blir svårare och kämpigare.

Det är ett ramverk som i god svensk biståndstradition fokuserar på långsiktighet, transparens, lokalt ägarskap och givetvis på att alltid vara i framkant när det gäller arbetet med demokrati och mänskliga rättigheter. Det är ett bistånd som fokuserar på klimat, jämställdhet, konfliktförebyggande och fredsfrämjande arbete. Där är lite av det svar som jag vill ge till Margareta Cederfelt på föregående frågeställning.

Det här är också ett biståndsramverk som ligger helt i linje med Agenda 2030, Parisavtalet och Addis Ababa Action Agenda. Och det behövs faktiskt. Världen utanför Europa står inte och väntar på oss. Kriget i Syrien har inte tagit slut. Konflikterna har inte lämnat Afghanistan, Kongo eller Mali. Och svältkatastrofen som har drabbat den afrikanska kontinenten, och som nu är värre än någonsin, kommer inte att bli den sista.

Vi förutsätter att det ihärdiga arbetet med att minska fattigdomen och fördela våra resurser på ett mer rättvist sätt ska fortsätta.

Klimatet kommer inte att bli gynnsammare för oss människor bara för att vi låtsas som att det inte förändras.

Kvinnor, barn och utsatta minoriteter får det inte bättre bara för att tekniken utvecklas och för att tillväxten i ett land ökar. Vi behöver hela tiden påminna oss om att demokrati är någonting som man såväl här i Sverige som i det internationella samfundet behöver arbeta taktiskt och stadigt för att få och för att bevara när man har det.

Mina vänner! Allt detta gör den nuvarande regeringen. Och genom den här biståndsstrategin slår vi nu fast ett framåtsyftande bistånd som vågar ta ställning.

Jag yrkar bifall till utrikesutskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 110 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Herr ålderspresident! Jag vill tacka Pernilla Stålhammar för hennes anförande. Men jag vill tyvärr inte påstå att jag har fått svar på mina frågor. Jag fick återigen presenterat för mig regeringens föreslagna smörgåsbord. Men vad är prioriterat?

Vad är prioriterat när det gäller biståndets destination? Vad är prioriterat när det gäller styrning? Hur ska den gå till? Vad är prioriterat när det gäller uppföljningen? Hur ska det ske?

Det är viktiga frågor. Om det ska finnas långsiktighet måste det också finnas en ram. Det måste finnas någonting att hålla tag i, så att det inte i stället för långsiktighet blir ett flackande runt omkring. Det är nämligen precis det som kan hända om det inte finns några prioriteringar.

Det finns också glädjeämnen i sammanhanget. De är viktiga att ta i beaktande när vi talar om bistånd och den negativa utvecklingen. Det handlar om att det är fler i dag som kan läsa än tidigare. Det handlar om att det är fler i dag som kan äta sig mätta än tidigare.

Men jag håller helt och hållet med om problembeskrivningen. Det är en allvarlig utveckling i världen. Bristande demokrati, konflikter, svältkatastrofer, klimatet – det finns många problem. Det är därför jag lyfter upp vikten av prioriteringar, så att vi vet att biståndet går dit det ska.

Risken finns annars att det blir ett bistånd som inte bara missar målet utan som är direkt skadligt och kan leda till negativa konsekvenser. Sverige har inte råd att bidra till det. Världen har inte heller råd att uppleva det.

Anf. 111 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik:

Herr ålderspresident! Tack för frågan, Margareta Cederfelt!

Grunden är ju mänskliga rättigheter, demokrati och fattigdomsbekämpning. Den har vi gemensam, och det har Sverige alltid stått för i sitt utvecklings-samarbete.

Några fokusområden i våra utvecklings-samarbeten som vi har i dag är Afrika och Mellanöstern.

Jag menar det breda konfliktperspektivet. Det handlar om att förebygga konflikt genom utvecklings-samarbete, utveckling i olika samhällen, uppbyggande av demokratiska strukturer och så vidare. Det är ett lapptäcke av olika åtgärder som behöver vidtas för att man ska kunna förhindra konflikter och bygga starka samhällen.

Samtidigt är det många länder som befinner sig i konflikt. Där satsar Sverige på att kunna medla och bidra till konfliktlösning. Vi måste också se till att kvinnor – alltså 50 procent av befolkningen – inte hålls borta från förhandlingsborden. Man måste även ha med kvinnorna när man fattar beslut om hur ett samhälle ska byggas upp efter ett fredsavtal och i själva fredsavtalsbeslutet.

När det gäller postkonflikt bör man fortsätta att vara kvar när ett land har drabbats av krig och konflikt. Då handlar det väldigt mycket om att bygga upp demokratiska strukturer och institutioner för att man ska få ett fungerande samhälle som inte återgår i konflikt.

Det arbetet handlar väldigt mycket om förebyggande, om att häva konflikt och om postkonflikt.

Anf. 112 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Herr ålderspresident! Då har jag fått *ett* svar om prioriteringar: konflikter, konfliktcirkeln, förbygga pågående konflikter och postkonflikter. Då hoppas jag att regeringen är överens om detta. Jag ser fram emot att höra vad också biståndsministern kommer att säga. Ni är visserligen partikolleger, men jag utgår från att biståndsministern talar för hela regeringen.

Jag beklagar att jag tyvärr inte hörde Maria Andersson Willner säga något om att konfliktcirkeln är prioriterad.

Men jag har en fråga som Pernilla Stålhammar kanske kan svara på: Finns det någon geografisk tanke i detta? Finns det någon tanke kring samarbetspartner när det gäller insatser för att minska konfliktspänningen? Finns det någon tanke på uppföljning? Jag saknar fortfarande de bitarna. Jag saknar fortfarande svar på om regeringen är överens om denna prioritering eller om det är Pernilla Stålhammars prioritering.

Anf. 113 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik:

Herr ålderspresident! Tack, Margareta Cederfelt, för den frågan!

När det gäller fokus finns det tyvärr många konflikter i Mellanöstern. Det pågår många konflikter i Afrika. Där ligger några av våra geografiska fokusområden.

Sedan har vi fredsdiplomatiinitiativet som nu har kommit på plats på Utrikesdepartementet. Det handlar om att vi ska vara med och bidra till konfliktlösning och medling på de ställen där Sverige kan ha en avgörande roll. Därför kommer vi att placera ut personer i dessa konfliktländer för att hjälpa till med det. Det måste vara efterfrågat, och vi är efterfrågade av den anledningen att vi i Sverige har haft ett långt och bra utvecklingsarbete under många år.

Vi har inte kolonialiserat världen. Vi har ansetts vara ganska neutrala i olika sammanhang. Därför har vi möjlighet att ta en sådan roll. Bland annat har vi tillsatt ett sändebud för fredsprocessen i Mellanöstern.

Det var de olika fokusområdena. Sedan var exakt dessa fredsdiplomater ska placeras får vi ta en diskussion om senare.

Anf. 114 HANS LINDE (V):

Herr ålderspresident! Sverige har som land bedrivit biståndsarbete i 65 år. Men jag vill påstå att aldrig förr har behoven av det svenska biståndet varit så stort som det är just nu. Inte sedan andra världskriget har så många människor varit på flykt. Klimatförändringarna slår redan hårt mot i synnerhet världens fattiga, mot världens kvinnor och mot världens barn.

Utrymmet för det civila samhället minskar i en lång rad länder. Ekonomisk ojämlikhet, diskriminering och sköra stater cementerar fattigdom och orättvisor.

Samtidigt ser vi också en positiv utveckling på en lång rad områden i en lång rad länder. Fattigdomen minskar, medellivslängden ökar, allt fler flickor och pojkar får gå i skolan. Viktiga reformer har genomförts i många länder som ökar och stärker kvinnors rättigheter. Där kan svenskt bistånd bidra till att förstärka denna utveckling.

Vår omvärld har blivit alltmer komplex. Allt fler aktörer vill ägna sig åt bistånd, från idealistiska filantroper till nyrika länder på arabiska halvön och multinationella privata företag. Drivkrafterna och målen med det nya biståndet skiljer sig åt på flera punkter – om man ska uttrycka sig diplomatiskt. Samordningen blir allt svårare.

Vi ser också hur de globala flödena av resurser har förändrats och ökat. Handel, remitteringar, investeringar och kapitalflykt begränsar, påverkar och bidrar till utvecklingsländernas möjligheter att mobilisera resurser för sin egen utveckling.

I en komplex värld med stora behov ställs också allt högre krav på det svenska biståndet. Vi behöver en tydlig styrning, tydliga mål och inte minst tydliga prioriteringar utifrån vårt mervärde och våra styrkor som biståndsaktörer.

När biståndsminister Gunilla Carlsson aviserade 2012 att hon skulle ta fram en biståndspolitisk plattform tyckte jag och många att det var ett vällovligt initiativ. Men Carlssons plattform framarbetades bakom stängda dörrar på Utrikesdepartementet utan dialog med vare sig det civila samhället eller oss i riksdagen.

Slutprodukten blev därefter. Man ignorerade och blundade i stor utsträckning för den breda erfarenhet som finns i Sverige efter mer än sex decennier av utvecklingssamarbete när det gäller både framgångar och misslyckanden. När jag hör borgerliga företrädare i dag kritisera den nuvarande regeringen för dess process kan jag inte låta bli att reflektera över den borgerliga regeringens process. Trots allt flyger glassplittret i denna kammare när borgerliga företrädare kastar sina stenar i sina ganska små glashus.

Vi från Vänsterpartiet var på flera punkter kritiska mot den plattform som den borgerliga regeringen tog fram. Plattformen genomsyrades av en övertro på ekonomisk tillväxt som lösningen på världens utmaningar. Klimat-, miljö- och barnperspektiven lyste med sin frånvaro. Kopplingarna till millenniemålen vara svaga. Det var ett svagt fokus på fattigdomsbekämpning och på de fattigaste. Det visade sig också under verksamheten.

Jag kommer ihåg när Indevelop under den borgerliga regeringen skulle göra en utvärdering av Sidas insatser. Man fann då att 40 procent av Sidas insatser nådde över huvud taget inte de fattigaste på jorden.

Vänsterpartiet sa redan då – när den biståndspolitiska plattformen antogs – att den borde göras om. Behoven av ett nytt styrdokument har inte minskat sedan dess, snarare tvärtom. Det har skett stora förändringar i vår omvärld. Millenniemålen har ersatts av nya utvecklingsmål, Agenda 2030. Vi har sett ett nytt bindande klimatavtal, och vi ser nya stora humanitära kriser, inte minst i Mellanöstern, som ställer helt nya krav på biståndet.

Herr ålderspresident! Vänsterpartiet tycker att det policyramverk som regeringen har antagit tar flera steg i rätt riktning. Det är tydligt att man har lyssnat på de många aktörer som finns inom det svenska biståndet. Rättighetsperspektivet är tydligare. Det finns ett tydligare fokus på de fattigaste och det civila samhället som förändringsaktörer. Det finns också en tydlig koppling till Agenda 2030, för att nämna några exempel.

Men jag måste också säga att det här policyramverket på två punkter är en besvikelse för oss i Vänsterpartiet. Vi tycker för det första att regeringen har försuttit en unik möjlighet att göra tydliga prioriteringar och synliggöra vad som är Sveriges globala mervärde. I en tid då Sverige verkligen skulle behöva säga vad som är våra prioriteringar och vad som inte är våra prioriteringar, vad som är våra styrkor och vad som är våra svagheter som biståndsaktör, får vi i stället ett styrdokument där man säger att vi ska göra mycket av allt och helst lite mer än tidigare.

Jag följer regeringens biståndsarbete och Isabella Lövins arbete, och det är uppenbart att det finns prioriteringar. Det finns hjärtefrågor man lyfter fram, och det finns andra frågor som har kommit i skymundan. Men de prioriteringar som regeringen uppenbarligen gör när det gäller biståndet sätts sällan på pränt. De uttalas sällan. Det blir väldigt svårt för oss som parlamentariker att följa upp detta och utkräva ansvar.

För det andra tycker vi att Isabella Lövin delvis har gjort om Gunilla Carlssons misstag när det gäller processen. Visserligen har man haft en mycket bättre förankring i det civila samhället, men riksdagen har i grunden inte heller denna gång på något sätt involverats i processen. I svenskt bistånd pratar vi gärna om ägandeskap. Det gör man också i policyramverket. Men riksdagens ägandeskap för den här produkten är ju väldigt litet. Jag tror att väldigt få riksdagsledamöter i den här kammaren känner ett

ansvar för den här produkten, känner att de äger det policyramverk som regeringen nu antagit.

Jag tror att de här 65 åren av svenskt bistånd har lärt oss att bistånd måste vara långsiktigt för att göra skillnad. Det måste vara ett bistånd som håller över tid, över val och över maktskiftet. Jag tycker att det skulle vara sorgligt om vi efter nästa val skulle behöva inleda en tredje process för att anta ett tredje styrdokument på alldeles för kort tid. Jag skulle ha önskat att vi i bredast möjliga politiska enighet tagit fram ett styrdokument som skulle kunna hålla över tid, över val och över maktskiftet.

Med det yrkar jag bifall till förslaget i utrikesutskottets betänkande.

Anf. 115 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Herr ålderspresident! Ärade ledamöter! Vi lever i en motsägelsefull tid. År 2015 var ett år av extraordinär framtidstro. För första gången enades världen om en hel, sammansatt och gemensam utvecklingsagenda som väver ihop ekonomi med social och miljömässig hållbarhet. Världen har i och med Agenda 2030, Addis Ababa Action Agenda och Parisavtalet enats om att vi ska ställa om till en hållbar och grön ekonomi, om att vi gemensamt ska utradera fattigdomen i världen, om att vi ska minska klyftorna, om att vi ska skapa fredliga samhällen med legitima statsklick och ansvarsutkrävande och om att vi ska sluta förstöra vår planet.

Det är ingen liten agenda, herr ålderspresident. Det är en agenda för hela världen och alla dem som bebor denna värld. Inte bara biståndet kan förverkliga denna vision, utan hela det ekonomiska systemet, företagen och politiken måste leverera på den här visionen om vi ska ha den minsta möjlighet att lyckas. Och vi måste lyckas. Att fortsätta som förut och försöka blunda för krig, konflikter, förtryck av människor och det faktum att 700 miljoner människor lever i den yttersta fattigdom vägg i vägg med närmast stötande välstånd och överflöd hos en annan del av jordens befolkning är inte hållbart. Nio av tio barn går i skolan. Även de allra fattigaste kan läsa och skriva. De har mobiltelefon. De kan se överflödet i realtid på tv eller på internet. Ingen människa är i dag på denna jord längre bort än ett telefonsamtal i en globaliserad värld där nästan alla har tillgång till mobiltelefon.

Herr ålderspresident! Världen har förändrats mycket snabbt de senaste 20 åren. Den extrema fattigdomen har minskat med drygt 1 miljard människor. Det är en fantastisk framgång. Men planeten har feber. De fossila utsläppen bygger på koldioxidtacket runt vår lilla blå planet millimeter för millimeter varje dag och varje timme. Om vi inte ställer om och ändrar vår ekonomi riskerar alla våra framsteg att omintetgöras i en värld av hetta, torka och våldsamma oväder, som redan nu drabbar de allra fattigaste värst av alla.

Men det är inte det enda som hotar vår hållbara utveckling. Utmaningarna är många och stora. Antalet krig och konflikter i världen ökar. Omkring 1,4 miljarder människor lever i dag i krigsdrabbade eller konflikt-drabbade stater. Aldrig tidigare har så många människor känt sig tvingade att fly. I dag är 65 miljoner människor på flykt. Klimatförändringarna är i dag en realitet. Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer hotas. Sedan 2012 har 60 länder vidtagit åtgärder som gör det svårare för civilsamhällsorganisationer, journalister eller människorättsförsvarare att verka, granska makten och ställa beslutsfattare till svars. Kvinnor och

flickor diskrimineras systematiskt. Inkomstfattigdomen är fortfarande utbredd och djup. Omkring en tiondel av jordens befolkning, drygt 700 miljoner människor, beräknas leva under den ekonomiska fattigdomsgränsen på knappt 2 dollar om dagen. Ojämlighet driver instabilitet och osäkerhet. Världens åtta rikaste människor äger lika mycket som de fattigaste tre och en halv miljarderna.

Herr ålderspresident! Nu ser vi bland de rika länderna en tendens till att inrikespolitiska krav och geopolitik prioriteras framför fattigdomsbekämpning och utvecklingseffektivitet. Flera stater trycker på för att använda biståndets knappa resurser för andra ändamål än rent bistånd. Allt färre rika länder lever upp till de principer som gemensamt slagits fast för bistånds- och utvecklingseffektivitet. Det är oroväckande.

I en omvärld där allt fler krafter drar utvecklingssamarbetet bort från dess kärnuppgift är det viktigt att vi i Sverige fortsätter att insistera på målet för fattigdomsbekämpning och målet om 1 procent av bruttonationalinkomsten. Sverige står fast vid att lokalt ägarskap, obundenhet och ett inkluderande arbetssätt där civilsamhället, forskarsamhället, arbetsmarknadens parter, den privata sektorn och andra aktörer deltar är ett effektivt bistånd. Bistånd utifrån strikta egenintressen är inte ett effektivt bistånd.

Herr ålderspresident! Jag är mycket glad över att vi debatterar det nya policyramverket i riksdagen i dag. Jag är väldigt stolt över att vi nu har ett enda samlat dokument där utvecklingssamarbetets alla tematiska delar samlas, liksom det humanitära biståndet. Syftet med skrivelsen är att ha ett kunskapsbaserat och brett förankrat ramverk som svarar mot dagens stora utmaningar och är anpassat till den nya globala utvecklingsagendan, Agenda 2030. Samtidigt konstaterar jag att Sverige är mer ambitiöst än Agenda 2030 på flera områden, såsom jämställdhet, demokrati och mänskliga rättigheter.

Regeringen lyfter särskilt fram tre nya perspektiv som ska genomsyra utvecklingssamarbetet. Det är ett konfliktförebyggande perspektiv, ett jämställdhetsperspektiv och ett miljö- och klimatperspektiv. Naturligtvis har fattiga människors perspektiv på utveckling samt rättighetsperspektivet fortsatt plats i vårt utvecklingssamarbete. De integreras i beslutsfattande, planering, genomförande och uppföljning av verksamheten tillsammans med de tre nya perspektiven.

Regeringen slår också fast att värnandet av de mänskliga rättigheterna även i fortsättningen är en hörnsten i det svenska utvecklingssamarbetet. Uppbyggnad och stärkande av demokratiska styrelseskick och institutioner liksom att främja rättsstatens principer är lika viktigt om inte viktigare än någonsin. Insatser mot det krympande utrymmet för civilsamhället betonas liksom vikten av att motverka diskriminering i alla dess former.

Herr ålderspresident! Behovet av en brygga mellan långsiktigt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd tydliggörs i ramverket. Synergierna måste stärkas och övergången måste göras effektiv samtidigt som det unika humanitära mandatet ligger fast. När en allt större andel extremt fattiga bor i konflikttrabbade och sviktande stater är det viktigt att vi anpassar vårt utvecklingssamarbete och lyfter fram det långsiktiga arbetet för fredliga och inkluderande samhällen. Vi betonar vikten av att utgå från en konfliktanalys och stärka hela samhällets motståndskraft. Vi lyfter fram kvin-

nor som aktörer i fredsbyggandet. Vi knyter an till internationella åtaganden som den så kallade New Deal för utveckling i sköra och konfliktdrabbade stater.

Policyramverket lyfter även fram migration och utveckling. Migration har generellt positiva effekter på utvecklingen i såväl ursprungsländer som mottagarländer och för migranterna själva och deras familjer. Utvecklings-samarbetet kan bidra till att stärka migrationens positiva effekter och till att minska de negativa effekterna i ursprungsländerna.

Regeringen står upp för ett brett ägarskap. Partnerländernas ägarskap och ett ömsesidigt ansvar är centralt. Det finns ett behov av att öka användningen av partnerländernas egna system samtidigt som dessa system måste stärkas. För att vara effektiv och kunna leverera resultat måste politiken ta avstamp i den lokala kontexten och i behoven hos landet självt. Nästa steg är när man utifrån landkontext och lokalt ägarskap eller utifrån vårt eget mervärde tar fram strategier och styrning som preciserar inriktningen för ett specifikt land eller för organisationen.

Herr ålderspresident! Vi har nu byggt ett stabilt och solitt ramverk för svenskt bistånd i en ny tid. Nu kan vi tillsammans med våra samarbetsländer och civilsamhället genom EU och multilaterala organisationer genomföra detta och flytta fram positionerna och fortsätta att vara en modern, seriös, pålitlig och verksam aktör för fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling. Vi ska bidra till nytänkande, att skapa förändring och att göra skillnad för människor som lever i fattigdom. Vi har nu en riktning. Nu är det dags att göra detta till verklighet.

(Applåder)

Anf. 116 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Herr ålderspresident! Tack så mycket, statsrådet Isabella Lövin, för anförandet! Jag tackar också för att hon förklarar någonting av hur regeringen ser på biståndet. Men jag kan tyvärr bara konstatera den intention som Isabella Lövin här säger är långsiktighet och förankring inte är verklighet. Jag kan inte se att det egentligen finns. Det framstår som tomma ord för mig.

Om statsrådet verkligen vill ha en förankring också i riksdagen hade statsrådet sett till att bjuda in Alliansens företrädare i bistandsfrågor till en diskussion och en överläggning. Detta har inte gjorts. Hur går det då att här säga att det är brett förankrat och att det ska vara långsiktighet?

För att det ska vara långsiktighet och bred förankring krävs en överläggning. Det krävs att man har kommunicerat också med oppositionspartierna. Det är nödvändigt. Det har missats. Jag tycker inte att beskrivningen stämmer att nu minsann ska undret ske och nu ska det bli långsiktighet och ordning och reda. Nej, ni har glömt bort att det finns fler partier än Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Vi är många fler.

Dessutom kvarstår ännu mina frågor. De finns kvar. Vad är prioriteringen? Hur ska det göras och med vem? Hur ska det följas upp? Hur ska riksdagen få en insyn och möjlighet till uppföljning? Detta borde det sägas någonting om i policyramverket.

Anf. 117 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik:

Herr ålderspresident! Tack, Margareta Cederfelt, för frågorna! Jag får nu tillfälle att reda ut dem.

Statskontoret riktade under er regeringstid när Gunilla Carlsson var biståndsminister mycket skarp kritik mot regeringen för snåriga styrsystem och en skog av policy- och strategidokument som var omöjliga att följa. På det svarade Gunilla Carlsson och er regering med att ta fram en biståndsplattform som var ett hastverk. Det förankrades över huvud taget inte hos civilsamhället och biståndets aktörer, och ni fick ta emot mycket stark kritik för detta. Nu vill ni gå tillbaka till den plattformen.

Vi har haft en mycket omfattande remissprocess med över 180 remiss-svar från biståndets aktörer, forskare, civilsamhällets organisationer och inte minst våra partner i utvecklingsländerna. Vi har också mottagit mycket positivt respons på den skrivelse som regeringen nu har lagt fram. Vi har varit i riksdagen vid ett flertal tillfällen och diskuterat, debatterat och informerats.

Här efterlyser nu Margareta Cederfelt dels hårdare prioriteringar, dels att detta skulle ha tagits fram i samråd med riksdagen. Jag tror att det hade varit ytterligt svårt att tillsammans med riksdagen mejsla fram hårda prioriteringar. Nu har vi ett brett ramverk som anger metoder för och en syn på utvecklingssamarbete som är långsiktigt hållbart och överensstämmer med internationellt överenskomna principer. Vi innefattar även det humanitära biståndet liksom barnrättsperspektivet och migration, vilket ni inte hade i er biståndsplattform.

Anf. 118 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Herr ålderspresident! Jag borde inte bli förvånad, men jag blir det likväl varje gång jag står här i talarstolen och tar repliker på något statsråd. Jag säger samma sak igen. Ni svarar från regeringens sida inte på frågorna, utan ni går i stället till anfall. Ni följer principen att anfall är bästa försvar. Så är det inte. Bästa sättet för er är att tala om vad det är ni vill.

Ni påstår någonting sådant som till exempel att det är hårda prioriteringar. Nej, det är det inte. Vad det handlar om är att regeringen ska kunna ge en liten fingervisning och kunna prioritera ur hela detta stora vida dokument. Jag kan inte se att jag har fått någonting i form av en prioritering. Men det är klart att i det perspektivet kanske alla former av prioriteringar framstår som hårda. Snälla, ge oss någonting som talar om prioriteringarna! Det har ni inte gjort, inte ett dugg!

Jag tycker att statsrådet borde ta till sig av kritiken. Det framförs kritik här när det gäller förankringen från Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och KD i vår reservation. Jag har också hört Hans Linde från Västerpartiet här uttrycka kritik. Det finns en kritik i Sveriges riksdag. Det bör regeringen ta fasta på. Det är vi som ska granska regeringen. Jag hoppas att ni medvetna om att vi behöver något som är uppföljningsbart.

Vi kommer inte att låta bli att kritisera bara för att det saknas mål. Då blir den grundläggande frågan kritik på den punkten. Ni måste prestera. Det är viktigt inte bara för riksdagens skull utan för att biståndet ska användas där det gör mest nytta och kommer människor till godo för en positiv utveckling. Det är vad jag är ute efter och prioriterar.

Anf. 119 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik:

Herr ålderspresident! Vi delar synen på prioriteringen att det är fattiga människors perspektiv på utvecklingen och fattigdomsbekämpning som är hela målet med biståndet.

De prioriteringar som vi lyfter fram är tydliga. Det är miljö och klimat, konfliktförebyggande och fredsbyggande och jämställdhet. Det är de tre viktiga stora strukturella utmaningar som vi ser att biståndet måste förhålla sig till och orientera sig omkring. Konflikter, klimatförändringar och strukturellt förtryck av 50 procent av jordens befolkning är det som är de omedelbara hindren för fattigdomsbekämpning och utveckling. Det är klart och tydligt uttryckt i denna skrivelse.

Dessutom framhåller vi naturligtvis demokrati och rättsstatens principer. Vi går också vidare med de framgångsrika samarbeten som Sverige har sedan lång tid när det gäller att till exempel stödja forskning och utvecklingsländer, hälsa och en rad andra områden. Men det kanske Margareta Cederfelt vill lägga ned i syfte att vara tydligare med prioriteringarna. Miljö, klimat, jämställdhet och konfliktförebyggande – de är väldigt tydliga.

När det handlar om uppföljningen har resultatredovisningen inte ändrats över huvud taget utifrån ramverket. Vi kommer med ytterligare instrument som handlar om resultat i de enskilda strategierna där det finns resultat uttryckta. Det finns i budgetpropositionen, och riksdagen kan noggrant följa upp detta utifrån mycket tydligare redovisning än tidigare. Regeringen har gjort åtta tematiska områden i budgetpropositionen där vi redovisar mål, inriktning och utvecklingen mot strategimålen med illustrativa exempel och finansiella utfall per tematiskt område.

Det går att följa upp detta, och Sida gör liksom våra partner i de multilaterala organen årliga strategirapporter.

Anf. 120 SOFIA DAMM (KD) replik:

Herr ålderspresident! Statsrådet tog upp mycket positivt som har skett i vår värld i och med de stora globala processer som man har rott i land. Hon gav även en del konkreta exempel på områden där man har nått framgång, bland annat att fler barn nu har möjlighet att gå i skolan.

Statsrådet nämnde även ett område där utvecklingen går tillbaka, och det är respekten för mänskliga fri- och rättigheter i vår värld. I policyramverket finns det många bra formuleringar om vikten av demokrati och respekten för mänskliga rättigheter. Men verkligheten är tuff, och vi ser hur regeringens slagordspolitik om feminism och moral ofta krockar med olika avvägningar. Vi såg det under kampanjen i säkerhetsrådet. Vi såg det den här veckan när Saudiarabien valdes in till FN:s kvinnokommission, där regeringen tycks stå utan riktlinjer.

Jag vill därför gärna att ministern utvecklar hur det nya omtaget kring biståndspolitik bortom slagordspolitik och fina ord kan bidra till att människor lyfts ur det fruktansvärda förtryck som bara ökar i vår värld.

Anf. 121 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik:

Herr ålderspresident! Tack, Sofia Damm, för frågan! Vi har en värld med mycket komplexa utmaningar. Det vore svårt för mig att peka på ett enda alexanderhugg som ska lösa alla utmaningar för alla de olika länder och kontexter som finns.

Därför framhåller regeringen tydligt i policyramverket också det lokala ägarskapet som en nyckel för att kunna få en långsiktigt hållbar utveckling och långsiktiga resultat. Om det bara är från givarsidan som vi försöker

styra utifrån våra prioriteringar är effektiviteten sämre. Det är någonting som man sedan länge också har erkänt.

För att få ett lokalt ägarskap måste man ha ett brett inkluderande ägarskap. Det får inte bara handla om regeringen och att man bara jobbar via de maktstrukturer som finns och som förmodligen är bristfälliga. Man ska stärka dem, men man ska också stärka de institutioner som finns för ansvarsutkrävande. Det gör Sverige i många fall. Vi stöder riksrevisionsmyndigheter och antikorrupsionsmyndigheter.

Men vi stöder också i mycket hög grad civilsamhällets organisationer, journalister och fristående medier för att det även ska finnas aktörer, en opposition och ett levande civilsamhälle som kan ställa makten till ansvar. Det är helt och hållet förutsättningen för att man ska kunna ha en långsiktig hållbar utveckling med respekt för mänskliga rättigheter.

Här jobbar vi i mycket stor utsträckning med civilsamhällets aktörer i de länder där vi ser repressiva regimer, och det är tyvärr alltför många. Detta ser vi även breda ut sig i utvecklade länder.

Anf. 122 SOFIA DAMM (KD) replik:

Herr ålderspresident! Jag är glad att Isabella Lövin talar om att stärka bristfälliga regeringar. I policyramverket står att en demokratisk utveckling bara kan byggas på fria, rättvisa, pluralistiska och transparenta valprocesser. Fungerande demokrati med ansvarstagande, ansvarsutkrävande och representativitet förutsätter också ett demokratiskt flerpartisystem.

I anförandet nämnde statsrådet civilsamhället och dess aktörer. Men jag hörde inte att statsrådet poängterade just vikten av ansvarstagande representativa politiska partier och ett politiskt system. När det gäller stöd till politiska aktörer saknar jag ofta uttalanden och även insatser. Det vi ser med minskat utrymme för civilsamhällets aktörer är otroligt allvarligt.

Om vi kämpar för att människor ska kunna hävda sina rättigheter, vilket är grunden i biståndspolitik, och för att de här människorna ska kunna gå till valurnorna och avlägga sin röst måste vi samtidigt se till att det finns vettiga människor att lägga sin röst på. Det måste finnas vettiga företrädare i politiken för att göra livet bättre för medborgarna.

Vore det möjligt för biståndsministern att utveckla något hur ramverket kan bidra till ett nytänkande när det gäller stöd till den politiska demokratiutvecklingen, om man kan uttrycka det så, i diktaturer och nya demokratier?

Anf. 123 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik:

Herr ålderspresident! Jag tänker omedelbart på det så kallade partianknutna stödet som utgår via riksdagens partier till stöd för systerpartier i utvecklingsländer. Detta är ett system som finns kvar. Vi har i den senaste strategin något ökat den andel som ska gå till blocköverskridande eller partiöverskridande politiska organisationer som stärker parlamentarismen och uppbyggnaden av politiska partier med demokratiska värderingar i utvecklingsländer. Det är ett instrument.

Vi stöder också i hög grad kvinnors deltagande i olika processer. Där tror jag att svenskt bistånd har ett mycket stort mervärde. Att stödja, hjälpa och utbilda kvinnor kan också göra att de senare kan gå in i politiken på ett annat sätt – från en civilsamhällesorganisation till en politisk organisation.

Vi kanske inte från svenskt utvecklingssamarbete ska gå in och specifikt stödja vissa politiska partier även om de sitter i opposition. Men vi stöder yttrandefrihet och rätten att delta i val. Vi stöder i stor utsträckning valobservation och att man ser till att demokratiska val går rätt till. Grunden för att ett demokratiskt val verkligen ska vara demokratiskt handlar också om fri press. Där är vi mycket aktiva och ger vårt stöd.

Anf. 124 SAID ABDU (L):

Herr ålderspresident! Vad är målet med svenskt bistånd? I dagens läge får man olika och alltför många svar beroende på vem man frågar. Inte ens om man läser de dokument som styr biståndet går det att få en tydlig bild av vad det faktiskt är Sverige vill åstadkomma med vårt generösa bidrag till omvärlden.

Dagens debatt om policyramverket är en uppdatering av Alliansens biståndspolitiska plattform från 2014. Innan dess fanns bara ett mål: att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Det var ursprungsfrasen. Under Alliansen blev det mer av resultatriktning och mindre av grundlösa om än välriktade förhoppningar. Skrivningen ändrades till: att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck.

Förtrycket blev på det sättet en huvudfiende. Vi fick en styrmodell för biståndet, även om Liberalerna hade önskat att plattformen skulle ha gått betydligt mycket längre i att tydliggöra de svenska ambitionerna.

Självklart måste policyer uppdateras, men från Liberalernas håll är vi kritiska till på vilket sätt regeringen har gjort det i detta fall. Det har även framgått av dagens debatt att fler är det. I stället för att göra mycket av något vill regeringen att svenskt bistånd ska lösa alla världens problem. Så framstår det i policyramverket.

Herr ålderspresident! Sverige är ett medelstort land i EU men ett litet land i världen. För att få genomslag för vår politik menar vi liberaler att vi måste våga prioritera.

Herr ålderspresident! När katastrofen är ett faktum måste svensk hjälp komma snabbt. Människor som bor i länder som befinner sig i konflikt behöver akut stöd. Mot bakgrund av den mycket svåra situationen i Syrien och Irak bör Sverige öka det finansiella stödet till FN:s humanitära hjälporgan UNHCR, World Food Programme, Ocha och Unicef, för att nämna några.

I krig slås ekonomisk tillväxt sönder. När statens funktioner helt fallit samman kan inget växa. Därför är det humanitära biståndet så viktigt. Det handlar om liv och död.

Vi tror att demokrati är den allra viktigaste nyckeln till utveckling och tillväxt, såväl ekonomisk som mänsklig. Men många av världens fattiga bor i medelinkomstländer. Därför kan bistånd inte ses som en omfördelning från rika till fattiga länder. I stället handlar det om att hjälpa länder att leverera till sin egen befolkning. I många fall är det korruption och dålig styrning som i dessa länder är den stora boven. Att skicka pengar rakt in i regimer som lägger pengarna i egen ficka är inte försvarbart. Länder som inte visar vilja att förbättra sig, som att exempelvis gå i en mer demokratisk riktning och att respektera sina medborgares mänskliga rättigheter, bör undantas från svenskt bistånd. More for more-principen bör gälla här.

Vi tror att i demokratiseringens spår kommer feministiska framsteg. Det är demokratin som är nyckeln, men år 2015 backade den demokratiska utvecklingen för tionde året i rad sett till hela världen. Det sammanfaller med ett stort bakslag för kvinnors rättigheter globalt. Liberala reformer som befolkningen vunnit rullas ofta tillbaka när rättsstaten faller samman och våldsmonopolet ger vika.

Resultatet blir att beroendet av män ökar, att flickor inte kan gå i skolan och att kvinnor får svårt att försörja sig på egen hand. Liberalerna har en lång tradition av jämställdhetskamp som också gäller utrikespolitiken. Vi välkomnar att den rödgröna regeringen har introducerat begreppet feministisk utrikespolitik.

I en konfliktfylld värld är kvinnor alltid förlorare. Det är de som drabbas hårdast och deras rättigheter som först dras in.

Om regeringen vill nå ut med sin politik måste man därför våga prioritera. Bistånd för fattigdomsbekämpning bör inriktas på reformer som faktiskt hjälper de fattiga.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 27 april.)

§ 17 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2016/17:173 Ytterligare åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Motioner

med anledning av skr. 2016/17:176 Riksrevisionens rapport om arbetskraftsinvandring

2016/17:3717 av Johan Forssell m.fl. (M, C, L, KD)

2016/17:3718 av Paula Bieler m.fl. (SD)

§ 18 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 25 april

2016/17:466 Lottning eller valfrihet i skolan

av *Sofia Fölster* (M)

till statsrådet *Anna Ekström* (S)

2016/17:467 Företagens regelkostnader

av *Jörgen Warborn* (M)

till närings- och innovationsminister *Mikael Damberg* (S)

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 25 april

2016/17:1261 Uppföljning av exportstrategin

av *Jörgen Warborn* (M)

till statsrådet Ann Linde (S)

2016/17:1262 Förbud mot bly i ammunition vid jakt

av *Jens Holm* (V)

till miljöminister Karolina Skog (MP)

2016/17:1263 Företagsskattekommitténs förslag

av *Jörgen Warborn* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:1264 Trygghet för barn till samkönade par

av *Barbro Westerholm* (L)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:1265 Handel med svenska personuppgifter

av *Johan Forssell* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:1266 Utbetalning av kontanter vid utvisning av dömda brottslingar

av *Johan Forssell* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:1267 Skatteregler för fåmansföretag

av *Jörgen Warborn* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:1268 Målsättningen gällande förnybar energi

av *Johan Hultberg* (M)

till statsrådet Ibrahim Baylan (S)

2016/17:1269 Åtgärder med anledning av hackerangrepp

av *Hans Wallmark* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2016/17:1270 Utbetalningar från Kriminalvården

av *Krister Hammarbergh* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:1271 Initiativ för terrorbekämpning

av *Sofia Fölster* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2016/17:1272 Flytt av statliga jobb till låglöneländer

av *Helena Lindahl* (C)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2016/17:1273 Höjd biomoms

av *Jörgen Warborn* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:1274 Förtrycket i Venezuela

av *Hans Wallmark* (M)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2016/17:1275 Hårdare regler mot matfusk
av *Jonas Jacobsson Gjørtler* (M)
till statsrådet *Sven-Erik Bucht* (S)
2016/17:1276 Skattehöjningar för företag
av *Sofia Fölster* (M)
till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

Prot. 2016/17:100
26 april
-----

§ 20 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 26 april

2016/17:1237 Mångkultur
av *Jeff Ahl* (SD)
till statsminister *Stefan Löfven* (S)

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 17.45.

Sammanträdet leddes
av tjänstgörande ålderspresidenten *Tuve Skånberg* från dess början till och
med § 6 anf. 30 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 7 anf. 54 (delvis),
av tjänstgörande ålderspresidenten *Monica Green* därefter till och med
§ 13 anf. 96 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 16 anf. 102 (delvis) och
av ålderspresidenten därefter till dess slut.

Vid protokollet

LISA GUNNFORS

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 3 Anmälan om faktapromemoria	2
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 5 Ärenden för bordläggning	2
§ 6 Nya utstationeringsregler.....	3
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2016/17:AU9	3
Anf. 1 JESSIKA ROSWALL (M).....	3
Anf. 2 ANNIKA QARLSSON (C).....	4
Anf. 3 ALI ESBATI (V)	7
Anf. 4 FREDRIK MALM (L)	10
Anf. 5 ALI ESBATI (V) replik	11
Anf. 6 FREDRIK MALM (L) replik.....	11
Anf. 7 ALI ESBATI (V) replik	12
Anf. 8 FREDRIK MALM (L) replik.....	12
Anf. 9 DÉsirÉE PETHRUS (KD)	13
Anf. 10 RAIMO PÄRSSINEN (S).....	15
Anf. 11 DÉsirÉE PETHRUS (KD) replik	18
Anf. 12 RAIMO PÄRSSINEN (S) replik.....	18
Anf. 13 DÉsirÉE PETHRUS (KD) replik	18
Anf. 14 RAIMO PÄRSSINEN (S) replik.....	19
Anf. 15 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD)	19
Anf. 16 MARCO VENEGAS (MP).....	21
Anf. 17 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	22
Anf. 18 JESSIKA ROSWALL (M) replik	26
Anf. 19 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S) replik	27
Anf. 20 JESSIKA ROSWALL (M) replik	27
Anf. 21 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S) replik	28
Anf. 22 ANNIKA QARLSSON (C) replik	29
Anf. 23 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S) replik	29
Anf. 24 ANNIKA QARLSSON (C) replik	30
Anf. 25 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S) replik	30
Anf. 26 DÉsirÉE PETHRUS (KD) replik	31
Anf. 27 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S) replik	32
Anf. 28 DÉsirÉE PETHRUS (KD) replik	32
Anf. 29 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S) replik	33
Anf. 30 MAGNUS MANHAMMAR (S).....	33
Anf. 31 ANNIKA QARLSSON (C) replik	35
Anf. 32 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik.....	36
Anf. 33 ANNIKA QARLSSON (C) replik	36

Anf. 34 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik.....	37
(Beslut fattades under § 15.).....	38
§ 7 Arbetsmiljö och arbetstid.....	38
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2016/17:AU10.....	38
Anf. 35 MAGNUS PERSSON (SD)	38
Anf. 36 ANNIKA QARLSSON (C).....	39
Anf. 37 ALI ESBATI (V).....	41
Anf. 38 DÉsirÉE PETHRUS (KD)	44
Anf. 39 MAGNUS MANHAMMAR (S)	46
Anf. 40 TREDJE VICE TALMANNEN	49
Anf. 41 DÉsirÉE PETHRUS (KD) replik	49
Anf. 42 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik.....	49
Anf. 43 DÉsirÉE PETHRUS (KD) replik	50
Anf. 44 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik.....	50
Anf. 45 ERIK ANDERSSON (M)	51
Anf. 46 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik.....	53
Anf. 47 ERIK ANDERSSON (M) replik	54
Anf. 48 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik.....	55
Anf. 49 ERIK ANDERSSON (M) replik	55
Anf. 50 ALI ESBATI (V) replik	56
Anf. 51 ERIK ANDERSSON (M) replik	56
Anf. 52 ALI ESBATI (V) replik	57
Anf. 53 ERIK ANDERSSON (M) replik	57
Anf. 54 MARCO VENEGAS (MP)	58
Anf. 55 FREDRIK MALM (L)	59
(Beslut fattades under § 15.).....	61
§ 8 Riksrevisionens årsredovisning för 2016	61
Finansutskottets betänkande 2016/17:FiU27.....	61
(Beslut fattades under § 15.).....	61
§ 9 Riksbankens förvaltning 2016	61
Finansutskottets betänkande 2016/17:FiU23.....	61
(Beslut fattades under § 15.).....	61
§ 10 Den parlamentariska kontrollen av Europol – reviderat förslag.....	61
Justitiekommitténs utlåtande 2016/17:JuU30	61
(Beslut fattades under § 15.).....	61
§ 11 Straffskalorna för vissa allvarliga våldsbrott.....	62
Justitiekommitténs betänkande 2016/17:JuU14.....	62
Anf. 56 ADAM MARTTINEN (SD).....	62
Anf. 57 LINDA SNECKER (V).....	63
Anf. 58 ROGER HADDAD (L)	64
Anf. 59 LAWEN REDAR (S)	65
Anf. 60 ANTI AVSAN (M)	67
Anf. 61 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP).....	69
Anf. 62 ANTI AVSAN (M) replik	70
Anf. 63 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik	71
Anf. 64 ANTI AVSAN (M) replik	71
Anf. 65 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik	72
(Beslut fattades under § 15.).....	72

§ 12 Vissa åtgärder för en effektivare och mer ändamålsenlig mark- och miljöprocess	72
Justitieutskottets betänkande 2016/17:JuU24.....	72
(Beslut fattades under § 15.)	72
§ 13 Bostadspolitik och Planering och byggande.....	73
Civilutskottets betänkande 2016/17:CU14.....	73
Civilutskottets betänkande 2016/17:CU15.....	73
Anf. 66 TUVE SKÅNBERG (KD)	73
Anf. 67 LARS ERIKSSON (S).....	76
Anf. 68 EWA THALÉN FINNÉ (M).....	78
Anf. 69 LARS ERIKSSON (S) replik.....	81
Anf. 70 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik	81
Anf. 71 LARS ERIKSSON (S) replik.....	81
Anf. 72 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik	82
Anf. 73 ROGER HEDLUND (SD)	82
Anf. 74 EMMA HULT (MP)	83
Anf. 75 TUVE SKÅNBERG (KD) replik.....	86
Anf. 76 EMMA HULT (MP) replik.....	86
Anf. 77 TUVE SKÅNBERG (KD) replik.....	87
Anf. 78 EMMA HULT (MP) replik.....	87
Anf. 79 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik	87
Anf. 80 EMMA HULT (MP) replik.....	88
Anf. 81 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik	88
Anf. 82 EMMA HULT (MP) replik.....	89
Anf. 83 OLA JOHANSSON (C).....	89
Anf. 84 ROGER HEDLUND (SD) replik.....	93
Anf. 85 OLA JOHANSSON (C) replik.....	94
Anf. 86 ROGER HEDLUND (SD) replik.....	94
Anf. 87 OLA JOHANSSON (C) replik.....	95
Anf. 88 LARS ERIKSSON (S) replik.....	95
Anf. 89 OLA JOHANSSON (C) replik.....	96
Anf. 90 LARS ERIKSSON (S) replik.....	96
Anf. 91 OLA JOHANSSON (C) replik.....	97
Anf. 92 EMMA HULT (MP) replik.....	98
Anf. 93 OLA JOHANSSON (C) replik.....	98
Anf. 94 EMMA HULT (MP) replik.....	98
Anf. 95 OLA JOHANSSON (C) replik.....	99
Anf. 96 NOOSHI DADGOSTAR (V)	99
Anf. 97 ROBERT HANNAH (L).....	103
Anf. 98 LARS ERIKSSON (S) replik.....	106
Anf. 99 ROBERT HANNAH (L) replik	107
Anf. 100 LARS ERIKSSON (S) replik.....	107
Anf. 101 ROBERT HANNAH (L) replik	108
(Beslut fattades under § 15.)	108
Ajournering.....	109
Återupptaget sammanträde.....	109
§ 14 Beslut om ärende som slutdebatterats den 20 april.....	109
FöU7 Samhällets krisberedskap	109
§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	111

AU9 Nya utstationeringsregler.....	111
AU10 Arbetsmiljö och arbetstid.....	111
FiU27 Riksrevisionens årsredovisning för 2016	112
FiU23 Riksbankens förvaltning 2016.....	112
JuU30 Den parlamentariska kontrollen av Europol – reviderat förslag.....	113
JuU14 Straffskalorna för vissa allvarliga våldsbrott.....	113
JuU24 Vissa åtgärder för en effektivare och mer ändamålsenlig mark- och miljöprocess	113
CU14 Bostadspolitik	114
CU15 Planering och byggande	115
§ 16 Policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd	117
Utrikesutskottets betänkande 2016/17:UU11	117
Anf. 102 MARGARETA CEDERFELT (M).....	117
Anf. 103 SOFIA DAMM (KD)	118
Anf. 104 MARIA ANDERSSON WILLNER (S)	120
Anf. 105 MARGARETA CEDERFELT (M) replik.....	121
Anf. 106 MARIA ANDERSSON WILLNER (S) replik.....	121
Anf. 107 MARGARETA CEDERFELT (M) replik.....	122
Anf. 108 MARIA ANDERSSON WILLNER (S) replik.....	122
Anf. 109 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP).....	122
Anf. 110 MARGARETA CEDERFELT (M) replik.....	124
Anf. 111 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik.....	125
Anf. 112 MARGARETA CEDERFELT (M) replik.....	125
Anf. 113 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik.....	126
Anf. 114 HANS LINDE (V).....	126
Anf. 115 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP)	128
Anf. 116 MARGARETA CEDERFELT (M) replik.....	130
Anf. 117 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik.....	130
Anf. 118 MARGARETA CEDERFELT (M) replik.....	131
Anf. 119 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik.....	131
Anf. 120 SOFIA DAMM (KD) replik.....	132
Anf. 121 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik.....	132
Anf. 122 SOFIA DAMM (KD) replik.....	133
Anf. 123 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP) replik.....	133
Anf. 124 SAID ABDU (L)	134
(Beslut skulle fattas den 27 april.)	135
§ 17 Bordläggning.....	135
§ 18 Anmälan om interpellationer.....	135
§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	136
§ 20 Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	137
§ 21 Kammaren åtskildes kl. 17.45.....	137